This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

ANSELMI LAVDVNENSIS IN CANTICA CANTIcorum, & in Apocalypſin Enarrationes.

NVNC PRIMVM LIBER IN LVCEM EMISſus eſt. Auctorem autẽ claruiſſe Tritthemius ſcribit anno Domini 1110: ac nouo expoſitionis genere vtriusque Teſtamẽti ſcripturas gloſa interlineari & marginali ex Patrum ſcriptis explanaſſe.

PARISIIS,
Apud Poncetum le Preux, ſub inſigni Lupi, via ad D. Iacobum.
1550

Cum priuilegio.

Digitized by Google

22.6.12/3

EXTRAICT DES REGISTRES DE LA Court de Parlement.

LA Court aprés auoir veu la requeſte à elle preſentée par Poncet le Preux, l'vn des quatre grands Libraires de l'vniuerſité de Paris, auec la certification d'aulcuns docteurs en la faculté de Theologie, a permis & permet audict ſuppliant de faire imprimer & vendre les liures par luy recouuers, intitulez, Anſelmus Laudunēſis in Cātica canticorum, & in Apocalypſin: Defendant à tous libraires & aultres de n'imprimer ne vendre iceulx liures durant le temps & terme de troys ans: ſans l'adueu & conſentement dudict le Preux, à peine de confiſcation deſdictz liures, & d'amende arbitraire. Faict en Parlement le vingt & huictieſme iour de May, 1549.

Digitized by Google

INDEX EORVM QVAE IN HIS IN CANtica canticorum & Apocalypſim commentariis inſigniora continentur. Numerus paginas indicat, a columnam priorem, b poſteriorem.

A

Abraham viſio in meridie 25.b
Abraham quinque reges 61.b
Abyſſi qui dicantur 43.a
Accubitus regis quid ſignificet 4.b
Accuſator piorum diabolus 50.b
Aceruus teſtimonij 11.a
Aceruus tritici quid ſignificet 18.b
Adam viſio poſt meridiem 25.b
Adoleſcentulæ quid ſignificent 2.b
de AEgypto egredi quid 4.a
Agnus ab origine mundi occiſus 52.b
Alæ ſex animalium quatuor 34.b
Alleluia 65.a
Aloes interpretatio 13.a
Altare, Chriſtus 37.b.41.a
Amana interpretatio 12.a
Amantium verba cur eccleſiæ & deo tributa. 2.a
Amen 24.b
Amethyſtus 71.a.b
Amicæ ſponſæ 1.b
Amici ſponſi 1.b
Aminadab interpretatio 18.a
Angelorum lætitia de cõſortio ſanctorũ. 40.b
Animæ duplex vita & mors 28.b
Animarum ſanctarum deſiderium 38.a
Animalia quid ſignificent 33.b
Antichriſti præcurſores damnantur 43.a
Antichriſtus ex progenie Dan 39.b
Antichriſtus in quam regionẽ ſit venturus. 26.b
Antichriſti deſcriptio 52.a.b.53.a.b
Antichriſto reges decem adhærebũt. 49.b.51.b
Antichriſti tempore mala euentura 56.b
Antichriſti perſecutio 58.b
Antichriſti damnatio 66.a.b
Antichriſti ſequacium damnatio 44.a
Apocalypſeos argumentum. 23.a. cauſa, ibid.b. tempus, ibidem.
Aqua quid denotet 21.b
Aqua, ſenſus hominis 72.a
Aquila, Chriſtus 34.a
Aquila, Ioannes 34.a
Aquilæ, prædicatores 42.b
Aquilonis natura & ſignificatio 13.a
Arcus ſignificatio 35.b
Areola aromatum 15.b.16.b
Aſer quid ſignificet 29.b
Aſia quid ſignificet 24.b
Atrium, falſi Chriſtiani 47.a
Aues quid ſignificent 66.b
Aues ſaturatæ 67.a
Aurichalcum quid ſignificet 26.b
Auſter quid ſignificet 13.a

B

Babylonis damnatio 63.a,b.64.a,b
Babylon cadit 54.b
Babylonis tres partes 59.b
Balaam peccatum 29.a
Balac rex Madiam 29.a
Beniamin quid ſignificet 39.b
Beſtia admirationi omnibus 52.a
Beſtiæ ſedes, familiares Antichriſti 58.b
Beſtiam adorantes puniuntur 55.a
Bibere quid ſignificet 13.b
Bilibris quid ſit 37.a
Blaſphemare nomen dei 52.a
Bonum naturaliter deſideratur 8 b
Botrus quid ſit 5.a
Byſſinum quid ſit 65.b

C

Cadere in faciem quid 36.b
Calculus quid 29.a
Calidus quis dicatur 32.b
Calix domini, vindicta 55.a
Canales quid ſignificent 19.a
Cancellus quid 7.b
Candelabrum, eccleſia 26.a
Candelabra aurea 26.a
Cantica canticorum cur ſic dicatur, & quid doceant 1.a,b
Capilli quid ſignificent 10.b.11.a
Capræ quid ſignificent 11.a
Capreæ natura, & quid ſignificet 6.b
Caput quid ſignificet 15.b.26.a
Capita ſeptem beſtiæ 60.b
Carmeli interpretatio 19.a
Caſus duplex Babylonis 54.b
Cauda draconis 50.a
Cedar quis fuerit, & quid ſignificet 3.a
Cedrus quid ſignificet 5.b
Cellaria quid ſignificent 2.b
Centum quid ſignificent 53.[illegible]
Cerui natura & quid ſignificet 6.b
Chalcedonius 71.b.72.a
Character beſtiæ quid ſit 53.a,b
Charitatis gradus 6.a
Chriſtus afflictam ab Antichriſto conſolatur eccleſiam. 54.a
Chriſti auxilium contra Antichriſtũ. 45.b.46.a
Chriſtus obſcurabitur tẽpore Antichriſti. 38.a
Chriſtus partus eccleſiæ 50.a
Chriſtus, Salomon, dilectus, concionator, pacificus. 1.b
Chryſopaſus 72.a,b
Cincinni qui ſint 14.a
Citharæ ſignificatio 35.b.54.a
Ciuitas, conuocatio ſanctorum 9.a
Ciuitas in quadro poſita quid 71.a
Clauis abyſſi 67.a
Claritas dei 7.b
Coccinea beſtia 60.b
in Cœlo cur draco viſus 49.b
Cœna magni dei 66.b
Coeleth, Salomon 1.a,b
Coinquinatum nihil in cœlo 73.a

Collis thuris quid ſignificet 11.b
Colli officium & quid notet 4.b
Columbæ ſignificatio 5,a,7.b.15.b
Columnarum ſignificatio 10.a
Concionator quis dicatur 1.a
Comedere quis intelligatur. 13.b
Coniugatorum officium 16.a
Cornua altaris quæ dicantur 44.b
Cornua & oculi ſpiritus ſanctus 35.b
Coronæ piorum 48.a
Corporalis viſio 23.a
Corporis vita & mors duplex 28.b
Corporum reſurrectio 68.b.69.a
Crater tornatilis quid ſignificet 18.b
Crocus quid ſignificet 12,b
Crucis domini radix 21,a
Cryſtallus 70,b
Cyprus quid ſit 5,a,12,b

D

Damaſcus aduerſa Hieruſalem 19,a
Damnatio ex minimis 64.a
Damnatorum ordines 63.b.64,a
Damnatorum pœnæ 62,b
Dan filius Iſrael cur præteritur inter ſignatos 39,b
Decem cornua 50,a
Decollatorum animæ 68,a
Denarius, vita 28.b
Dentium officium & ſignificatio 11,a
Deus ſe ſponte ingerit 9,a
Dextera quid ſignificet 6,a,b
Diaboli interpretatio 50,b
Diabolo cur aer deputatus 59,b
Diabolus mille annis ligatus 67.b
Diaboli & impiorum damnatio 59,b,97,a
Diabolus nocet quantum ei deus permittit 27,a
Diademata ſeptem 50,a
Dilectio animæ 50,b
Dominica dies 25,b
Draco,diabolus 49,b
Draco in terram proiectus 51,a
Duodecim ſignati 39,b

E

Eboris ſignificatio 16,a
Eccleſię cuſtodes 22,b
Eccleſiæ pugna & diaboli 49.a
Eccleſia quorum ſit 28,b
Eccleſiæ ſtatum prophetizat Salomon in canticis.2,a
Eccleſię victoria 50,b
Eccleſiaſtis hypotheſis 1,a,b
Elementorum innouatio 69,a
Emptores & venditores Antichriſti 33,a
Engaddi interpretatio 5,a
Epheſina eccleſia 27,b
Equus albus quid ſignificet 36,b
Equus niger quid ſignificet 37,a
Equus pallidus quid ſignificet 37,b
Eſebon quid ſignificet 18,b
Ethicus Salomon in Prouerbiis 1,b
Euangelium æternum 54,b
Euangelij præſtantia 2,a
Euphrates 44,b
Exercitus cœleſtis 66,a
Ezechielis viſio quatuor animalium 34,a

F

Acula,diabolus 42,a
Falx mittitur ad meſſem 55,b,56,a
Ferculum quid ſit 10,a
Fex quid ſit 55,a
Ficus,Iudæa 7,b
Filiæ Hieruſalem quæ 3,a
Finis,deus 25,a
Fiſtula quid ſignificet 12,b
Fons aquæ viuæ 70,a
Fons eccleſia 12,b
Fons,euangelium 42,a
Fontes aquarum vitæ 40,b
Fons hortorum quid ſignet 13,a
Fontes in ſanguinem 58,a
Foramina quid ſignificent 7,b
Fornax,Antichriſtus, 43,a
Fornicationis vinum 54,b
Flos,Chriſtus 6,a
Flumen Euphrates ſiccatus 59,a
Flumina quid ſignificent 21,b
Flumina in ſanguinem 58,a
Freni equorum 56,a
Frigidus quis ſit 32,b
Fundamenta Hieruſalem cœleſtis 70,b
vt Fur veniet dominus 59,a
Furor quid 66,b

G

Ad quid ſignificet 39,b
Galaad interpretatio 11,a
Genæ quæ & quid ſignificent 4,b,15,b
Gentium tertia pars damnata 41,b
Gladius vtraque parte acutus 66,a
Gog & Magog interpretatio 68,a,b
Grandinis ſignificatio 49,a
Grandinis plaga 60,a
Gratia quid ſit 24,b
Greges tonſæ 11,a
Groſſi quid ſignificent 7,b,38,b
Gutturis ſignificatio 19,b

H

AEreſes ſeminatæ 42,a
Helias & Enoch 47,a
Hermagedon quid 59,a
Hermon interpretatio 12,a
Hieruſalem cœleſtis deſcriptio 70,a,b, & dein.
Hinnulo Chriſtus comparatur 7,a
Hœdi qui ſint 4,a
Hordeum quid ſignificet 37,a
Hortus concluſus quid ſignificet 12,b
Hyacinthus 72,a,b
Hyems quid ſignificet 7,b

I

Aſpis 33,b,70,b,71,b,72,a
Idida, Salomon 1,b
Iezabel quid ſignificet 30,a
Ieſu Naue dux 73,b

Digitized by Google

Ignis altaris 41,a
Imago beſtiæ 53,a
Inaurata beſtia 60,b
Incenſa,orationes ſanctorum 41,a
Increduli qui dubitant de reſurrectione 70,a
de Innocentibus Ioannis teſtimonium 54,a
Inſulæ fugientes 59,b
Intellectualis viſio 23,a
Ioan. interpretatio 23,a.cõſtãtia & religio, ibi.
Ioſeph quid ſignificet 39,b
Iraſci concionatoribus licet 14,a
Iſachar quid ſignificet 39,b
Iuda quid ſignificet 39,a
Iudæa ficui comparatur 7,b
Iudææ excæcatio 41,b
Iudas cur primus ſignatorum 35,b

L

Labia quid ſignificent 16,a
Lachrymæ abſterſæ 40,b
Lactis ſignificatio 12,a
Læua quid ſignificet 6,a
Lampades quid ſignificent 21,b
Laodiciæ eccleſia 32,b
Laquearia quæ dicantur 5,b
Lectulus quid denotet 5,b
Leo,Chriſtus 34,a
Leo rugiens quid ſignificet 45,b
Leui quid ſignificet 39,b
Libanus quid ſignificet 10,a
Liber ſcriptus intus & foris quid ſignificet 35,a
Liber vitæ 31,a
Lignum vitæ quid 28,a
Linguas comedere 58 b
Locuſtæ natura & ſignificatio 43,a
Loth viſio in veſpere 25.b
Lucerna, agnus 73,a
Lumen futuri ſeculi 73,a

M

Maceriæ quid ſignificent 8,a
Magog 68,a
Mali natura & ſignificatio 6,a
Manaſſe quid ſignificet 39,b
Mandragora quid ſit 20,a
Manna 29,a
Manus quid ſignificent 16,a
Mare in ſanguinem 5,a
Mare vitreum 56,b
Mare,gentiles,philoſophi 41,b
de Mari beſtia aſcendens 58,a
Margaritæ 73,b
Margaritæ quæ 72,b
Meretrix,Babylon 60,b
Merces animarum 64,a
Meridies quid ſignificet 3,b
Meſſes terræ arida 55,a
Meſſis terræ,damnatio impiorum 55,b.56,a
Merum quid ſignificet 55,a
Michaelis prælium cum dracone 50,b
Monile quid ſignificet 4,b.18,b
Mons myrrhæ quid ſignificet 11,b
Montes non inuenti 59,b
Mori in domino 55,b
Mors,diabolus 27,a.37,b
Mors ſecunda 69,a
Moyſis canticum 57,a
Moyſes dux filiorum Iſrael 73,b
Mulier,eccleſia 49,b
Mulieris & draconis pugna 50,a
Mundi deſtructio 68,b
Murenula quid ſignificet 4,b
Murus Hieruſalem cœleſtis 70,b
Myrrha quid ſignificet 9,b.5,a
Myſterium in fronte beſtiæ 60,b

N

Nardus quid ſignificet 4,b
Naſi ſignificatio 19,a
Natio 35,b
Negociatores terræ 64,a
Neptalim quid ſignificet 39,b
Nicolaitæ 4,a
Nicolaus hæreticus 27,b
Niger equus 37,a
Nigra cur ſponſa dicatur 3,a
Nubes in quibus venit Chriſtus 25,a
Nubium ſignificatio 25,a
Nubes candida 55,b
Nomen Antichriſti 53,b
Numerus nominis beſtiæ 53,b
Nuptiæ agni 65,b

O

Occaſus quid ſignificet 70,b
Octoginta quid ſignificent 17,a
Oculi columbarum quid ſignificet 5,a
Oculi quid ſignificent 11,b.26,a
Odor bonus quid ſignificet 9,b
Offendens in vno,omnium reus 30,b.31,a
Oleum quid ſignificet 2,a.37,a
Oliua quid 47,a
Oriens,Iudæi dicuntur 70,b
Oſculum,præſentia 2,a
Oſtium quid ſignificet 14,b

P

Pacificus,Salomon 1,a
Palmæ ſignificatio 19,a
Pardi natura & ſignificatio 52,a
Paries,caro Chriſti 7,a
Particeps eſſe quis dicatur 63,a
Paſtorum officium 9 b
Patmos 25,b
de Patris perſona non fuit dubitatio 24,b
Pax quid ſit 24,b
Peccata ad cœlum vſque venire,quid 63,a
Pelles Salomonis quæ 3,a,b
Pergami eccleſia 29,a
Perſecutio ex falſis fratribus 37,b
Perſecutio ſanctos non deterreat 3,a,b
Petra,Chriſtus 7,b
Phialæ quæ ſint 35,b
Phialarum ſeptem explicatio 57,a,& deinceps.
Philadelphiæ eccleſia 31,b.
Philoſophia inflat 2,a
Phyſicus Salomon in Eccleſiaſte 1,b

Pigmentum quid ſignificet 9,b
Plagæ ſeptem nouiſſimæ 56,b
Poculum aureum beſtiæ 60,b
Poderis quid ſit 26,a
Portarum ſignificatio 20,a
Portæ Hieruſalem cœleſtis 70,b
Portæ clauſæ 73,a
Prædicatorum officium 36,b
Prædicatores poſſunt iraſci 14,a
Principium,deus 25,a
Prodigus filius 32,a
Prouerbia quæ ſint 1,a
Prouerbiorum hypotheſis 1,a,b
Puluerem ſuper caput mittere 64,a
Punica mala quid ſignificent 12,b,17,b

Q

Quadrum quid ſignificet 71,a

R

Ranarum ſignificatio 59,a
Reclinatorium 10,a
Regum carnes manducare 66,b
Reges terræ 73,a
Reginæ ſexaginta 17,a
Regna decem Chriſto adhærentia 61,b
Regnum ſumus dei 24,b
Regnum beſtiæ tenebroſum 58,b
Reſurrectio 68,a
Rex quis ſit 24,b
Ruben quid ſignificet 39,b
Rufus æquus 37,a
Rumphæa quid ſignificet 29,a

S

Sacramentum quid 27,a
Saccus Cilicinus 38,a
Salomon trinomius tres libros compoſuit 1,a
Salomon,typus Chriſti 1,b
Salomonis viſio nocte 25,b
Salus quid 50,b
Samaritanæ quinque viri 61,b
Sanctorum exultatio, 64,b.65,b
Sanctorum glorificatio 69,a
Sanguis de lacu 56,a
Sanir interpretatio 12,a
Sapphirus 71.b 72,a
Sardis eccleſia 30,b,31,a
Sardius 71,b,72,b
Sardonix 71,b,72,b
Scripturæ ſanctæ cur clauſæ 24,a
Scorpionis natura & ſignificatio 43,a
Sedes quid ſignificet 33,b
Senſuum corruptio vnde 61,b
Serpens antiquus 50,b
Sex quid ſignificent 53,b
Sex notant perſecutionem 36,a
Sexaginta quid ſignificent 53,b
Sexaginta quid ſignificent 9,b,17,a
Signatorum numerus 39,a
Signum in fronte 39,a
Smaragdus 33,b,71,b,72,a
Smyrnenſis eccleſia 28,a
Sodales,hæretici,& cur 3,b
Sol,luna,& ſtellæ obſcuratæ 42,a
Solis ſplendor 72,a
Solitarius locus 25,b
Spiritualis viſio 23,a
Spiritus ſeptem qui ſunt 24,b
Sponſa dei, eccleſia 1,b
Sponſa ornata viro ſuo 69,b
Sponſus eccleſiæ,deus 1,b
Stadium quid 56,a
Stateram habens in manu 37,a
Stellæ,epiſcopi 26,b
Stellæ cadentes 38,b
Stolæ albæ ſignificatio 38,a
Suggeſtiones draconis 50,b
Sunamitis quid ſignificet 18,a
Symeon quid ſignificet 39,b
Synagoga irrationalium videtur 28.b

T

Tabernaculum Chriſti 52,a
Tabernaculum,eccleſia 57,a
Talentum triplex 69,a
Templum,deus 73,a
Templum dei apertum quid 49,a
Templum impletum fumo 57,b
Tempore rerum qualitatem notari 25,b
Tepidi qui dicantur 32,b
Terra,Chriſtus 51,a,b
in Terra ſedentes 54,b
Terremotus magnus 59,b
Teſtamenti archa 49,a
Thalamus quis ſit 10,b
Theologus Salomon in Canticis canticorum.1,b
Thronus quid 33,a
Thus orationes ſignificat 9,b
Thyatiræ eccleſia 29,b,50,a
Tigna domorum quæ 5,4,b
Timidi qui 70,a
Tonitrua quid ſint 65,b
Topazius 72,a,b
Torcular vini furoris dei 66,a
Tribus 35,b
Tribuum Iſrael explicatio 39,b
Triticum quid ſignificet 37,a
Tubæ,ſancti 65,a
Turtur quæ 4,b
Turtur quid ſignificet 7,b

V

Vbera quid ſignificent 11,a,b,12,a
Venter quid ſignificet 46,b
Venti quid ſignificent 39,a
Verbum,Chriſtus 24,a
Veſtimenta ſua cuſtodire 59,a
Viæ quid ſignificent 57,a
Viginti quatuor ſeniores 33,b
Vinea quid ſignificet 21,a
Vinum quid ſignificet 2,a,37,a,55,a
Vinum fornicationis 54,b
Vinum conditum quid ſignificet 20,b
Vinum iræ dei 55,a
Virga ferrea 50.a

Virgula

Virgula fumi quid ſignificet 9,b
Viſionis Ioannis cõmendationes 25,b
Viſionum genera 23,a
Vita duplex 23,a
Vittæ officium & ſignificatio 11,a
Vitulus, Chriſtus 34,a
Vmbilicus quid ſignificet 18,b
Vnguenta quid denotent 2,a,b
Volans angelus 54,b
Volucris immunda, diabolus 62,b
Vox de cœlo 63,a
Vrſus quid ſignificet 52,a
Vuæ maturæ 56,a
Vxor agni 65,b

Z

Zabulon quid ſignificet 39,b
Zonæ aureæ 57,a

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

ANSELMI LAVDV-
NENSIS IN CANTICA CAN-
TICORVM ENARRATIONES.

IN INITIIS LIbrorum cauſæ dicendæ ſunt, quo modo vel quare compoſitus ſit liber ipſe, quas cauſas Hieronymus procemium vocat. Autor itaque huius operis de quo agere volumus, trinomius fuit: qui ad numerum nominum ſuorũ tres libros compoſuit, & eorum intentionem ipſorum nominum interpretatione diſtinxit. In primo itaque libro affectuoſe & dulciter, more patris filium pie ammonentis, & quaſi lac præbentis, quenque fidelem adhuc minus validum, & nondum terrenis prorſus abrenunciare volentem erudit. In quo libro pro hac tanta dulcedine, Idida quod dilectus ſonat, edicitur. In hoc quippe docet meretricem fugiendam, conſortia malorum, & cætera quæ honeſtate & probitate ſunt digna facienda: in mundo tamen, vt diximus, adhuc cõmorantẽ. Secundũ nomẽ eius eſt Coëleth, quod Grçce eccleſiaſtes, latine concionator dicitur. Concionatorem autem illum dicimus, qui in concione hominum, id eſt in cõcilio publicus orator eſt, prolatione veritatis nullum verens, nulli blandiens: quod in ſecundo libro ſuo iſte facit. Nam vt quaſi quibuſdam gradibus aſcenſionis, ad perfectionem quem doctrina ſua attraheret, cui primo miſericorditer, legitime tamen terrenis iſtis cum miſericordiæ operibus conceſſerat vtendum, quoniam carnalem & adhuc infirmum animũ cœleſtia & perfectiora non poſſe tenere credebat, iam ceu validiorem & ad altiora ſumenda potentem, ad deſpectum omnium terrenorum in hoc ſecũdo libro inuitat: monſtratque quam caduca quamque trãſitoria ſint cuncta temporalia, ſic dicens, Vanitas vanitatum & omnia vanitas. Hoc vero ad cõtemplatiuam, cuncta ſcilicet mundana deſpicere, & cœleſtib⁹ inhiare, pertinet: illud aũt quod in primo libro cõceſſum erat, ad actiuã vitã. Cuius præterea rei gratia tantũ laborẽ inchoare in hoc ſuo tertio libro perſuaſerit, ſpiritualiter intendentibus quibuſdã terrenis ſimilitudinibus oſtẽdit, ad hoc ꝑfecto vt per deſpectũ terrenorum ad gloriã peruenire poſſemus æternorum. In quo opere Salomon, id eſt, pacificus dicitur.

Lber iſte vocatur Cãtica canticorum, & etiã pluraliter, propter multã excellentiã dignitatis. Fecit enĩ Salomõ primũ parabolas, ſcilicet librũ prouerbiorum: in quo ſimpliciter oſtendit quõ recte vteremur his mũdanis, quod pertinet ad actiuã vitã, & canticũ ſimpliciter poteſt vocari. Dicũtur aũt prouerbia præcepta de vita humana per aliquas ſimilitudines. Deĩde fecit Eccleſiaſten, in quo annunciauit oĩa mundana eſſe contẽnenda, vt cũ dicit, Oĩa ſunt vanitas. & eſt quidã gradus ab actiua ad cõtẽplatiuã: poteſtq́; dici cãticũ ſimpliciter. Poſt hos fecit librũ iſtũ in quo docet de dilectione dei, quaſi mũdo iam cõtẽpto: quod pertinet ad cõtẽplatiuã vitã. inde vocatur Canticũ canticorũ, ſcilicet canticũ excellẽtius prædictis duobus, & cæteris ſimilibus. Nomen huius libri in Hebrço, Sir haſirim, quod valet apud nos, cãticũ canticorũ. Dicitur Salomon ſecundũ hos tres libros quos fecit, tria habuiſſe vocabula: ſecũdum parabolas vocatur Idida, id eſt dilectus. Ibi enim inſtruẽs rudes cœpit ab ipſis diligi: per quod nomen ſignificatur Chriſtus, qui ꝑ excellẽtiã dicitur dilect⁹: de quo Deus, Hic eſt filius me⁹ dilectus, Mat. 17. Eccleſiaſtes nomen eſt libri & actoris, & interpretatur cõcionator, ſcilicet diuerſos ad idẽ cõſentire faciẽs. Cõuocantur nãque diuerſi in illo libro vt ſibi conſentiant in contemptu mundi: quod eſt tractũ ex ſimilitudine cãtoris, qui diuerſorũ voces in vnã cõcordiã moderatur. Item per hoc nomẽ ſignificatur Chriſtus, qui eſt ver⁹ cõcionator, docẽs terrena trãſitoria eſſe ſpernẽda, & amãda cæleſtia. Dicitur quoq́; eccleſiaſtes, q̃a eccleſiã egregie gubernat & ad vnã fidẽ conuocat. Secundũ hũc librũ dicitur Salomon, id eſt, pacificus. per quod itẽ ſignificat Chriſtum, qui verus pacificus eſt & conuocans omnes ad ſui dilectionem. Dicitur & autor in prouerbiis ethicus, id eſt tractans de moribus. Idem in eccleſiaſte phyſicus, id eſt tractans naturam rerum. In canticis theologus, ſermocinans de diuinis. In hoc libro ſunt materia, ſponſus & ſponſa, amici ſponſi, qui & paranymphi dicuntur, & amicæ ſponſæ. Eſt autem ſponſus deus, quoniam ipſe ſpondet ſe eccleſiæ: ſcilicet ſi ei fidem cuſtodiat ne fornicetur cum dçmone, copulabit ſibi tandem in nuptiis. Sponſa dicitur eccleſia, ſcilicet firmi in fide, quoniam perfecte ſumens fidem ſpondet ſe deo & renunciat pompis Sathanæ. Dicuntur amici ſponſi, velut ſancti angeli & perfectiores, vt apoſtoli, qui ſponſum adiuuant vt amicam ſuam retineat, commonentes & adiuuantes eccleſiam, ne ipſa cum alieno fornicetur, ſed ſoli deo adhæreat. Dicuntur amicæ ſponſæ adhuc teneri in fide, qui non plene ſciunt ſponſum diligere, ſed iam exhibent ſe habiles vt ſponſam imitentur, vt ſic bene eruditi à ſponſa fiant & ipſi ſponſa. De hac autem materia hoc modo agit, ſcilicet oſtendens qualiter in hac vita ſponſus alloquatur amicã & per ſe & per amicos, & quãta affectione recipiat verba ſponſi, & qualiter amicæ ſponſæ oſtendant ſe paratas imitari ſpõſam, & loquantur ſponſæ, aliquando & ipſi ſpõſo. Salomon enim adhuc tenens donum ſapiẽ-

Digitized by Google

tię,illuminat⁹ a ſpiritu ſancto prophetizat qualiter eccleſia ante aduentum Chriſti, & deinde ſecũdum ſingulos ſtatus vſque ad finem mundi ſit ſe habitura erga deũ. Eſt quoque finis & intentio, vt compellat audiẽtes ad dilectionẽ dei. Scribit autem hic autor vt comic⁹,ſcilicet nihil ex ſe dicens,ſed inducit ipſas perſonas loquentes:& quia in nullo amore æquè affectuoſa verba amoris inueniuntur, ſicut inter ſponſum & ſponſam, facit eos quaſi verbis carnalis amoris loqui. Et ſunt hæc prima verba eccleſiæ iã proximæ aduentui Chriſti, & nimio amore iã præſentiã ei⁹ deſiderãtis: ſicut illi qui dicebãt, Putas videbo? putas durabo? putas inueniet me illa natiuitas? Et ſicut carnalis ſponſa cui iam egregie per nuncios placuiſſet ſponſus, faſtidiẽs iã legatos, expetẽs ipſius præſentiã diceret, Veniat ipſe, vt præſens mecum loquatur, & me oſculetur: ita hic dicunt fideles illi proxime ante Chriſtũ,

Oſculetur me oſculo oris ſui: quia meliora ſunt ubera tua uino, fragrãtia unguentis optimis. oleũ effuſum nomen tuũ: ideo adoleſcẽtulæ dilexerũt te.

DEVS ipſe ſicut prænunciatus eſt per patriarchas & per prophetas, ipſe idẽ iã [Oſculetur me], id eſt iã delectet me [oſculo], id eſt, præſentia [oris ſui] id eſt filii ſui, qui dicitur os patris ſicut & verbum: quia per ipſum pater mũdo manifeſtatur. [Quia meliora ſunt vbera.] hic iam loquitur eccleſia præſens cum Chriſto. ac ſi ita diceret, cõuertens ſe ad ipſum prę nimia affectione, Quia vbera, [tua] doctrina euãgelica, meliora ſunt [vino:] que doctrina eſt dulcis refectio & ſuauis ſicut lac. melior eſt, [vino] id eſt doctrina philoſophorum, quę non nutrit, ſed inebriat, & ſuperbire facit recipientes, ducitque tandem ad interitum. Vel per vinum accipiamus intellectum carnalem veteris teſtamẽti. poſſumus etiã per vbera accipere geminam dilectionem, vel duo teſtamenta ſpiritualiter intellecta, vel ſpirituales gratias: & erit tamen eadem ſententia cum prædicta. Vbera dico [fragrantia] id eſt redolentia, & odore ſuo homines ad ſe attrahentia. Redolet quippe doctrina illa, & bona opinione ac fama ſua ad ſe attrahit [optimis vnguentis], id eſt per optima vnguenta. Sunt enim in doctrina euangelica vnguenta, id eſt dona ſpiritualia quæ ſunt optima, quantum ad vnguenta carnalia, quibus ſolebant inungi amatores, vt melius placerẽt: vel etiã cœnantes. Hæc autem vnguenta merito optima dicuntur. quos enim inungunt, veros reges ac ſacerdotes efficiũt. [Oleũ effuſum] Alia cauſa quare deſideraſſet eũ. quia [nomẽ tuũ] effuſum eſt ſicut oleũ effuſũ. Oleũ quidẽ dũ in vaſe eſt, neq; odorẽ profert, neq; dolores ſanat, effuſum vero & odorẽ emittit & dolores ſanat: ita nomẽ dei dũ ipſe adhuc in ſinu patris cõcluſus teneretur, parum vel nihil cognoſcebatur: poſtq̃ vero carnẽ ſumpſit pręſentia ſua mundũ viſitãs, ſeipſum oĩbus cognoſcendũ expoſuit, odorẽ, id eſt famã & bonã opinionẽ de ſe emiſit: & infuſum ꝑ dolores bene recipientiũ prædicationẽ ſuã & peccata ſanauit. [Ideo adoleſcentulæ] ſcilicet quia tam dign⁹ & tã dulcis es, ideo nõ ſolũ ego, ſed & [adoleſcentulæ,] id eſt, minores & fragiliores, teneri adhuc in fide [dilexerũt te], i. de omnibus rebus te ſolũ diligendũ elegerunt. licet enim ex tẽporalibus adhuc ſibi cõſolationẽ ſumãt, tamẽ deum eis temporalibus præponendũ iudicant.

VOX ECCLESIAE.

Trahe me poſt te: curremus in odorem unguentorũ tuorum. Introduxit me rex in cellaria ſua. Exultabimus & lætabimur in te, memores uberum tuorum ſuper uinũ. Recti diligunt te.

TRAHE me poſt te.] Vidẽtes cõtemporanei Chriſti quaſi iã imminere ipſius aſcenſionẽ, & abſentiam conſolationis ipſius, rogant eum vt trahat eos poſt ſe, id eſt imitatores ſui faciat eos. Et proprie dicit [Trahe] quaſi quadã violentia. Videtur enĩ fieri violẽtia, vbi corpus natũ in peccatis à peccatis liberatur. [Curremus in odorẽ.] Vox amicarũ ſponſæ. Audientes bonitatem ſponſi, & maiores velle imitatores eius fieri, dicunt ſponſę, ſcilicet doctoribus ſuis, iam deguſtata dulcedine dei: Tu vis ire poſt eum, & nos certe curremus tecum, id eſt, laborabimus tecum obtinere gaudium nuptiarum, poſiti & fundati [in odore] id eſt, in prędicatione & fama tua quæ nos attrahit, quæ eſt [vnguentorum tuorum] id eſt, procedens ex donis ſpiritualibus per quę operaris. Bene dicit [currem⁹] Nõ enim pigritando & ſegniter agendo perueniemus ad illud cœleſte brauiũ. [Introduxit me rex.] Vox eccleſiæ ad minores quos educauit. Audientes quidẽ eos deum deſiderare, volũt eos ad idem inuitare, vt ſi ita reſponderent illi maiores: dicitis quia mecũ curretis: & bene currẽdum eſt: quia eo perueniẽtibus ſumma refectio eſt. Et hoc oſtendit ſibi patere cum dicit, [Introduxit me rex,] id eſt manifeſtam cognitionẽ dedit [in cellaria] id eſt in ſecreta eccleſiæ, ſcilicet vt ſciam quid ſignificẽt myſteria, ſicut in baptiſmo ſpũm dari, infantes ſola gratia ſaluari, & ſimilia quæ nõ patẽt oĩbus. Vel per cellaria accipiamus plenitudinẽ beatitatis, id eſt æternitatẽ vitæ, ſicut in cellariis reponi ſolet copia magna bonorũ, ſpe aũt iã perfecti viri in beatitudinem æternitatis ſunt introducti. [Exultabimus.] Vox minorũ qui aliquantulũ per fidem prouecti audẽt iã ſpõſo loqui in hęc verba, Quia tu dñe ſpõſam tuã iã in ſecreta tua introduxiſti, ideo & nos præparabimus nos idoneos, vt cũ ea introducamur: & hoc eſt [exultabimus] ſcilicet in corpore. i. bene operabimur cũ exultatione [& lætabi-

Digitized by Google

lętabimur]in anima,quia lętitia bona cogitabimus.vel[lętabimur]ſcilicet, ſi bona fecerimus, non coacti ſed volũtarie:& hoc, [in te]id eſt,omnia tibi attribuemus tanquam primæ cauſæ, à qua omne bonum radicaliter procedit:& hoc faciemus[memores vberũ tuorũ,] id eſt,ſuauis tuę doctrinę[ſup vinũ] ſicut ſuperius dictũ eſt. [Recti diligunt te] ſcilicet bene debemus in te exultare, & te diligere,quia oẽs qui recti ſũt hoc faciunt,quare niſi hoc fecerimus, recti eſſe non poſſumus. Patet finis in oĩbus pdictis,quia ſiue pfectiores ſiue minores imitari velimus, ad dilectionem dei eorum verbis inuitamur.

VOX ECCLESIAE ITEM.

Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Hieruſalẽ, ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis. Nolite cõſiderare quod fuſca ſum, quia decolorauit me ſol. Filij matris meæ pugnauerũt cõtra me: poſuerunt me cuſtodẽ in uineis: uineam meam non cuſtodiui. Indica mihi quẽ diligit anima mea, ubi paſcas, ubi cubes in meridie: ne uagari incipiã poſt greges ſodalium tuorum.

NIGRA ſum]Vox ſpõſæ ad minores. Audiẽs naq; ſpõſa promiſſionẽ minorũ quod vellent cũ ea currere, timens ne deficiãt in perſequutione,vtpote hi qui nondũ niſi ſolã dilectio nẽ dei guſtauerãt, & reputãt ſãctos pro inſanis, quia habentur in mũdo cõtemptibiles, pmonet eos vt mala nõ cõſiderent,ſcilicet vt ppter hoc deſiſtãt à promiſſione,ſed attendãt quæ merita pro perſequutiõe obtineãt: vt hoc modo dicat, Vos dicitis quod mecũ curretis,ſed tũc oportet vos denigrari in corpore,ſicut ego propter multas tribulationes ſum nigra exterius. Et ponit effectũ pro cauſa. Exteri⁹ quidẽ ſum nigra[ſed] interius[formoſa,]id eſt bonis virtutib⁹ ornata vobis dico[filię Hieruſalẽ]id eſt quas ego genui ad fidẽ,qui etiã iã pacẽ videtis. Hi autẽ minores ideo filiæ dicũtur quia fragiles ſexus ſunt, & cito decipi & deuocari à fide poſſunt: & quia maior cuſtodia & diligentia eſt eis adhibenda quã filiis,ſcilicet fortioribus, & quia iſti confirmati generãt aliquos,dico,quia nigra ſũ [ſicut tabernacula Cedar], id eſt ſicut Cedar habitãs in tabernaculis. Cedar fuit filius,vt dicitur Gene.25. &.1.Parali.1. Iſmael,ſed adeo nequã vt à nullo in domũ reciperetur, ſed ſemp in tabernaculis habitabat,de quo Origenes, Manus eius in oẽs,& omniũ man⁹ in ipſum.[Nigra ſum ſicut Cedar] formoſa ſicut[pelles Salomõis]. Pelles quidẽ in quibus habitabat Salomon erãt bene expilatæ, & rubricatæ,variis picturis ornatę:ita ſancti viri expilati ſunt omni ſupfluitate, & ſunt ornati multis generibus virtutũ. Bene cõparat ſanctos pellibus,quia ſicut pellis dicitur corium mortui animalis,ita ſancti mortificãtes ſeipſos efficiũt quaſi ſimpliciter pelles, & bene ſubiunxit [Salomonis,]quoniã iſtæ pelles,ſcilicet ſancti ſunt illud tabernaculũ in quo militat verus pacific⁹.

[Nolite cõſiderare]Dico quia nigra ſum,ſed nolite hoc attẽdere,vt propter hoc deſiſtatis ab incœpto:[quia ſol],id eſt Chriſt⁹,ꝗ eſt vera claritas[decolorauit me]ſcilicet propter ipſũ hæc oĩa paſſa ſum qui tandẽ mihi remunerare poterit. [Filii matris meæ] Oſtẽdit per quos miniſtros ſuos deus eam in perſequutionibus ſic probauit, ſcilicet p filios matris meæ quæ me prius generauit in carnalitate. Debuiſſet mihi eſſe mater ſpũalis,& me nutrire lacte diuini ĩtellectus. Qui fratres mei[pugnauerũt cõtra me]diuerſis generib⁹ perſequutionũ: & ita perſequẽdo[poſuerunt me cuſtodẽ in vineis], id eſt in eccleſiis gentiũ.[Vineã meã],id eſt vineã quã naturaliter excolere & cuſtodire debuiſſem, [non cuſtodiui] hic notamus illũ ſtatum eccleſiæ qñ apoſtoli de Iudæa ſe tranſtulerũt ad gẽtes, ſicut dicit apoſtolus Paulus Actuum.13. Quia vos repuliſtis, & indignos verbi dei vos oſtendiſtis, ecce conuertimur ad gentes.[Indica mihi]Vox eccleſiæ illorũ, quæ dimiſſa Iudæa incipit iã ædificare in gentibus:& precatur hic deũ nõ ipſe, ſed in perſona eorũ qui nouiter cõuertuntur: & precatur hic deũ,vt det eis cognitionẽ ſui, ſcilicet cognoſcãt in quibus habitet deus vt eos imitentur:cognoſcant etiã qui ſunt hæretici vt eos nõ ſequantur: vt ita dicat, Poſita ſum cuſtos in vineis, & vt eas poſſim cuſtodire, & inde tibi fructũ pſentare,[indica]mihi, id eſt nouis iſtis: quod certe eſt ad honorẽ tuũ[vbi paſcas],id eſt in quorum operatione tu reficiaris,vel[vbi paſcas],id eſt quibus paſtũ pbes vt corpus tuũ vel refectionẽ diuini verbi. Indica etiã mihi[vbi cubes],id eſt quieſcas,ſcilicet vbi nulla offenſio te inquietet [in meridie], id eſt in ſplendore maieſtatis tuæ vel in feruore charitatis:ſcilicet qui nõ ſunt in veſpere,vt iã in eis dilectio frigeſcat, neq; in mane vt modo ſit in eis tenera. Indica dico tu[quem diligit aĩa mea], id eſt,tota affectio mentis meæ:& ſupponit cauſam cur hoc precetur[ne incipiã],id eſt ideo precor vt indices,ne incipiã,id eſt iſti de gẽtibus noui, adhuc in fide incipiant [vagari], & deuia tenere [poſt greges ſodaliũ tuorũ],id eſt,imitando hæreticos,qui dicuntur ſodales Chriſti,quia vt potius decipiant pdicant aliquid veritatis,cõſentientes Chriſto, ſed diuerſi ſunt hæreſes interſerendo. Si autem per omnia conſentirent, non ſodales, ſed quaſi iidem ipſi dicerentur. Vel ſodales quia ipſi ſe eius ſodales & amicos dicunt. Greges bene dicit quia & multi ſunt,& ſine ratione vera.

Si ignoras te ô pulchra inter mulieres, egredere & abi poſt ueſtigia gregum, & paſce hœdos tuos iuxta

Digitized by Google

tabernacula paſtorum. Aequitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilaui te amica mea. Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis. Collũ tuum ſicut monilia. Murenulas aureas faciemus tibi uermiculatas argento.

ECCLESIA.

Dũ eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorẽ ſuũ. Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea cõmorabitur. Botr⁹ Cypri dilectus meus mihi, in uineis Engaddi.

SI ignoras te] Vox ſponſi: & facit hic tria. minatur, blanditur ſponſæ, ponit etiam facultates quibus eccleſia cognitionem ſui poſſit obtinere. Continuatio. Quæris cognitionem mei? ad quã neceſſe eſt tibi[ô pulchra] virtutibus & electione mea vt te cognoſcas ſcilicet dignitatẽ tuam quã per fidem dedi tibi: & dãdo tibi corpus & ſanguinem meum, inſuper cætera ſpiritualia dona, quia ſi ignoras te in qua dignitate ſis, ex hoc quod ſpõſa mea es, [egredere] de cõſortio eccleſiæ[& abi]id eſt longe fias ab eccleſia, vt etiam perdas virtutes quas pri⁹ habebas. abi dico[poſt veſtigia]id eſt imitãdo opera[gregum &]ſic [paſce hœdos,]id eſt in fœtidis actibus tuis delecteris, & ſint tibi paſtus: & hoc[iuxta tabernacula paſtorum] imitando eos qui ſe dicunt paſtores & in tabernaculis deo militantes, & non ſunt, ſed hæretici. vel iuxta tabernacula verorum paſtorum & non intra. Volunt enim hæretici autoritatem ſuarum immunditiarum trahere ex ſcripturis ſanctis in quibus viri ſancti militant deo, vt quidam dicti Nicolaitæ quorum hæreſis reprobatur, Apoca. 2. b. & ab eccleſia in ca. quidam autẽ hęretici. 24. q. 3. qui ꝑdicant mulieres cõmunicandas, & dicunt, quia apoſtolus dixit omnia eſſe cõmunicãda, & alia huiuſmodi. [Aequitatui meo]. Poſitis minis ponit blãditias, acſi diceret, Si te ignoras egredere: ſed nõ debes egredi vel tẽ ignorare, ꝗa ego ſic honoraui vt te amicã meã facerem, & de Aegypto liberarẽ quod fuit ꝑfiguratũ in liberatione filiorũ Iſraẽl de Aegypto. exo. 12. Educitur autẽ gẽtilitas de Aegypto, id eſt, de tenebris infidelitatis, & de poteſtate Pharaonis, id eſt de iugo diaboli, per mare rubrũ quia per baptiſmũ vbi ſubmerguntur omnes inimici, id eſt oĩa peccata, & hoc dicit [aſſimilaui te æquitatui] id eſt illi in quibus militabã enti in curribus, id eſt inter currus vel in tẽpore curruũ Pharaonis. Per currus in quibus ſedebãt potentes, notatur ſuperbia vel volubilitas huius mundi. [Pulchræ ſunt genæ tuæ]Poſitis minis, & blãdiciis oſtẽdit ei ineſſe facultates quibus cognitionẽ ſui poſſet retinere. Dixi, ſi ignoras egredere, quod non oportet te facere quia habes genas, & collum quibus potes verã cognitionẽ tenere. Genæ dicũtur pars illa hominũ quæ terit cibum, & mittit in ventrẽ: ita in eccleſia dicuntur genæ altiores illi qui ſcripturas terũt, & earũ capaces faciunt inferiores: & ſicut in genis eſt ſignũ pudoris, ita illi ſemꝑ pudorẽ prędicãt, & caſtitatem, quæ genæ ſunt [pulchræ] ſcilicet multis virtutib⁹, & ſunt[ſicut turturis]ꝗa ſicut turtur nunquã habet niſi vnũ ſpõſum, nec cantat niſi gemendo: ita iſti ſolum Chriſtũ habent ſponſum, & gemunt ſæpiſſime pro delictis ſuis, & aliorum. Colli officium eſt vt per illud cibus tritus deſcendat in ventrẽ, & vt continuet corpus capiti: per quod ſignificantur diſcipuli illorum altiorum, ſicut fuit Timotheus ad Paulum, per quos ſcripturæ deſcendunt ad inferiores, & hi per prædicationẽ ſuã iungunt eccleſiã Chriſto. [collum]dico ens[ſicut monilia] Monile monet aliquos vbi ſe recipiant, & munit pectus habẽtis, ne aliquis manus iniiciat: ita iſti doctrina ſua & muniunt eccleſiã ne adulter diabolus manus iniiciat: & monẽt minores de eccleſia vbi ſe recipiant & ſequantur. [Murenulas aureas]. Vox amicorũ ſponſi. Volentes iuuare ſponſum, quomodo eccleſia in cognitione ſui permaneat, dicunt, Sponſus dat tibi genas, & collum, & nos dabimus ornamenta aurium. Si idem loquuntur hæc qui ſunt genæ vel collũ, nõ nocet. Murenula dicitur à murena quę plicat ſe in orbem, & ſignificamus per murenas ſententias orbiculatas & perfectas, quibus ornant ſancti aurẽ interiorem, id eſt intelligẽtiã. [aureas], id eſt diuina ſapiẽtia, & charitate conditas[vermiculatas argẽto], id eſt, diſtinctas eloquio optimo. Vel ſentẽtias, & ſapientiã quã in ſe habent, ſciunt honeſtis poſitionibus vnicuique ſecundũ modũ ſuũ diſpenſare, ſapiẽtibus prout ſunt, humilibus ſimiliter. Argentum quod metallũ eſt melius tinniens quàm cætera: & per ipſum eloquiũ ſignificatur. Et hoc faciem⁹ dũ rex eſt in accubitu, i. ĩ confeſſione dei, ſcilicet corporaliter remotus ab eccleſia: vel reportatur hoc ad ſequentia[Dũ eſſet rex]. Vox eccleſiæ ſic reſpondentis. Sponſus, & amici ſui dant mihi talia ornamenta, & ideo [dilectus meus mihi], id eſt ad meũ honorẽ, [cõmorabitur inter mea vbera], id eſt in intimo amore meo: & eſt ꝓmiſſa cauſa, acſi diceret, Merito debeo eũ diligere: quia ipſe dedit mihi nardũ ſcilicet virtutes, & hoc dũ eſſet [in accubitu ſuo], id eſt paſſione, reſurrectiõe ſcilicet quia ipſe paſſus fuit, & reſurrexit, ex hoc virtutes mihi dedit, ꝙ dederũt[odorẽ ſuũ], id eſt ſibi cõueniẽtẽ videlicet bonã famã. Vel[dũ eſſet rex in accubitu ſuo], id eſt quia trãquillitatẽ mentis meę elegit in qua habitaret, ideo[nard⁹ mea dedit odorẽ ſuũ]. Nardus eſt vnguentum quod fit de humili herba: & vocatur ipſa herba ſimiliter nardus, ꝑ quã ſignificatur humilitas. & eſt calidæ naturæ, ꝑ quã ſignificatᷓ charitas. dilect⁹ inꝗ[cõmorabitur inter vbera,]& ipſe erit mihi & triſtitia magna, & gaudiũ magnũ. ſ. de oĩbus aduerſis quæ ipſe paſſus eſt dolebo, & de quibus

non

non grauatus eſt,ego gaudebo,& hoc dicit, [Faſciculus myrrhę.]Per myrrham notatur amaritudo,quia ipſa eſt res amariſsima , & ideo ex ea vncta corpora manent integra : quia præ nimia amaritudine vermes non accedunt.Per faſciculum notatur multitudo amaritudinum. Erit itē [dilectus meus mihi botrus Cypri,] id eſt magnum gaudium . Per botrum habemus vinū in quo eſt lætitia. Cyprus eſt locus in quo creſcit optimum vinum.Congaudet eccleſia ſponſo,ſicut de reſurrectione & ſimilibus.Dixi commorabitur dilectus meus inter vbera mea , & hoc [in vineis Engaddi , id eſt in eccleſiis, vbi eſt fons hœdi, quia ibi lauātur fœtidi in baptiſmo, & fiunt candidi. Engaddi autem interpretatur fons hœdi,vel tētatio oculorū.Eſt autē eccleſia in tētatiōe oculorū poſita in hoc mūdo, in quo omnia ſunt nobis propoſita ad tētādos oculos.

Ecce tu pulchra es amica mea,ecce tu pulchra , oculi tui columbarum.

VOX ECCLESIAE.

Ecce tu pulcher es dilecte mi , & decorus.lectulus noſter floridus, tigna domorum noſtrarum cedrina.laquearia noſtra cypreſſina.

ECCE tu pulchra.]Vox ſpōſi audiēs ergā ſe tantam affectionem ſponſæ quod dixerat, Dilectus cōmorabitur inter vbera mea,reſpondet ſibi: Quia tāto amore maneo apud te,ecce tu es pulchra:quod bis ponit,notat eā pulchrā& corpore & aīa.[Oculi tui colūbarū,].i. colūbini, ſ. ſimpliciter intuētes, & carētes felle & īuidia.

[Oculi tui,]id eſt ꝑdicatores tui,qui tibi ꝓuident vt oculi corpori,erūt [columbarū] Intrāſitiue dictum eſt,id eſt erunt re vera columbæ,id eſt ſeptē virtutes habentes, q̄ denotantur per ſeptē naturas columbæ. Colūba enim ſecus fluēta habitat , vt viſo accipitre ſe mergat & euadat : meliora grana eligit, alienos pullos nutrit,roſtro nō lacerat, felle caret, in cauernis petræ nidificat,gemitum pro cātu habet. Ita prædicatores ſancti ſecus diuinæ ſcripturæ fluenta quibus eorum irrigantur corda , inhabitant, vt eorum munimento ab incurſu diabolico euadant : meliora grana,id eſt meliores ſententias, ſcilicet nō hęreticorū eligunt. Alienos pullos id eſt hoīes primū a Chriſto alienatos,qui pulli id eſt filii diaboli fuerāt, doctrina ſua nutriūt & exēplo. Roſtro nō lacerant,id eſt bonas ſententias hęreticorū more lacerando non peruertunt. Felle carent,id eſt ira irationabili carēt.In cauernis petræ nidificāt,id eſt in plagis mortis Chriſti qui eſt petra firmiſſima , nidū ponunt, id eſt in fide mortis Chriſti refugiū, vel ſpē ponunt . Per nidū quippe refugiū & ſpes deſignātur . Columba enim adueniente imbre ad nidū fugit,& ſpē in nido habet. Gemitū pro cātu habet,id eſt ſicut alii delectātur in cātu, ita ipſi in tribulatione & gemitu, [Habet etiā hāc naturā colūba vt viſionē amiſſam recuperet : ita quoq; prędicatores & prouiſores eccleſiæ aliquo dono ſancti ſpiritus amiſſo per aliquod delictū, recuperant illud,ſicut Dauid qui ſpiritū prophetiæ quē amiſerat recuperauit. Habet itē hāc naturā quod gregatim volat . Eodē modo prędicatores gregatim,id eſt catholicā fidē tenētes,tēdunt ad alta greſſibus bonorū operum atq; virtutū . Nā quot bona opera facimus , tot greſſibus ad deū ꝓperamus. Alis ſe defendit colūba,ita boni ꝑdicatores ſentētiis patrū ſe muniūt atq; defēdūt.

[Ecce tu]Vox ſponſæ. Tu ſponſe pulchram me vocas,& talem me oportet eſſe quia tu pulcher es,& ideo niſi pulchra eſſem tibi coniungi nō poſſem.[Pulcher] dicitur ſecūdū diuinitatē [decorus]ſecūdū humanitatē.[Lectulus]Sponſus pulcher,& ſponſa pulchra,& ideo operimēta eorū pulchra.Per lectulū habem⁹ eos in quibus deus quia parūcūq; quieſcit in quibus ipſe quieſcit,nō offenditur eccleſia ſed quieſcit . Hi autē tales ſunt floridi,id eſt habentes initia bonorū operū.p florē ideo accipimus initiū : quoniā flos pręcedit fructū.[Tigna domorū] per tigna accipimus fortes illos qui portant pōdus eccleſię qui ſunt cedrini.Cedr⁹ eſt arbor imputreſcibilis,& odore ſuo vermes occidit: ita iſti quoniā habent æternitatē iā ſaltē ſpe & ꝑdicatione ſua & bona fama interficiunt vitia in cordibus aliorū.[Laqaria]ſunt depēdētia à tignis,& ſunt ornamēta domus,& p hoc ſignificantur illi, qui depēdentes a perfectioribus ornāt eccleſiā inſtitutione bona,& fama qui ſunt cypreſſini.Idē de cypreſſo quod dictum eſt de cedro.Cum dicit[domorum veſtrarum] dat nobis intelligere eccleſiā illā de gētibus iā aliquātulum adultam.

VOX CHRISTI. CAPVT II

Ego flos cāpi et liliū cōualliū. Sicut lilium inter ſpinas , ſic amica mea inter filias.

VOX ECCLESIAE.

Sicut malus inter ligna ſyluarū, ſic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius quē deſiderauerā ſedi, & fructus eius dulcis gutturi meo . Introduxit me rex in cellā uinariā, ordinauit in me charitatem. Fulcite me floribus,ſtipate me malis,quia amore langueo . Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

EGO flos]Vox ſpōſi,& cōmonet eccleſiā ad paſſionē ſuſtinendam, & proponit ſe eis ad exemplum,quia ſine ſua neceſſitate multa ſuſtinuit: vt ſi diceret, Vocaui te pulchram, & tu es, [ſicut liliū inter ſpinas] . Sicut enim ſpinæ vēto motæ lacerant lilium ac perforant , ſic filiæ id eſt mollitiis ſeculi dediti , inſpiratione

Digitized by Google

diaboli agitati, laniant ſanctam eccleſiã, nec tu debes fugere, immo ſis lilium: quia ego cum non indigebam fui lilium, id eſt ego fui flos campi, & fui lilium, ſcilicet punctus multis perſequutionibꝰ, ego quidẽ qui fui lilium vt pũgerer, fui & lilium, id eſt decus conuallium, id eſt humilium. Bene Chriſtus flori comparatur, quia ſicut flos per ſe naſcitur, & eſt decus campi, ita Chriſtus ſine humano ſemine natus decus fuit eccleſiæ & totius mundi. [Sicut malus]. Vox eccleſiæ ſic dicẽtis, Amicus meus commonet me ad paſſionem, & ego parata ſum obtemperare ei, freta eius ſuſtentamento, qui eſt [ſicut malus.] Sicut malus attrahit viatores, & odore fructus & bona vmbra, deinde ipſius fructus refectione potius quam ceteræ arbores: ſic Chriſtus & odore bonæ operationis & vmbra, id eſt protectione, quod confert ſpiritualibus donis: & fructu, id eſt euchariſtia melius quam aliquis omnium. & inde ſubiungit, [Sub vmbra illius ſedi] id eſt in protectione ipſius cõtra æſtum diaboli quieui [fructus eius] id eſt corpus & ſanguis, vel refectio diuini verbi dulcis [gutturi meo] id eſt cordi meo. Preter hæc etiã [introduxit me rex] ſcilicet qui potẽs eſt me ſuſtentare & defendere in omni tribulatiõe [in cellã] in aliquãtulam collectionẽ gentiũ, quæ eſt cõcluſa fide & operibus ſicut cella, ſic multiplicauit eccleſiam [vinariã] dicit quia eccleſia propinat vinum, id eſt amorẽ dei quo inebriantur bibentes, adeo vt obliuiſcantur parentũ & prioris vitæ. Cũ iſtis [ordinauit in me charitatẽ] id eſt ordine diſpoſuit in me charitatẽ ſ. vt ĩ primo loco ſecũdũ dignitatẽ diligã deum, & eũ ex totis viribus, deinde proximũ, & hoc diuerſis gradibus: primo loco patrẽ, ad vltimũ inimicũ, & hoc propter deũ. Fundatur aũt hoc ordine charitas in nobis, vt prius noſipſos diligamus, & poſtea proximũ, id eſt vt eandem naturam quam in nobis ſaluari volumus, vbique eandẽ ſaluari velimus. & quia naturã noſtram diligimus, ad dilectionẽ creatoris huius naturæ perducimur: & ita dilectio dei quæ dignior habetur, poſterior tempore habetur. Vnde Ioãnes, Si quis fratrẽ quẽ videt nõ diligit, deum quem non videt quõ poteſt diligere? 1. Ioan. 4. Et quia hæc mihi fecit, ideo [amore] eius [langueo] id eſt vſque ad defectum carnis me affligo. & quia ſic lãgueo, ideo [fulcite me] id eſt ferte mihi conſolationẽ ex initiatis & perfectis. per flores initia, per mala matura opera ſcilicet perfectorũ. Sunt enim conſolationes ſanctorum bona opera aliorũ. [Læua eius] Dicit Salomõ prouer. 3. Longitudo dierũ in dextera eius, & in ſiniſtra eius diuitię & gloria. & ita hic accipimꝰ per lęuã ſeu ſiniſtrã tpalia, per dexteram ęterna. & inde dicit ſponſa, Amore eius lãgueo, ſed ipſe me nõ deſeret, quia lęua eius, id eſt hęc tẽporalia ſunt ſub capite meo, id eſt ſub mente mea, quia mens mea hæc contẽnit: & tamen his ſubſtentatur: non poſſet enim vigilare & cętera huiuſmodi facere, ſi corpus his non reficeretur. Læua dico ſub capite [& dextera eius] id eſt æternitas tandẽ recipiet me quam modo obtineo ſola ſpe. Sicut lęua indignior eſt quam dextera, ſic temporalia æternis.

CHRISTVS.

Adiuro uos filiæ Hieruſalem per capreas ceruoſque camporũ, ne ſuſcitetis, neque euigilare faciatis dilectam, quoaduſque ipſa uelit.

ECCLESIA.

Vox dilecti mei. Ecce iſte uenit ſaliens in mõtibus, tranſiliens colles. Similis eſt dilectus meꝰ capreæ hinnuloque ceruorum. En ipſe ſtat poſt parietẽ noſtrũ reſpiciẽs per feneſtras, proſpiciens per cãcellos, & dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & ueni. Iã enim hyems tranſiit, umbra abiit & receſsit: flores apparuerunt in terra noſtra: tempus putatiõis aduenit. Vox turturis audita eſt in terra noſtra. ficus protulit groſſos ſuos. uineæ florentes dederunt odorẽ ſuũ. Surge, amica mea, ſpecioſa mea, & ueni colũba mea, in foraminibus petræ in cauernis maceriæ. Oſtende mihi faciẽ tuã, ſonet uox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

[Adiuro vos.] Vox ſpõſi. Vidẽs amicã ſuam amore eius languere, & iã totã in tranquillitate mẽtis, & cõtẽplatione perſiſtere, præcipit minoribus & ſubditis ne peccatis & inobediẽtiis dimoueant illã ab illa quiete: vt ſi ita diceret, quia amica mea amore meo languet, ideo [vos adiuro filiæ Hieruſalẽ] id eſt qui eſtis generati in viſiõe pacis, [per capreas ceruoſq; cãporũ] id eſt ſi vultis habere capreæ naturas & cerui, quas habent ſancti. Natura capreæ eſt alta petere, clari intuitus eſſe, vnde dorcas vocatur, id eſt clarè videns: mũda pabula eligere, ſi transfigatur ſagitta ſcit ſeipſam ſanare: ita ſancti & altitudinem virtutũ petunt, & ſcripturas clare & ſubtiliter intuentur, & mundo pabulo diuini verbi reficiuntur, & ſi aliqua ſagitta diaboli vulnerãtur, pœnitentia & oratione curant ſe, currentes ad Chriſtum qui quaſi dictamus eiicit ferrũ de vulneratis. Cerui hæc natura eſt, vt velociter currat, & cũ plures tranſeunt de loco ad locũ, adiuuant ſe inuicẽ ſuſtinere onera capitũ, deglutiũt ſerpen-

Digitized by Google

ſerpentē,& poſtea recurrunt ad viuum fontem, quo hauſto eijciūt venenum et renouantur:ita ſācti velociter currūt per hunc campum mundi tendētes ad verā patriā,et portāt inuicem onera ſua cōpatientes ſibi &neceſſaria miniſtrātes, & ſi aliquando venenum, id eſt, inſpirationem diaboli receperunt,recurrunt ad Chriſtū fontē viuum,quo & venenū diaboli quod receperunt euomant,& deo renouantur. Si tales fieri vultis filiæ Hieruſalē, id eſt vos adhuc teneri [adiuro vos] ne amicā meā ſuſcitetis, id eſt, ab illa quiete mentis in qua languet contemplando deum dimoueatis, vt oporteat eam laborare pro vobis:neq; euigiletis,vt quoquomodo eius quietem peccando pro quo ſi perceperit laborabit, interrūpatis,& ſi nō oporteat eā laborare.[vox dilecti mei,]Vox ſponſę.Intelligēs affectionem ſponſi erga ſe cum interdixit ne excitetis, Vox hæc inquit, eſt dilecti mei,id eſt,qui hoc præcipit me diligit:&quia dixit[quoadusq; ipſa velit] intelligo quod vult vt deſcendam ad aliquos generandos deo: ad quod dat mihi exemplum ſui & auxilium, de quo item dat nobis apoſtolus & exemplum & autoritatē,cum dicit ad Philip.1. Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto multo meli⁹, manere autem in carne neceſſariū propter vos ſcilicet ad tempus. [Ecce iſte.] Ponit exemplū ipſius, acſi diceret, Bene debeo deſcendere ad aliquos adquirendos deo,quia ecce ſic fecit ipſe, & hoc eſt, Iſte qui ita me commonet venit in naturam humanam [ſaliens in montibus]id eſt, pedes ponens & habitans in illis qui ſunt montes ſecundum perfectionem &eminentiam virtutum,& etiam eos ſalire fecit ſicut Paulū,quē ex perſequutore cito fecit ſummum prędicatorem,ſaliens dico in montibus [tranſiliēs colles] per quos illos aliquanto inferiores mōtibus, in quibus licet non ita deus ſaliat ſicut in apoſtolis & in cæteris montibus, tamen tranſilit eos id eſt,vmbra ſua tangit eos,quia quandā cognitionem myſteriorum ſuorum oſtendit eis,licet non adeo plenam ſicut perfectiſſimis.[Similis] & bene poteſt ſalire,quia ſimilis eſt caprę,quia nunquam naturas capreæ adeo quiſquā habuit vt Chriſt⁹.Similis eſt [hīnulo ceruorū].ipſe eſt enim filius ceruorum id eſt, prophetarum & patriarcharum qui veloces cerui fuerūt. Chriſtus hinnulo cōparatur: quia ſicut hinnulus leuis eſt, nulla carnis mole oppreſſus diſtinctus maculis: ita Chriſtus nulla carnis mole preſſus fuit,& diſtinct⁹ oībus virtutibus.[En ipſe]Oſtēſo exemplo in Chriſto oſtēdit ſibi auxilium eius adeſſe, acſi dicat,Laborare debeo in adquiſitionē aliorum ſicut ipſe fecit:& perficiam,quia eſt paratus auxiliari mihi: quod eſt, Ipſe, [ſtat] paratus vt auxilium ferat incipientibus,[poſt parietem noſtrum] id eſt, in carne noſtræ naturæ,quæ in aliis pręter Chriſtū proprie dicitur paries,quia eſt murus inter deum & homines : quoniam caro eſt fomes peccati. Habent aliæ tranſlationes,poſt ædificationem: quia quicunq; incipiat ædificare in virtutibus, Chriſtus ſtat poſt[parietem]id eſt,latenter adminiſtrat auxilia[reſpiciens per feneſtras] id eſt, viſitans & conſolans eos manifeſte, per apertas ſcripturas,vt per euāgelia,vel per miracula manifeſta, [proſpiciēs per cancellos,]id eſt,per ſtrictas &obſcuras ſcripturas,vt per prophetias,vel per incognita miracula,vel per Iudæorum excæcationem, & cætera.Cancellus eſt ſtrictū foramē macerię. [Dilectus meus loquitur mihi] & proſpicit me,& commonet me vbi eum annunciem hoc modo, [Surge,] id eſt,deſcende de tua contemplatiōe vt aliquos mihi lucreris.[Propera]quoniā tempus breue eſt. [Amica mea]id eſt,quam ego de omnibus elegi[columba] propter ſimplicitatē, [formoſa] ſecundum virtutes,& ſic [veni] quia alios adquirere eſt tuum ad me venire. [Iam enim]Hæc quoque verba Chriſti,ſed ſponſa repræſentat ſibi dicta.a.d.Dico ſurge,prædica,& prædicatio tua non erit infructuoſa,quia infidelitas & perſecutio iam ceſſauit in gentibus, & hic eſt, [hyems,] id eſt infidelitas iam ceſſauit in gentibus, nō quod adhuc fidem recepiſſent, ſed habiles ſe præbebant. [Vmbra]id eſt perſecutio, id eſt grando contundens [iam abiit & receſſit]id eſt intantum iam ceſſauit, vt qui perſequebantur,modo ſequantur.[flores]id eſt initia virtutum [apparuerunt in terra noſtra,] id eſt in eccleſia, quæ eſt bene culta [Tempus putationis,id eſt purgationis, id eſt ſuperflua reſecandi per pœnitentiam,& ſi qui noluerint, per excommunicationem extra eccleſiam abiiciendi.[Vox turturis]id eſt admonitio ſpiritus ſancti,bene recepta,[in terra noſtra.]Turtur quæ alta petit,proprie ſpiritum ſanctum ſignificat,cuius eſt conferre altitudinem virtutū. Columba item quæ in vallibus habitat,proprie ſignificat eundem ſpiritum,quia ipſius eſt dare humilitatem.[ficus] id eſt, Iudęa [protulit], & dimiſit[groſſos ſuos]i. īanes fructus ſecundum carnalem intellectum legis:qui non perueniunt ad maturitatē,quia nō perducunt ad perfectionē. Iudæa ꝑpter inania opera ſua ficui comparatur, quæ fructus facit inanes, id eſt groſſos qui nunquam perueniunt ad maturitatem.[Vineæ]id eſt eccleſiam ingredientes[florentes]id eſt bene operari incipientes [odorē dederunt] id eſt bonam famam de ſe emiſerunt. Per hæc omnia ſcilicet cum dicit, Perſecutio iam ceſſauit,&alia huiuſmodi,notat ſtatum eccleſiæ iam bene in gentibus adultæ,& propter hoc, [Surge amica mea ſpecioſa,] labora in aliis, & ita [veni columba mea in foraminibus petræ]Nidificat quidem columba in petra,ſed non clauſa:potius vbi ſunt foramina, id eſt receptacula, & protectiones contra miluos et cæteras importunitates. Per petram habemus Chriſtum propter ſoliditatem:in quo ſunt foramina id eſt receptacula, quia ipſe nullum reiicit ad ſe veniētem,et ipſis eſt protectio cōtra hæreticos et cæteras impugnationes diaboli: vel per foramina accipiantur plagæ propriæ dominici corporis quas iubetur eccleſia annunciare, et in ipſis fidē

Digitized by Google

veſtram fundare. Aedificat quoque columba in cauernis maceriæ. Dicitur maceria coadunatio lapidum, vbi ſic ſunt lapides ordinati quod nullus defluat, & ibi ſunt cauernæ, id eſt, quædã receptacula. Per maceriam ſignificantur, qui ex diuerſis gentibus aggregantur in vnione fidei eccleſiæ, & ſic ſunt ordinati vt nullus defluat vel diſſentiat a catholica inſtitutiõe, et in ipſa ſunt cauernę, id eſt, ipſi ſunt receptacula omnium ad ſe venientium, et talis breuiter eſt collecta ſententia. [Surge amica] et ſis [columba] in foraminibus petræ & cauernis maceriæ, id eſt, cũ ſimplicitate annuncia Chriſtum qui non excludit venientes, ſed protegit: & prædica plagas ipſius, & vitam ſanctorum annuncia imitandã, in quibus erit refugium ad eorum ſectam accedentibus. [Oſtẽde mihi] Hęc quoq; verba ſunt ſpõſi, ſed eccleſia repręſentat ea. Dixit mihi ſponſus, ſurge & hæc etiam dixit, Oſtende mihi, id eſt, vt placeat mihi & etiam vt mihi ſis honori. [faciem tuam] id eſt bonam operationem tuam [& vox] id eſt, admonitio & correptio [tua ſonet in auribus meis] id eſt, ſis mihi delectabilis, & vere placebis mihi, quia ſuauis es, [& facies tua decora] id eſt opera pulchra, cuius vox & opera aliquando mihi diſplicuerunt.

Capite nobis uulpes paruulas quæ demoliuntur uineas. nam uinea noſtra floruit. Dilectus meus mihi et ego illi qui paſcitur inter lilia, donec aſpiret dies, & inclinentur umbræ. Reuertere, ſimilis eſto dilecte mi capreæ hinnuloque ceruorum ſuper montes Bethel.

CAPITE.] Iterũ verba ſponſi, ſed eccleſia repręſentat ea: & rogat ſponſus amicos ſuos, vt iuuent eccleſiã, ſcilicet remouendo hæreticos: acſi dicat, Dilecte mihi ſurge: & amicis ſuis, [Capite] id eſt circunuenite, & ſentẽtias eorum falſas & inutiles demonſtrate [vulpes] id eſt, hęreticos, qui propter calliditatem vulpi comparantur. vulpes [paruulas] id eſt, qui ſe humiles & iuſtos oſtendunt vt potius decipiant, ideo dico [capite] quia [demoliuntur,] id eſt foueas faciũt & corrodunt vineas. [Nam vinea] & opus eſt, vt capiantur, quia vinea, id eſt eccleſia de gẽtibus, quoniã magna cura excolui, [floruit,] id eſt, iam initia quædam in ſe oſtendit virtutum, cuius fructum parãt hęretici impedire. [Dilectus meus,] acſi dicat, Prædictis modis monet me amicus meus, & ipſe dilectus meus ſemper eſt mihi auxiliator, & ego ideo ero ei obediens, & adherens inquantum potero vt adquiram aliquos [illi qui paſcitur] id eſt, delectatur & reficitur [inter lilia] id eſt, in operibus illorum qui ſunt lilia, id eſt candidati in virtutibus, [donec aſpiret dies,] id eſt communis reſurrectio, quæ erit lux vera, & reficiet nos omni exultatione poſt labores huius vitæ [&] donec [inclinẽtur vmbræ] id eſt, tranſeant ignorantiæ huius vitę. Interim delectatur deus in bonis operibꝰ noſtris quę poſtea nõ erũt. [Reuertere.] Ipſa eccleſia volẽs laborare ad correctionẽ aliorũ gentiliũ rogat ipſum deum vt iuuet eam, ſcilicet oſtendat ſemetipſum illis acquirendis: & hoc eſt, [Reuertere,] id eſt condeſcende iſtis, & aſpira eos interius, qa aliter labor noſter erit infructuoſus: vel reuertere, quia ab eis per peccata primi parentis receſſiſti. reuertere ad cognitionem, & vt habites in iſtis. dico [Reuertere & eſto ſimilis capreæ hinnuloque ceruorum.] Natura capreæ & hinnuli eſt, vt licet in ſummitate montium habitent, deſcendant tamẽ in colles vt ab inferioribus videantur. [capreæ] dico entis [ſuper montes Bethel] id eſt, domus dei. Cum enim Chriſtus habitet in montibus, id eſt in eminentioribus propter virtutes, rogatur deſcendere ex ipſis [& per ipſos] vſq; ad cognitionẽ inferiorum.

CAPVT III

IN lectulo meo quæſiui per noctes quem diligit anima mea: quæſiui illum & non inueni. Surgam & circuibo ciuitatem, per uicos & plateas quærã quem diligit anima mea: quæſiui illum & non inueni. Inuenerunt me uigiles qui cuſtodiunt ciuitatem. Num quem diligit anima mea uidiſtis? Paululũ cum pertranſiſſem eos, inueni quem diligit anima mea: tenui illum, nec dimittam donec introducã eum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.

IN lectulo meo.] Vox minorũ, & vbi oſtenditur conuerſio minorum, manifeſtatur effectus prædicationis maiorum: acſi ita reſponderent modo minores, Tu mater noſtra precaris deum vt nos inſpiret, quod nobis neceſſe eſt: quia aliter ad ipſum venire nõ poſſumus, quia per priorem vitam voluptatum noſtrarum inuenire ipſum non poſſumus, & hoc eſt quod dicit, [In lectulo meo,] hoc eſt, in mundanis voluptatibus, in quibus omnino quieſcebam, [quęſiui illum.] Mens enim cuiuſq; naturaliter ſomniat bonum & inueſtigat. quęſiui illum dico, ſed [per noctes] id eſt, per ignorantias, ſcilicet per hęc temporalia, vt ſi quis per diuitias expectat ſufficientiam. Illum quidem [quem] modo [diligit anima mea,] id eſt, tota affectio mentis meæ, [& non inueni illum.] Non enim poteſt aliquis deum adipiſci per has dilectiones. Quod bis ponit [quæſiui:] notat affectionem quærẽtis, & multiplicitatem inquiſitionis. [Surgam] &c. Quia in lectulo non inueni, ideo ſurgam à lectulo, ſcilicet relinquam

mundi

Digitized by Google

mundi appetitum,[& circuibo]ſcilicet fragiles
diligẽter conuertam, & inquiram cognitionem
dei[ciuitatem] ſcilicet matrem meam Hieruſa-
lem,conuocationem quidẽ ſanctorum,quę mihi
prædicauit[per vicos]id eſt,inquirendo ab illis
qui ſtrictiora præcepta ſectantur. [Per plateas]
accipimus illos qui laxiora pręcepta ſequuntur,
vt cõiugatos quib⁹ licitũ eſt mundo vti.[Quæ-
ſiui illum & non inueni.] Ponit cauſam quare
ab iſtis quærat, quoniam prius quæſiui vbi non
erat,& nõ inueni.[Inuenerunt me] Dixi ſurgã,
ſurrexi & quæſiui & me quærẽtem inuenerunt,
id eſt,meam affectionem cognouerunt[vigiles]
id eſt ſancti paſtores qui cuſtodiũt eccleſiã dei.
Cum dicit ſe prius inuentam quam inueniſſe,
notat nobis vigilantiam &diligentiam quã de-
bent habere paſtores in eccleſia, ſcilicet vt ex
quo mouetur aliquis compunctione, parati ſint
paſtores vt eum commoneant,&ad notitiam dei
pertrahãt.[Num quem diligit.]Inuenerunt me
vigiles ita dicentem eis, [Num vidiſtis,] id eſt
cognitionem amici mei habuiſtis:per hoc quod
dicit prius loquutum quærentem, cum prius a
vigilibus inuentus eſſet,notat diligentiã &ma-
gnam affectionem quærentis.[Paululum.]Quę-
ſiui ab illis, ſed eorum oſtenſione contenta non
fui,ſed tranſiui altius quęrẽdo eum,& per ipſos,
quia ipſi me inſtruxerunt quomodo eum quæ-
rere debemus,& tandem[inueni] ſcilicet boni
tatem & dulcedinem aliquantulum deguſtaui.
[paululũ]ideo dicit,quia ſine magno labore co-
gnitio dei habetur. Ex quo enim percipit deus
affectionem quærentis, ipſe ſeipſum offert, &
ſponte ingerit.Inueni dico &[tenui,] id eſt fir
miter adhæſi. [nec dimittã donec introducam
eum in domum matris meæ,]id eſt in plenitudi
nem gentilitatis, quæ me in carnalibus deſide-
riis educauit[& in cubiculum genitricis meæ,]
id eſt,donec faciam aliquos de gentibus ſibi le-
ctulum in quo quieſcat ſine offenſa.Matrem di-
cit quantum ad educationem,genitricem quan-
tum ad creationem:&notatur hic eccleſia in eo
ſtatu in quo plenitudo gentium ſubintrauit.

Adiuro uos filiæ Hieruſalem, per capras ceruoſque camporũ,ne ſuſcitetis neque euigilare faciatis dilectam,donec ipſa uelit. Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum ſicut uirgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris & uniuerſi pulueris pigmentarij? En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael, omnes tenẽtes gladios, & ad bella doctiſſimi. uniuſcuiuſque enſis ſuper femur ſuum propter timores nocturnos.

ADIVRO vos]Vox ſponſi. Videns nan-
que Chriſtus affectionem huius introductę gen
tilitatis,quę dicit,[Introducam eum in domum
matris meæ,]præcipit iterum ſubditis ne eam
inquietent, ſicut ſuperius fecit de matre iſtius.
[Quæ eſt iſta.]Vox Iudæorũ.Videntes tam ple-
nariam conuerſionem gentilium,admirantes di
cunt, [Quæ eſt iſta quæ aſcendit] de virtute in
virtutem tendẽs peruenire ad ipſum deum[per
deſertum]id eſt,per totam gentilitatem,quæ di
citur deſertũ ab omni cultu diuino,ſcilicet ſine
circunciſionibus & cæteris inſtitutis legalibus,
quæ nos habemus.Aſcendit dico[ſicut virgula]
id eſt,recta &gracilis,attenuato corpore,nõ im-
pinguato,quæ virgula ſit [fumi]id eſt leuis,nul-
lo põdere peccatorum prægrauetur,quin libera
altum petat [fumi] dico non qui noceat oculis,
ſed qui procedat[ex aromatib⁹]ſcilicet ex quo-
libet genere virtutum: & determinat ipſa aro-
mata per partes cum dicit [myrrhæ & thuris.]
Per myrrham ſignificamus illos qui dediti ſunt
amaritudinibus carnis vt martyres.Per thus,qđ
orationes ſignificat, habemus illos qui orationi
inſiſtunt,& talis eſt ſententia, Aſcendunt quidã
per mortificationem,quidam proferunt deo bo
num odorem, ſcilicet deuotionem orationum,
& non ſolum per hæc duo genera virtutum a-
ſcẽditur,ſed per vniuerſum puluerem. Per pig-
mentum accipimus quaſdam virtutes: per pul-
uerem eas redactas in quandam vilitatem. non
enim valent virtutes in arrogãtia, ſed debet ho
mo vilem ſeipſum reputare, recognoſcens ſe ſi-
bi nunquã poſſe ſufficere. [En lectulũ Salomo-
nis.]Vox ipſius eccleſiæ de gentibus reſponden
tis.Inuitat eccleſia de gentibus Iudęos ad amo-
rem Chriſti, ſicut regina Auſtri 3. Reg.10.a. de
longinquo veniens audire ſapientiam Salomo-
nis eos præſentes & familiares ad idem inuita-
ret.Tu quæris quæ ego ſum, & ego tibi dico qđ
ſponſa ſum Salomonis,& hoc potes cognoſcere
per hæc interſignia ſua quæ omnia in me repe-
ries.hoc dicit, En lectulũ,Salomõ,id eſt,in ma-
nifeſto habes, quia inter nos eſt lectulus, id eſt,
tales ſunt inter nos in quib⁹quieſcit ſine offen-
ſione verus pacificus,& hunc lectulum [ambiũt
ſexaginta fortes,]id eſt cuſtodes habemus in ec
cleſia . Per ſexaginta habemus perfectos in de-
cem præceptis.Fortes ideo dicit, quia humiles
ſunt & potẽtes reſiſtere aduerſarijs:& hi omnes
ſunt electi[ex fortiſſimis Iſrael,]id eſt,virorum
qui vident deum,& omnes hi ſunt [tenentes gla
dios]id eſt,verbum dei,omneſq; bene ſciunt il
lo gladio percutere[&]hoc eſt,[ad bella doctiſſi
mi.] Hic datur nobis intelligi quod tales debe-
ant paſtores eſſe, qui cum habeant diuinam ſci-
entiam interius,ſciant etiam conuenienter eam
exponere prædicando vnicuique ſecundum mo
dum ſuum.[Vniuſcuiuſq; enſis]id eſt,verbũ dei
vnicuique eorum commiſſum facit vnuſquiſque
[ſuper femur ſuum,]id eſt,carnem ſuam,quia v-
nuſquiſque mortificationem carnis quam alijs
prædicat , in ſeipſo ipſe demonſtrat [propter

Digitized by Google

nocturnos timores]id eſt,propter occultas diaboli concurſiones & ſuggeſtiones.

Ferculum fecit ſibi rex Salomon de lignis libani, colūnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, aſcenſum purpureum, media charitate conſtrauit propter filias Hieruſalem. Egredimini & uidete filiæ Sion regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater ſua in die deſponſationis illius, & in die lætitiæ cordis eius.

FERCVLVM fecit.]Oſtēdit hic eccleſia quædā interſignia Salomonis in ſe inueniri per quæ cognoſceretur ſponſa veri pacifici. oſtendit & alia.[Ferculum]dicitur ſella portatoria,dicta à ferendo, in qua ſedet iudex. acſi diceret, Præter hæc prædicta fecit in nobis quoſdam iudices,in quib⁹ & per quos ipſe iudicaret, & hos tales non elegit debiles vel immundos, ſed [de lignis libani.] Per ligna notamus quod robuſti ſint,nec frangantur aduerſis. Per libanum quod interpretatur candidatio,ſignificatur quod mundi ſint &candidati virtutib⁹.[Columnas]id eſt, ſuſtētatores, iudices ſcilicet perfectiores in quibus alij innituntur,fecit [argenteas]id eſt,clare tinnientes ſummo nitore diuini eloquij.[Reclinatorium aureum.] Reclinatorium eſt illud in quo reponitur caput alicuius ad requiem: per quod intelligimus illos qui diuinitatem dei potius intuentur, & hi ſunt aurei, id eſt, radiantes charitate & ſapientia. [Aſcenſum] id eſt,aſcendentes per gradus virtutum qui quaſi non aſcendunt,quia ex ſe nil boni faciunt,ſed Chriſtus aſcēdit in eis,per quem vel cuius auxilio bonum omne facimus.Hos tales fecit purpureos, id eſt, paratos cuilibet perſequutioni,& hoc [conſtrauit,] id eſt,ornauit [charitate] ſcilicet vt charitas cæteris omnibus virtutibus eſſet ornamentum,ſicut perpulchre deducit B.Paulus.1.Cor.13 Charitate dico[media]id eſt,quæ ab oībus poſſet æqualiter participari,vel [conſtrauit]charitate, id eſt, cæteras omnes virtutes inferiores, & conſtratas, quia niſi per charitatē nihil proficiunt,vt ample declarat D.Paulus.1.Corin.13. vel media videlicet prædicta vt ferculum,& cætera in medio poſita conſtrauit: & hæc omnia ornamenta poſuit in nobis rex [propter filias Hieruſalem]id eſt,propter minores & adhuc teneros animādos,vt & ipſi properēt ad iſtas dignitates,ſcilicet vt fiant ferculum,aſcenſus,& reliqua omnia ſimiliter: Vel propter[filias Hieruſalem] dicamus,propter Iudæos ſcilicet, vt Iudæi conſiderantes dignitatem noſtram conuertantur.[Egredimini.] Item vox eccleſiæ de gentibus ad Iudæos.acſi diceret,Per hæc omnia ornamenta poteſtis me cognoſcere ſponſam Chriſti, & ideo vt vos talia habeatis [filiæ Sion], id eſt,vos Iudæi.Ponit Sion pro tota Iudæa. Egredimini, id eſt dimiſſa carnalitate Chriſto adhæreatis,& vt egredi poſſitis,[videte,].i.cōſiderate[regē Salomonē] id eſt Chriſtū [in diademate,]id eſt in victoria paſſiōis quā cōſequutus eſt per matrem ſuam ſcilicet ſynagogam, quæ eum cruci affixit. Vel aliter [conſiderate] Chriſtum [in diademate,]id eſt,in paſſione in qua coronam deuicti diaboli obtinuit:qua paſſione[coronauit eum mater ſua]ſcilicet ſynagoga quæ eum cruci affixit.Mater dico quæ coronauit eum [in die deſponſationis illi⁹] id eſt Chriſti,& quando Chriſtus factus eſt ſponſus eccleſiæ, ſcilicet in vtero virginis primo. Dicitur enim thalam⁹ ſponſionis venter illius,quia illic diuinitas iungens ſe humanæ naturæ,a qua per peccatum diuiſa fuerat,ſpondet ſe deinde cęteris eiuſdem naturæ.Secundo &melius ad propoſitum,dicimus ſponſionem factam eſſe in paſſione his qui in ipſa fidem fundauerāt.O filię Sion cognoſcite ipſum regem [in die lętitię cordis eius,]id eſt reſurrectionem & aſcenſionem & alia conſiderate, quę omnia vos reuocabunt ad amorem ipſius.

CAPVT IIII

Quam pulchra es amica mea. quam pulchra es: oculi tui columbarū, abſque eo quod intrinſecus latet. Capilli tui ſicut grex caprarū, quæ aſcenderunt de monte Galaad. Dentes tui ſicut grex tonſarū, quæ aſcenderunt de lauacro. Oēs gemellis fœtibus, et ſterilis non eſt inter eas. Sicut coccinea uitta labia tua, & eloquium tuū dulce. Sicut fragmē mali Punici, ita genæ tuæ abſque eo quod intrinſecus latet. Sicut turris Dauid collum tuū, quæ ædificata eſt cum ꝓpugnaculis. Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Duo ubera tua ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui paſcuntur in lilijs donec aſpiret dies, & inclinentur umbræ.

QVAM pulchra es.] Vox ſponſi conſiderantis affectionem illius gentilis eccleſiæ, quæ vellet quaſcunque poſſet in amicas ſibi attrahere, commendat eam inde. [Oculi,] id eſt tui prouiſores & diligenter intuentes ſcripturas, ſunt columbini, id eſt ſimpliciter intuentes, & omni interiori ſimplicitate fulgentes. oculos dico columbinos [abſque eo quod intrinſecus latet,] id eſt præter intentionem quæ longe pulchrior eſt. [Capilli tui]id eſt proxime adhęren-

Digitized by Google

tes capiti & ſubtiles ac graciles ſicut veri pauperes,ſunt [ſicut grex caprarum.] Grex propter multitudinem:capræ dicũtur,quia & alta petunt & cæteras virtutes habent capræ,quas prędiximus[quę aſcendunt de monte]id eſt,de eminentia virtutum tendentes ad perfectionem. montẽ dico [Galaad] id eſt,ubi eſt aceruus teſtimonij. Sancti enim non continent virtutes tacite, ſed proferunt multipliciter teſtimonium Chriſti. Galaad dicitur ideo aceruus teſtimonij,quia Iacob & Laban auunculus eius ibi conſtruxerunt aceruum lapidum quaſi pacis ſuæ teſtimonium. [Dentes tui]ſcilicet qui ſunt in genis fundati, & per quos conteritur cibus,ſunt illi ſancti,qui conterunt ſcripturas & inferioribus intelligibiles reddunt,& hi tales ſunt [ſicut greges tonſarum.]greges,quia multi:tonſæ ideo,quia ſicut ouis in tonſione deponit vetuſtatem ſuã:ita iſti depoſuerũt omnem ſuam vetuſtatem[quæ aſcendunt de lauacro] Aſcendunt quidem ſancti ad virtutes de lauatione baptiſmi,&omnes ſecundum maiorem ſui partem tam oculi quam caput & dentes, ſunt generantes deo filios ex vtroque populo ſcilicet Iudaico &gentili.[Omnes] ſunt[gemellis fœtibus.]quia vnuſquiſque fidem habet & opera.[Sicut vitta coccinea labia tua.] Vittę officiũ eſt,capillos conſtringere circa caput,ita labia, id eſt prædicatores per quos loquitur deus, conſtringunt capillos Chriſto, ne diffluant a capite.Coccineam dicit propter dominicæ paſſionis rubedinem.Vel per capillos poſſunt accipi cogitationes, quę a mente dependẽt & eam ornant.Ipſę enim cogitationes coercentur prædicatione diuini verbi,& circa mentem conſtringuntur.[Eloquium tuum,]id eſt doctrina tua[dulce]enutriens ſicut lac.[Sicut fragmen mali Punici.] Malum Punicum exterius eſt rubeum,ſed cum frangitur intus apparet candidũ. [ita genæ tuæ,] id eſt ſancti illi perfectiores intus ſunt ſicut dentes: exterius ſunt triti multis perſequutionibus,& ſunt viles mundo: interius vero cogniti inueniuntur candidi multis virtutibus[abſq; eo quod intrinſecus latet]id eſt intentione quæ longe pulchrior eſt. [Sicut turris Dauid collum,]id eſt ſancti per quos deſcendũt ſcripturæ ad inferiores habent & cętera officia colli:ſuntque ſicut[turris] id eſt defenſio aliorũ ad eos confugientium, in qua habitat & militat verus Dauid[quæ]turris[eſt ędificata cum propugnaculis] id eſt firmis & optimis ſententijs, quibus procul pellãt inſultãtes inimicos.[Mille clypei]ſunt immorantes circa collum,habent illi propugnacula:prodeuntes vero ad bella accipiunt ab illis qui collum ſunt,vniuerſas ſententias quibus ſe protegant, & hoc dicit per mille clypeos:&accipiunt etiam alias ſententias quibus deuincant alios & ſibi attrahant: & hoc eſt quod ſupponit,[omnis armatura fortiũ. Duo vbera] id eſt prædicatores tui,in quibus continetur doctrina ſancta ex gentili & Iudaico populo:vel etiam ipſi populi qui doctrina nutriuntur, ſunt [ſicut duo hinnuli capreæ gemelli] id eſt virtutes hinnuli habent & capreæ,& ſunt gemelli,id eſt ſibi ſimiles,& aſſentientes in eadem inſtitutione. Vel poſſumus accipere per vbera duo teſtamenta,quæ iam a ſe nõ dicũtur diſſentientia:vel poteſt dici de oĩbus ꝓdictis.[paſcuntur]id eſt reficiuntur & delectantur[in lilijs] id eſt in candidatione & ſuaui odore bonorũ operum.Interim dico[donec aſpiret dies]ſcilicet ęterna beatitudo, [& inclinentur vmbræ] id eſt tranſeant iſtæ ignorantiæ.

Vadam ad montem myrrhæ, & ad colles thuris. Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. Veni de Libano ſponſa mea, ueni de Libano, ueni coronaberis, de capite Amana, de uertice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum, de mõtibus pardorum. Vulneraſti cor meũ ſoror mea ſponſa, uulneraſti cor meum in uno oculorum tuorum & in uno crine colli tui. Quam pulchræ ſunt mammæ tuæ ſoror mea ſponſa. Pulchriora ſunt ubera tua uino, & odor unguentorũ tuorum ſuper omnia aromata. Fauus diſtillans labia tua ſponſa, mel & lac ſub lingua tua, & odor ueſtimentorũ tuorũ ſicut odor thuris. Hortus cõcluſus ſoror mea ſponſa, hortus concluſus, fons ſignatus. Emiſſiões tuæ paradiſus malorum Punicorum, cum pomorum fructibus. Cypri cum nardo, nardus & crocus, fiſtula, & cinnamomum cum uniuerſis lignis Libani, myrrha & aloe cum omnibus primis unguẽtis. Fons hortorum, puteus aquarum uiuentiũ, quæ fluunt impetu de Libano. Surge aquilo & ueni auſter, perfla hortum meum, & fluent aromata illius.

VADAM ad montem myrrhæ] acſi dicat ipſe ſpõſus, Talia ſunt membra tua,& ego præter hoc faciã omnia meliora,conferendo & multiplicando gratiam, & hoc dicit, Vadam, id eſt, conferam gratiã ad montem myrrhę[& ad colles thuris.]Per montem myrrhę habemus martyres,per colles thuris confeſſores qui præſentant domino ſuauem odorem orationum:& merito hoc tibi faciam,quia[tota pulchra es &ma-

cula]id eſt criminale [non eſt in te]& quia talis es,[veni] ad me[de Libano]id eſt de bona operatione facta in vita. [veni] ſecundũ animã, ſcilicet anima exiens de corpore.[veni de Libano] quia candor virtutum & bona operatio perducit ipſam ad deũ:veni reſumendo corpus in communi reſurrectione,& tunc[coronaberis]id eſt, victoriarum retributionem accipies.In corpore & anima coronaberis [de capite Amana] id eſt, de maiorib⁹ illorum in quibus vigilat diabolus, vt aliquos dilaniet diabolus.Amana nanque interpretatur dens vigiliarum.& coronaberis [de vertice Sanir,]id eſt de principibus illorum qui per quaſdam ignorantias & fatuitates decipiũt homines. Sanir interpretatur nocturna auis,& per hoc intelligimus ignorantias & occulte decipientes.& cum his coronaberis [de Hermon] id eſt conuertes aliquos qui erant Hermon, id eſt,anathema,quod eſt ſeparatio : videlicet tales reuocabis domino qui iam non tantum dicebantur ſeparati,ſed ipſa ſeparatio à deo.Coronaberis dico[de cubilibus] id eſt,de illis in quib⁹ cubat & quieſcit leo, id eſt diabolus manifeſte ſæuiens.& hæc eſt ſententia,præmium recipies,& pro apertis perſequutionib⁹ ſicut pro ſupra dictis:& coronaberis[de mõtibus pardorũ]id eſt, de hæreticis quos de inimicis etiam conuertis, qui dicuntur montes pro nimia elatione : pardi, quia diſtincti ſunt varijs ſectis & hæreſibus, ſicut pard⁹ varijs maculis. [Vulneraſti cor meũ.] Dico,veni coronaberis,quia valde te diligo : & hoc dico,vulneraſti cor meum dilectione tua.Sororem eam nominat, quia de eadem natura eſt ſecundũ humanitatem, & cohæres regni per gratiam adoptiõis,vt deducit diuus Paulus Rom.8. c.& ad Galat.4.a. [Vulneraſti dico cor meum.] Repetitio præ nimia affectione dilectionis.vulneraſti dico[in vno oculorum]id eſt quia vniuntur in me vna conſpiciendo & inquirendo illi qui ſunt in te oculi,& ſimiliter illi qui ſunt crines tui,ideo etiã vulneraſti cor meũ.quia[mammæ tuæ] id eſt doctrina tua quod eſt lac nutriẽs [ſunt pulchræ]id eſt ſuauiter deo nutrientes populos. [vbera tua] id eſt ipſa tua doctrina, ſunt [pulcheriora vino]id eſt omni mundana ſapientia quæ inebriat & ſuperbire facit habẽtes. [& odor] id eſt bona fama ſpiritualiũ gratiarũ quæ in te ſunt,ſuperat[omnia aromata]id eſt omnia terrena vnguẽta,& ꝓpter hoc ideo[ſponſa]vulneraſti cor meum quia[labia tua]id eſt prędicatores ſancti,per quos loqueris,ſunt[fauus]id eſt vas mel continẽs, id eſt dulciſſimam doctrinam, & non alijs denegantes, ſed ſunt [diſtillans] fauus,quia verbo alijs prębent nutrimentum.[ſub lingua tua]id eſt in abſcondito cordis tui: quod dicitur eſſe ſub lingua, quia quod ibi eſt manifeſtatur per linguam.eſt [mel & lac]educans paruulos,educans & adultos. Per lac,quod eſt nutrimentum puerorum habemus doctrinam qua minores educãtur:per mel quod pueri guſtare nolunt,nec vbera matris parum inde tacta, ſed adulti libenter comedunt,habemus doctrinam qua maiores paſcuntur.Vel aliter,[mel,& lac]id eſt hæc corporea alimẽta,[ſunt ſub lingua tua]id ẽ inferiora,& indigniora quam lingua tua, id eſt ſpũali doctrina, quæ eſt in lingua tua, [& odor vnguentorum tuorum] id eſt bona fama operũ tuorũ quibus tegis pudenda,eſt[ſicut odor thuris],id eſt ita placens deo,ſicut bona deuotio in orationibus ſanctorum.placent enim deo ſimul iſta in aliquo , orationes & bona opera.alterum enim non placet ſine altero. [Hortus concluſus.] Ideo cum prædictis vulneraſti cor meum, quia es proprie hortus, id eſt proferens diuerſa genera virtutum,in quibus ego delector, & paſcor,ſicut hortus profert diuerſa genera herbarum.[hortus] dico[cõcluſus] id eſt munitus,& vallatus fide,& operibus,quod nunquã in te pateat aditus inimicis,& furibus. Es [etiã fons ſignatus]. Fons dicitur eccleſia propter baptiſmum, à quo lauantur omnes qui ſunt eccleſia. Vel fons, quia ipſa eccleſia habet in ſe diuinam ſapientiam, de qua fluunt multæ aquæ, ſcilicet doctrinæ multæ.Quod dixit bis hortum,fuit ex nimia affectione diligentis : vel per hoc dat intelligere hortum ex Iudæis,& hortum ex gentibus. [Emiſſiones tuæ]Vocauit eam hortum, modo ponit cuiuſmodi fructum proferat hort⁹ iſte,id eſt mala Punica,& ſimilia,& hoc dicit[Emiſſiones], id eſt illi quos tu generas deo, ſunt mala Punica,id eſt rubei, & parati cuilibet perſequutioni[cum pomorum fructibus]id eſt cum maturis pomis. Per hæc accipimus ſanctos illos qui licet non ſint dediti paſſionibus, faciunt tñ matura opera,quorũ odore deus reficitur,& hęc talia poma ſunt mihi[paradiſus] id eſt deliciæ. delectatur enim deus in talibus ſicut aliquis in paradiſo.Iterum emiſſiones tuæ ſunt[cypri cũ nardo .] Cyprus enim eſt virga gracili quę creſcit in magnam altitudinem,& habet grana vnde fit regium vnguentum : & habet ſecum nardum,quæ herba humilis eſt. Per cyprum habemus ſanctos qui creſcunt in multam altitudinẽ virtutum,& proferũt grana, id eſt bona opera, quibus ungitur ac delectatur deus :& ſemper ſunt cum humilitate quę per nardum ſignificatur.Iterum emiſſiones tuæ ſunt [nardus cũ croco].Crocus eſt herba habens aureum florẽ, per quem intelligitur diuina ſapientia,quæ non debet in aliquo eſſe cum timore, ſed cũ nardo, id eſt cum humilitate. Sunt etiã emiſſiones tuæ pariter[fiſtula,& cynamomũ]Fiſtula eſt herba rubeum habens corticẽ, & purgat optime tumores pulmonis : & cynamomum eſt vilis coloris ſcilicet cinerei . Per fiſtulam accipimus illos qui habent in memoria paſſionem domini, quæ aufert tumores à cordibus eorum, & faciunt ſeipſos viles,& comparabiles cineri,nil de ſe pręſumentes, ſed omnia bonitati dei attribuentes. Dico emiſſiones tuas.hęc,[cum omnibus lignis Libani]id eſt emittis pariter cum ſupradictis omnia ligna,id eſt omnes fortes & robuſtos ad ſuſtinendũ pondus eccleſiæ,qui ſunt Libani,id eſt candidati in virtutibus. Sunt etiam emiſſiones

Digitized by Google

tuæ[myrrha & aloe,]id eſt illi qui maiores & minores patiuntur perſequutiones. Aloe nanq; minus amara eſt quam myrrha: Vel per myrrhã accipiamus paſſionẽ martyrij. Per aloẽ quæ guſtu amara eſt, & interius recepta ſanat, accipiamus mortificationem carnis per vigilias & ieiunia,& ſimilia: quæ licet ad faciendum videantur grauia & intolerabilia, tamen interius animam ſanant. [Cum vniuerſis primis vnguentis,]id eſt omnia ſunt prima vnguenta, id eſt dona ſpiritualia, quę ſunt prima & digniora omnibus carnalibus vnguentis, vel per prima vnguenta accipiamus charitatem, quę prima eſt inter omnes virtutes. Oſtendit fructus: modo ponit vnde ipſe hortus habeat irrigationẽ, quaſi diceret, In horto eſt[fõs] id eſt baptiſmus, vel diuina ſapientia: fons dico [hortorum] irrigans hortum ex Iudæis & hortum ex gentibus,& non talis fons qui poſſit cito euacuari, ſed q ſit[puteus,]id eſt altus & profundus, quia quanto magis inquiritur diuina ſapientia, tãto ꝓfundior inuenitur. Profunda ſunt ea quæ in baptiſmo ſignificãtur. puteus dico [aquarum]ex quo [fluunt] aquæ. fluunt quidem ex diuina ſapientia aquæ, quæ lauant & mundas reddunt animas. fluunt quoq; ex baptiſmo aquæ, id eſt dona ſpiritus ſancti, quæ in baptiſmo recipiuntur. Aquarum dico [viuẽtium,] id eſt animas viuificantiũ. [quæ] currunt ad correctionẽ inferiorũ[de Libano,]id eſt de maioribus & de perfectis qui ſunt candidati in virtutib⁹. Fluunt dico & non parce, ſed abundanter & impetuoſe. [Surge aquilo.]Quaſi dicat, hort⁹ meus tales debet fructus emittere,& vt fruct⁹ eius nõ pereat. [Surge aquilo,]id eſt tu diabole,& fuge. Arbores congelat aquilo, quia frigidus eſt, vt fructum deſtruat: ita diabolus conſtringit congelatq; remouẽdo charitatem à corde hominum, ne profe rant deo fructum bonæ operationis. Surge dico aquilo[& veni auſter,]id eſt vẽte calide, ſcilicet ſpiritus ſancte, conferẽs ardorem charitatis. [& perfla hortum,]remouendo congelationem infidelitatis,& inſpirãdo dilectionẽ dei:[&]ſic[fluant aromata illius,]id eſt fruct⁹, ſcilicet odoramenta bonorum operum. Vel aliter, Quia amica mea talis hort⁹ eſt & huiuſmodi fruct⁹ emittere debet, ideo ſurge tu aquilo, id eſt diabole,& commoue eam:& tu auſter, ſpirit⁹ ſancte, tepida aura tua refice eam, & perfla vterq; hortũ meũ. Aquilo enim cõmouens arbores facit eas germinare, vt auſter ſuccedẽs fructũ faciat producere. ita perſequutio ſuccedẽte feruore charitatis gratia ſpiritus ſancti facit eccleſiam fructificare.

Veniat dilectus meus in hortũ ſuũ, ut comedat fructum pomorũ ſuorũ. Veni in hortũ meum ſoror mea ſponſa, meſſui myrrham meam cum aromatibus meis. Comedi fauum cum melle meo, bibi uinum meum cum lacte meo. Comedite amici & bibite, & inebriamini chariſſimi.

VENIAT dilectus.] Vox ipſius ſponſæ de gentibus. Attendens quidẽ eccleſia, quod Chriſtus ita commendaſſet eam, vocãs hortum & ſimilia,& etiam præcepiſſet auſtro vt eam perflaret, precatur ipſum vt ipſe idem veniat, ſcilicet multiplicãdo in eã gratiã ſuã, Quaſi dicat, Quia huiuſmodi fructũ facere debeo qđ per me nunq̃ poſſum, Veniat ergo. i. gratiã ſuam in me multiplicet, quod eſt venire ipſius: & ita[comedat,]i. ſatietur bonis pomis, ſcilicet operibus ſuorũ, pomis dico quæ ſunt fruct⁹. i. nõ in flore ſed in maturitate, ſcilicet maturis & pfectis operib⁹ ſuorũ delectetur. [Veni in hortũ.] Vox ſponſi ad eccleſiam. Precaris vt veniam in hortum, ſed ego iam veni, id eſt gratiã cõferendo & multiplicãdo viſitaui eccleſiã meã,& hoc eſt quod dicit, Veni in hortum[meum] & de hoc horto meo[meſſui myrrhã meam,]id eſt collegi & repoſui in ſecretariis myrrhã, id eſt martyres ſanctos, quos martyres collegi [cum aromatibus meis,]id eſt aromata, id eſt confeſſores meos quorum orationibus ego delector, ſicut aliquis bonis odoramẽtis. [Comedi,] id eſt facile & cũ delectatiõe accepi, & repoſui illos qui erant fauus [cum melle,] id eſt ita ſtillantes dulciſſimam doctrinam, ſcilicet meſſui aliquos prædicatores: vel aliter, Myrrhã meſſui,& alios qui erãt maturi : qui nondũ erãt maturi, ad perfectionem duxi, vt mihi fructũ facerẽt,& hoc eſt, [Comedi,]id eſt in corpus meũ tranſduxi quoſdam, efficiẽdo eos fauum meum. [Bibi vinum,]id eſt ſimiliter in corpus meũ reduxi quoſdã qui fuerant vinum,& etiam fide & veritate feruentes & alios inebriantes doctrinã [cum lacte]id eſt cum ſimplicibus meis qui ſunt nutriti lacte, id eſt doctrina fidei, non alta ſentientes:& hos bibi, id eſt cum delectatione & ſine labore mihi incorporaui: vel bibi, quia maturos tales ad beatitudinem aſſumpſi. [Comedite.]Vox item ſponſi ad amicos,& cõmonet eos, vt remota infidelitate per ipſum, quia ſunt quidam adhuc tepidi & torpentes, laborent in eis, & remoueant ignorantias cordis ab ipſis. Et notatur hic ſtatus eccleſiæ ſecundum hæc tempora noſtra, vbi fidelius prędicatur: Quaſi dicat, Ego comedi quoſdam & bibi,& vos amici mei comedite & bibite, id eſt delectamini in his qui in prædicatione veſtra praua opera,& ignorantias dimiſerũt. Comedere dicit de eis quos oportet cõterere & cum labore adquirere. Bibere dicit de illis q cito adquieſcunt. [Bibite]dico[& inebriamini,] id eſt præ nimia delectatione corrigẽdi eos, quaſi ebrij dimittite omnes curas temporales, & obliuiſcimini totius veſtræ perſequutionis, vt ipſos puros deo reddatis.

Ego dormio, & cor meum uigilat. Vox dilecti mei pulſantis: Aperi mihi ſoror mea, amica mea, columba

mea, immaculata mea, quia caput meũ plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctiũ. Expoliaui me tunica mea, quo modo induar illa? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Dilectus meus miſit manum ſuam per foramen, & uẽter meus intremuit ad tactum eius. Surrexi ut aperirem dilecto meo. Manus meæ diſtillauerunt myrrhã, & digiti mei pleni ſunt myrrha probatiſſima. Peſſulum oſtij mei aperui dilecto meo, at ille declinauerat atque tranſierat.

EGO dormio.] Vox eccleſię, quaſi dicat, Pręcipis nobis laborare & prædicare ad ædificationem aliorũ, ſed [ego dormio,] id eſt in tranquillitate mentis me contuli, dormiens & ceſſans à ſollicitudinibꝰ mundi, [& cor meum vigilat,] id eſt ratio mea deo intenta ſola cœleſtia contemplatur, ſicut bona amica etiam dormiens amicũ ſomniat. [Vox dilecti.] Dico dormio, ſed oportet me quietem interrumpere, quoniam eſt vox, id eſt admonitio dilecti mei [pulſantis,] i. ꝑ multa ſigna & dicta ſanctorũ me ad prædicationem cõmonentis. per hęc verba, [aperi mihi] i. prędicando fac aperta corda aliorũ mihi, id eſt ad honorem meũ. & vt mihi ſit habitatio in eis. Dixi aperi mihi, & opus eſt, [quia caput meũ,] i. quidã prælati in eccleſia mea ſunt pleni, id eſt, habent abundantiam ignorantiarum munitarũ quæ per rorẽ ſignificantur qui in noctibus cadit. Vel caput meũ, id eſt ego ipſe in illis ſum plenus [rore. & cincinni mei.] Cincinni dicuntur capilli retorti & male adhærẽtes capiti: & per hoc ſignificantur illi qui licet ſint de eccleſia, tamẽ retorquent ſe & ſubterfugiũt diuina præcepta, & ſic elongando à capite ſunt pleni guttis, id eſt magnis erroribus [noctiũ.] quia illi errores ex ignorantiæ cæcitate proueniũt. [Expoliaui.] Sic me commonet ſponſus, ſed quomodo ego reſumam curam temporalem, vt præuideam correptis in cibo & ſimilia, quæ iam me exui omnibus iſtis? & hoc dicit, Expoliaui [me tunica,] id eſt dimiſi omnes curas tẽporales, quas agebam ſuccinctus tunica. [Laui pedes meos,] i. lachrymis piæ compunctiõis purgaui etiam cotidiana & leuia, quæ quaſi puluis adhærent affectionibus noſtris, & [quomodo inquinabo eos.] Neceſſe eſt aũt prędicatoribus formam & geſta iraſcẽtis quandoque aſſumere pro faciliori correctione quorundam peccatorum: & ſic videntur in tali zelo inquinare conſciẽtias ſuas: verũtamen quia ſic aliquos deo lucrantur, à deo multiplex præmium recipiunt. [Dilectus meus.] Dixi, quomodo implicabor curis ſecularibus prædicando aliis, ſed oportet me facere, quia cum dominus inſpiret eos, & paratos exhibeat ad recipiendũ, ego quomodo negarem officium meum? & hoc eſt quod dicit, Dilectus meus [miſit,] id eſt inſpirauit inferioribus meis, [manum ſuam,] id eſt auxilium ſuum & operationẽ ſuam, ſcilicet quomodo ipſe operatus eſt, & in quibus eum imitari debeant, & quomodo ipſe auxilietur volentibus, ſecundũ eum operari. & hoc per foramen, id eſt latenter eos viſitando. [& ad tactũ eius,] id eſt ad inſpirationem paſſionis & aliorũ quę fecit, & ſui auxilij. [intremuit,] id eſt intra ſe tremuit, dolens de ꝓteritis, ad meliora appetens inſtrui. [Surrexi.] Vox ſponſę proferentis obedientiam ſuã, quaſi dicat. Inferiores mei iam contremuerunt inſpiratione ipſius, & ideo ego ſurrexi, ceſſando aliquando à quiete contemplationis, & reſumendo laborem prædicationis. [vt aperirẽ] corda aliorum ad perfectam dei cognitionem, & ſtatim [manus,] id eſt operationes [diſtillauerũt myrrham,] id eſt fuerunt amarę. Oportet enim prędicatores in ſemetipſis demonſtrare mortificationem carnis, qui idem alijs faciendum denunciant. Nemo enim carnẽ quæ fomes eſt peccati, nutriendã denunciat. [Digiti mei,] id eſt quędã diſcreta opera mea, ſunt [pleni myrrha probatiſſima,] id eſt oſtendit maximas carnis mortificationes, & prædicando & proferendo exemplum ſui. [Aperui dilecto meo,] id eſt corda aliorum præparaui ad cognitionem dei, & hoc ſe ei remouẽdo [peſſulum] ab oſtio. Per oſtium accipimus ignorantias & cæcitates quæ obſtruũt corda, ne promoueantur ad bene agendum. Peſſulum dicimus cauſam qua aliquis in huiuſmodi ignorantiis detinetur: vt ſi quis gaudens in mundanis, prætendat excuſationem, quia ſit ſuſtentator viduæ matris. [At ille declinauerat.] Dico quia aperui oſtium, ſed antequam aperuiſſem, ipſe declinauerat, id eſt ſeipſum eis manifeſtauerat. Et hic tangit bonitatem dei, qui ex quo inceperit aliquis eum velle, ipſe eſt paratus adiuuare, & pro muneribus ſuis ei præmium reddere. Dico declinauerat, ſed cum [tranſierat,] id eſt incomprehenſibilem ſe eis oſtenderat.

Anima mea liquefacta eſt, ut dilectus locutus eſt. Quæſiui, & non inueni: illum uocaui & non reſpõdit mihi. Inuenerũt me cuſtodes qui circũierunt ciuitatem, percuſſerunt me, & uulnerauerunt me, tulerunt pallium meum cuſtodes murorum.

ANIMA mea.] Vox illorum inferiorum quos ſupra ventrem vocauit, vel ipſius eccleſiæ corrigentis, ſed in perſona correctæ, vt ſic dicat, Dilectus meus viſitauit me mittendo manum ſuam per foramen, & admonuit per prædicatores ſuos: & ideo [anima mea,] id eſt ratio & intellectus liquefactus eſt, id eſt calore ſpiritus ſancti illuminatus, & à duritia infidelitatis ſeparatus, [vt dilectus loquutus eſt,] id eſt

Digitized by Google

id eſt, poſtquam dei vocem & admonitionem au diui. Dixi, quia declinauerat & trāſierat, & quia tranſiuit, [quæſiui eum,] id eſt perfectam cogni tionem ipſius obtinere laboraui. & non inueni. Vocaui,]id eſt preces immiſi vt ipſe ſeipſum perfecte mihi indicaret[& nō reſpōdit mihi,]i. effectū vocatiōis nō obtinui. Sic quærentē[inue nerūt me.]i. affectionē meam cognouerunt veri illi paſtores quos vigiles vocat, quia vigiliam & diligentiā adhibēt, vt ſuos greges cuſtodiant, & alios deo adquirāt, [qui circuibant ciuitatē] dili gēter ſcilicet inquirebāt ſingulos, vt errantium ignorātias corrigerēt. Dico, quia inuenerunt & [percuſſerūt,] i. ad compunctionē me cōmoue-runt dolore & recordatiōe præteritorū, [vulne-rauerūt me]amore dei[tulerūt palliū meū,] i. re mouerūt à me omnia operimēta erroris[cuſto-des murorū,]i. maiores, vt epiſcopi q cuſtodiūt illos qui ſunt muri & defenſio aliorū, vt epiſcopi & alij tales, quos ſupra vigiles vocauimus.

Adiuro uos filiæ Hieruſalē, ſi in ueneritis dilectū meum, ut nūcietis ei quia amore lāgueo. Qualis eſt dile-ctus tuus ex dilecto ô pulcherrima mulierum. Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, quia ſic adiuraſti nos? Dile-ctus meus candidus & rubicundus, e-lectus ex milibus.

ADIVRO vos.] Modo introducta loqtur, & cōmonet cōpares ſuos vt iuuēt eam quærere, & hoc innuit cum dicit, [Si inueneritis dilectū vt núcietis ei quia amore langueo]vt cognita di lectione & affectiōe mea, ſeipſum plene manife-ſtet mihi. [Qualis eſt dilectus tuus.]Vox illius qui monetur ad quęrendum. Quaſi dicat, Rogas vt quærā & tibi indicē, ſed prius notifica quib⁹ ſignis cognoſcā dilectū tuū. & hoc eſt quod di-cit, Qualis eſt dilectus tuus ſecundū diuinitatē [ex dilecto. Qualis eſt dilectus tuus]ſecundū hu manitatem. Ideo aūt quæro qualis eſt, quia audio eum mirabilem. ideoquia ſic adiuraſti nos. [Di lectus meus.] Vox illius quæ modo cōmonebat alios vt inquirerēt & indicarēt ſibi amicū ſuū: & deſcribit eis quędā de ipſo, vt iſtū talē imitētur, & multo altiorē intelligāt. & hoc eſt quod dicit, Dilect⁹ meus[cādidus]i. dealbatus multa virtute [rubicund⁹]ꝑpter paſſionē[elect⁹ ex milib⁹,]i. ex vniuerſis reb⁹, quia inter oīa nihil aliud meli⁹ potuit inueniri ꝑ qđ poſſet gn̄s hūanū redimi.

Caput eius aurū optimū. Comæ e-ius ſicut elatæ palmarū nigræ quaſi coruus. Oculi eius ſicut colūbæ ſu-per riuulos aquarū quæ lacte ſunt lo tæ, & reſidēt iuxta fluenta pleniſſi-ma. Genæ illius ſicut areolæ aroma-tū cōſitæ à pigmentarijs. Labia eius lilia diſtillātia myrrhā primā. Ma-nus illius tornatiles aureæ, plenæ hy achinthis. Venter eius eburneus, di-ſtinctus ſaphiris, Crura illius colum-næ marmoreæ, quæ fundatæ ſunt ſu per baſes aureas. Species eius ut Li-bani, electus ut Cedri, Guttur illius ſuauiſſimum, & totus deſyderabilis. Talis eſt dilectus meus, & ipſe eſt a-micus meus filiæ Hieruſalem. Quo abijt dilectus tuus, ô pulcherrima mu lierum, quo declinauit dilectus tuus? & quæremus eum tecum.

CAPVT eius.]Modo deſcribit eum ſecun-dum humanitatē, modo demōſtrat eum ſecundū alterā partē. i. ſecundū diuinitatē. [Caput eius] id eſt diuinitas quæ eſt caput dominici hoīs, eſt [aurū optimum,] i. diuina ſapiētia dei optima & ꝑfecta per quā fecit oīa. Comæ eius,]i. illi adhę rētes capiti, ſubtiles & graciles ſunt[ſicut elatę] .i. ſemper tendentes ad ſuperiora. Elatę quidem dicūtur rami palmæ qui in ſummo exeūt, & ſem per in altū ſe dirigūt, & ferūt eos triūphatores: & ideo bene cōparat eis capillos Chriſti, q ſunt veri triūphatores, [quæ]tales comæ ſunt[nigrę] .i. deſpicabiles mūdo. [ſicut coruus,]i. loquaces & garruli ſicut coru⁹. Vel aliter, Similes coruis: quia natura corui eſt, vt nō paſcat pullos donec ſint nigri, i. ſimiles ſibi. Interim aūt reſidēt in o-re eorū muſculæ veniētes ad quendā ipſorū fœ-torē, & illas deuorāt: ita ſancti nullū paſcere vo-lunt cibo ſpirituali, quē nō videāt ſimilē ſibi, i. diabolo renunciantē, & catholicæ fidei obedien tem. [Oculi eius,]i. illi qui ſubtili intuitu pene-trāt ſcripturas, & aliis præuidēt. ſunt ſicut[co-lumbæ ſuper riuos & iuxta fluenta pleniſſima.] Colūbæ eſt natura nidificare vel ędificare iuxta aquā, vt ſe reficiat inde, & vt videat ibi vmbram milui vel accipitris, vt poſſit effugere: ita ſancti iuxta aquas, i. diuinas ſcripturas immorātur, vt inde reficiātur, & ibi ſibi præuideant ab inſidiis diaboli. Per riuos accipim⁹ minores doctrinas, vt expoſitiones & ſermones ſanctorū. Per fluēta pleniſſima accipimus doctrinā euangeliorū, vbi plene humana correptio cōtinetur. Colūbas di-cit lacte lotas, quia fideles illi quos oculos vocat, ſunt purgati & mūdati[lacte,]i. ſuaui & dulci do ctrina, & dilectiōe ſpūs ſcī. [Genę illi⁹,]i. ſupio res illi ſancti q terunt ſcripturas, & inferiorib⁹ intelligibiles reddunt, ſunt [ſicut areolæ,] id eſt, terra bene culta & plantata ab ipſo deo. Areolę dico [aromatum,] i. de quibus ſuauiſſimi odores orationum & operum præſentantur deo. & hæ [areolæ,] id eſt hi ſancti ſunt [conſitę à pigmen

Digitized by Google

tariis,]id eſt à ſanctis apoſtolis & prophetis,qui
ipſos ædificant doctrina ſua & plantant, qui di-
cuntur pigmentarij,quia terunt omnia reducen
do ad humilitatẽ, ſicut pigmẽtarij ſpecies terũt
ad puluerẽ. [labia eius].i.p̃dicatores per quos lo
quitur,ſunt [diſtillantia] .i.annunciantia[myr-
rhã].i.amaricationes carnis.nullus enim prædi-
cator docet carnẽ nutriendam.[primam] dicit,
quia maxime debet caro mortificari: quia quãto
magis caro mortificatur, tanto potius fit robu-
ſtior ſpiritus.[Manus eius].i.operatores etiá in
ſecularibus actib⁹, qui ideo dicũtur manus eius,
quia etiam in his talib⁹ operatur deus,ſunt[tor-
natiles].i.planati & ſuaues, vt in eis deus nõ of-
fendatur.ſunt[aureæ].i.diuina ſapiẽtia operan-
tes.ſunt etiã[plenæ hyacinthis].i.cælo.ſunt enĩ
boni operatores manuũ,intenti prorſus cœleſti
bus,&per diuinã ſapiẽtiã ſciũt operari.per hya-
cinthũ ſignificam⁹ cælũ q̃ eſt aerij coloris.[Ven
ter eius].i.mollior pars eccleſiæ,vt cõiugati qui
licentius mundo vtuntur,ſunt[eburnei].i.caſti.
Elephas enim frigidæ naturæ eſt, vnde per ebur
caſtitatẽ ſignificamus. Ebur enim adeo frigidæ
naturæ eſt,vt ſuperpoſitus pãnus ebori,carbone
nõ vratur.Venter dico[diſtinctus ſaphiris].i.a-
liquando intentus celeſtibus.Oportet enim ali-
quando coniugatos intẽdere curis mulierũ, ali-
quando etiã perſiſtere in contẽplatione, cuiuſ-
modi apoſtolus vocat diuiſos.1.Cor.7.f. Per ſa-
phirum qui eſt aerij coloris, accipimus cælum.
[Crura illius.].i.illi qui ſunt ꝓpe nouiſſima tem
pora, vt illi qui portant eum & annũciant in his
nouiſſimis temporibus,ſunt[columnæ].i.ſuſten
tatores aliorũ[argenteæ,]fulgentes & reſonãtes
nitore diuini eloquij. [fundatæ ſup baſes aureas]
.i.ſuper apoſtolos & prophetas qui ſunt aurei:
quia pleni charitate & ſapiẽtia.[Species eius vt
Libani,]quaſi dicat, Quid enumerarem ſingula?
[Species eius.] i.ipſe tot⁹,ſcilicet caput & cor-
pus,ſunt vt[Libanus.]i.candidati & redolentes.
[Electus.]i.ipſe Chriſtus ſecundũ propriã per-
ſonã,[vt cedrus.] q̃a ſicut cedrus dignior arbor
eſt inter omnes alias, ita Chriſtus vltra omnes
hoĩes eſt : & vt illa imputribilis eſt, & odore ſuo
vermes occidit,ſic Chriſt⁹ ſpiritualiter.[Guttę
illius,] i.verbum interi⁹,ſcilicet ſenſus verborũ
ipſius,eſt ſuauiſſimus oĩbus qui recipiũt. Quid
plura?[Totus] eſt[deſiderabilis.] Ecce deſcripſi
vobis qualis eſſet dilectus meus filiæ Hieruſalẽ,
vt & vos ipſi quem talẽ cognoſcitis,fortiter ad-
hæreatis,& mihi de eo debetis credere.quia[ip-
ſe eſt amic⁹ meus,] i.mihi familiaris ac bene no
tus. [Quo abiit.]Vox item illorũ qui monen-
tur q̃rere,& audita qualitate ipſius,quærũt quaſi
locũ & terrã in qua eum q̃rant,ſicut ſeculares a-
micæ ſibi inuicẽ loquerẽtur, & moneret aliqua
aliam vt iuuaret eam ad quærendũ amicũ ſuum:
vt ſic dicãt,[O pulcherrima mulierum.] i.inter
omnes mulieres,]i. philoſophos,qui dicũtur mu
lieres,quia nutriunt alios in ſuis ſectis.Pulcher-
rima dico,indica mihi quo abiit.i.infra quẽ lo-
cum potero eum inuenire. Hoc dicit ſecundum
hoc quod eſt incõprehenſibilis,ſcilicet ſecundũ
propriã eſſentiã ipſius. [Quo declinauit,] dicit
ſecundũ hæc quę de eo ſciri poſſunt.quaſi dicat,
Indica mihi qui ſunt illi,in quib⁹ habitet de⁹, &
quibus conferat deus cognitionem ſui, & quare
quærimus:quia ecce[quæremus eum tecum.]Et
notatur magna affectio inter eos qui ita ſe inui-
tant ad inquirendam cognitionem dei.

CAPVT VI

*Dilectus meus deſcendit in hortũ
ſuum ad areolam aromatum,ut ibi pa
ſcatur in hortis & lilia colligat. E-
go dilecto meo,& dilectus meus mihi
qui paſcitur inter lilia.*

DILECTVS meus.]Vox illorũ qui inui-
tant alios ad quærendum deũ,Vt ſic dicant,Vos
quæritis, Quo declinauit dilectus meus, & ecce
annuncio vobis,quia in eccleſia ſua notus eſt,&
ibi habitat, & hoc dicit, [Deſcendit in hortum
ſuũ,]i.de cognatione angelorũ ſuppliciter ſe hu
miliauit,carnẽ ſumendo,vſq; ad cognitionẽ ho-
minũ.deſcendit dico[ad areolam,]i. ad illos qui
ſunt areola.i.qui ſunt bene culta terra, & plan-
tata ſecundũ voluntatẽ dei.Areola dico[aroma-
tum,]i.illi qui proferũt deo ſuauẽ odorẽ oratio-
num & operũ.Deſcendit dico,ad hoc[vt paſca-
tur]& delectetur[in hortis,]i. in fidelibus eccle
ſię ſuæ.[& lilia colligat,]i.aſſumat & reponat in
ſecreta ſua,[lilia,]i.candidatos in virtutibus,vel
colligat & attrahat quoſdam in eccleſia ſua quos
faciat lilia.i.candidatos omni virtute.[Ego dile
cto.]Et mihi iterum de hoc debes credere, quia
ego[dilecto meo]obſequor in quibus poſſum,&
ſum bene ei familiaris:& ideo[dilect⁹ meus] ad-
eſt[mihi]præbens auxilium ſuum,& cognitionẽ
ſuam,[qui paſcit]& delectatur[inter lilia.]

*Pulchra es amica mea,ſuauis & de-
cora ſicut Hieruſalẽ,terribilis ut ca
ſtrorũ acies ordinata. Auerte ocu-
los tuos à me,quia ipſi me auolare fe
cerunt.Capilli tui ſicut grex capra-
rũ,quæ apparuerũt de Galaad.Den
tes tui ſicut greges ouiũ, quæ aſcẽde
runt de lauacro. Oẽs gemellis fœti-
bus,& ſterilis nõ eſt in eis.Sicut cor
tex mali Punici,ſic genæ tuæ abſque
occultis tuis. Sexagĩta ſunt reginæ,
& octoginta concubinæ, & adole-
ſcentularum non eſt numerus. Vna
eſt columba mea, perfecta mea. una
eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ.
Viderunt eam filiæ Sion,& beatiſ-
ſimam*

ſimam prædicauerũt reginæ, & concubinæ laudauerunt eam.

PVLCHRA es.] Vox ſpõſi. Audiẽs Chriſtus affectionem eccleſiæ, ideo eam commendat cum dicit, [Pulchra es amica mea] &c. Pulchrã dicit ſecundum hoc quod habet tantam voluntatem eum cognoſcẽdi: ſuauẽ propter hoc quod alios inuitat ad idem, non inuidens ſponſum ſuũ alias habere amicas: decoram dicit ſecundũ opera. [Sicut Hieruſalem,] id eſt ita pulchra ſicut Hieruſalem cœleſtis, & decora ſicut mater tua, ſcilicet eccleſia illa quę te generauit & educauit. [terribilis] inimicis, [vt caſtrorũ acies.] quia in te milito, & tu militas in ſeruitio meo, ſicut in caſtris militatur. & es [ordinata] per inſtitutionem ſanctorum. [Auerte oculos.] Tu es ita commendabilis, ſed tamen deſiſte putare quod modo credis, vt poſſis pertingere ad perfectam cognitionẽ mei. & hoc dicit, [Ante oculos tuos,] id eſt, intelligentiam quam exerces ad cognitionem plenã mei: vel oculos ipſos ſubtilius intuentes. [quia ipſi aduolare,] id eſt ſeparari ab omnĩ cognitione humana, [me fecerunt] ſcilicet: quia quanto quis ſubtilius & altius deum ſcrutatur, tanto eum altiorem & incomprehenſibilem cognoſcit. Modo, quia dixit, Auerte oculos, ne iſta conquereretur ſe eſſe indigniorem matre ſua, id eſt Hieruſalem, commendat eam ſicut fecit ſuperiꝰ matrem, cum dicit, [Capilli tui] &c. Dixi, Auerte oculos, & tamen habes oculos, &c. æque pulchra, ſicut illa eccleſia quæ te prædicauit. Nõ ideo dixit vt oculos auertat quod peccatum ſit, deum plene velle cognoſcere, ſed eſt peccatum putare poſſe adipiſci. [Sexaginta ſunt reginæ] Reginæ vel vxores dicũtur omnes illi in ſancta eccleſia, qui ex ſola dilectione dei non ſpe lucri ſecularis deo filios generant: concubinæ vero qui non ex dilectione dei, ſed gratia boni temporalis prædicant, & deo tamen bonos filios generant. Concubinæ autem eiiciuntur de domo patrisfamilias, ſed filij retinentur. Adoleſcentulę dicuntur illi qui generãtur. Et hoc dicit propter has pulchritudines. habes & reginas & reliquas quæ dicũtur ſexaginta. Per ſexaginta, qui cõficitur ex decem & ſex, ſcilicet perfecti in decem præceptis legis ſecundum ſex opera miſericordiæ. Per octoginta, qui conficitur ex octo & decem, habemus eos, qui licet decẽ præcepta aliquantulum cuſtodiãt & prædicent, tamẽ verſantur in ſecularibus. Octogenarius autem cum in malo accipitur, temporalium curas & implicamenta deſignat, quia & ſeculi curſus quatuor circumagitur temporibus, & mundus ipſe quatuor climatibus, oriente, occidente, aquilone & auſtro dirimitur. Concubinæ igitur ſunt, qui amore temporaliũ Chriſtum annuntiãt. [Vna eſt columba mea.] Cum dicat tot membra eccleſię, vellet aliquis diſcordiã & nunquã vnionem inueniri in eccleſia, & ideo hoc remouendo dicit, Quanuis tot partes dixerim eccleſiæ, ipſa tamẽ una eſt. i. in fide vnita: & eſt vna matri ſuæ. i. ita eſt vna ſicut mater ſua. i. eccleſia illa, quæ iſtam nutriuit & educauit doctrina ſuaui. & eſt [vna genitricis ſuæ]. i. ſicut genitrix ſua, & ſicut prædicatores illi, qui eam conuerterũt, & accipit matrem quantum ad inſtructionẽ, genitricẽ quantum ad conuerſionem. & quia talis eſt ſicut per omnia ſupradicta manifeſtatũ eſt, ideo quæcunque aliæ [filiæ viderũt eam] admiratæ ſunt eam, [& reginæ & concubinæ ꝓdicauerũt] eam [beatiſſimã] propter gloriam venturam, & [laudauerunt eam reginæ] & concubinæ de virtutibus ſecundum præſentem vitam.

Quæ eſt iſta quæ ꝓgreditur quaſi aurora conſurgens, pulchra ut luna, electa ut ſol, terribilis ut caſtrorum acies ordinata?

QVAE eſt iſta.] Vox Iudæorum qui videntes tantũ profectũ eccleſiarũ in gentibus, incipientes moueri ad compunctionẽ admirãtes, nõ inuidentes dicunt, [Quæ eſt iſta]. i. qualis & quanta, [quę ꝓgreditur ſicut aurora]. i. per terram diffunditur, ſicut aurora [conſurgẽs,] in qua ſunt quidã, [vt luna]. i. illuminãtes tenebroſos: quidam [vt ſol,] id eſt illuminantes etiam quoſdam claros, & ſunt quidam in ea terribiles hoſtibus, quidam ſunt [acies caſtrorũ] ſcilicet muniti vallo fidei, & ordinati multis virtutibus.

Deſcendi in hortum nucũ ut uiderẽ poma conualliũ, & inſpicerẽ ſi floruiſſet uinea, et germinaſſẽt mala Punica. Neſciui: Anima mea cõturbauit me ꝓpter quadrigas Aminadab. Reuertere reuertere Sunamitis, reuertere reuertere ut intueamur te.

DESCENDI] Vox ſponſi, vt ita reſpondeat Iudæis, Quæritis quæ ſit iſta? ipſa quidẽ eſt amica mea & hortus in quẽ ego deſcendi. [Nucum] ideo, quia in nuce habetur exterius amaritudo, intra teſta quædã fragilis, intus eſt nucleus dulcis: eodẽ modo ſancti exterius amaricationes multas ſuſtinẽt intra corpꝰ, quod eſt teſta fragilis, verũ intus quidẽ eſt dulciſſimũ, quod eſt anima ornata multis virtutibꝰ, deſcendi dico [vt viderem,] id eſt probarẽ & auxilia per gratiã conferrem illis qui ſunt [poma,] id eſt matura opera deo proferentes, & conualles ſunt. i. humiles. [& inſpicerẽ.] Inſpicere dei eſt gratiã cõferre, & fideles ꝓbare. [ſi vineæ]. i. hi quibus magnus cultus impenditur. [Floruiſſent]. i. initia virtutum protuliſſent [&] ſi [mala Punica]. i. illi qui paratos ſe oſtendũt cuilibet paſſioni. [germinaſſent]. i. aliquẽ fructum deo adquiſiſſent. [Neſciui] Vox Iudæorũ compunctorũ. Dicis quia hæc eſt amica tua, & inſpicis eam cõferendo ei dona ſpiritualia: ego quidẽ neſciebam, quia [anima mea]. i. ſciẽtia quam in lege habui ſecundũ carnalem

Digitized by Google

intellectum[conturbauit me,]id eſt conturbatũ à cognitiõe dei reddidit [ꝓpter quadrigas Aminadab,] id eſt propter quatuor euangelia Chriſti,quę mihi videntur deſtruere legem,quã prius acceperam. Aminadab interpretatur ſpõtaneus domini, vel pro populo,per quem ſignificatur Chriſtus, qui ſponte ſe deo obtulit, & hoc pro populi redemptione. Per quadrigas quæ feruntur quatuor rotis, intelligimus euangeliũ quod fertur per totum mundum quatuor euangeliſtis. [Reuertere,reuertere]Vox eccleſię de gentibus. Cognoſcit quidem errorem Iudæorum,commonetque eos ad conuerſionẽ,& ponit quater, Reuertere:quia reuocat eos de quatuor mundi partibus. Sunamitem vocat eam, id eſt,captiuam à diabolo in Babyloniam, id eſt in confuſionem vitiorum.Fuit quidem quędam Sunamitis captiuata in Babylonia.[Reuertere]dico [vt intueamur te]id eſt,vt in te vitam noſtram conſpiciamus,vel vt te præ nimia bonitate miremur.

CAPVT VII

Quid uidebis in Sunamite, niſi choros caſtrorum? Quam pulchri ſunt greſſus tui in calciamentis, filia principis. Iunctura fœminum tuorum ſicut monilia quæ fabricata ſunt manu artificis. Vmbilicus tuus crater tornatilis, nunquã indigẽs poculis. Venter tuus ſicut aceruus tritici, uallatus lilijs. Duo ubera tua ſicut duo hinnuli gemelli capreæ, collum tuum ſicut turris eburnea. Oculi tui ſicut piſcinæ in Eſebon, quæ ſunt in porta filiæ multitudinis. Naſus tuus ſicut turris Libani quæ reſpicit cõtra Damaſcum. Caput tuum ut Carmelus, et comæ capitis tui ſicut purpura regis iuncta canalibus. Quam pulchra es & quam decora chariſſima in delicijs. Statura tua aſſimilata eſt palmæ, & ubera tua botris.

QVID vide.]Vox Chriſti.& commonet eccleſiam gentium, vt laboret ad conuerſionẽ Iudęorum,quia non erit inutilis labor & prædicatio eorum,quaſi dicat, Tu rogas eam vt reuertatur,à quo non eſt ceſſandum,quia videbis[in Sunamite] id eſt in Iudæis captiuatis à diabolo [choros] id eſt cantantes & pſallentes domino. choros dico[caſtrorum] id eſt in quibus militet deus,& qui ſunt bene muniti. [Quam pulchri] Item commonet eccleſia de gentibus ad prædicationem Iudæorum propter aliam cauſam,ſcilicet, quia multum vtile erit & magnum fructum deo faciet hæc nouiſſima eccleſia in qua erunt Iudæi conuerſi.Non tamen dicitur quod omnes Iudęi tandem conuertantur,ſed maior pars.Ideo labora tu eccleſia de gentibus ad conuerſionem Iudęorum, quia valde erunt [pulchri]illi[greſſus tui] id eſt vltimi fideles qui te & doctrinam tuam portabunt.pulchri dico[in calciamentis] id eſt in mortificatione carnis. quia de mortuis animalibus fiunt calciamenta:vel in calciamentis,id eſt in apoſtolis & alijs ſanctis quorum exemplis & autoritate protegẽtur vltimi, ſicut pedes calciamẽtis.[filia principis]id eſt dei. Vel poteſt hic eſſe vox Chriſti ad ipſos Iudæos per apoſtrophen.[Iunctura fœminum,] id eſt coadunatio duorum populorum [ſicut monilia] quia muniunt & monent quidem alios,vt conſiderantes ſuam pulchritudinem & dona ſpiritualia quę in ipſis vigent,velint ſibi adhęrere.muniũt vero ſubditos contra inſidias diaboli,&docẽt eos caſtitatem.Monilia dico[fabricata]potentia & operatione ſummi[artificis,]id eſt dei ipſius.

[Vmbilicus t.].In hac parte ventris mulier habet ſeminarium generationis,& per hanc partem quæ eſt in vẽtre,habemus illos qui cum ſint inter carnales vt coniugati, habẽt tamẽ ſeminariũ prædicandi & generandi deo filios. & hi tales ſunt [crater,] id eſt potans & inebrians alios dei dilectione.crater dico [tornatilis,] id eſt ita planatus ſecundum voluntatem dei, vbi manus dei nullam inueniat offenſam, qui crater [nunquam]indiget[poculis.]quia huiuſmodi ſanctis nunquam deficiet doctrina qua potẽt alios. Vel vmbilicus ideo dicuntur huiuſmodi ſancti prædicatores,quia ſicut vmbilicus eſt in medio ventris,ita iſti ſunt in medio populi concionantes, & reconciliãtes eos deo. [Vẽter tuus,]id eſt illa mollior pars eccleſię,qui alios non generant,[ſicut aceruus tritici vallatꝰ liliis]. Acerũꝰ ideo dicit, quia multi ſunt tales in eccleſia. Tritici dicit, quia & tales ſunt ſuauis cibus & delectabilis dei, & ſunt vallati, id eſt bene muniti [liliis,] id eſt in virtutibus.[Duo vbera,] id eſt prædicatores,qui ſunt vbera,ſcilicet vaſa lactis, id eſt doctrinæ ſuauiter educantis.hij tales ſunt [hinnuli,] quia leues & agiles ad currendum, non prægrauati pondere carnis. [gemelli] dicit,quia ſicut gemelli fratres licet ſint diuerſi, tamẽ ſibi ſimiles,ita hi duo populi Iudæorum & gentilium ſibi ſimiles erunt, quia eandem inſtructionẽ legis & ſequẽtur & docebũt [capreæ]quia caprę virtutes habebunt.[Collum tuum,]id eſt,illi qui in eccleſia nouiſſima officiũ colli habebũt,erunt [ſicut turris]quia ad eos confugientes defenſionem inueniẽt.[eburnea] dicit propter caſtitatẽ. [Oculi tui].i.illi ſancti præuiſores & ſubtiliter ſcripturarum profunditatem intuentes.ſunt[ſicut piſcinæ,]id eſt aquæ reficiẽtes doctrina verbi dei omnes ſitientes.[in Eſebon,] quod interpretatur cingulum mœroris, ſunt ſancti illi qui ſunt oculi,& aquę dicũtur, & in Eſebõ:quia ſemper cincti ſunt mœrore & propriorum & aliorũ delicto-

Digitized by Google

delictorũ,quæ piſcinæ.i.doctrinę ſunt [in porta] i.parati ad refectionem[filię multitudinis,] id eſt multorum filiorũ. Sunt enim quaſi in porta: quia omnibus qui accedere volũt parati ſunt vt eos ſpirituali aqua reficiant.[Naſus tuus.]In naſo cõtinetur diſcretio boni ac mali odoris: & per hoc ſignificãtur illi qui habent diſcretionẽ bonorum & malorum, vtdiſcernant qui ſint bonæ voluntatis,& eos inſtruant, & qui ſint ſimulatores & doloſi, & eos reiiciant. Hi tales ſunt [turris Libani]turris:quia fugiẽtibus ſunt opportuna munitio:Libani,quoniã candidati ſunt virtutibꝰ.Vel turris,quia ſicut turris fortis eſt munitio,ita ſancti in diſcretione ſua non vincũtur, quia fortes,ſicut in electione ſua nec falluntur, vt bonum iudicent malum , vel, malum bonum [quæ reſpicit cõtra Damaſcum]Fuit quidẽ Damaſcus contraria ſemper Hieruſalem , & ciues ſuos inuicẽ ſubtrahebant, & interpretatur Damaſcus potus ſanguinis:per quam ſignificantur perſequutores ſanguinolenti qui perſequutionem inferunt,vel gaudent in malis aliorum:cõtra quos reſpiciunt prædicti ſancti,vt aliquos ciues iſtis ſubtrahant,& in corpus ſuũ traducant. [Caput tuum],id eſt mẽs tua,vel altiores in eccleſia,ſunt[vt Carmelus],id eſt habẽtes ſcientiã circuncíſionis . Intelligunt enim per præputiũ amputatum,vbi eſt ſedes libidinis, & per quod generatio tota ſuccedit, amputandã à nobis omnem veterem generationem, ſcilicet depoſitionem omnium ſordium, quæ tandem perfecta erit in communi reſurrectione.Carmelus interpretatur ſcientia circuncíſionis . [Et comæ capitis]id eſt illi qui proxime adhærent capiti eccleſiæ,ſcilicet veri pauperes qui Chriſto ꝓxime adhærent , ſunt etiam quaſi ornamentum ipſius capitis.Hi tales ſunt[ſicut purpura regis],id eſt imitatores paſſionis Chriſti , qui verus rex eſt: purpura dico[iũcta canalibus], id eſt paſſio eorum ſit iuncta & dependens à canalibus, id eſt à cogitationibus,& cordibus, ſcilicet vt cum proponant ſe imitatores paſſionis Chriſti, non ſit hoc ſecundum exteriora tãtum, ſed etiã ſecundum interiora.Dicũtur canales vaſa illa in quibus tinguntur purpuræ:& ſicut purpura ſi bene adhæreat canali melius tingitur,ita iſti paſſioni Chriſti melius adaptantur , ſi per exteriora, & interiora ſe cõpaſſibiles oſtendant [.Quam pulchra.] Quid per ſingula? [Tota pulchra es]ſecũdum interiores virtutes, [& decora] ſecundum opera,[in deliciis],id eſt in omni ſpirituali refectiõe.[Statura],id eſt directio[tua]ſicut palmę. Sicut enim palma in altum ſemper fertur,ita fideles iſti ſemper tendunt ad altitudinem virtutum, [& vbera tua],id eſt doctrinæ tuæ ſimiles ſunt[botris],id eſt vino.ſicut enim vinum, ita doctrinæ tuæ inebriant.

Dixi, Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Et erunt ubera tua ſicut botri uineæ, & odor oris tui ſicut odor malorum. Guttur tuum ſicut uinum optimum , dignum dilecto meo ad potandum , labiiſque & dentibus illius ad ruminandum. Ego dilecto meo , & ad me conuerſio eius . Veni dilecte mi , egrediamur in agrum, commoremur in uillis. Mane ſurgamus ad uineas, uideamus ſi floruit uinea, ſi flores fructus parturiunt , ſi floruerunt mala Punica. Ibi dabo tibi ubera mea. Mandragoræ dederunt odorem ſuum in portis noſtris. Omnia poma noua & uetera dilecte mi ſeruaui tibi.

DIXI, Aſcẽdam]Ponit aliam cauſam quare eccleſia de gentibus prædicare debeat Iudęis, vt ſi ita diceret, Tu prædicare debes, quia vtilis erit prædicatio tua,& multi conuertentur : tum quia conuerſi tales & tam probi erunt, ſicut dictum eſt: tũ quia ego ipſe veni proprie eos redimere,vnde dictũ eſt,Matthæi.15, Non ſum miſſus niſi ad oues quæ perierunt domus Iſraël. & hoc dicit,[Dixi],id eſt ab æterno diſpoſui[aſcẽdam in palmam], id eſt in crucem,in qua dicitur quædam pars fuiſſe de illa arbore:vel in palmam quia ibi obtinuit victoriam diaboli, & de obtentu mundi triumphauit . Dixi aſcendam [& apprehendam fructus eius],id eſt generabũt mihi filios,& proferent bonas operationes.Modo conuertit ſe ad eam ſponſus ipſe , cum dicit, [& vbera tua],id eſt doctrinæ tuæ [ſicut botri] nõ hederæ,ſed[vineæ],id eſt & dulces ad bibendum , & inebriantes aliquos qui diligenter eos audiunt,[& odores tui] , id eſt fama & deuotio tuorum[ſicut]odores [malorum] ſicut enim poma odore ſuo aliquos attrahunt:ita iſti etiam fama ſua ſibi aliquos attrahunt & ſociant . Erunt quidem valde boni illi vltimi Iudæorum , ſicut oſtẽdit apoſtolus qui dicit,Ro. 11.b. Et ſi diminutio eorum diuitiæ ſunt gentinm, quanto magis plenitudo eorum?licet enim non omnes cõuertantur, tamẽ maior pars eorum cõuertetur. [Guttur],id eſt verba interiora , ſcilicet ſenſus verborum tuorum,eſt [ſicut vinum optimum], id eſt nutrientia, & inebriantia homines, vt faciant obliuiſci totius vitæ ſuæ prioris. [Dignum dilecto]Vox eccleſiæ. & commendat verba illa quæ etiam tam digna ſunt vt ea Chriſtus à deo patre accepiſſet,vt ita dicatur,Dico tuum guttur ſicut vinum optimum, & adeo optimum vt ſit[dignum dilecto meo], id eſt Chriſto [ad potãdum],id eſt vt Chriſtus ea potet,id eſt ſine labore,& cum delectatione[labiis],id eſt prædicatoribus[& dẽtibus],id eſt fortioribꝰ,qui ſcripturas cõterunt dignum[ad ruminandũ], id eſt

Digitized by Google

dignum vt labia, & dentes ruminẽt,ſcilicet terant & laborent ad intelligendum . [Ego dilecto meo]quaſi dicat, Mihi credendum eſt, quia ego adſum ei ſemp familiaris ex cõſcietia ſecretorũ,& ipſe me diligit,& hoc dicit[Ad me cõuerſio eius] , id eſt ad me amorem ſuum conuertit. [Veni dilecte.]modo eccleſia audita cõmonitione Chriſti parataque ad prædicandum Iudæis,inuitat ſponſum vt ſecũ ſit in prędicatione illa auxilium ſibi conferens: quaſi dicat,præcepiſti mihi prędicare Iudæis,quod nihil proderit ſine auxilio tui:& ideo [dilecte mi veni] , id eſt aſpira eos interius,[& egrediamur],id eſt extra gentes gradiamur [in agrum] , id eſt ad prædicationem illorum qui ſine magno labore faciũt fructum,&[commoremur in villis], id eſt in ædificatione & ordinatione ipſorum.[Mane ſurgamus],id eſt ſtudioſe laboremus.qui enim ſtudioſi ſunt,mane ſurgunt ad opera ſua.Per vineas accipimus illos in quibus laboratur antequam fructum reddant,&[videamus ſi vineæ], id eſt illi tanto labore exculti,[floruiſſent],id eſt initia virtutũ emiſiſſent[ſi flores],id eſt illi in quibus iam apparent initia virtutum[fructum], id eſt matura opera,[parturiunt].& videamus, [ſi mala Punica],id eſt futuri martyres adhuc [floruiſſẽt.] Dixi,Veni dilecte,ad quos quidẽ mecũ debes venire,quia [ibi dabo tibi] , id eſt ad tuũ honorem [vbera mea,] id eſt doctrinam meam qua tibi optimos acquirã filios [Mãdragoræ.] Dico quia ibi dabo tibi vbera mea , quod bene potero facere,quia ipſi Iudæi iam dederunt mihi bonam opinionem ſuæ conuerſionis, ſcilicet idoneos ſe exhibentes ad recipiendã fidem.Mãdragoræ ſunt herbæ , & habent ſimilitudinẽ cũ humanis mẽbris abſque capite:per quod ſignificatur Iudæi carentes capite,id eſt Chriſto.Per portas intelligimus fidem, quia eſt porta, & introitus omnib⁹ ad ſalutem. [Omnia poma].Dixi quod darem tibi vbera mea, quod vere faciã, quia[ſeruaui tibi],id eſt ad honorem tui,ſentẽtias noui ac veteris teſtamenti, quibus tibi aliquos fructus faciam.quæ ſententiæ , & ſuauiter ſunt redolentes , & audientes ita dulciter attrahunt ſicut poma.

Quis mihi det te fratrem meum ſugentem ubera matris meæ, ut inueniã te ſolum foris & deoſculer te , & iã me nemo deſpiciat? Apprehẽdam te & ducam in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ . Ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex uino condito, & muſtum malorum granatorum meorum. Læua eius ſub capite meo , & dextera illius amplexabitur me.

QVIS mihi.] Hic oſtenditur effectus prędicationis eccleſiæ:quia loquuntur Iudæi audiẽtes ſibi annunciandũ Chriſtum, & accenſi amore ipſius prorumpunt in hęc verba, [Quis mihi det] , id eſt vtinam aliquis mihi annunciet[fratrem meum], id eſt Chriſtum de carne mea natum[ſugentem vbera matris,]id eſt educatũ doctrina ſynagogæ.Modo ex nimio amore conuertit ſe ad ipſum . Quis mihi det dico [vt te inueniam foris],id eſt vt hominem te cognoſcam in quo turpiter erraui. [& deoſculer te],id eſt delecter in agnita tua humanitate [& iam me nemo] deſpicabilem putabit , qui prius fui contemptui oĩbus . [Apprehendam te], id eſt qui prius fueramus à te ſeparati modo tibi firmiter adhærebimus.Apprehendam dico[& ducam in domum matris meæ] , id eſt illos qui modo ſeruiunt ſynagogæ,Chriſto faciã ſeruire,&[in cubiculum genitricis meæ] , id eſt quoſdam de ſynagoga tales efficiã in quibus cubet ac quieſcat ſine offenſa deus.[Ibi], id eſt dum te filiis ſynagogæ annũciabo, [me docebis].quia ego aperiã os, & tu illud adimplebis ſicut promiſiſti , Pſal. 80.[& dabo tibi poculum,],id eſt conuertam tibi multos de Iudæis qui erunt tibi poculum, id eſt delectabilis potus,& refectio per bona opera ſua, & in multis virtutibus . Cuiuſmodi potum ſitit deus,vt ipſe dixit in cruce , Sitio,Iohan.19. ſcilicet traduco in corpus meum genus humanum.Poculũ dico[ex vino condito],id eſt quod poculum ſit vinum,id eſt viri calẽtes amore dei, & alios inebriantes dilectione dei . Quod vinũ eſt conditum,id eſt confectum multis ſpeciebus, id eſt virtutibus diuerſis ipſorum ſanctorum, & dabo etiam poculum[muſtum]ſcilicet vinum calidum , feruens ac bulliens:per quod ſignificantur ſancti martyres feruentes ad amorem martyrii, qui etiam dicuntur mala granata quia exterius rubei propter paſſionem , interius candidi propter virtutem . [Læua eius], & bene debeo laborare vt tales ſibi adquiram , quia ipſe mihi confert ſolatium,& per temporalia,& per ſpem æternorum.

Adiuro uos filiæ Hieruſalem, ne ſuſcitetis neque euigilare faciatis dilectam donec ipſa uelit . Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto , deliciis affluẽs, innixa ſuper dilectum ſuum? Sub arbore malo ſuſcitaui te . Ibi corrupta eſt mater tua,ibi uiolata eſt genitrix tua . Pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum, ut ſignaculum ſuper brachium tuũ, quia fortis eſt ut mors dilectio , dura ſicut infernus æmulatio.

ADIVRO vos].Vox ſponſi. Audiens nãq;

Chriſtus

Digitized by Google

Chriſtus tantam affectionem eccleſiæ Iudæorum, commẽdat eam ſicut & ſuperiores: & præcipit ſubditis ne eam inquietent. [Quæ eſt iſta.] Vox eccleſiæ de gentibus. Videns namque filiam ſuam eccleſiam de Iudæis ad tantam perfectionem perueniſſe gaudens, non inuidens, cũ admiratione dicit, [Quæ eſt iſta quæ aſcendit] per gradus virtutum, [de deſerto,] & infidelitate ſua, in qua erat deſerta à deo. [affluens deliciis], id eſt abundans multis virtutibus [innixa ſuper dilectum ſuum], id eſt Chriſtum quem habet fundamentũ omnis recte incedens. [Sub arbore malo.] Vox Chriſti ad eccleſiam illã de Iudæis modo conuerſam, & commendat eis dilectionem ſuam. Conueniens nãque erat vt cũ liber iſte totus ſit de dilectione dei, in fine ſui tractatus commendaret dilectionem. Continuatio. Innixa eſt eccleſia de Iudæis ſuper me dilectum ſuũ. [Pone] igitur tu eccleſia de Iudæis [me ſuper cor tuum], id eſt regentem cor tuũ & cogitationes tuas. Et aliter, [Super], id eſt cõpreſſorem totius iniquitatis tuæ, pone dico [vt ſignaculum], id eſt vt pateat amicis te continere mea ſecreta: & inimcis item pateat te non eſſe de eorũ ſecta, vel ab eis ſecreta quæ habes eſſe clauſa & ignota. Vel ſignaculum, ſcilicet ita me pone vt teneas in corde imaginem mei. ſcilicet diſponas te ſimilem mihi & in paſſione & in omnibus aliis pro tuo modo. & pone me [ſuper brachium tuum], id eſt operationem tuam, vt me rectorẽ habeas in omnibus operib⁹ tuis. pone dico [vt ſignaculum], id eſt vt per ipſa opera pateat amicis te eſſe familiarem mihi. ac de conſortio eorum inimici te intelligant alienam à vita & moribus eorum: & quod hoc debeant facere, pręmiſſa eſt cauſa, cum dictum eſt, [Sub arbore malo] quaſi dicat, Merito debes me ponere ſuper cor tuum, quia mortuam in peccatis liberaui te & hoc dicit, Te iacentem & languidam [ſub arbore], id eſt ſub peccato facto per arborem [malo], id eſt in peccato primi parentis. Vel languidam ſub peccato crucis quæ item fuit de arbore hac, id eſt malo. Legitur enim in libris Græcorum, quod de eadem arbore in qua peccauit Adam, ramus quidam allat⁹ fuit Hieroſolymam, & ibi plantatus excreuit in magnam arborem, de qua poſtea facta ſit crux domini: vt ex quo mors venerat eodem vita repararetur. Dicitur quoque Adam in eodem loco ſepultus, in quo poſtea fixa fuit crux domini. [ibi], id eſt in arbore illa [corrupta fuit &] violata [mater], id eſt ſynagoga Per corruptam notat peccati pœnam in quacumque in ſententia, qua ex crucifixione domini habuerunt Iudæi pœnam, ſcilicet deſtructionem illam quam intulerunt eis Titus & Veſpaſianus. Cum dicit violatam, notat æternam dannationem quam ex peccato illo habuerunt omnes qui non reſipuerunt. Cõtinuatur & aliter verſus iſte ſic, Dixit eccleſia me dilectum ſuum, & merito debes me diligere, quia ego liberaui te à peccato primi parentis. [Quia fortis eſt] Videlicet ideo debes me ponere ſup cor tuũ, quia dilectio mea fortis eſt ſicut mors. Sicut enim mors non poteſt impediri quin veniat, ita dilectio dei non poteſt aliqua perſequutione impediri quin ſaluationem faciat, vt deducit Paulus Ro. 8. g. Vel ſicut mors deſtruit corporeos ſenſus, ita dilectio dei. Qui enim dilectione dei bene occupatus eſt, iam non trahit ex viſu aliquam delectationem carnis, nec ex cæteris ſenſibus. Vel ſicut mors id eſt, ipſe diabolus qui eſt cauſa totius mortis. Sicut enim diabolus ſuis inimicibiliter dannationem confert, ita dilectio dei ſaluationem. [Aemulatio,] id eſt effectus dilectionis, ſcilicet efficere ea quæ dilectio, exigit ſunt dura & importabilia carni. [ſicut infern⁹] i. inſatiabilis eſt illa æmulatio. Nulli enim in quo abundat dilectio, videtur ſatis ſua dare vel cætera facere quæ exigit dilectio, immo ſemper vellet plus facere.

Lampades eius lãpades ignis atque flãmarum. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. Si dederit homo omnem ſubſtantiam domus ſuæ pro dilectione, quaſi nihil deſpiciet eam.

LAMPADES eius.] Item deſcribit naturam illius dilectionis, quaſi dicat, Ad illam dilectionem feſtinare debetis, quia [lampades eius], id eſt ardores huius dilectionis, ſunt ſicut [lampades ignis,] id eſt ardores ſancti ſpirit⁹, & hoc eſt quod dicit, [ignis]. Sicut enim ignis calorẽ miniſtrat, ita ſpiritus ſanctus æſtum dilectionis: & quia poſſet eſſe ignis qui non luceret, dicit [ac flammarum], id eſt tales ſunt lampades dilectionis quod etiam luceãt, ſcilicet illi qui habẽt has dilectiones lucent aliis, quia alios illuminãt verbo & exemplo. Poſſumus etiam per lampades accipere homines illos in quibus habitat dilectio ſicut in lampade ignis. [Aquæ multæ] Oſtendit iterum aliam naturam dilectionis vt & nos amplecti ipſam velimus, vt ita dicatur, Talis eſt dilectio. Hanc vero dilectionem neque minę neque perſequutiones paruæ vel magnæ poterunt extinguere. Per aquam accipimus minas & huiuſmodi paruas tribulationes, quia extingunt humanos amores. Per flumina habemus maiores aduerſitates. [Si dederit homo.] Item commendat dilectionem hãc, vt fortiter nos inuitet ad eam conſeruandam, cum dicit eſſe talem hanc, pro qua ſi det aliquis [omnem ſubſtãtiam], id eſt vniuerſam poſſeſſionem ſuam, & ſuper ſeipſum deſpicit eam, id eſt deſpicabilem iudicabit ad comparationem quam obtinebit.

Soror noſtra paruula, & ubera habet. quid faciemus ſorori noſtræ in die quando alloquenda eſt? Si murus

Digitized by Google

eſt, ædificemus ſuper eum propugnacula argentea. Si oſtium eſt, compingamus illud tabulis cedrinis.

SOROR noſtra] Dicit ſponſus, Lex dilectionis tam grauis eſt, ſed ſoror, id eſt eccleſia de Iudæis quæ dicitur ſoror Chriſti, quia & de eadem carne, & cohæres regni cum Chriſto, vt nouiter conuerſa eſt, paruula adhuc tenera in fide [& vbera], id eſt doctrinam [non habet] ex ſe, & ideo niſi auxilium ei præbeamus, legem dilectionis ferre non poterit. [Quid faciemus.] Dicit ſponſus ad amicos ſuos, Quia ſoror noſtra adhuc paruula eſt, oportet vt conferamus auxilia ei, & [quid faciemus ei in die quãdo alloquãda eſt?] In hoc præſenti tempore in quo inſtituenda & alloquenda eſt vt poſt hanc vitam digna inueniatur, quæ Chriſto copuletur in nuptiis. [Quid faciemus] dico hoc ſcilicet [ſi mur⁹ eſt], id eſt ſi aliqui ſunt in hac eccleſia q ſint murus & defenſio aliorum. [ædificemus ſuper eum propugnacula argentea], id eſt ſententias quib⁹ ſciant ſe defendere & alios impugnare, & hæc [argentea], id eſt tinnientia compoſitione eloquij, ſcilicet ſapiẽtes & eloquẽtes faciamus eos. [Si oſtium eſt], id eſt ſi aliqui ſunt in hac eccleſia introducentes [cõpingamus illud], id eſt aliquid apponamus quod ſit eis ad honorem, compingamus dico [tabulis], id eſt tales adiũgamus qui ſint tabulæ, id eſt ſubtiles & bene dolati ad voluntatem Chriſti, vt iſti tales ſint auxilio eis qui ſunt oſtium. tabulis dico [cedrinis], id eſt tales adiungantur qui ſint cedrini, id eſt imputreſcibiles, & odore ſuo vermes occidentes.

Ego murus & ubera mea ſicut turris, ex quo facta ſum corã eo quaſi pacem reperiens. Vinea fuit pacifico, ea quæ habet populos. Tradidit eam cuſtodibus, uir affert pro fructu eius mille argenteos. Vinea mea coram me eſt. Mille tui pacifici, & ducenti his qui cuſtodiunt fructus eius.

EGO murus] Vox eccleſiæ Iudæorum proferentis perfectionem ſuam, vt ita dicat, Dicis, ſi murus eſt ædificemus. Ego quidem murum habeo id eſt, quidam ſunt in me qui ſunt murus & aliorum defenſio, & ſunt in me [vbera], id eſt doctores ſancti qui ſunt [ſicut turris] inexpugnabiles & inuincibiles in doctrinis ſuis. Dico quia hoc habeo & ex eo tempore [ex quo facta ſum coram te], id eſt in beneplacito tuo [quaſi pacẽ reperiens quæ prius diſcordiam per peccatum habueram. [Vinea fuit]. Oſtendit eccleſia de Iudæis quod ipſa debeat in Chriſto pacem reperire: quia eccleſia de gentibus quæ nullũ dei cultum receperat, pacẽ cum deo reperit & hoc dicit. [Vinea], id eſt eccleſia de gentibus in cuius cultu maxime laborandum [fuit pacifico], id eſt pacem inuenit cum deo. [in ea] ſupple pace [quę habet populos], id eſt in qua pace ſunt multi cum deo gentilium, dico quia vinea fuit pacifico, & propter hoc [tradidit eam cuſtodibus] id eſt ordinauit in ea paſtores, & doctores, vel angelicos cuſtodes: cuius eccleſiæ tanta dignitas eſt vt ille qui vir vult eſſe, id eſt viriliter agere afferat diuidẽdo conuenienter [mille argẽteos] id eſt omnia quæ de mũdo habet, afferat dico & præſentet deo [pro fructu eius], id eſt pro vita æterna quæ eſt fruct⁹ eccleſię. [Vinea mea.] Vox ſponſi. Dixiſti quia eccleſia de gentibus mihi eſſet in pace, non ſolum ea placet mihi, ſed vniuerſa [vinea mea], id eſt omnis eccleſia tam de Iudæis quam de gentibus [coram me eſt], id eſt in beneplacito meo ſemper exiſtit. [Mille tui pacifici], id eſt omnium ſimul oblata poſſeſſio coram me eſt. [His autem qui cuſtodiunt fructus eius] vt ſancti paſtores qui prouident, ne ſancti ſubditi amittant fructus æternitatis, ſunt [ducẽti] argentei, id eſt duplex prætium. Ducenti enim duplex eſt ad centum. Cuſtodes autem ſanctæ eccleſiæ duplex precium deo offerunt, quia & ſe immaculatos deo obſeruant, & alios lucrantur, & ideo duplici præmio remunerantur.

Quæ habitas in hortis, amici auſcultant te, fac audire uocem tuam. Fuge dilecte mi, & aſſimilare capreæ hinnuloq́; ceruorum ſuper montes aromatum.

QVAE habitas ĩ hortis]. Quia ſpõſ⁹ mõ eccleſiæ dixerat, Vinea mea corã me, & cætera talia, ne eccleſia putaret ſtatim adſumi ąd nuptias, præmonet eam vt iterũ dũ non aſſumitur, laboret & operetur, vt bene parata nuptiis copuletur: & hoc dicit, Tu ſponſa quæ nondum duceris in thalamum, ſed adhuc habitas in hortis. vnuſquiſque enim fidelium habitat in hortis, id eſt in eccleſia. [fac me audire], id eſt dignam te effice auditui meo: & habes per quos perferas mihi tam orationes quã opera, vt mihi placent, amicos meos, & hoc eſt quod dicit, [amici auſcultãt], id eſt parati ſunt vt bona opera tua deo ꝓſentent. Ad hoc quidem fiũt litaniæ in eccleſia, vt per ſanctorum interceſſionem dominum placidum inuenire mereamur. [Fuge dilecte mi] quia me oportet habitare in hortis, nec poſſum adhuc ſociari tibi in thalamo ſic ſicut vis, id eſt ſuſtineo mihi abeſſe præſentiam corporis tui. Hoc autem rogo vt condeſcendas nobis, & cognitionem tuam non ſolum perfectis, ſed per ipſos oſtende inferioribus. Et hoc dicit. [Aſſimilare capreæ hinnulóq; ceruorũ] ſcilicet deſcende in colles vt videaris ab humilibus. Tu dico habitans ſuper montes, id eſt villis altioribus qui ſunt eminentes in virtutibus. [Montes dico aromatum], id eſt de quibus profertur deo odor virtutum ac bonæ operationis.

Digitized by Google

ANSELMI LAVDVNENSIS IN APOCALYPSIN ENARRATIONES.

DEVS ET DOMINVS PATER præuidens tribulationes quas paſſura erat ſancta eccleſia, poſtquam ab apoſtolis fuit fundata, diſpoſuit cum filio & ſpiritu ſancto eas tribulationes earumque præmia reuelare. Iacula enim quæ præuidentur minus lædunt. Itaque Chriſto ſecundum humanitatem, Chriſtus Ioanni, Ioannes autem eccleſiæ reuelauit. Et merito Chriſtus Ioanni reuelauit, qui præcellebat omnibus priuilegio caſtitatis, & qui gratia dei interpretatur: quia bona omnia quę agebat diuinæ gratiæ aſcribebat, & qui omnia tormentorum immania mentis æquanimitate ſuſtinebat. Sed quia conſtat hanc reuelationē viſione factam eſſe, videndum eſt quo genere viſionis. Viſio autem alia corporalis, alia ſpiritualis, alia intellectualis. Viſio corporalis, qua videmus cœlum & terram & cætera corpora. Viſio ſpiritualis eſt, quando in eo quod videtur aliud prætenditur. Sicut fuit de Moyſe qui vidit rubum non ardentem ardere, Exodi.3.a. quod aliud ſignificabat. Intellectualis vero, quādo ſpiritu ſancto intimante, aliquis concipit aliquid myſticum, ſicut ſanctus Ioannes in hoc libro fecit. Nam non realiter iſta vidit, ſed diuino ſufflamine intimante, conuenientia ſigna paſſionū deſignatiua in intellectu ſuo configurauit. Nunc quæ ſit materia illius videamus. Materia illius ſunt ſeptem ſigna tribulationum deſignatiua. Intentio, inuitare nos ad patiētiam, vt per patientiam veniamus ad contemplationem, per contemplationem ad reuelationem, inde ad beatitudinem. In quo habeamus finalem cauſam huius operis. Quia in diuinitate non quæritur de philoſophia ſed de vita, videamus cui vitæ ſupponatur. Vita alia theorica, id eſt contemplatiua: alia practica id eſt actiua, ſed conſtat ad cōtemplationem referri. Et notandū quare magis ad patientiam quam ad alias inuitet virtutes. Ad quod dicitur, quia ſicut fides eſt fundamentum omnium virtutum, ſic patientia quodammodo eſt ſuſtentaculum. Notandum vero quandam partem huius libri pro procemio accipi, ſcilicet vſque, [Ego Ioannes frater] in qua parte inuitat nos ad audiendum, ad legendum, ad ſeruandum: quia ſi hoc fecerimus, beatitudinem conſequemur: & ſic in primis commendat ſuum opus. Legendus eſt liber iſte quia eſt apocalypſis, id eſt reuelatio & non cuiuslibet, ſed Ieſu Chriſti: vel ſic, Legendus eſt liber iſte, quia beat⁹ qui legit & q audit verba ꝓphetiæ hui⁹ apocalypſis i. reuelationis Ieſu Chriſti.

CAVSA eſt q̄ beatū Ioannem ſcribere monuit, quia interim dum ipſe exul teneretur à Domitiano, in eccleſiis quibus ipſe præerat, nequitiæ multæ inoleuerunt. Ad quarum correctionem ipſe commonetur per angelum in viſione, ſiue dormiens ſiue ſpiritualiter raptus. Per hoc autem quod Ioannes deſtitutus omni humano eloquio & auxilio diuinitus viſitatur, innuitur nobis vt quantomagis ab hoc terreno tumultu recedimus, tanto potius idonei diuina viſitatione iudicamur. Eſt autem materia in hoc libro eccleſia, de qua omnes fiunt viſiones. Quod autem inducitur de Antichriſto & dæmonibus, id ad comprobationem eccleſiæ fit. Nunc autem modo tractat de materia, ſcilicet oſtendendo cōditionem ipſius eccleſiæ ſecundum præſentem & futurum ſtatum. Secundum præſentem, quod multas perſequutiones oporteat hic pati eccleſiam, & contra in præſenti vel in futuro multas dignitates, vt remiſſionem peccatorum, illuminationem animarum, & cætera talia: in futuro autem obtinere vitam, & interminabilem lætitiam. Finalis cauſa eſt, vt ſibi ſubditos, quibus principaliter ſcribit, & deinde cæteros animet ad ſuſtinēdas tribulationes cum patientia, non diffidentes de remuneratione. Acceſſus ad literam.

APOCALYPSIS B. IOANNIS APOSTOLI. CAPVT I.

APocalypſis Ieſu Chriſti, quā dedit illi deus palā facere ſeruis ſuis, quæ oportet fieri cito: & ſignificauit mittens per angelum ſuum ſeruo ſuo Ioanni, qui teſtimonium perhibuit uerbo dei, & teſtimonium Ieſu Chriſti quæcunque uidit. Beatus qui legit, & qui audit uerba prophetiæ huius, & ſeruat ea quæ in ea ſcripta ſunt. Tempus enim prope eſt.

APocalypſis Ieſu Chriſti.] Ac ſi ita commoneret, Attendite hanc viſionem, quia hæc viſio reuelata Ieſu Chriſto. & hæc eſt apocalypſis [Ieſu Chriſti quā dedit illi deus]

Digitized by Google

ſcilicet pater[palam facere ſeruis ſuis], id eſt vt palam faciat humilibus ſuis, non Iudæis ſuperbis,vel philoſophis:ea ſcilicet[quæ oportet fieri,]vt tribulationes in eccleſia & remunerationes[Cito.]& ne quis diceret quis poterit tamdiu pati? dicit [cito] ſcilicet, labores tranſibunt,& præmia dabuntur:& quod dicit neceſſe eſſe hoc fieri,animat eos quaſi ineuitabile oſtendẽs.[& ſignificauit]Ordo talis eſt,Deus oſtendit Chriſto, Chriſtus autem Ioãni.Ioannes ſeptem eccleſiis,& bene dicit ſignificauit, quia per quaſdam figuras & quaſi ſigilla ei demonſtrauit Vult autem deus ſcripturas ſuas clauſas eſſe, ne inimicis ſit locus accedendi, & vt ſui exerceantur, & ab eis inuentum gratius habeatur,& hoc eſt,[Et ſignificauit mittẽs per angelũ ſuum,]in perſona Chriſti aliquando loquentem vt cum dicit,In hoc primo cap.b.Ego ſum. α & ω:aliquando in perſona ſui, vt cum prohibet ſe adorari,vt dicitur inferius cap.19.b. [Seruo ſuo Ioanni]Licet Ioannes nondum feciſſet euangelium,in prædicationibus tamen multa teſtimonia filio dei dederat[verbo dei],id eſt diuinitati cum dixit, Ioan. 1. In principio erat verbum. Filius verbum dicitur, quia ſicut per verbum patet intellectus,ita ex operibus factis per ſuam ſapientiam deus nobis innoteſcit [& teſtimonium Ieſu Chriſti]ſecundum humanam naturã cuius ſunt hoc vocabula. [quęcũque vidit,] ſiue carnali ſiue ſpirituali oculo. [Beatus qui legit] Cum deberet dicere Ioannes ſeptem eccleſiis, poſtquam oſtendit viſionem à Chriſto ſibi oſtenſam, præmittit hoc vt eos ad viſionẽ faciat attentos, quaſi dicat, Quia hæc viſio talis eſt,ideo beatus qui legit vt clerici[& qui audit] [verba]vt laici[prophetię], id eſt viſionis huiꝰ. & ſeruat ea quæ in ea ſcripta ſunt]fidem operibus implendo, vitando minata, optando promiſſa.[Tempus enim] & poteſtis ſeruare, quia cito finientur hi labores, & hoc eſt,Tempus enim prope eſt.

Ioannes ſeptem eccleſiis quæ ſunt in Aſia, gratia uobis & pax ab eo qui eſt & qui erat & qui uẽturus eſt, & à ſeptem ſpiritibus qui in conſpectu throni eius ſunt, & ab Ieſu Chriſto qui eſt teſtis fidelis, primogenitus mortuorum & princeps regũ terræ: qui dilexit nos & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, & fecit nos regnum & ſacerdotes deo & patri, ipſi gloria & imperiũ in ſecula ſeculorum. amen.

IOANNES] Chriſtus Ioanni,ipſe autem Ioãnes ait[ſeptem eccleſiis,]ad literam. vel per ſeptem accipiamus vniuerſas,quia in ſeptẽ diebus omnia ſunt facta. [Quæ ſunt in Aſia,]quæ omnes eccleſiæ ſunt in elatione. Aſia enim elatio interpretatur. Quod præmiſit ante ſalutationem,fuit quaſi prologus. In hac autem ſalutatiõe nil dicit de perſona patris, quia de ea nullus error erat:de perſona vero filii & ſpiritꝰ ſancti dicit contra quorundam hæreſes [Gratia vobis] detur ſcilicet qua peccata vobis remittantur & virtutes infundantur:vel gratia, id eſt fauor dei ſit vobiſcum in omnibus agẽdis.[& pax] id eſt quies ab omni vitio,vel pax qua deo & ſanctis angelis ſemper concordetis per bonam voluntatem & ſanctam actionem [ab eo], id eſt à filio[qui eſt],id eſt qui vere exiſtit:cõtra eos qui dicebant eum cœpiſſe ex tempore[& qui venturꝰ eſt]in iudicio.Hic reprobatur error Ebionis, Arrii & multorum aliorum hæreticorum qui dixerunt Chriſtum purũ hominẽ ex Maria ſumpſiſſe initiũ [& a ſpiritibus ſeptem],id eſt à ſpiritu ſancto:vel ſeptem ſpiritibus ideo dicit, vt intelligamus ſeptem dona ſpiritus ſancti:vel per ſeptem accipiamus omnia dona ſpiritus ſancti [qui in conſpectu throni eius ſunt,] vt illuminentur iuſti in quibus ſedet iudicãs deus. Thronus eſt iudiciaria ſedes, [& à Ieſu Chriſto] Repetit de filio,qa de eo plurima dicturꝰ erat[Qui eſt teſtis]non negans ſe filiũ dei etiam ingruẽte morte,& cuiuſmodi teſtis ſit dicit [fidelis,primogenitus mortuorum], id eſt ante genitus ad vitam,non iterum moriturus,vel omnium mortuorum dignior, vel mortuorum mundo, quia ipſe immunis fuit à peccato,vt dicitur.1.Petri.2 d.[& princeps regũ terræ] ad literam:quia ſiue velint terreni reges, ſiue non, non poſſunt niſi quantum ipſe permittit: vel caput & princeps omnium bene regentium terram ſuã.[Qui dilexit nos]quẽ audire & venerari debetis quia ipſe maxima dilectione dilexit nos. Ioan. 15. Maiorem hac dilectione nemo habet vt animã ſuã ponat quis, &c.[& lauit nos à peccatis noſtris] originalibus, & etiam actualibus [in ſanguine ſuo] non in ſanguine animali, ſicut in veteri lege,vt ample deducit diuus paulus Heb.9.per totum cap. & . diuus Petrus 1. Petri. d. [& fecit nos regnum,]fidem dãdo nobis regni cœleſtis] [& ſacerdotes deo & patri] vt perpulchre deducit diuus Petrus.1.Petri.2.b.Deus dicitur ſecũdum creationẽ:idẽ & pater,quia omnibus conſulit. Rex dicitur ille qui regit & refrænat illicitos motus: ſacerdos qui digne offert preces ſuas & ſe deo ſacrificat per bonam voluntatem & rectam actionem, ſic totaliter ſe deo dedicãdo. Et hic nõ loquitur diuus Ioã. de ſacerdotio ordine.[Ipſi gloria] & quia ipſe talis eſt,ideo apud nos glorioſus habeatur [& imperium in ſecula ſeculorũ] & nos eius regimini ſubiiciamur in ſecula conſequutiua horum ſeculorũ, non ad horam tantum.[Amen]. Amen eſt aduerbium affirmatiuum apud Hebræos, ac ſi inclamaret, Verum eſt quod ei debetur gloria.

Ecce uenit cum nubibus, & uide-

Digitized by Google

bit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt: & plangent ſe ſuper eum omnes tribus terræ. Etiam amen. Ego ſum α & ω, principium & finis, dicit dominus deus qui eſt & qui erat & qui uenturus eſt omnipotens.

ECCE venit cum nubibus] & bene debemus eum glorificare, quia iam venit remunerator bonorum, & punitor impiorum. Nubes accipiamus ad literam. Veniet enim iudex cum nube vt aſcendit, vt dicitur Actuum .1. b. quæ nubes bonis refrigerium & confortatio erit, malis excæcatio: quod ſignificatum eſt in nube qua educti ſunt filii Iſraël de Aegypto, Exo.13. d. Vel per nubes accipiantur iuſti: quia ipſi & choruſcant miraculis, & intonant minis, & irrigant corda fidelium verbi dei doctrina. [Et videbit eum omnis oculus.] Ad literam: & etiam oculi eorum [qui eum pupugerunt, & plangent ſe,] ſuper ſe ex propria miſeria [& ſuper eum], id eſt vt ex infinita gloria eius ac beatorum maxime augeatur calamitas damnatorum. [Omnes tribus terrę], id eſt terrenitati deditę. [Etiā amen] Confirmatio laudis & honoris. [Ego ſum α & ω] præmiſſa ſalutatione antequā narrationem incipiat viſionis, vt eos attentos faciat ad ea quæ ſequuntur intelligenda, dicit hæc non eſſe ſua verba, ſed dominus deus dicit hæc, vt ſit probatio ita, Vere venturus eſt dominus, quia ipſe dominus deus dicit, Ego ſum quidem ille qui erat & qui eſt & qui venturus, & hoc dicit, Ego ſum α & ω, & horum ſubditur expoſitio cū dicitur, [Principium & finis.] Deus dicitur principium, quia ipſe & ante omnia fuit, & ab ipſo omnia poceſſerunt Iob.1. omnia per ipſum facta ſunt. Dicitur finis, quia poſt ipſum nil erit, & quia eo obtēto nil expetibile relinquitur, & hoc eſt, [Ego ſum α & ω, principium & finis] dicit dominus deus qui erat & qui eſt & qui venturus eſt.

Ego Ioānes frater ueſter & particeps in tribulatione & regno & patientia in Ieſu, fui in inſula quæ appellatur Patmos propter uerbum dei & teſtimonium Ieſu Chriſti. Fui in ſpiritu in dominica die, & audiui poſt me uocem magnam tanquam tubæ dicentis, Quod uides ſcribe in libro, & mitte ſeptem eccleſiis, Epheſo, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiciæ.

EGO Ioānes] finita ſalutationē antequam narret, exponit quomodo vel quando vidiſſet, & ibi commendat viſionem ex quatuor rebus, ſcilicet ex perſona videntis, ex loco, ex cauſa, ex tempore. & ſic dicit [Ego Ioannes] Commendatio ex perſona: Quaſi dicat, Attendite quæ vidi ego apoſtolus tanti nominis [frater] in vnitate fidei [& particeps in tribulatione] & quia tribulatio ſine patientia inutilis eſt, ideo apponit, [& patientia] & tandem [regno] hæc ample deducuntur. Ro.5.a, & Iaco.1.a. præmonſtratis omnibus his [in Ieſu] tribulatus enim dominus patienter habet regnum. [Fui in inſula] ad literam, & eſt commendatio ex loco. Locus enim ſolitarius aptus eſt in quo ſecreta cęleſtia fidelibus reuelentur. [Quæ appellatur Patmos.] Patmos fretum interpretatur. [Propter verbum dei] Commendatio per cauſam [& teſtimonium Ieſu Chriſti] ſcilicet quia teſtimonium perhibui diuinitati & humanitati ſaluatoris. [Fui in ſpiritu,] id eſt ſpiritualiter vidi [in dominica die] Commendatio ex tempore. Solet enim rerum qualitas tempore notari: vt Abraham vidit angelos in meridie. Gene. 18.a. id eſt in feruore fidei. Adam vidit angelum in perſona quidē dei poſt meridiem. Gene.3.b. ſcilicet poſt lapſum. Loth vidit perditionem Sodomæ in veſpere. Gene. 19. a. quia cito futura erat. Salomon ſapientiam recepit nocte. 3. Regum. 3. a. quia non bene conſeruauit eam. Significat enim dominica dies requiem illam veram quam iam obtinet & ſanctis promittit ille qui dominica die reſurrexit, ideóque ceſſamus in eodēm die ab opere. Significabatur eadem requies in veteri lege per ſabbatum. Exo.20.b. ſed re impleta ceſſauit figura. In hac requie iam ſaltem ſpe, totus erat apoſtolus: vnde attendenda eſt reuelatio quæ fit eo tempore [& audiui], id eſt cognoui [vocem magnam], id eſt admonitionem de rebus magnis factam [Poſt me] Poſt ſe dicit, quia cum ipſe iam eductus de præſentibus ſola anteriora intenderet per cōtemplationem, aliorum reſpicere correctionem admonetur. Vel poſt ſe audit, quia idem lege & prophetis admonitum intellexit. [Tanquam tubæ] quia incitatur ad bellum. [Quod vides ſcribe in libro], id eſt reconde in memoria, vel ad literam [& mitte ſeptem eccleſiis.] Poſſumus per ſeptem vniuerſas accipere eccleſias: vel ad literam has ſeptem tantum.

Et conuerſus ſum ut uiderem uocem quæ loquebatur mecum. Et conuerſus uidi ſeptem cādelabra aurea, & in medio ſeptem candelabrorum aureorum ſimilem filio hominis ue-

Digitized by Google

ſtitum podere, & præcinctum ad mamillas zona aurea. Caput autē eius, & capilli erant candidi tanquam lana alba, & tanquam nix. & oculi eius tanquam flamma ignis: & pedes eius ſimiles aurichalco, ſicut in camino ardenti. & uox illius tanquam uox aquarum multarum: & habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem, & de ore eius gladius utraque parte acutus exibat, & facies eius ſicut ſol lucet in uirtute ſua.

ET conuerſus ſum vt viderem vocem quæ loquebatur mecum], id eſt, recordationē habui de ſubditis, vt intelligerem admonitionē. Attendēdum quia iſte totus liber in ſeptem viſiones diſtinguitur, quare hæc prima de correctione eccleſiæ agit. [& conuerſus ſum] & quia ſic conuerſus [vidi ſeptem candelabra aurea], id eſt ſeptē prænominatas eccleſias vel etiā vniuerſas. Per candelabra ideo ſignificamus eccleſias, quia ſicut candelabra comportant lumen & aliis præbent, ita eccleſia verū lumen quod eſt Chriſtus & aliis portat, & aliis ipſius claritatem pdicando demōſtat. Aurea, quia eccleſia charitate & ſapientia eſt fundata. [Et in medio] i. paratus omnibus ſubuenire, i. ab omnib⁹ participari [ſeptē candelabrorū aureorum] i eccleſiarum [ſimilē filio hominis] Chriſtum quē ideo non filium, ſed ſimilē dicit, quia & ipſe immunis eſt à peccato, & iā erat immortalis, & impaſſibilis [Veſtitum podere] Poderis fuit veſtis ſacerdotalis & talaris in veteri lege, per quā ſignificatur caro Chriſti quæ veſtis fuit, quia in ea diuinitas latuit: ſacerdotalis, quia in illa ſeipſum deo obtulit: talaris, quia permanet in finē ſeculi [pcinctū ad mamillas zona aurea] cingulo charitatis & veræ dilectionis. Vidit Daniel eundē angelum, ſcilicet in perſona Chriſti, pcinctum renes in veteri teſtamento, Danielis. 10. a. quia ibi carnalia opera conſtringuntur. Hic mamillas præſtringit, quia euangelio etiā cogitationes iudicantur, ex quo ſignificatur nobis vt nos cogitatiōes pſtringamus. [Caput eius & capilli]. Deſcribit ſecundum quod viderat in figura. Per caput accipitur propria perſona Chriſti, p capillos proxime adhærentes ei, qui ſunt candidi & bene purgati à peccatis [Candidi tanquā lana alba] i. veſtimētum pellēs frigus, i. vitia [& tanquā nix.] Nix eſt candidiſſima inter oēs creaturas, cui cōparatur candor immortalitatis, [Et oculi eius velut flamma ignis] Oculi eius ſunt dona ſancti ſpirit⁹ vel ſpirituales in eccleſia, vel diuina pcepta q oïa illuminant recipientes, & faciunt ardere igne dilectionis [& pedes eius ſimiles aurichalco, ſicut in camino ardenti] pedes i. fideles vēturos in nouiſſimis tēporibus. Vidit ſimiles aurichalco excocto: quia ſicut aurichalcū per excoctionē mutatur in colorē auri: ita & fideles illi per immoderatā tribulationē in tempore Antichriſti inueterabūtur in melius. Habet alia tranſlatio, [aurichalco libani.] Vnde notatur quod Antichriſtus in eadē regione ſit venturus in qua dñs habitauit [& vox illius tanquam vox aquarū multarum] i. admonitio illius continet vim doctrinarum multarū, quæ doctrinæ lauant ſicut aqua, vel tanquā vox quā recipiunt populi multi qui cōparantur aquæ propter fluctuationē: vel vox datrix multarum gratiarū. [& habebat in dextera ſua ſtellas ſeptē.] Per ſtellas accipit epiſcopos qui debent alios illuminare verbo & exemplo: quorum licet aliqui modo non lucerent, tamen vocat eos ſecundū quod erāt inſtituti à Ioanne, ſecundum etiā quod erant in dextera, i. in potiore parte [& de ore eius] i. ſanctis patribus per quos deus loquitur, [exibat gladius] i. verbū dei ex vtraque parte acutus [exibat] i. vtrobique ſecans, in veteri teſtamēto opera carnalia, in nouo etiā concupiſcentias. [Et facies eius ſicut ſol lucet in virtute ſua] i. illi qui ei ſimiles eſſe nitebantur, lucebant & cæteros illuminabāt, ſicut ſol in meridie nulla nube obſcuratur, vel ſicut ipſe Chriſtus.

Et cum uidiſſem eum, cecidi ad pedes eius tanquam mortuus, & poſuit dexteram ſuam ſuper me dicens, Noli timere. Ego ſum primus & nouiſſimus, & uiuus, & fui mortuus, & ecce ſum uiuens in ſecula ſeculorum, & habeo claues mortis, & inferni. Scribe ergo quæ uidiſti, & quæ ſunt, & quæ oportet fieri poſthac. Sacramentum ſeptem ſtellarum quas uidiſti in dextera mea, & ſeptem candelabra aurea, ſeptem ſtellæ, angeli ſunt ſeptem eccleſiarum, & candelabra ſeptem ſeptem eccleſiæ ſunt.

ET cum vidiſſem eum], id eſt, quia talem eū cognoui & in propria perſona & in membris, [Cecidi], id eſt humiliaui me ipſi [ante pedes eius] vt iam paratus eſſem pati quantum paſſuri ſunt pedes eius. [tanquam mortuus] quia licet mortuus mundo, tamen vere viuens [& ideo poſuit dexteram ſuam], id eſt auxilium ſuum vel ſpem cōfortantem [ſuper me], id eſt vltra vires humanitatis, [dicens], id eſt commonens me per ſcripturas, [Noli timere] p me pati tribulationem, quia ego fui mortuus pro vobis qui nō indigebam. Quod notatur vbi dicit, Ego primus &

mus & nouiſſimus: & quia ipſe nõ indigens pro nobis pati voluit, modo ſine fine viuit, valde animari debemus, vt indigentes pro eo patiamur, vt cum eo tandem æternaliter viuamus, & hoc eſt, [Ego ſum primus & nouiſſimus & viuus] vera vita ſecundũ diuinitatem. [& fui mortuus & ecce ſum viuens] ſecundum corpus [in ſecula ſeculorum: & habeo claues mortis] & quia poſſet aliquis dicere, quis poterit tãdiu pati? dicit, Nõ patiar vos tẽtari ſupra id quod poteſtis. 1. Corin. 10. c. & hoc eſt [& habeo claues mortis & inferni], id eſt diaboli & membrorum eius. Ipſe dicitur mors quia eſt cauſa totius mortis: miniſtri eius infernus, quia locus eſt in quo ipſe habitat. Sed neque diabolus, neq; miniſtri eius poſſunt nocere, niſi quantum eis à deo permittitur [Scribe ergo quę vidiſti] ſiue ſpirituali, ſiue carnali oculo, vt Paulus. [& quę ſunt] vt præſentes tribulationes & præſens auxiliũ [& quæ oportet fieri poſt hæc] vniuerſas tribulationes quas patiẽtur ſancti in vltimis tẽporibus, per quorum exẽplũ pręſens eccleſia ad implẽda hæc leuiora maxime animari debet. [Sacramẽtũ ſeptẽ ſtellarũ] ſupple ſcribe. Sacramentum eſt vbi aliud dicitur, & aliud intelligitur. Quod angelus myſteria quarũdam figurarũ aperit, notat in omnibus allegorã inquirendam: tamen non omnes aperit, ne ſit aditus furibus in ſanctam ſcripturam.

CAPVT II.

ET angelo Epheſi eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit qui tenet ſeptẽ ſtellas in dextera ſua, qui ambulat in medio ſeptẽ cãdelabrorũ aureorum, Scio opera tua & laborẽ & patientiã tuam, & quia non potes ſuſtinere malos, & tentaſti eos qui ſe dicunt apoſtolos eſſe, & non ſunt: & inueniſti eos mendaces, & patientiã habes, & ſuſtinuiſti propter nomen meũ, & nõ defeciſti. Sed habeo aduerſum te, quòd charitatẽ tuã primã reliquiſti. Memor eſto itaque unde excideris, & age pœnitentiam: & prima opera fac. Sin autẽ ueniã tibi cito, & mouebo candelabrũ tuũ de loco ſuo niſi pœnitẽtiã egeris. Sed hoc habes, quia odiſti facta Nicolaitarũ quæ & ego odi. Qui habet aures audiat quid ſpiritus dicat eccleſiis. Vincenti dabo edere de ligno uitæ quod eſt in paradiſo dei mei.

ET angelo Epheſi eccleſiæ ſcribe] Epiſcopo ſcribit de manu cuius ſubditorũ peccata requirit, nec ſine eius cõmonitu ſubditos eſſe iudicandos præſumit. In hac eccleſia Epheſi erant aliqui qui bene deo placebãt, ſecundũ quã partẽ Epheſus voluntas interpretatur: erant in eadẽ eccleſia alii qui multũ indigebant diuino conſilio, ſecundũ quã partẽ Epheſus conſiliũ interpretatur. Antequam ſcribat de operibus eccleſiæ præmittit de mãdante, per quod oſtendit ipſum idoneũ qui talia mandet, vt cũ dicat eũ tenere ſeptẽ ſtellas & c. ſignificat his qui peccauerũt nõ eſſe deſperandũ, ſed per pœnitentiã poſſe reconciliari, quia nondum proiecit eos deus de manu ſua: bonis vero monſtrat vt patienter laborent confiſi de corona [. Hæc dicit qui tenet ſeptem ſtellas in dextera ſua] quaſi dicat licet peccaſſetis, nondũ proieci vos. [Qui ambulat in medio ſeptẽ candelabrorũ aureorum] quaſi diuidẽs ſancti ſpũs dona: vel ambulat ſcilicet cui non placet quieſcere in aliquibus horũ. [Scio] i. approbo [opera tua]. Bonæ parti prius loquitur, vt horũ exẽplo cæteri corrigantur [& laborẽ & patientiam & qui non potes ſuſtinere malos] i. ſecundum tuã humanitatẽ ſine larga ope miſericordiæ non potes iã pati malitiã eorum, vel non potes ſuſtinere malos, quin corrigas vel expellas ab eccleſia. [& tentaſti eos], i. probaſti eorum doctrinã [qui dicunt ſe apoſtolos eſſe & non ſunt] i. à deo miſſos vt ſic facilius decipiant. Erant tales pſeudoapoſtoli, [& inueniſti eos mendaces] i. falſa prędicantes & male viuentes [& patientiam habes] contra mala quæ iſti inferunt per tyrannos. Quod enim iſti non potuerũt per ſuaſoria deceptione, quęrebant per vim efficere. [& non defeciſti]. Hic notat eos tanta eſſe paſſos, quæ poſſint aliquem compellere ad defectum. [Sed habeo aduerſum te]. Ad aliam partem. [Quod charitatẽ tuã primã reliquiſti] quæ principalis virtus eſt. [Memor eſto itaque] & quoniã hoc habeo contra te, ideo memorare [vnde excideris] id eſt de excellenti gradu fidelium [& age pœnitentiam] id eſt redde dignos fructus pœnitentiæ. Lucæ. 3 b. [& prima opera tua fac] ſcilicet opera charitatis. [Sin autem] hoc non feceris, [veniam tibi] ad tuum damnum [& mouebo candelabrum tuũ de loco ſuo, niſi pœnitẽtiam egeris] ſcilicet ab omnibus inſtitutis eccleſiaſticis eiiciam eos. [Sed hoc habes] bonum. Quanuis hoc prædictum habeam aduerſum te, tamen non deſperes quia hæc placent mihi in te [quia odiſti facta Nicolaitarum quæ & ego odi] & ideo tu iuſte odiſti. Nicolaus fuit vnus de ſeptem diaconibus, qui quia redibat ad vxorem ſuã repudiatus, prędicauit cõmunicãdas oẽs mulieres: prędicauit comeſtionẽ idolothytorũ. huius hæreſis reprobatur ab eccleſia in cap. Quidã aũt hęret. 24. ca. 3. Nicolaus ſtultus populus interpretatur: quales hoc tempore hæretici vel gentiles, qui & communem iudicant vſum mulierum & idolothyta comedunt [Qui habet], id eſt quod vni dico, o-

mnibus dico. [Aures] diuinum intellectum. [Audiat quid ſpiritus dicat eccleſiis] Quaſi dicat, Non ſunt verba Ioannis vel angeli, ſed ipſius diuinæ ſubſtantiæ. [Vincenti dabo edere de ligno vitæ]. Et quare audiat? Quia vincenti. Non dicit facienti aliquando, ſed perſeueranti. Matth. 10. c. & 24. b. Qui perſeuerauerit vſque ad finem hic ſaluus erit. [Quod eſt in paradiſo dei mei], id eſt in horto deliciarum ſcilicet eccleſia. Chriſtus lignum vitę dicitur, quia idem facit in eccleſia quod lignum vitæ in paradiſo. Erat officium ligni illius, vt conſeruaret fruentes fructu ſuo à morte & à ſenio: hoc idem explet Chriſtus in eccleſia ſua. Cuſtodit enim fideles ſuos & à vera morte, & ab omni defectu. Adam enim comedens de ligno vetito perdidit quod ſibi conferebat lignum vitæ, & obtinuit in experientia ſapientiam boni & mali. Gen. 3. Prius quidem poſitus in deliciis neſciebat quod eſſet bonum vel malum: tādem cognouit vtrūque vtpote expertus vtrumque.

Et angelo Smyrnæ eccleſiæ ſcribe, Hoc dicit primus & nouiſſimus, qui fuit mortuus & uiuit. Scio tribulationē tuam & paupertatem tuā, ſed diues es: & blaſphemaris ab his qui ſe dicunt Iudæos eſſe, & non ſunt, ſed ſunt ſynagoga ſatanæ. Nihil horum timeas quæ paſſurus es. Ecce miſſurus eſt diabolus ex uobis in carcerem, ut tentemini, & habebitis tribulationem diebus decem. Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam uitæ. Qui habet aures: audiat quid ſpiritus dicat eccleſiis. Qui uicerit non lædetur à morte ſecunda.

ET angelo Smyrnæ eccleſię ſcribe] Epūs ſignificatur p angelū, quia & ipſe nūcius debet eſſe verbi dei. Smyrna interpretatur canticū, quia hæc tota deo placebat. & ſicut in cæteris prius oſtēdit mandantē idoneū qui talia mandet, & talem deſcribit Chriſtum qui valeat eos conſolari qui in nomine eius tribulantur. [Hoc dicit primus & nouiſſimus qui fuit mortuus & viuit] Ideo & vos ne deficiatis, quia & vos in æternū mecū viuetis. [Scio tribulationem & paupertatem] ad literam [Sed diues es] in ſpe remunerationis, & eſt quædam confortatio, [& blaſphemaris ab his.] Cumulus tribulationis, ſi ab hoſte familiari vexatur. [Qui dicunt ſe Iudæos eſſe] id eſt confitentes eſſe [& non ſunt.] Si enim filii Abrahæ eſſent, opera Abrahæ facerent, vt eis improperat Chriſtus, Io. 8. e. [Sed ſunt ſynagoga] i. cōgregatio [ſatanæ], i. aduerſarij. Synagoga dicitur cōgregatio, quod videtur pertinere ad irrationabilia quaſi pecorum ſit. Sed eccleſia dicitur conuocatio, quod manifeſte de rationabilibus dicitur. Sed tamen [nihil horum timeas quæ paſſurus es,] etiam ſi ſint grauiora præteritis. [Ecce miſſurus eſt] & vere patieris, quia ecce miſſurus eſt [ex vobis diabolus] aliquos [in carcerem]. Pro omni tribulatione ponit carcerem [vt tentemini], i. vt probemini [& habebitis tribulationem] & quamdiu? Omni tempore vitæ veſtræ & hoc eſt, [Diebus decem vel ſeptē], id eſt omnibus diebus quibus obſeruabuntur præcepta legis, id eſt omni tempore præſentis vitæ. Vita iuſti ideo denario ſignificatur, quia ipſa ſubiacet decem præceptis legis. Vita ſecularis bene ſeptenario ſignificatur, quia ſeptē diebus tranſigitur [Eſto fidelis vſque ad mortem] ſcilicet quicquid illi inferant, tu ſemper eſto fidelis [& dabo tibi coronam vitæ] ſcilicet excellentiam beatitudinis. [Qui habet aures], id eſt quod vni promittit vel minatur deus, idem & conſimilibus. [Qui vicerit non lædetur à morte ſecunda] Duæ ſunt vitæ animæ, & duæ mortes, & corporis ſimiliter. Prima vita animę, cōſtantia in virtutibus. Secunda vita, donari in vitam æternam. Prima mors animæ, iacere in peccatis. Secunda, puniri in æternum. Prima vita corporis, coniungi animæ. Secunda, reſuſcitari ad vitam. Prima mors corporis, diſſolui ab anima. Secunda damnari in iudicio.

Et angelo Pergami eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit qui habet romphæam utraque parte acutā. Scio ubi habitas, ubi ſedes eſt ſatanæ: & tenes nomen meum, & non negaſti fidem meā. Et in diebus illis Antipas teſtis meus fidelis, qui occiſus eſt apud uos, ubi ſatanas habitat. Sed habeo aduerſus te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam Balaam qui docebat Balac mittere ſcandalum coram filijs Iſrael, edere & fornicari: ita habes & tu tenētes doctrinam Nicolaitarum. Similiter pœnitentiam age: ſi quo minus, ueniam tibi cito, & pugnabo cū illis in gladio oris mei. Qui habet aures, audiat quid ſpiritus dicat eccleſijs. Vincenti dabo manna abſconditum, & dabo illi calculum cādidum, & in calculo nomen nouum ſcriptum, quod nemo ſcit niſi qui accipit.

ET

Digitized by Google

E T angelo Pergami eccleſię ſcribe]Pergamꝰ diuiſio cornuum interpretatur. Proponuntur quippe cornua vbi ſignificatur pugna: vt in hac eccleſia quędam mala pars bonam impugnabat. [Hoc dicit qui habet rumphæam] Cum dicit mandantem habere rumphæam, id eſt gladium ſecantem nouo ac veteri teſtamento, oſtendit ipſum idoneũ qui ſecernat à bonis malos, à malis bonos: & innuit illis ſimiliter bonum à malo ſecernendum, vt ſequantur bonum & fugiant malũ. [Scio]. Bonis loquitur [Vbi habitas] ſcilicet in medio prauæ nationis. [Vbi ſedes eſt ſatanæ,] in quibus iam ſedet & quieſcit aduerſarius, [& tenes nomen meum] contra impugnãtes, [& non negaſti fidem meam] etiam in tali tribulatione quæ cõpelleret aliquem ad negandum. [& in diebus illis,] in quo tẽpore inter cæteros maxime in conſpectu meo vir iſte [Antipas] claruit. Vel [in diebus illis], id eſt in illo tẽpore tribulationis quæ fideles illuminat. [Vbi ſatanas habitat] & ideo illum occiderunt. [Sed habeo.] Quamuis prædicta in te mihi placeant [habes illic] ſcilicet non expellis de eccleſia [tenentes doctrinam Balaam qui docebat Balac] Tangit de veteri hiſtoria quomodo Balaam doceret Balac regem Madiam perdere filios Iſraël, vt peccarent in conſpectu dei, ſcilicet vt al liceret eos ad fornicationem & idololatriã per pulchras mulieres, Numeri. 28. Hæc autem peccata reprehenduntur in aliquibus de eccleſia hac. Pertinet hoc quoque per allegoriam ad pręſentem eccleſiam. Balaam interpretatur vanus populus, Balac elidẽs. Vanus enim populus hæretici dicuntur, qui docent principes terrenos qui ſunt elidentes, quomodo decipiant Iſraël, id eſt viros deum vidẽtes: vel vanus populus dicuntur dæmones qui docent corpus humanum elidere & confundere in ſe quaſdam virtutes. [Ita habẽs tu tenẽtes doctrinam Nicolaitarum] ſicut doctrinam Balaam. [Similiter pœnitentiã age] & ideo vt de illis, ſimiliter & de iſtis. [Si quo minus], id eſt ſi in aliquo horum minus feceris. [Veniam tibi cito] ſcilicet vt te interficiã in anima & corpore, [& pugnabo cũ illis in gladio oris mei] ſcilicet verbo dei dicendo, Diſcedite à me maledicti in ignem æternum. [Vincenti dabo manna abſconditum], id eſt Chriſtũ qui ſignificatus fuit in priori manna, qui verus eſt cibus reficiens & non deficiens, vt dicitur Ioannis. 6. e. Dicitur etiam, manna à manhu, id eſt quid eſt hoc? quia cum promiſiſſet dominus filiis Iſraël cibos, & mane tale aliquid inueniſſent, mirãtes dicebãt, mãhu, id eſt, quid eſt hoc? Exo. 16. c. [& dabo ei calculum candidũ] Calculus eſt lapis ſolidus & lucidus, per quẽ ſignificatur ſermo diuinus, qui dicitur lucidus quantum ad veritatem, ſolidus quia infringi non poteſt. Vel per calculum corpus humanum, ſolidum contra vitia, lucidum multiplicitate virtutum. Habent alię tranſlationes [carbunculum,] vel [carbonẽ] ſed idem ſemper ſignificatur [& in calculo nomen nouum ſcriptum], id eſt filius dei. [Quod nemo ſcit niſi qui accipit, quod nomen nemo cognouit plene ſecundum ſuam proprietatem, niſi qui accipit calculum, id eſt niſi in quo habitat ſermo diuinus.

Et angelo Thyatiræ eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit filius dei qui habet oculos tanquam flammam ignis, & pedes eius ſimiles aurichalco. Noui opera tua, & charitatem & fidem, & miniſterium, & patientiam tuam, & opera tua nouiſſima plura prioribus. Sed habeo aduerſum te: quia permittis mulierem Iezabel, quæ ſe dicit propheten docere & ſeducere ſeruos meos, fornicari & manducare de idolothytis. Et dedi illi tempus ut pœnitentiam ageret, & non uult pœnitere à fornicatione ſua. Ecce mitto eam in lectum, & qui mechantur cum ea in tribulatione maxima erunt, niſi pœnitentiam egerint ab operibus ſuis, & filios eius interficiam in morte: & ſcient omnes eccleſiæ quia ego ſum ſcrutans renes & corda, & dabo unicuique ueſtrum ſecundum opera ueſtra. Vobis autem dico cæteris qui Thyatiræ eſtis, Quicumque non habent doctrinam hanc, qui non cognouerunt altitudinẽ ſatanæ, quemadmodum dicunt, non mittam ſuper uos aliud pondus, tamen id quod habetis tenete donec ueniam. Et qui uicerit & qui cuſtodierit uſque in finem opera mea, dabo illi poteſtatem ſuper gentes, & reget illas in uirga ferrea, & tanquam uas figuli confringentur, ſicuti & ego accepi à patre meo, & dabo illi ſtellam matutinam. Qui habet aures audiat quid ſpiritus dicat eccleſiis.

E T angelo Thyatiræ eccleſiæ ſcribe] Scri-

Digitized by Google

bit epiſcopo huius eccleſiæ ſicut & cæteris,ſiue omnia dicendo de ſubditis, ſiue etiam aliqua in perſonis propriis eorum. Thyatira interpretatur inflammata, quia in hac quidam inflammati ſunt. ſ. mali [hæc dicit filius dei.] Premittit hoc vt oſtendat idoneũ mandantem[qui habet oculos vt flammam] qui oculi ſunt vt flamma.[Noui opera tua]approbo caſtitatem tuam, & cætera bona opera quantum ad te ipſum, & fundamentum operum.ſ. [charitatẽ] & fundamentum charitatis,id eſt[fidem]Præcedit enim fides.ſ.vt credat,deĩde vt amet credita, poſt hęc bona opera,& hæc dicit charitatẽ & fidẽ[& miniſteriũ] quantum ad veros proximos. Quaſi, veris Chriſtianis quę poteras nõ negaſti,[& patientiã tuam] quia etiam hoſtes patienter ſuſtinuiſti,[& opera tua nouiſſima] tam charitatem quã cętera bona noui ſemper in te ampliari[Sed habeo]prędicta placent,ſed iſtud diſplicet[quia permittis mulierem Iezabel]non eiiciendo,non excommunicando. Iezabel interpretatur fluẽs, vel fluxus ſanguinis ſiue ſterquilinium propter nimiam immũditiam,& fuit vxor Achab 3.Regum.16.vel etiam huius epiſcopi, vel ſi hoc non eſſet ſuum nomen,ſic tamen vocãda eſt propter immũditiam. Poſſunt enim noſtro tempore omnes illi Iezabel vocari qui dediti immũditiis fornicationem prædicant, & comeſtionem idolothytorum[propheten]ſecreta diuina videntem. quid permittis eam [docere & ſeducere ſeruos meos fornicari] ſiue cum mulieribus, ſiue quoquo modo cum dæmone. Ecce & quia non vult [ecce mitto eam in lectum], id eſt in ſecuritatẽ peccandi. habet alia tranſlatio [mitto eã in luctum],id eſt in perpetuum dolorem.idem nobis ſignificatur per luctũ.[& qui mechantur cũ ea] id eſt qui implent quod docet illa. hoc dicit de cõtemporãeis.[& filios eius.], id eſt ſequaces ipſius vt qui etiam modo imitantur illam[Interficiam in mortem]perpetua damnatione[& ſciẽt omnes eccleſiæ]& de quo quidã adhuc minꝰ ſentiunt,quia non ſtatim punio impios,tandem manifeſte ſcient,cũ donabo ſingulos ſecundũ propria merita[Scrutans] cognoſcens & diligenter perſpiciens.[Renes]carnalia opera,[& corda,] cogitationes & cõcupiſcentias.Malis ſic minor. [Vobis autem dico cæteris],id eſt longe diuerſis à prædictis [qui Thyatiræ eſtis], id eſt vere inflãmati eſtis,vobis quidẽ hoc dico [Non mittam ſuper vos aliud põdus],id eſt aliquid de inſtitutis veteris legis,quemadmodum dicunt.Dicebant enim quidam non poſſe hominem ſaluari per ſolam nouam legem ſine circunciſione & cæteris talibus.Modo fit mutatio perſonæ.Ac ſi diceret,Thyatirę ſunt omnes illi[quicunque nõ habent doctrinam hanc],id eſt [qui non cognouerunt]approbando eam [altitudinem ſatanę] id eſt ſuperbiam. Quamuis illi dicant aliud vobis eſſe vtendum,[tamen id quod habebis tenetę donec veniã retribuere[& qui vicerit]vt non cedat eis[&] inſuper [qui cuſtodierit vſque in finem] vitæ [opera mea]dabo ei poteſtatem,& in hoc ſeculo quia poſſunt eos gentiliter viuentes excommunicare,& æternaliter dãnare [& reget illos in virga ferrea,]id eſt iuſtitia inflexibili,[& tanquam vas figuli confringentur]quidam vt pereant,quidã vt melius vas fiant [Sicut & ego accepi à patre meo]ſecundũ humanitatẽ. [& dabo illi ſtellam matutinam] & tãdem dabo me ipſum. Stella matutina Chriſtum ſignificat, quia ſtella illa & noctem illuminat & diem præcedit: ita Chriſtus & mũdum illuminat & diem communis reſurrectionis præceſſit. Vel prima reſurrectio ſtella matutina vocatur.

CAPVT III.

Et angelo Sardis eccleſiæ ſcribe. Hoc dicit qui habet ſeptem ſpiritus dei, & ſeptem ſtellas. Scio opera tua, quia nomen habes quod uiuas, & mortuus es. Eſto uigilans, & confirma cætera quæ moritura erant. Non enĩ inuenio opera tua plena corã deo meo. In mente ergo habe qualiter acceperis & audieris, & ſerua, & penitentiã age. Si ergo nõ uigilaueris, ueniam ad te tanquam fur, & neſcies qua hora ueniã ad te. Sed habes pauca nomina in Sardis qui non inquinauerunt ueſtimenta ſua, & ambulabũt mecum in albis, quia digni ſunt. Qui uicerit ſic ueſtietur ueſtimentis albis & nõ delebo nomen eius de libro uitæ, & confitebor nomẽ eius corã patre meo & coram angelis. Qui habet aures audiat quid ſpũs dicat eccleſiis.

ET angelo Sardis eccleſię ſcribe]Sardis interpretatur pulchritudinis principium. Erant tamen in hac eccleſia quidam qui volebant boni videri,ſed non erãt Hoc dicit[qui habet ſeptem ſpiritus dei & ſtellas.] Oſtendit idoneum mandantem, quaſi dicat, bonis. Laborate quia poſſũ vobis retribuere:malis,cõuertimini, quia aliter peribitis.[Scio opera tua] i.non poſſunt ante me abſcondi [Scio quia nomen habes], id eſt quod in operibus tuis amas humanam laudẽ. [& mortuus es] in peccatis:quia qui in vno offendit omnium reus eſt [Eſto vigilans,] & ideo eſto diligens & ſolicitus de ſalute [& confirma cætera].Hic innuitur quod qui in aliquo criminali inuenitur, perdit omnia benefacta quantum ad ſaluationem,cum dicit moritura erant,illo autem correcto,omnia ſimul valent ad vitam. Vigila dico [Non enim inuenio opera tua plena]. Non ſunt plena opera:quia ſunt ſine charitate

Digitized by Google

ritate,vel quoniam fiunt pro laude ,vel quoniam ſunt aſſociata alicui criminali [coram deo] licet in facie hominum plena ſunt ,deo tamen non ſunt:& quia non ſunt plena, enitere vt ſint plena. & hoc eſt [In mente ergo habe qualiter acceperis,]id eſt per rationem qualiter incepiſti operari, & audieris à ſanctis patribus. dicũt enim, Qui in vno offendit, oĩum reus eſt. Iacob.2.b.Si charitatem nõ habuero nihil ſum. 1.Cor.13.& ſimilia. & ſol⁹ qui vigilat placet mihi.[Si ergo nõ vigilaueris, veniam tanquã fur, ſcilicet vt te occidam & ſpoliam.Spoliatur quidem dãnatus,quando virtutibus non iuuatur[& neſcies qua hora veniam ad te.Sed habes pauca nomina.] Nomina ideo dicit,qa ſicut per nomina ſcimus proprietates rerum,ita domin⁹ nouit omnia facta & proprietates quaſi per nomina. [In Sardis.] q vere ſunt Sardis. quia iam incipiunt eſſe pulchri,[qui nõ inquinauerunt.]criminali macula,vel facta lachrimis deleuerunt[Veſtimenta ſua,] immortalitatem & innocentiam quibus veſtiuntur in baptiſmo. [& ambulabunt mecum in albis] de virtute in virtutem [mecũ,] id eſt,ſicut & ego feci.[In albis] veſtib⁹ veſtiti, id eſt innocentia & immortalitate. [Qui vicerit ſic veſtietur veſtimentis albis],& non ſolum illi qui boni permanſerunt,ſed ſimiliter qui aliquando malus fuit, ſi vicerit. [& non delebo nomen eius de libro vitæ.]Liber vitæ præſcientia dicitur diuina, in qua ſecundum ſuam diuinitatẽ nil aſcribitur vel inde deletur, ſed dicitur hoc ſecundum pręſentem ſtatum cuiuſque:vt ſiquis ſe habeat in bono,dicitur aſcriptus in libro vitæ,ſi ad malum ſe habeat, dicitur deletus de libro vitæ.[& confitebor,]&c.dicendo,Venite benedicti, vel remunerando ſecundũ placitum dei. [& coram angelis dei] vt gaudeant angeli de conſortio eorum.

Et angelo Philadelphiæ eccleſiæ ſcribe. Hæc dicit ſanctus & uerus, qui habet clauem Dauid, qui aperit & nemo claudit,claudit & nemo aperit. Scio opera tua. Ecce dedi coram te oſtium apertum quod nemo poteſt claudere, quia modicam habes uirtutem,& ſeruaſti uerbum meum, & nõ negaſti nomen meum. Ecce dabo tibi de ſynagoga ſatanæ, qui ſe dicunt Iudæos eſſe,& non ſunt,ſed mentiũtur. Ecce faciam illos ut ueniant & adorent ante pedes tuos:& ſcient quia ego dilexi te, quoniam ſeruaſti uerbũ patientiæ meæ, & ego te ſeruabo ab hora tentationis, quæ uentura eſt in orbem uniuerſum, tentare omnes habitantes in terra. Veniam cito. Tene quod habes, ut nemo accipiat coronã tuam. Qui uicerit,faciam illum columnam in templo dei mei, & foras non egredietur amplius,& ſcribam ſuper illum nomen dei mei,& nomen ciuitatis dei mei nouæ Hieruſalem, quæ deſcendit de cœlo à deo meo, & nomen meum nouum. Qui habet aures audiat quid ſpiritus dicat eccleſiis.

ET angelo Philadelphiæ eccleſię ſcribe,] Philadelpia amor fratris interpretatur. Erat quippe amor fraternus in eccleſia hac.Sicut & in aliis oſtendit idoneum mandãtem, qui talia mandet. Cum enim commoneat eos laborare ad conuerſionem fratrum,& promittit ſe eis inde donaturum, præmium optimum præmittit quia verus eſt,vnde ſcire poſſunt, quia confitendis dabit ſicut promittit: & quod dare poſſit,præſignificat,vbi dicit, [Qui habet clauem Dauid,] &c. [Hæc dicit ſanctus.]Præmiſſa probatione quod verus ſit,quia factus eſt ſanctus & verus in promiſſis.[Qui habet clauẽ Dauid.] Oſtẽdit quod poſſit implere promiſſa qui habet poteſtatem, quod habemus per clauẽ,ſcilicet ſecundũ carnẽ ſumptam à Dauid, vel poteſtatẽ aperiẽdi Dauid & cæteros prophetas.[Qui] ſi [aperit]vel corda,vel ſcripturas:[nemo claudit]ſi [claudit] nullus aperire poteſt.[Scio]approbo[opera tua,]& ideo [ecce dedi coram te oſtiũ,] vel corda prius clauſa, vel clauſulas ſcripturarum. [quia modicam,]id eſt humilem[virtutem habes,& ſeruaſti verbum meum,]id eſt prædicationem meã. [Et nõ negaſti]etiã in anguſtiis[nomẽ meũ]& quia talis es, [ecce dabo tibi de ſynagoga ſatanæ, qui dicunt ſe Iudæos eſſe. Hoc nomen perdiderunt negantes Chriſtũ filium dei dum dixerunt, Nos neſcimus te, [ſed mentiuntur.] Conuincuntur hic probare quibuſdam ſimilitudinibus, [& faciam illos vt veniant] ad fidem[& adorent] venerentur doctores, vt Ioſeph fratres ſui. [Ante pedes tuos,] id eſt parati imitari opera tua vel vltimos fideles.&[ſciẽt quia ego dilexi te.] Dũ ſunt extra eccleſiam neſciunt deum diligere nec fideles ſuos,quoniam patitur eos tribulari reducti ad fidem etiam idem prædicant. [Quoniam ſeruaſti verbũ patientiæ meæ,]id eſt ea quæ narrantur de patientia mea,vt etiam diligant inimicos exemplo mei.Sicut in ſequẽtibus viſionib⁹, ſæpe in ſexto,aliquid notat de tribulatione futura nouiſſimis tẽporibus:ita hic in ſexto angelo, in qua tribulatione Iudæi quidam per prædicationem Heliæ legem ſpiritualiter intelligent & ſaluabũtur,& quia ſeruaſti [& ego ſeruabo te ab hora tentationis]ne noceat tibi &[veniã,]quaſi

Digitized by Google

dicat, Sed quis poterit tamdiu pati?ne diffidas ſuccumbens,ego[cito]ſuccurram tibi, & hoc dicit,Veniã tibi cito. [Tene quod habes.] Tu interim [tene quod habes vt nemo accipiat coronam tuam,] id eſt nullus inducatur in locum tibi deputatum,ſicut gentes in locum Iudęis promiſſum.[Qui vicerit faciam illum columnam,] id eſt ſuſtentamentũ aliorum. [& foras nõ egredietur amplius,]id eſt nõ recedet amplius à domino.Filius iunior qui deuorauit ſubſtantiã ſuã cũ meretricibus, poſtquam receptus eſt à patre noluit regredi ad priorem vitam. Luc.15.c.ſignificat gentilẽ populum qui prius ſeparatus à deo morte vituli ſaginati,id eſt paſſioneChriſti,deo reconciliatus nõ exibit amplius,[& ſcribam ſuper illum]vt in ipſo patens ſit & exemplum cęteris,[Nomen dei mei,]quia de⁹ vocabitur, [& nomen ciuitatis dei mei,]id eſt viſio pacis dicetur, & hæc ciuitas erit bene munita virtutibus [nouæ Hieruſalem,]in qua nil remanet vetuſtatis,ſed vera viſio pacis.[Quæ deſcẽdit de cælo,] de cõſortio cœleſtiũ. [A deo meo] deo mittẽte virtutes,[&nomen meũ,]id eſt filius dei.Chriſtianus enim gratia vnctus. [Nouum]quod non habet ab Adam.Qui habet[aures,]quod vni dico omnibus dico.

Et angelo Laodiciæ eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit amen,teſtis fidelis & uerus, qui eſt principium creaturæ dei. Scio opera tua, quod neque frigidus es neque calidus.Vtinam frigidus eſſes aut calidus. Sed quia tepidus es & nec frigidus, nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo. Quia dicis quod diues ſum & locupletatus,et nulli⁹ egeo, et neſcis quia tu es miſer et miſerabilis,& pauper, & cæcus & nudus:ſuadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, ut locuples fias,& ueſtimẽtis albis induaris,&non appareat confuſio nuditatis tuæ, & collyrio inunge oculos tuos ut uideas. Ego quos amo arguo & caſtigo. Emulare ergo, & pœnitentiam age. Ecce ſto ad hoſtium & pulſo. Si quis audierit uocem meam, & aperuerit ianuam, introibo ad illum & cœnabo cum illo,& ipſe mecum. Qui uicerit, dabo ei ſedere mecum in throno meo,ſicut & ego uici, & ſedi cum patre meo in throno eius. Qui habet aures audiat quid ſpiritus dicat eccleſiis.

ET angelo Laodiciæ eccleſiæ ſcribe]Laodicia vomitus interpretatur. Erant enim quidam in eccleſia hac tepidi.Tepidi ſunt illi qui tenent aliqua inſtituta ceſſantes à malo,& hæc iudicãt ſufficere: & ideo fiunt torpentes, noluntque in aliquo bono opere laborare.[Hæc dicit,]Quia dicturus erat rem mirabilẽ quod tepidi excommunicandi, & de ore ſuo proiiciendi eſſent, qui ab hominibus boni credebãtur,pręmittit ſe veracem eſſe.vt &in his ſibi credendum videatur. [Amen,] id eſt veritas.per ipſum enim omnia patris ꝓmiſſa implẽtur,[Teſtis fidelis]quia quæ audiuit à patre nota fecit nobis, vel teſtis operum noſtrorum apud deum,[& verus]in omnibus verbis ſuis.[Quod eſt principium creaturæ dei,]ſiue primę creationis,ſiue creationis ad iuſtitiam,ex quo ſi velint reſipiſcere poteſt eos iuſtificare.[Scio opera tua.]Non me latent, [quia neque frigidus es neque calidus.]Frigid⁹eſt qui aperte turpiter agit, vel qui fidem non recipit. [Neq; calidus.]Calidus eſt,qui feruet dilectiõe, [Vtinam frigidus eſſes aut calidus.] Non ideo quod ſit bonum eſſe frigidũ, ſed quia citius veniunt ad bonum,quia nihil de ſe confidũt. [Sed quia tepidus es,]id eſt fide recepta torpes & pigritaris operari,[incipiam]per excõmunicationem[te euomere ex ore meo,]id eſt à conſortio fideliũ remouere per prædicatores meos qui dicũtur os,quia per ipſos loquitur deus. [Quia dicis quod diues ſum]purgatus in baptiſmo,vel diues in ſciẽtia,[& locupletatus]per opera aliqua, & ideo ſufficiẽs videtur,[& nullius egeo]& ideo ſibi iam nullam neceſſariam virtutem,[&neſcis quia tu es miſer,]id eſt non ſufficiens ad ſalutem per ea quæ habes,[& miſerabilis,]quia tu ipſe ignoras miſeriam tuam,[& pauper]à bonis operibus,[& cæcus] quia nõ vides te inſufficientẽ, [& nudus]à veſte immortalitatis & innocentiæ. Sed miſericordiam nõ nego.& hoc eſt, [Suadeo tibi emere à me]fructum pœnitentiæ, [aurum ignitum probatum,] id eſt charitatem quæ te accendat vel meipſum.[Vt locuples fias]operibus virtutum.[& veſtimentis albis,]id eſt innocentiæ induaris. [& nõ appareat confuſio nuditatis tuæ.]Melius eſt coram paucis erubeſcere,quam tandem corã omnibus.[& collyrio inunge oculos tuos]diuino præcepto vel donis ſpiritus ſancti,vel quibuſcunq; ratio illuminatur, & vt hoc poſſis:[æmulare]fratres tuos cæteros qui tribulantur, & ne dicerent deus non diligit eos quos pati permittit, ꝑmittit cauſam cum dicit, [Ego quos amo arguo,]id eſt facio cognoſcere peccata, [& caſtigo]ſic caſtos reddo. & qa tales amo: [ęmulare ergo & pœnitẽtiam age] & debes agere,quia non prorſus deſpexi te, quia ecce adhuc expecto vt aperiam cor tuum. & hoc eſt, [Ecce ſto ad hoſtiũ & pulſo,]i. increpo. Si quis audierit vocem

Digitized by Google

rit vocem meã]intelligendo. [& aperuerit mihi ianuam]bene operãdo: [intrabo ad illum]in ſecreta cordis,[& cœnabo cũ illo,] id eſt delectabor fide & operibus ipſius,[& ipſe mecum] gaudebit de cõſolatione mea. [Qui vicerit dabo ei ſedere mecum,]id eſt vt mecũ iudicet.[In throno meo,ſicut & ego vici,]quia & victoria ipſius, & ſeſſio eius cauſa eſt victoriæ aliorum. [& ſedi cum patre meo in throno eius.] Thronus iudiciaria ſedes eſt.Qui habet aurẽ audiat quid ſpiritus dicat eccleſiis.

VISIO SECVNDA. CAP. IIII

POſt hæc uidi,& ecce oſtiũ apertum in cœlo. Et uox prima quam audiui,tanquã tubæ loquẽtis mecum dicens.Aſcende huc,& oſtendã tibi quæ oportet fieri poſt hæc. Statim fui in ſpiritu. et ecce ſedes poſita erat in cœlo,& ſupra ſedẽ ſedens. Et qui ſedebat ſimilis erat aſpectui lapidis iaſpidis & ſardini. Et iris erat in circuitu ſedis,ſimilis uiſioni ſmaragdinæ, & in circuitu ſedis ſedilia uiginti quatuor, et ſuper thronos uiginti quatuor ſeniores ſedens circum amictos ueſtimentis albis,& in capitibus eorũ coronas aureas,& de throno procedũt fulgura,et uoces,& tonitrua, & ſeptem lampades ardentes ante thronum, quæ ſunt ſeptem ſpiritus dei. Et in cõſpectu ſedet tanquam mare uitreum ſimile cryſtallo. Et in medio ſedis, & in circuitu ſedis quatuor aĩalia plena oculis ante et retro.

POST hæc.]In hac ſecunda viſione agitur de reparatione humani generis, oſtendẽdo agnũ accipientem librum de manu ſedẽtis in throno, & aperientẽ ſignacula eius libri,quæ facta ipſius agni bene poſſunt nos commonere, vt pro ipſo pati nõ dubitemus. Cum vellet ſuos animare ad tribulationem,bene pręmiſit de correctione eccleſiæ, quia tum maxime prodeſt pœna, cum nõ punit delicta.[Poſt hęc vidi.]Quantum ad ordinem viſionum non alio tempore, ſed eadem dominica.[& ecce hoſtium apertum in cœlo]ſcilicet clauſura ſcripturarum quæ eſt via ad vitam, vel obſcuritas cœleſtium myſteriorũ, vel in his qui cœlum ſunt.[Et ecce vox prima.] prima admonitio vel vetus teſtamentum. [Quoniam audiui tanquam tubæ], ſcilicet hortantis ad bellũ. [Loquentis mecum]non diſſentientis à ratione mea. [Dicens,Aſcende huc,]amplifica animam vt hoc poſſit videre [& oſtendam tibi quæ oportet fieri poſt hæc]in vltimis temporib⁹.[Statim fui in ſpiritu] abiecta intentiõe terrenorum,fui videns ſpiritualiter.[Et ecce ſedes poſita erat in cœlo.]Sedes dicũtur & angeli & cæteri maiores ſancti, qui & ſedent in ſubditis ſuis, [&] vt celſior [ſupra ſedem ſedens.Et qui ſedebat,] id eſt deus pater prius nobis incognitus,modo per incarnationem filij cognoſcitur & quaſi lapis aſpicitur. [Similis erat aſpectui lapidis iaſpidis & ſardini.] Iaſpis viridis coloris eſt,& aquoſi: ſardinus eſt rubei.Per aquaticum colorem ſignificatur nobis iudicium illud quod iam per aquam diluuij factum eſt,vt habetur Gene.7.per rubeum illud quod per ignem futurum eſt: vel per aquaticum colorẽ ſignificatur aqua baptiſmi:per rubeum dona ſpiritus ſancti, quæ in baptiſmo recipiuntur, quibus & peccata cremantur & ad dilectionem accendimur. Sed licet talis,non tamẽ erat horribilis, quia [iris,]id eſt pax vel propiciatio dei[erat in circuitu ſedis]quaſi muniẽs & protegens eos. [Similis ſmaragdo.] Smaragdus eſt lapis habens viridem colorem & rubeum:iris ſimiliter,per quæ notãtur ea quæ diximus.[& in circuitu ſedis] quaſi appendẽtia & conſentiẽtia iudicio,[Sedilia viginti quatuor] doctores in eccleſia tam in nouo quã in veteri teſtamento.Per viginti quatuor ideo doctores comprehẽdimus, quia numerus hic cõſtat ex duodecim & duodecim,qui item numerus conſtat ex tribus & quatuor.Sancti vero prędicatores nomẽ ſanctæ trinitatis per quatuor mundi partes annunciãt.[Et ſuper thronos,]id eſt ſupra prædicta ſedilia [viginti quatuor ſeniores.] Non accipitur hic numerus ſecundum perſonas, ſed ſecundũ officiũ: quia per viginti quatuor hic accipiuntur omnes prædicatores tam veteris quam nouæ legis.[Sedentes circum amictos veſtimentis albis]quę in baptiſmo receperunt[& in capitib⁹ eorum] ſecundum mentes[coronas,]victorias[aureas]per charitatem vel ſapientiam, [& de throno,]ſcilicet de ſede dei,vt de apoſtolis & ſimilibus, [procedũt fulgura,]id eſt miracula [& voces]admonitiones[& tonitrua]comminationes.[Et ſeptẽ lampades ante thronum quæ ſunt ſeptem ſpiritus dei.Quę]dona]ſunt ante thronũ,]id eſt accendũt & illuminant omnes iuſtos ad dilectionẽ in quibus ſedet iudicans deus [& in conſpectu ſedis] ad figurã [tanquã mare vitreũ ſimile cryſtallo] ſignificat baptiſmum ſinceritate fidei lucidum, qui ideo dicitur ſimilis cryſtallo,quia ſicut cryſtallum ex aqua dureſcit in lapidem, ita facit ex mollibus & liquidis baptiſmus ſolidos & inuincibiles. [& in medio ſedis] veluti ſuſtinentes,[& in circuitu]quaſi excubiæ, [Quatuor animalia.]Animalia dicuntur euangeliſtæ,& cęteri ſancti prædicatores, qui manſueti & bene animati cæteros animãt, qui non dicuntur quatuor ſecundum perſonas,ſed ſecundũ officium quadrifariæ prædicationis,quia annunciant horum naturas quatuor animaliũ quę licet in vno-

Digitized by Google

quoque homine eſſe debeant, de Chriſto tamen dicũtur proprie. Dicitur enim Chriſtꝰ leo, quia fortis eſt & ſine timore: & quia ſicut leo pręmortuus naſcitur, & tertia die ad vitam patris voce excitatur, ita Chriſtus die tertia ad vitam ſurrexit. Dicitur vitulus, quia ſacrificatus. Dicitur homo, propter veram naturam humanam. Dicitur aquila, ſecundum diuinitatem & aſcenſionem. [Plena oculis ante & retro.] Plena oculis ante & retro dicit, vel quia memores erant præteritorũ peccatorum, & ſibi prouidebant in futuro: vel habentes cognitionẽ & de ꝑteritis & de futuris.

Et animal primum ſimile leoni, & ſecundũ animal ſimile uitulo, & tertium animal habens faciem quaſi hominis, & quartũ animal ſimile aquilæ uolanti. Et quatuor animalia, ſingula eorũ habebant alas ſenas, & in circuitu & intus plena ſunt oculis. Et requiem non habebant die ac nocte dicentia, ſanctus, ſanctus, ſanctus, dominus deus oĩpotens, qui erat & qui eſt & qui uenturus eſt. Et cum darẽt illa animalia gloriam & honorem, et benedictionem ſedẽti ſuper thronũ, uiuenti in ſecula ſeculorũ, procidebãt uiginti quatuor ſeniores ante ſedentẽ in throno, & adorabant uiuentem in ſecula ſeculorum amen, mittentes coronas ſuas ante thronum dicentes, Dignus es dominus deus noſter accipere gloriam & honorem & uirtutem, quia tu creaſti omnia & propter uoluntatem tuam erant & creata ſunt.

ET animal primum ſimile leoni] &c. [& animal quartum ſimile aquilæ volãti.] Comparatur Ioannes aquilę, quia in principio tractat de diuinitate, & itẽ cæteri nomina ſumũt ex hoc quod proponunt in ſuis euãgeliis: & tamen vnuſquiſque naturas ſupradictas exeqtur. Alio ordine poſuit Ezechiel hanc viſionẽ. Ezechiel. 1. quia prius poſuit hominem, deinde vitulum, poſt leonẽ, inde aquilam, ſed quia vidit quæ futura erant, eo ordine poſuit quo ventura erant. prius enim homo, deinde cætera. Ioannes impleta videns, leonem præpoſuit, quaſi fundamentum totius noſtræ fidei. Vnitur enim fides noſtra maxime in reſurrectione dominica. [& quatuor animalia] ad hoc prædicandum bene erãt inſtructa, ſecundum quatuor prædictas naturas Chriſti. [ſingula eorum] nõ ſecundum perſonas, ſed vnuſquiſque ordo [habebant alas ſenas.] Sex alæ ſunt ſex opera miſericordiæ, ſatiare eſurientẽ, potare ſitientem, veſtire nudum, colligere hoſpitẽ, & viſitare infirmum, & incarceratum: quæ alæ dicuntur, quia iſtis in altũ ſubleuamur. Vel ſex alę cognitio vniuerſorum ſex diebus factorum. ex his enim viſibilibus ad inuiſibilia cognoſcẽda perducimur. Vel ſit prima ala lex naturalis, quę fuit in Abraham & cæteris primis patribus: Secunda ala, lex Moyſi: Tertia ala, ꝓphetię: Quarta, euangelium: Quinta, inſtitutiões apoſtolorũ: Sexta, vt Auguſtini & aliorum qui ordinauerunt veſtimenta, &c. in eccleſia. [In circuitu] vt aliis bono exemplo lucerent, [& intus] quãtum ad ſeipſos, [plena ſunt oculis,] diuinis pręceptis. [& requiẽ non habebant] non ceſſabant, [die ac nocte] in proſperis, vel in aduerſis, vel continue, dicẽtia, [ſanctus, ſanctus, ſanctꝰ] ter, quia trinitas in perſonis. [dominus] ſemel, q̃a vnitas in deitate. dominus deus omnipotẽs [qui erat] ſine principio. [& eſt] ſine mutabilitate, [& qui venturus eſt] ad iudiciũ. [& cum darent illa animalia gloriã,] id eſt cum ſancti prædicatores prædicarent deũ glorioſum, vt ex reſurrectione [& honorem] venerandum propter opera, vel ex aſcenſione. [& benedictionem] ſupernæ remunerationis, vel ſuper omnes angelos. [Sedenti ſuper thronum viuenti in ſecula ſeculorum procidebant viginti quatuor ſeniores ante ſedentẽ in throno,] id eſt humiliabant ſe eis omnes iudices, tam nouæ quã veteris legis. & non nocet, ſi idem dicantur modo iudices, modo animalia. [& adorabant viuentem in ſecula ſeculorum] expectãtes ab ipſo voce & opere quæ à ſe non habebãt [mittentes coronas ſuas ante thronum] attribuentes ei victorias vitiorum vel tribulationum, [dicentes, Dignus es domine deus noſter accipere] cui referimus [gloriam & honorẽ & virtutẽ, quia tu creaſti omnia & propter,] id eſt iuxta [voluntatem tuam erant & creata ſunt] non de ſubito, ſed in æterna diſpoſitione omnia habuiſti.

CAPVT V.

ET uidi in dextera ſedentis ſuper thronum librum ſcriptum intus et foris, ſignatum ſigillis ſeptẽ. & uidi angelum fortem prædicantẽ uoce magna, Quis eſt dignus accipere librũ, & ſoluere ſignacula eius? & nemo poterat in cœlo, neque in terra, neque ſubtus terrã, aperire librum, neque reſpicere illum. Et ego flebã multum, quoniã nemo dignus inuentus eſt aperire librum, nec uidere illum. Et unus de ſenioribus dixit mihi, Ne fleueris

Digitized by Google

ſleueris. Ecce uicit leo de tribu Iuda, radix Dauid aperire librũ, et ſoluere ſeptẽ ſignacula eius. Et uidi & ecce in medio throni & quatuor animalium, & in medio ſeniorum, agnum ſtantem tanquã occiſum habentẽ cornua ſeptem & oculos ſeptẽ, qui ſunt ſeptem ſpiritus dei miſſi in omnem terram. Et uenit & accepit de dextera ſedentis in throno librum. Et cum aperuiſſet librũ, quatuor animalia et uiginti quatuor ſeniores ceciderũt coram agno, habentes ſinguli citharas & phialas aureas, plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes ſanctorũ: & cantabant canticum nouum dicentes, Dignus es domine deus accipere librũ, & aperire ſignacula eius, quoniam occiſus es, & redemiſti nos deo in ſanguine tuo, ex omni tribu & lingua & populo & natione: & feciſti nos deo noſtro regnũ & ſacerdotes, & regnabimus ſuper terram.

ET vidi in dextera ſedentis ſuper thronum librum ſcriptum intus & foris,] librum accipit diuinam diſpoſitionem de reparatione humani generis, quem videt[in dextra]id eſt in filio dei. Perſonæ filij attribuitur tota reparatio humani generis, per quẽ & impleta eſt. qui liber eſt ſcriptus, id eſt manifeſtatus[intus]per nouum teſtamentum, [& foris] per vetus quod noui clauſura eſt. Vel per foris intelligitur nouum, quod eſt foris in manifeſto: per intus vetus, quod eſt obſcurum [ſignatũ,] id eſt clauſum. [ſeptem ſigillis,] id eſt vniuerſis obſcuritatibꝰ, vel ſeptiformi ſpiritu per quem fides operatur. [Et vidi angelum] quemlibet de primis patribus, qui dicitur angelus, quia à deo miſſus. [fortem, prædicantẽ voce magna,] inquirentem & cæteris annunciantem, & præ nimio deſiderio iam tantum differri conquerentem. [Quis eſt dignus accipere.]implere [librum] &c. Vbi oſtendit illos patres primos Chriſtum tam feruenter deſideraſſe, qui minima conſideratione eum perceperant, innuit quod nos qui iam ipſam rem tenemus, multo feruentius diligere debeamus, & pro eo pati non ſubterfugiamus. Dicit Ioãnes, [& nemo poterat in cœlo] vt angelus, [neq; in terra,]vt homo, [neque ſubtus terram,]vt animæ exutę corpore, [aperire]implere[librum, neque reſpicere illum,] id eſt perfecte intelligere. Vnde illud Eſaię. 53. c. Generationem eius quis enarrabit? Hic aſſumit perſonam aliorum priorum patrum. [Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inuẽtus eſt aperire,]id eſt adimplere[librum, nec videre illum]plene intelligere. [Et vnus de ſenioribꝰ dixit mihi, Ne fleueris.]Quilibet ꝓpheta, q Chriſti aduentũ annũciãdo cõſolatur cęteros. [Ecce vicit]diabolum[leo de tribu Iuda, radix Dauid] procedens à Dauid, vel firmamentũ Dauid[aperire vt impleat[librũ & ſoluere ſeptem ſignacula eius.] Oſtẽdit quomodo vidit deſideratã, modo exeqtur modo vidit cõpletã. [&] ſicut ille prædixerat[vidi, & ecce in medio throni] quaſi ſuſtentamentum omnium. [& quatuor animalium agnum]Chriſtum, qui vera fuit victima[ſtãtem] quaſi laborantem, & ſanctis certantibus ſubuenientem[tanquam occiſum.]quia & ſi mortuus, tamẽ ex virtute dei viuit, [habentem cornua ſeptem & oculos ſeptẽ.] Cornua & oculi ſpiritus ſanctꝰ, qui dat regnum & exaltationem, quod per cornua notatur, qui dat illuminationẽ, quod per oculos notatur. Vel cornua ſunt ſancti eminẽtiores ipſi capiti proxime adhærentes, & carnẽ excedentes. [& venit]ad cognitionẽ noſtrã per carnis aſſumptionẽ[& accepit]homo factꝰ[de dextera ſedentis in throno librum] à verbo ſibi vnito. [& cum aperuiſſet librum quatuor animalia,] ſcilicet ſancti omnes ꝓdicatores [& viginti quatuor ſeniores,]omnes iudices[ceciderũt coram agno] nihil de ſe præſumendo, ſed humilia ſentiendo corã agno, id eſt ipſum imitando. vnde ſequitur[habentes ſinguli citharas.] Cithara ſignificat mortificationẽ carnis, & ſunt in cithara lignum & chorda. Per lignũ crux Chriſti, chordæ caro ſanctorũ. [& phialas.] Phialæ ſunt vaſa lata, per quas ſignificantur corda lata vſque ad dilectionem inimicorum. [aureas] dicit propter charitatem & ſapientiã [plenas odoramentorũ quæ ſunt orationes ſanctorum.]Sicut enim aliquis in bono odore delectatur, ita deus in orationibus ſanctorum, [& cantabant canticũ nouum]cum exultatione nouum teſtamentũ, quod eccleſia opere profitetur, dũ in morte ipſius baptizatur, [dicentes, Dignus es domine deus]tu ſolꝰ immunis à peccato: quoniam niſi eſſet immunis, nõ redemiſſet nos. [In ſanguine tuo:] nõ ex vno ſolo ordine, ſed [ex omni tribu.]& dicitur tribus à tribus ordinibus, ſcilicet laborantium, militum, & ſacrificantiũ, qui ordines continent ſeptuaginta duas linguas: quorum ſingulæ continent populos multos, populi nationes. Dicitur natio, quando aliqui de populo mouentur & incolunt nouum locum. Per hoc notat redẽptos ab omni diuerſitate, & hoc dicit, [& lingua]&c. [Et feciſti nos deo noſtro regnũ,] ſpiritualiter regnãtes, [& ſacerdotes]nos ipſos offerentes, & pro illis orantes. [& regnabimus ſuper terram]vel bene cultam, vel ſuper terrenos excommunicando.

Et uidi & audiui uocem angelorũ multorum in circuitu throni & ani-

Digitized by Google

malium & ſeniorum. & erat numerus eorum milia milium dicentium uoce magna, Dignus eſt agnus qui occiſus eſt accipere uirtutem, & diuinitatem, & ſapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem. Et omnem creaturā quæ in cœlis eſt, & ſuper terram, & ſubtus terram, & mare, & quæ in eo ſunt omnes audiui dicentes, ſedenti in throno & agno, Benedictio, & honor, & gloria, & poteſtas in ſecula ſeculorum. Et quatuor animalia dicebant, amen. Et uiginti quatuor ſeniores ceciderūt in facies ſuas, & adorauerūt.

ET vidi] in ſpirituali viſione perſtiti. [& audiui] nō ſolum animalia & ſeniores qui teſtimonium dabant Chriſto, ſed etiā angelos qui omni ſtudio & affectione iuuant & cuſtodiūt eccleſiā, qui gaudentes de conſortio reparato teſtimoniū proferūt de incarnatione domini, de natiuitate, de paſſione, de reſurrectione & aſcenſiōe, vtpote illi qui in omnibus iſtis famulati ſunt ei, ipſumque teſtantur iudicem venturum. Vel angeli dicantur ſubditi animalibus & ſenioribus, ſcilicet angelicam vitam ducentes, qui circundāt & ornāt ſuos prædicatores & iudices, teſtimonio eorum conſentientes & illud confirmantes. Numerum finitum ponit, quia deo finitus eſt numerus eorū, licet nobis ſit infinitus. [In circuitu throni] quaſi munitores, [& erat numerus eorum.] Multos ponit, quia quanto maior multitudo, tanto maior atteſtatio, maior exultatio. [Dign9 eſt agnus, qui occiſus eſt accipere virtutem [immunitatem à peccato, [& diuinitatem,] quia deus fuit etſi viſus mortuus, [& ſapientiam] omnium cognitionem & diſcretionem, [& fortitudinē,] quia vicit diabolum, perſiſtendo in obedientia, [& honorem] in reſurrectione, [& gloriam] impaſſibilitatem, & immortalitatem, [& benedictionem,] exaltationē. & hoc exponit, [& omnē creaturā,] acſi diceret, Vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, ad Philip. 2. b. [quæ in cœlo eſt,] cœleſtium, [& ſuper terram,] terrenorū, [& ſubtus terram] infernorum, [& mare,] ad literam, vel mundū, [& quæ ſunt in eo.] Per hæc omnia quæ Chriſto attribuit, contundit multorum hęreſes, quorum ſinguli aliqua ex his Chriſto ſubtrahebant. Deinde [omnes] inſimul tam animalia quam ſeniores & angelos [audiui dicētes.] audiui teſtimonium confirmantes [ſedenti in throno] deo patri [& agno] ſecundum carnem. [Benedictio,] exaltatio, [& honor] impaſſibilitatis, [& gloria] in reſurrectiōe, [& poteſtas,] quia omnipotens. [in ſecula, ſeculorū,] id eſt non ad horam, ſed in æternum. [Quatuor animalia dicebant, amen.] De iſtis iterum dicit, quia officium prædicatorum eſt teſtimonia confirmare. [Et viginti quatuor ſeniores] non ſuperbiētes de iudicio ſibi commiſſo [ceciderūt in facies ſuas.] humiliauerunt ſe ei in conſcientia ſua, ſcilicet videntes quo caderent. Qui enim in aliam partem cadit, nō bene cadit, quia nō videt quo cadit. [& adorauerunt] venerantes deū tota intentione mētis.

CAPVT VI.

ET uidi quod aperuiſſet agnus unum de ſeptem ſigillis. Et audiui unum de quatuor animalibus, dicens tanquā uocem tonitrui, Veni et uide. Et ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper illum habebat arcum, & data eſt ei corona, & exiuit uincens, ut uinceret.

POST QVAM oſtendit per agnum completam eſſe reparationem humani generis, vult etiam annunciare eccleſię futuras tribulationes, & contra auxiliū, & tandem coronas pro victoria: vt eccleſia tanto confiſa ſuffragio, & gaudēs de promiſſo, omnino patienter & iocunde ſuſtineat tribulari. [Et vidi quod aperuiſſet agnus vnum de ſeptem ſigillis,] vniuerſis obſcuritatib9, vt fideles ſcripturas ſanctas intelligāt. [Et audiui vnū de quatuor animalibus, dicens,] non perſonaliter, ſed quia omnes ſancti prædicatores vnum ſunt. [Veni] fidé & opere procede, [& vide] intellige impletam eſſe veritatem: & ſic Ioannes admonetur, ita ipſe cæteros, alij ſimiliter quos poſſunt ad idem debent inuitare. [Et ecce albus equus,] id eſt eccleſia in baptiſmo dealbata, quæ Chriſtum aſſidue portat, [& qui ſedebat] Chriſtus [ſuper illum habebat arcum.] Arcus ſignificat diuinas ſcripturas, quibus deus & protegit ſuos, & lędit inimicos. In arcu duo ſunt, lignum & chorda. Per lignum quod per ſe eſt inutile, ſignificatur vetus teſtamentum: per neruum qui temperat & facit valere lignum, ſignificatur nouum teſtamentū, per quod valet vetus lex, & [data ei corona.] Chriſtus quippe in ſuis de multis victoriis coronatur, vel ipſe ſecundum humanitatem. [Et exiui] portatus ſanctis prædicatoribus, [vincens] in Iudæa, [vt vinceret] in gentibus, vidēs quidem diabolus eccleſiam inſtitui ad locum implendum, vnde ipſe ceciderat, nititur omnibus viribus, vt eam impediat & peruertat.

Et cum aperuiſſet ſigillum ſecundum, audiui ſecundum animal dicens, Veni & uide. Et exiuit alius equus rufus, & qui ſedebat ſuper illum datum eſt ei, ut ſumeret pacem de terra, & ut

Digitized by Google

& ut inuicem ſe interficiant: & datus eſt illi gladius magnus.

E T cum aperuiſſet ſigillum ſecundũ] ordine videndi, vel etiã tẽpore, [audiui ſecundũ animal] quantum ad ordinẽ[dicens, Veni & vide,]de virtute ad virtutem, vt intelligas.[& exiuit]implẽs quæ gerit in mente[alius equus]longe diuerſus à primo, quia peſſimus. [rufus,] ſanguinolẽtus, ſcilicet manifeſtus perſequutor.[&qui ſedebat,]id eſt diabolus[ſuper illum]adhuc excelſior ipſo equo.[datum eſt ei,]permiſſum à deo[vt ſumeret pacem de terra,]vt auferret omnem quietem ab his qui dediti ſunt terrenis. [& vt inuicẽ ſe interficiant] gladio materiali, vel perſuaſionis. [& datus eſt ei gladius magnꝰ,]ſcilicet poteſtas nocendi non tantum in minores, ſed etiam in maiores, vt in Petrũ & in cõſimiles, vel magnus, quia per totam terram. Hic notatur perſequutio per hæreticos facta: quia poſtquã diabolus per apertos perſequutores non proficit, immittit hæreticos, qui vt facilius falſitates ſuas pſuadeant, permiſcent etiam vera: & quia hæc perſequutio citius decipit quam etiam aperta tribulatio, ponit ſtatim contra hanc quoddam auxilium.

Et cum aperuiſſet ſigillum tertiũ, audiui tertiũ animal dicens, Veni & uide. Et ecce equus niger, & qui ſedebat ſuper eum, habebat ſtateram in manu ſua. Et audiui tanquam uocem in medio quatuor animalium dicentium, bilibris tritici uno denario, & tres bilibres hordei denario, & uinũ & oleum ne læſeris.

E T cum aperuiſſet ſigillum tertium,]ſicut cętera, [Ecce equus niger,] offuſcans ſua vitia aliquibus operibus:[Et qui ſedebat ſuper eum,] id eſt quia quod ſui per eum operantur, ei attribuitur,[habebat ſtateram,]quia dicũt ſe habere veram diſcretionem in ſcripturis, & ideo ſuas ſententias præponderare[in manu ſua,] quia opere implent quod prædicant. Ecce auxilium, ſcilicet prohibetur eis ne lædant ſuos, & hoc eſt, [& audiui tanquam vocem in medio]angeli exiſtentis in medio[quatuor animalium dicentium,]ne lędatis fideles meos, quia [bilibris,]id eſt eccleſia facta de duobus populis, conſtat mihi [denario vno,]hoc eſt vno precio, ſcilicet ſanguine meo. Bilibris dicitur menſura, quæ tenet duos ſextarios. triticũ ſunt perfectiores, qui tribulatione attriti igne excocti ſunt, deo ſuauis cibus, id eſt ſine vlla palea. Hordeum ſunt nõ adeo perfecti, in quibus licet valde ſint triti, eſt tamen aliqua palea.[& tres bilibres hordei denario.]id eſt vnico precio ſanguinis, [& vinum]qui alios inebriant. Vinum ſunt illi qui in ſe feruentes inebriant alios ad amorem ſpirituałẽ.[Oleum]ſunt illi qui vniti ſpiritu ſancto & pleni orationibus perſiſtunt in contemplationem.

Et cum aperuiſſet ſigillum quartum, audiuit uocem quarti animalis dicentis, Veni & uide. Et ecce equus pallidus, & qui ſedebat deſuper nomen illi mors, & infernus ſequebatur eum. Et data eſt illi poteſtas ſuper quatuor partes terræ interficere gladio, fame & morte & beſtiis terræ.

E T ecce]. Hic notatur perſequutio ex falſis fratribus: quia non proficiens diabolus per apertas tribulationes, vel per manifeſtas hæreſes, immittit falſos fratres, qui ſub ſpecie religionis proferant venenum nocendi, ſed hi non habent effectũ niſi per prædictos.[equus pallidus] quaſi ex religione affligens ſe,[& qui ſedebat ſuper illum]diabolus[nomẽ illi mors.] quia ipſe eſt cauſa totius noſtrę mortis, vel ꝗa ipſe occidit quoſdam in corpore, quoſdã in anima.[& infernus,] id eſt inſatiabiles terrenis, vel qui ſunt in inferno deputati.[Et data eſt poteſtas ſuper quatuor partes mũdi,] id eſt ſuper omnes malos in omni parte terrę.[interficere gladio]apertis occiſoribus, [fame] diuini verbi, ſcilicet per hæreticos. [& morte] mala perſuaſione. [Et beſtiis terræ] tribulationibus & occiſoribus, vel ad literam.

Et cum aperuiſſet ſigillum quintũ, uidi ſubtus altare animas interfectorum propter uerbum dei, & propter teſtimoniũ quod habebãt, & clamabant uoce magna dicẽtes, Vſquequo domine ſanctus & uerus non iudicas & uindicas ſanguinem noſtrũ de his qui habitãt in terra? Et datæ ſunt eis ſingulæ ſtolæ albæ, & dictum eſt illis ut requieſcerent tempus adhuc modicum, donec impleantur conſerui eorum, & fratres eorum, qui interficiendi ſunt ſicut & illi.

O S T E N S I S tribulationibus, ne iſti deficiant, oſtendit eis conſolationem egregiam, ſcilicet coronam & gloriam quam recipiẽt hi, qui in patientia tribulari non recuſant.[Et cum aperuiſſet ſigillum quintum, vidi ſubtus altare] ſub Chriſto. Altare Chriſtus accipitur, ſuper quem deo offerimus. per ipſum enim mediatorem deo placere poſſumus, ſub quo ſunt omnes fidelium animæ, quia & indigniores & magis digni omnes ſub eis protectiõe. vel ſub, i. in abſconſo, quia nemo ꝑcipit in hac vita quomodo ibi ſint. [aĩas interfectorũ,]vel apto martyrio, vel aliqua

Digitized by Google

anxietate [propter verbum dei,] quia præcepta dei in ſe adimpleuerũt,[& propter teſtimoniũ,] q̃a aliis teſtati ſunt. [Et clamabãt voce magna] inremiſſo deſiderio.[Vſquequo domine ſanct⁹] habens omnem ſanctitatem[& ver⁹] in promiſſis[nõ vindicas ſanguinẽ noſtrum,]faciendo diſcretionem malorũ & bonorũ,vt impleatur con ſortiũ noſtrũ,[& vindicas]pœnas inferendo[de his, qui habitant] amore [in terra] in terrenis. Deſiderant quidẽ ſanctæ animæ,vt numerus fratrum impleatur,& placet eis iuſta ſententia,ſcilicet vt mali puniãtur.[Et datæ ſunt illis ſingulę albæ ſtolę,]id eſt beatitudo ſolius animę,nondũ corporis.[& dictum] inſpiratum[eſt illis]à deo, vt patiẽter expectarẽt.[& hoc eſt,[vt requieſcerent adhuc modicum tempus, donec impleãtur cõſerui eorũ,] ad quam expectationem hortatur eos duobus modis, ſcilicet gratia dei, & hoc eſt cum dicit, [conſerui eorũ,] & item propter fraternam dilectionem ipſorum quos deſiderant,& hoc eſt vbi dicit[& fratres eorum.

Et uidi cum aperuiſſet ſigillũ ſextũ, et terremotus factus eſt magnus, & ſol factus eſt niger, tanquã ſanus cilicinus, & luna tota facta eſt ſicut ſanguis, & ſtellæ cœli ceciderunt ſuper terram, ſicut ficus mittit groſſos ſuos,cũ à uẽto mouetur. Et cœlũ receſſit ſicut liber inuolutus, & omnis mõs et inſulæ de locis ſuis motæ ſũt, & omnes reges terræ,et principes,et tribuni,& diuites, et fortes,et omnis ſeruus & liber abſconderũt ſe in ſpeluncis,& in petris montiũ. Et dicunt montibus et petris,Cadite ſuper nos, & abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thronum,& ab ira agni: quoniam uenit dies magnus iræ ipſorum, & quis poterit ſtare?

ET vidi cum aperuiſſet ſigillum ſextum,]Sicut in cæteris ſextis, ita in hoc ſexto ſigillo notat perſequutionẽ,quæ tempore Antichriſti futura eſt,& quem habeat finem,ſcilicet iudicium futurum.& poſſunt hæc legi ad literã,vel ad allegoriam.[Et terremotus factus eſt magnus.]terreni ſunt multum turbati perſequutione Antichriſti, [& ſol factus eſt niger,] Chriſtus ſol verus & modo clarus tẽpore Antichriſti erit obſcurus, ſcilicet non choruſcans vllis miraculis: vel ſol dicãtur illi potiores in ſancta eccleſia qui cæteros illuminant, qui erunt nigri,id eſt victi in prædicatiõe ſua,& nihil proficientes[tanquã ſaccus,]id eſt licet extra nigri, intus tamẽ ſuam claritatem retinẽtes.[cilicinus,]id eſt rei & peccatores reputatione eorum,[& luna,]id eſt eccleſia [tota] quæ creſcit & decreſcit [facta eſt ſicut ſanguis,] ſcilicet ſanguinolenta & contrita, [& ſtellæ cœli,] ſcilicet minores,& tamen bene clari & illuminãtes eccleſiã, [ceciderunt ſuper terram]deuocati ſunt ad terrena,[ſicut ficus mittit groſſos ſuos cũ à vẽto mouetur.] Groſſus eſt fructus inanis,q̃ cito cadit:in qua comparatiõe intelligitur,quod hi quos permittit deus cadere ab eccleſia, nõ ſunt firmiter alligati vera dilectiõe. qui enim deum diligũt nulla tentatione poſſunt diuelli ab eius dilectiõe,[& cœlum receſſit ſicut liber inuolutus,]id eſt ſancti prędicatores ceſſabũt à prædicatione impiorum, [& omnis mõs,] id eſt omnis eminẽs in virtutibus,vel ſi accipiatur mons in malo,dicemus,omnis mõs, id eſt elati in ſuperbia, [& inſulæ,] id eſt agitati negociis ſecularibus recedunt à fide & bonis operibus.Vel inſulæ,id eſt tũſi perſequutionibus mouebuntur à ſtatu priori, vel ſeparabũtur ab impiis fide & opere. [Et reges terræ.] Ecce ponit finẽ,ſcilicet quid fiat in iudicio,ſcilicet de omni conditione hominum volẽt ſe abſcondere realiter in aduẽtu iudicis.Vel reges,id eſt carni obſiſtẽtes,[& principes & tribuni]maiores & minores,[& diuites]in bonis operibus,[& fortes] cõtra tentationes,[& omnis ſeruus,] id eſt coniugatus,[& liber] à coniugio[abſconderunt ſe] petent ſuffragia [in ſpeluncis,]id eſt obumbratione & defenſione,[& petris]ſoliditate [montium,]id eſt angelorũ, qui ſunt montes eminentia virtutum. Aut etiam ſi de prorſus perditis dicamus, [abſconderũt ſe,] id eſt confugient ad auxilium dæmonum, quibus ſeruierunt. [Et dicent montib⁹& petris,Cadite ſuper nos,]vel ad literã,vel ſecundũ prędictas allegorias[à facie ſedẽtis,] à cognitiõe, [& ab ira agni,] & iam neceſſe eſt,[quoniã venit dies magn⁹ iræ ipſorũ,] & quis poterit ſtare,niſi veſtris auxiliis adiut⁹?

CAPVT VII.

POſt hæc uidi quatuor angelos ſtãtes ſuper quatuor angulos terræ, tenentes quatuor uentos terræ,ne flaret uentus ſuper terã, neque ſuper mare,neque in ullã arborẽ. Et uidi alterũ angelũ aſcẽdentẽ ab ortu ſolis, habẽtẽ ſignũ dei uiui. Et clamauit uoce magna iiii. angelis, quibus datũ eſt nocere terræ & mari, dicẽs, Nolite nocere terræ,et mari, neq; arborib⁹, quoadusq; ſignemus ſeruos dei noſtri in frõtibus eorũ. Et audiui numerum ſignatorum centũ quadraginta quatuor milia ſignati, ex omni tribu filio

rum

rum Iſrael. Ex tribu Iuda, duodecim milia ſignati. Ex tribu Ruben, duodecim milia ſignati. Ex tribu Gad, duodecĩ milia ſignati. Ex tribu Aſer, duodecim milia ſignati. Ex tribu Neptali, duodecĩ milia ſignati. Ex tribu Manaſſe, duodecĩ milia ſignati. Ex tribu Symeõ, duodecim milia ſignati. Ex tribu Leui, duodecĩ milia ſignati. Ex tribu Iſachar, duodecim milia ſignati. Ex tribu Zabulon, duodecĩ milia ſignati. Ex tribu Beniamin duodecim milia ſignati.

DESCRIPTO tanto bello eccleſiæ, ne ſui deficerent confortat eos per quoddam ſuũ auxilium, ſcilicet cum diabolus ſit paratus vbiq; fidelib⁹ nocere, prohibetur à domino, vt nunquã ſuos poſſit impedire. [Poſt hęc] ſecundum ordinem viſionum [vidi quatuor angelos ſtantes ſupra quatuor angulos terræ,] id eſt diabolos, qui tantum dicuntur angeli ſecundũ dignitatẽ creationis: vel quia mittũtur ad puniendos malos & ꝓbandos bonos. Quatuor dicit eos, quia nocere habẽt in quatuor partibus mũdi, [tenentes quatuor ventos terræ.] Per ventos accipit prædicatores: quia ſicut ventus excutiens nubes irrigat terram & facit fructificare, & faciem terræ hilarem facit: ſic prædicatio mentes hominũ. Quatuor dicuntur iſti ſicut prædicti. [ne flaret ventus ſuper terram.] Per terram accipit habitãtes in terra, vel terrenis deditos. p[mare] habitãtes in inſulis, vel varius fluctuantes vitiis. Per [arborem,] quæ iam aliquantulum de terra excreuit, ſcilicet qui fidẽ recepit, vel qui iam paratus eſt fructum facere. Ecce auxilium contra prædictos angelos: quia Chriſtus prohibet eos nocere ſuis. [Et vidi angelum,] id eſt Chriſtum, [alterum,] id eſt diuerſum à prædictis [aſcendentem] mundũ, [ab ortu ſolis,] i. illuminantem ſicut ſol [habentem ſignum dei viui,] id eſt crucem, qua ſuos ſignaret, vel immunitatem à peccato ex quo deus apparet, [& clamauit voce magna quatuor angelis] quando dæmones in paſſione à poteſtate deiecit cũ magno imperio. Clamare dei facere eſt, [quibus datum eſt nocere terræ & mari, dicẽs.] De arbore tacet, quia ipſa excreuit de terra. [Quouſq; ſignem⁹ ſeruos dei noſtri] donec ego interius eos & exterius ſigno crucis diſcernamus [in frontibus eorum.] Signũ in fronte, quod quidẽ in aperto eſt, ſignificat confeſſionẽ oris, quæ nec in tribulatiõe debet taceri: ſignũ in pectore confeſſionem cordis ſignificat. [Et audiui] intellexi [numerum ſignatorũ] omnes eos ſignandos, qui per iſtos ſignificantur [centũ quadraginta quinq; milia.] Finitum numerũ ponit ſignatorum, quia deo finit⁹, licet nobis ſit infinit⁹. Hũc aũt numerũ ideo ponit, q̃a per ſuas partes ſignificat ꝑdicatores ſanctæ trinitatis. Conſtat enim ex duodenario in ſeipſo multiplicato. Per duodecim, qui tribus & quatuor conſtat habemus eos, qui ſunt ſignati fide ſanctę trinitatis in quatuor partibus mũdi: per mille ſignificamus perfectionẽ, [ex omni tribu,] id eſt ex omnibus gentibus [filiorum Iſrael,] qui ſunt viri deum videntes. [Ex tribu Iuda,] id eſt confitens. Hoc ſufficit his, qui non habent tempus operandi. Iudas qui quartus fuit inter filios Iacob, hic primus ponitur: vnde nobis datur intelligi, quod hæc generatio nõ ſit hiſtorialiter, ſed ſpũaliter. Dan ſextum filium præterit, quia ex progenie ipſius naſcetur Antichriſtus, ex quo innuitur ex omni numero ſanctorũ Antichriſtus eiiciendus. [Ex tribu Ruben,] id eſt videns filios, vt ſunt illi, qui aliquantulũ operantur. [Ex tribu Gad,] i. accinctus ſcilicet contra quamlibet tentationem. [Ex tribu Aſer,] id eſt beatus, ſcilicet mundanis nõ intentus. [Ex tribu Neptalim,] id eſt latitudo, ſcilicet hi ſunt q ex charitate aliis ſua largiũtur. [Ex tribu Manaſſe,] id eſt oblitus, per quẽ ſignificatur gẽtilis populus, qui oblitus idolorũ deo ſeruiuit, qui bene ſexto loco inducitur, q̃a Chriſtus ſexta ætate nat⁹ eſt. [Ex tribu Symeon] triſtitia, ſed recordatio de præteritis peccatis, quæ ſumma cuſtodia eſt ad conſeruationem virtutũ. [Ex tribu Leui,] id eſt additus, per quem ſignificantur illi qui non ſunt contenti inſtitutis, ſed ex ſe multa bona aſſumũt. [Ex tribu Iſachar,] id eſt merces, ſcilicet, qui iam faſtidiunt terrenã habitationẽ, & omnino intendũt ad remunerationem vt ille, Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto. ad Philip. 1. [Ex tribu zabulon,] id eſt habitaculum fortitudinis, ſcilicet laborẽ nõ recuſantes, ſed aliquãdo de contẽplatione ad actionẽ pro neceſſitate fratrum deſcendẽtes. [Ex tribu Ioſeph,] i. augmentum, ſ. eccleſiã in numero ſanctorũ multiplicantes. [Ex tribu Beniamin,] i. fili⁹ dexteræ: hi ſunt qui à ꝓpitiatione dei omnia reputant, nihil à ſe.

Poſt hæc uidi turbã magnã, quam dinumerare nemo poterat, ex oĩbus gentibus, & tribubus, & populis, et linguis ſtãtes ante thronũ, et in cõſpectu agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum. Et clamabãt uoce magna dicẽtes, Salus deo noſtro, qui ſedet ſuper thronũ & agno. Et oẽs angeli ſtabãt in circuitu throni, & ſeniorũ, et quatuor aĩaliũ, & ceciderũt ĩ cõſpectu throni in facies ſuas, et adorauerũt deũ dicẽtes, amẽ. Benedictio et claritas, & ſapiẽtia, et gratiarum actio, et honor, et uirtus, et fortitudo

deo noſtro in ſecula ſeculorũ, amen.

POST hęc.] Iſtud quod modo dicit, eſt quaſi expoſitio ſupradictorũ, ſcilicet quod ſuperius dixit ſub finito numero ſignatorum, hic dicit turbam innumerabilem: quod ibi per duodecim tribus, hic per vniuerſitatem gentium: quaſi dicat, Sicut erat prædictum, ita vidi completum. [Poſt hæc vidi turbam magnã, quam dinumerare nemo poterat,] licet numerus deo ſit cognitus, hominibus tamen eſt incertus, [ex oĩbus gentibus,] etiã barbariſſimis, [& tribubus] in vnaquaque gente, [& populis, & linguis,] in eodem populo ſunt diuerſæ linguę, ſcilicet ex omni diuerſitate linguarum, [ſtantes ante thronũ] id eſt parati obedire deo iudici, vel etiam ſuis prælatis, [& in cõſpectu,] vt & conſpiciãt & conſpiciantur [agni] Chriſti, & hi erant [amicti ſtolis albis] innocẽtia & immortalitate, [& palmæ in manibus eorũ,] id eſt victoriæ quæ ex operibus procedũt, [Et clamabãt,] & modo & in futuro maxime clamabũt, & p hęc omnia debet eccleſia maxime animari. [voce,] affectione [magna, dicentes, Salus deo noſtro, ſcilicet quęcunque bona habemus ſiue remiſſionem peccatorum, ſiue operationem bonam, vel æternam gloriam nihil à nobis, ſed omnia radicaliter à deo & conſummatiue vt dicitur. 1. Corinth. 12. a. & ad Galat. 3. a. & ad Philip. 2. b. nihilominus dei adiutores ſumus vt deducit D. Paulus. 1. Corinth. 3. b. [& agno] filio dei Chriſto, [& omnes angeli ſtabãt.] Angelos inducit de conſortio ſanctorum gaudentes, & eorum teſtimonium confirmantes. [& ceciderunt,] humiliauerunt ſe ei, [in cõſpectu throni,] vt conſpiciant & conſpiciantur [in facies ſuas] in conſcientias ſuas rationabiliter vidẽtes quod faciunt, [& adorauerunt deum dicentes, amen.] Amen ſcilicet quicquid ei attribuitis verum eſt. Vel amen ad ſequentia legamus. amen, id eſt verus in omnibus promiſſis. Pſal. 144. Fidelis dominus in omnibus verbis ſuis. [& benedictio] exaltatio, quoniam habet vltra omnem creaturã, vel noſtra exaltatio in virtutibꝰ. [& claritas] impaſſibilitas, vel noſtra claritas in operibus bonis. [& ſapientia,] quia omnia ſcit, vel quia nos ſcientes facit, [& gratiarum actio,] id eſt gratias de omnibus bonis, quæ habemus, referre debemus ſibi. [honor,] id eſt veneratio, quæ ſibi ab omni bono exhibetur, [& virtus] potentia impediendi inimicos, quã etiã dat ſuis. [& fortitudo] affectus virtutis, quam habet à ſeipſo, non indigens petere aliunde, & per hæc data deo variæ hæreſes contundũtur [in ſecula ſeculorum,] neque hoc ad tempus, ſed æternaliter.

Et reſpondit unus de ſenioribus dicẽs mihi, Hi qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt, & unde uenĩut? Et dixi illi, Domine mi tu ſcis, & dixit mihi, Hi ſunt qui uenerunt de tribulatione magna, & lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni. Ideo ſunt ante thronũ dei, & ſeruiũt ei die ac nocte in templo eius. Et qui ſedet in throno habitat ſuper illos. Nõ eſuriẽt, neque ſitiẽt amplius, neque cadet ſuper illos ſol, neque ullus æſtus: quoniã agnꝰ qui in medio throni eſt reget illos, et deducet eos ad uitæ fontes aquarũ. Et abſterget deus omnem lachrymam ab oculis eorum.

POSTQVAM cognouit beatus Ioannes turbam illã in tãta dignitate, curat cognoſcere, qua via ipſa ad hæc peruenire potuit, vt doceat cæteros idem attendere. [Et reſpondit,] ſcilicet ſatisfecit deſiderio meo, acſi quæſiuiſſem. [Vnus de ſenioribus.] Omnes ſunt vnus, qui idẽ docẽt. [Qui ſunt?] quam digni [domine mi tu ſcis,] ſcilicet doce me neſcium. [Hi ſunt, qui venerunt,] & etiam venturi ſunt, [& lauerunt] bona operatione [ſtolas ſuas] innocentiam, vel corpora ſua. [ideo ſunt ante thronũ dei,] ſcilicet placent deo iudici, [in templo eius,] vel in præſenti eccleſia, vel exuti corpore ſunt templũ & habitatio eius, & ideo fruentes vero pane, & hoc dicit. [Et qui ſedet in throno,] qui dedit cognitionẽ angelis. [Habitat ſuper illos.] dabit eandẽ cognitionem etiam illis. Non eſurient neque ſitient amplius,] potati, ſcilicet fonte vitæ, [neq; cadet ſuper illos ſol, neq; vllus æſtus,] maior neq; minor tribulatio, [quoniã agnus, qui in medio throni eſt, reget illos,] deducẽdo de virtute in virtutẽ. [Et deducet eos ad vitæ fontes aquarũ,] & per hoc tandem ducet ad fontes aquarũ vitæ, id eſt ad indeficientem refectionem. [& abſterget deus omnem lachrymam ab oculis eorum] iam nullus dolor prorſus in eis eſſe poterit.

CAPVT VIII.

ET cum aperuiſſet ſigillum ſeptimum, factum eſt ſilentiũ in cœlo, quaſi dimidia hora.

VISIO TERTIA.

Et uidi ſeptẽ angelos ſtantes in conſpectu dei, et datæ ſunt illis ſeptẽ tubæ. Et alius angelus uenit, & ſtetit ante altare habẽs thuribulũ aureum. Et data ſunt illi incenſa multa, ut daret de orationibus ſanctorũ ſuper altare aureũ, quod eſt ante thronũ dei. Et aſcẽdit fumus incẽſorũ de orationibus ſanctorũ de manu angeli coram deo. Et accepit angelus thuribulum

aureum,

aureum, & impleuit illud de igne altaris, & miſit in terrã. Et facta ſunt tonitrua, & uoces, & fulgura, & terremotus magnus. Et ſeptẽ angeli, qui habebant ſeptem tubas, præparauerunt ſe ut tuba canerent.

E T cum aperuiſſet ſigillum ſeptimum factũ eſt ſilentium in cœlo.]pax, quia per totum mundum poſt mortem Antichriſti erit pax quaſi media hora, ſcilicet non diu durabit quies illa, quoniam cito veniet iudicium.

VISIO TERTIA.

E T vidi.] In hac tertia viſione agit de officio prædicationis iniuncto ſeptem angelis, qua prędicatione oſtendet fieri ſeptem perſequutiones & plagas mortales reproborum: neq; hic deuiat ab intentione, ſed multũ hortatur & inuitat eos, qui ſunt in eccleſia, vt patiẽter tribulationes ſuſtineãt: aliter enim fient extra eccleſiam & percutietur. Ponit hanc viſionem ad ſimilitudinem figuræ illius vbi filij Iſrael tubis canentes proſtrauerunt muros Hierico. Ioſue. 6. c. [Et vidi ſeptem angelos] vniuerſos, vel ſeptiformi ſpiritu imbutos. [ſtantes,] paratos deo obedire: vel non ceſſantes piis ſubuenire [in conſpectu dei.] quia non diſplicet deo damnatio impiorum. [& datæ ſunt illis tubę ſeptem,] id eſt officium prędicationis. [Et alius angelus] longe dignior, ſcilicet Chriſtus [venit] per humanitatẽ ſibi vnitam. [& ſtetit,] id eſt paratus deo noſtras orationes offerre ad ſimilitudinẽ ſacerdotis, [ante altare.] Dicitur ipſe Chriſtus altare ſuper quem deo offerimus: nihil enim prodeſſet quicquid faceremus niſi ipſo mediante, id eſt niſi in virtute paſſionis eius. & ſignificatur hic altare à noſtra cognitiõe tam remotum per altare aureum, quod eſt in ſancta ſanctorum, [habens thuribulũ aureũ,] id eſt vas ignis, per quod ſignificatur corpus Chriſti, vel apoſtolorum, qui ſunt vaſa ſpiritus ſancti. [Et data ſunt illi incenſa,] id eſt orationes à multis ſanctis deo oblatæ, [vt daret de orationibus ſanctorũ omnium,] id eſt vt repręſentaret deo patri orationes ſanctorum. [ſupra altare aureum,] id eſt ſupra ſeipſum: quia ipſe eſt totius boni fundamentum: vel diuinitati, quę eſt ſupra humanitatẽ, [quod eſt ante thronũ dei,] id eſt in beneplacito ſedẽtis in thronum, & hic notat vt quod placeat altari, placeat & ſedenti. [Et aſcendit fum⁹,] id eſt cõpunctio ꝓcreata ex oratione [de manu angeli] operatiõe Chriſti, [& accepit angelus] Chriſtus [thuribulũ] quos prius habebat paratos, vt per eos aliqd faciat. [Et impletur illud de igne altaris,] id eſt ſpiritu ſancto, quo ipſe plenus erat, [& miſit in terram] facere fructum. [Et facta ſunt] ab illis [tonitrua,] id eſt minæ [& voces] admonitiones, [& fulgura] miracula, [& terremot⁹] terreni inde moti ſunt, ſcilicet quidam ad bonũ, quidam ad malũ. [Et ſeptem angeli] vniuerſi prædicatores [parauerunt ſe vt tuba canerẽt,] id eſt in ſe parauerunt opere, quod aliis volebant prædicare, vel prouiderunt quid conueniret cuique perſonæ, vt Salomoni profundiora.

Et primus angelus tuba cecinit. Et facta eſt grãdo & ignis mixta in ſanguine, & miſſum eſt in terram. Et tertia pars terræ combuſta eſt, & tertia pars arborum concremata eſt. Et omne fœnum uiride combuſtum eſt.

E T primus angelus] ordine narrationis: vel quia hic fuit prima excæcatio, ſcilicet in Iudæa prædicantibus apoſtolis, [tuba cecinit] magna prædicatione intonuit, [& facta eſt grando] aliis grauis, aliis ſuauis, [& ignis] iraſcibilis irati ſunt contra prædicationem [commixta in ſanguinẽ,] quæ duo fuere cauſa perditionis ipſorũ, [& miſſum eſt in terram,] & hoc totum miſſum eſt in Iudæam, quæ eſt terra bene culta lege & prophetis. [Et tertia pars terræ.] Duæ quidem partes, ſcilicet perfectiores & minus perfecti, ſaluæ ſunt: tertia, id eſt omnes reprobi periẽrũt. [combuſta eſt,] id eſt à deo excæcata, & à miniſtris eius damnata. [& tertia pars arborum concremata eſt.] Arbores ſunt illi qui de terra excreuerũt, ſcilicet altiores in lege, quorũ pars reproba damnata eſt, [& omne fœnũ viride,] id eſt omnes prorſus dediti gaudiis ſeculi.

Et ſecundus angelus tuba cecinit, & tanquam mons magnus igne ardens miſſus eſt in mare. Et facta eſt tertia pars maris ſanguis, & mortua eſt tertia pars creaturæ, quæ habebant animas in mari, & tertia pars nauium interiit.

E T ſecundus angelus tuba cecinit] ordine narrationis, vel etiam reipſa. Iudęis enim reprobatis, conuerſi ſunt apoſtoli ad gentes, de quibus ita tertia pars damnata eſt, [tanquam mons magnus,] id eſt diabolus pro elatione. [igne ardens,] id eſt inuidia inſaniens ad nocendum. [& miſſus eſt in mare] in gentes. Dicitur diabolus miſſus ad gentes, licet in eis eſſet, quia cum prius ſecure omnes gentes obtineret, dormiebat & quieſcebat in eis, iam non compellẽs eas ad peccandum. Poſtquam vero duas partes perdidit de his, inſaniit in reliquis cupiens retinere. [Et facta eſt tertia pars maris ſanguis] peccatores, [& mortua eſt tertia pars creaturæ,] id eſt philoſophorum, qui habent maiorem diſcretionem inter gentes. Gentiles dicuntur mare, quia ſunt fluctuantes maximis vitiis. [& tertia pars nauium interiit,] id eſt rectorum inter gentes.

Digitized by Google

Et tertius angelus tuba cecinit, & cecidit de cœlo ſtella magna ardens tanquam facula, & cecidit in tertiam partem fluminum & in fontes aquarum, & nomen ſtellæ dicitur abſinthium. Et facta tertia pars aquarum in abſinthiū & multi hominū mortui ſunt de aquis, quia amaræ factæ ſunt.

E T tertius angelus tuba cecinit]ordine narrationis, vel quia poſtquam diabolus Iudæos & gentiles excęcare non potuit, ſeminauit hęreſes, & ſic aliquos peruertit [& cecidit] apparuit qđ ceciderat[de cœlo]ad literā, vel de eccleſia [ſtella,] id eſt diabolus qui dicitur ſtella ſecundum creationem,[ardens]inuidia, [tanquam facula.] Facula ardet & cōſumitur, ita diabolus, qui ſemper ardet inuidia tandem conſumetur, ſcilicet cum poteſtatem non habebit, ſed torquebitur cum aliis. [& cecidit in tertiam partem fluminum,] ſcilicet tertium ſenſum videlicet ſeminauit in ſcripturas,[& in fontes aquarum.]Fontes dicuntur vnde procedūt flumina, & per hoc ſignatur nobis euangelium, quod eſt fons & ſumma totius noſtræ fidei, ex quo procedunt flumina, id eſt expoſitiones, in quibus omnibus duo ſunt ſenſus fidelium, hiſtorialis, & allegoricus. tertius eſt, cum hæreſes inducuntur, [& nomen ſtellæ] erat[abſinthium] amaricatio.

Et quartus angelus tuba cecinit, et percuſſa eſt tertia pars ſolis, & tertia pars lunæ, & tertia pars ſtellarum: ita ut obſcuraretur tertia pars eorum, et diei non luceret tertia pars et noctis ſimiliter. Et uidi et audiui uocem unius uolantis aquilæ per medium cœlū dicētis uoce magna, Væ, uæ, uæ habitantibus in terra. De cæteris uocibus trium angelorum, qui erant tuba canituri.

E T quartus angelus tuba cecinit]quartus ordine narrationis, vel etiam reipſa, quoniam cum diabolus non poſſet excęcare omnes Iudæos, vel gentiles, & etiam hęreſes ſeminaſſet, tandem filios eccleſię aggreſſus eſt expugnare, & quoſdam inde ſubtraxit, tam de maioribus quam de minoribus,[& percuſſa eſt]ſubtractione gratiæ,[tertia pars]omnes reprobi, [ſolis] maiorū doctorū, [& tertia pars lunæ]minores, ſed tamen bene lucētes.[& tertia pars ſtellarum,]id eſt ſimpliciores, ſed tamen illuminantes,[ita vt obſcuraretur tertia pars eorum,]id eſt amittent bonam cognitionem, & bonam operationem, [& tertia pars diei non luceret,] id eſt qui illuminati fuerant à maioribus, [& noctis ſimiliter] illuminati à luna & ſtellis, ſcilicet à minoribus. Has quatuor damnationes ſine aliqua prænunciatione narrauit, vtpote præteritas, & quæ quotidie eueniūt: ad cæteras quæ ſequuntur ponit prænunciationem, quia illę tres futuræ ſunt in nouiſſimis temporibus. [Et vidi] in viſione perſtiti, [& audiui vocem vnius aquilæ.]Omnes ſancti prædicatores aquila dicuntur, quia & alte volant pennati virtutibus, & perſpicaciter rem intuentur.[Volantis per medium cœlū,]id eſt eccleſiæ quę celat in ſe diuina ſecreta, [dicentis voce magna,] quia in toto mundo prędicanda, vel quia magnū quid annūciat,[væ, væ, væ,[ter]de cæteris vocibus trium angelorum, qui erant tuba canituri,] accipiens hoc.

CAPVT IX.

ET quintus angelus tuba cecinit. Et uidi ſtellam de cœlo deſcendiſſe in terram. Et data eſt ei clauis putei abyſſi. Et aperuit puteū abyſſi, & aſcendit fumus putei, ſicut fumus fornacis magnæ, & obſcuratus eſt ſol, & aer de fumo putei. Et de fumo exierunt locuſtæ in terram. Et data eſt illis poteſtas, ſicut habēt poteſtatē ſcorpiones terræ. Et præceptum eſt illis, ne lederent fœnū terræ, neque omne uiride, neque omnem arborem, niſi tantum homines, qui nō habent ſignū dei uiui in frontibus. Et dictum eſt illis ne occiderent eos, ſed ut cruciarēt menſibus quinque, & cruciatus eorum cruciatus ſcorpij, cum percutit hominem. Et in diebus illis quærent homines mortem, & non inuenient, & deſiderabunt mori, & fugiet mors ab ipſis. Et ſimilitudines locuſtarum ſimiles equis paratis in prælium, et ſuper capita earum tanquam coronæ ſimiles auro, et facies earum ſicut facies hominum. Et habebant capillos ſicut capillos mulierum, & dentes earum ſicut leonum erant, & habebant loricas ferreas. Et uox alarum earū ſicut uox curruum equorum multorum currentiū in bellum. &

Digitized by Google

lum. & habebant caudas ſimiles ſcorpionum & aculei in caudis earum. Poteſtas earum nocere hominibus mẽſibus quinque. Et habebant ſuper ſe regem angelum abyſſi cui nomen Hebraice abadon, Græce autem apollyon, & Latine habet nomen exterminans.

ET quintus],& ordine & narratione. Hæc eſt damnatio eorum quos diabolus immittit parare vias ante faciem Antichriſti[& vidi ſtellam de cælo cecidiſſe in terram.] Ad literam,& laborantem ne quis locum ſuum impleret[& data eſt ei clauis,] id eſt poteſtas à deo conceſſa eſt ei [putei abyſſi.] Abyſſi dicuntur tenebroſi & profundi peccatores: putei profundiores inter eos [& aperuit puteum abyſſi] hæreſes quæ latebant in cordibus eorum proferre fecit[& aſcẽdit fumus putei], id eſt mala doctrina eorũ excæcans [ſicut fumus fornacis magnæ], id eſt ſimilis doctrinæ Antichriſti quæ eſt fornax probans bonos,& redigens in cinerem ligna, ſcilicet malos. vel ad literam [& obſcuratus eſt ſol] quidam alios illuminantes[& aër de fumo putei, id eſt quidam illuminati[& de fumo exierunt locuſtæ in terram], id eſt præambuli Antichriſti. Natura locuſtæ eſt vt de fumo oriatur. Diſcipuli tales bene locuſtis cõparantur, quia ſicut locuſtæ nec volare poſſunt & tamen nituntur & ſaliunt, ſed ſtatim deficiunt & ad terram decidunt, nec ſuper terrã incedere poſſunt,& viridia corrodunt, ita hæreſiarchæ illi nec ꝑ profundã cognitionem in altum volare poſſunt, nec per bonam operationem firmiter incedunt; ſed ſuperbia ſaliunt & in peius recidunt,& ſunt corroſores bonorum [& data eſt illi poteſtas] conceſſa à deo [ſicut habent poteſtatem ſcorpiones terræ] Scorpioni bene comparantur, quia ſicut ille blãdus facie cauda pungit occulte, ita hæretici decipiunt per hæc temporalia, perſuadendo hęc eſſe optima & ad vitam ſufficientia quæ ſunt vltima & viliora. vel ideo ſcorpioni comparantur, quia ſicut ſcorpius pungit & non ſentit, ſed paulatim diffunditur venenum & vrit, ſic decepti ab hæreticis prius non ſentiunt, ſed tandem perimuntur.[& præceptum eſt illis] Ecce auxilium quod dat ſanctis deus contra iſtos, ſcilicet prohibet eis ne noceant alicui ſuorum[ne læderent] in anima[fœnum terrę], id eſt adhuc carnales & in fide rudes, & ideo faciles decipi. [neque omne viride], id eſt iam prouectos [neque omnem arborem] paratos vt iã faciant fructum[niſi tantum hi qui non habent ſignum dei viui] in veritate[in frõtibus ſuis], id eſt in aperta confeſſione [& datum eſt eis] permiſſum eſt eis à deo cruciare corpora, animas non lędere, ſic quidem faciunt hæretici, poſtquam deficiũt in perſuaſione, per vim quærunt nocere,& hic de bonis dicitur[ne occiderẽt eos] morte ſpirituali [ſed vt cruciarentur menſibus quinque], id eſt ſecundum corpora quæ quinque ſenſibus vtuntur. Habet alia litera mẽſibus ſex propter ſex ætates quibus hæc vita diſtinguitur [& cruciatus eorum vt cruciatus ſcorpii] ſcilicet cum nõ poſſent per ſe nocere, accuſant eos apud principes ſcilicet[& in dieb⁹ illis quærẽt homines mortẽ] timentes lapſum[& nõ inuenient eam] vt probatiores reddantur[& fugiet mors ab ipſis] quia cura gregis aſtringet eos labori. Dixit ſuperius iſtos nocere vt ſcorpiones, modo deſcribendo eos vult tales oſtendere qui ſic poſſint nocere. [Et ſimilitudines locuſtarum] imaginariæ locuſtæ. [Similes equis paratis ad prælium] quia veloces ad diſcurrẽdum, feroces ad impugnandũ, nec prouidi in quos incurrant ſiue in ciues, ſiue non.[Et ſuper capita eorum] ſuper doctores eorum. Vel in mentibus vbi in ſe & coram aliis ſuperbiunt[tãquam coronæ] victoriæ de præcipitatis [ſimiles auro] non per veram ſapiẽtiam, ſed per mundanam ſapientiam [& facies eorum tanquam facies hominum.] Ad literam: quia extra oſtendent ſe humanos & pios, ſed intus occultabitur eorum iniquitas [& habebant capillos ſicut capillos mulierũ] capillos mores effœminatos,& fluxu dependentes, paratos quidem ad aliorum deceptionem; vel capillos minores qui per deceptiones iſtis adhęrent.[Dentes eorum], id eſt ipſi laniantes. [Sicut leonum erant] quia & lacerant & fœtorem ſcilicet verba fœtida & ſententias proferũt deprauatas. [Et habebant loricas ſicut loricas ferreas], id eſt obſtinationem cordis quam non penetret ſagitta veritatis: vel loricas ſententias falſitatis quę non admittant aliquam doctrinam veritatis [& vox alarum], id eſt tumultus ſẽtẽtiarum quem faciũt poſtquam ratione deficiunt [ſicut vox curruum equorum multorum currentiũ in bellum] ad literam vel ſicut diuerſi equi variis viis ad idẽ bellum currunt, ita iſti diuerſis hæreſibus ad impugnandam eccleſiam.[& habebant caudas ſimiles ſcorpionum.] Per caudas accipit principes terrenos, ad quos recurrunt hæretici poſtquam nec ratione nec tumultu proficiunt. Principes ideo dicuntur cauda, quia ſicut per caudam ferit ſcorpio ita principibus hæretici, poſtquam nõ proficiunt perſuaſione. Vel caudæ dicuntur doloſæ ſententiæ quibus coram blandiuntur, latenter pungunt[& aculei], id eſt peccatum quo ſtimulant alios ad peccandum[erant in caudis earum. Poteſtas eorum nocere hominibus] & etiam bonis ſecundum corpus[menſibus quinque] Oſtenſo quales inter ſe ſint, monſtrat etiam per quem hæc poſſint [& habebant ſuper ſe regem angelũ abyſſi], id eſt diabolum, qui dominatur omnibus qui ſunt in profundo vitiorum [cuius nomẽ Hebraice abadon] quaſi dicat, à quo cauete vobis omnis eccleſia, & ideo nominat eum omni lingua ſcilicet Græce, Hebraice & Latine, quibus ſcilicet linguis ſcriptũ eſt euangelium[Græce autem apollyon Latine exterminans] à patria

Digitized by Google

vice idem ſignificatur in cæteris linguis.

Vae unum abiit. Ecce ueniũt adhuc duo uæ. Poſt hæc & ſextus angelus tuba cecinit, & audiui uocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod eſt ante oculos domini, dicentem ſexto angelo qui habebat tubam, Solue quatuor angelos qui alligati ſunt in flumine magno Euphrate. Et ſoluti ſunt quatuor angeli qui parati erant in horam & diem & menſem & annum, ut occiderent tertiam partem hominum: & numerus equeſtris excercitus uicies milies dena milia audiui numerum eorum. Et ita uidi equos in uiſione, & qui ſedebant ſuper eos habentes loricas igneas & hyacinthinas & ſulphureas. & capita equorum erant tanquam capita leonum, & ex ore ipſorum procedit ignis & ſulphur. & fumus. Ab his tribus plagis occiſa eſt tertia pars hominum, de igne & fumo, & ſulphure, quæ procedunt de ore ipſorum. Poteſtas enim equorum in ore ipſorum eſt, & in caudis eorũ. Nam & caudæ eorum ſimiles ſerpentibus habentes capita & in his nocent. Et cæteri homines qui non ſunt occiſi in his plagis, neque pœnitentiã egerũt de operibus manuum ſuarum, ut non adorent dæmonia & ſimulachra aurea & argentea & ærea & lapidea & lignea, quæ neque poſſunt uidere, neque audire, neque ambulare, & non egerunt pœnitentiam ab homicidiis, neque à ueneficiis ſuis, neque à fornicatione ſua, neque à furtis ſuis.

VAE vnum abiit] narrata eſt vna dãnatio. [Poſt hæc & ſextus angelus tuba cecinit] ordine narrationis & ordine tẽporis. Hic eſt enim damnatio malorum in tempore Antichriſti. [& audiui vocem vnam ex quatuor cornibus altaris aurei.] Altare Chriſtus dicitur, cornua prædicatores Chriſtum ſubleuantes, & parati pro eo mori ſicut ſanguis ponebatur in cornibus altaris. Vel altare eccleſia ſe immolãs, in qua ſunt cornua defenſores aliorum. Quatuor dicuntur ſancti illi prędicatores, propter quatuor quæ de Chriſto annunciant, vel quatuor cornua quatuor euangelia quæ docent detegere fraudes Antichriſti [quod eſt ante oculos domini] ſupra quod quicquid offertur deus acceptum habet [dicẽtes ſexto angelo qui habebat tubam] Præcones ſcilicet præteriti temporis præmonent futuros quid ſit futurũ [Solue quatuor angelos] prędica eſſe ſolutos vt caueãt ſibi electi: vel ſolue excommunicando malos, & ſic abſoluentur & regnabunt in eis [qui alligati ſunt in flumine magno Euphrate] Duæ dicuntur contrariæ ciuitates, Hieruſalem & Babylon. Babylon quæ eſt confuſio & diaboli manſio dicitur, & altera dei. Apud Babylonẽ eſt fluuius Euphrates realiter, per quem ſignificantur mũdani principes, inundantes & fluctuantes, in quibus dicitur diabolus ligatus dum per eos latenter operatur: ſoluitur in eis dum manifeſte operatur. Vel dicantur ſoluti, quia à paſſione Chriſti refrenati non tantum potuerunt quantum tunc poterunt [& ſoluti ſunt quatuor angeli] & impletum eſt ſicut preceptum erat [qui parati erant in horam & diem & menſem & annum] Per horam accipimus dimidium annum, per diem annũ, per menſem annum, per annum idem, & ſic habem⁹ tres annos & dimidium, ſcilicet tempus perſequutionis Antichriſti. Vel per horam notemus quod continue nocere quærebant, quia nec horam intermittebãt p̃ cæterá qđ diu hoc faciebãt [vt occiderent tertiam partem hominum], id eſt reprobos [& numerus equeſtris exercitus] Soluto diabolo multi præcipitantur [vicies milies dena milia] Dena milia ſunt ſancti decem præceptis legis perfecti contra quos ponitur duplex numerus, quia mali ſunt plures [Audiui numerum eorum] Quaſi dicat. Bene pono numerũ, quia ego audiui numerũ, ſcilicet multo ampliores intellexi quam boni eſſent [& ita vidi equos in viſione] ſicut intellexeram quod ad deſtructionẽ aliorum equitarent, ſic intellexi quod per diabolum hoc facient quem ipſi portant velut equi dominos: vel diabolus accipiatur equus: mali, ſeſſores, qui ſuper ipſum fundantur [& qui ſedebant ſuper eos habebant loricas igneas & hyacinthinas & ſulphureas], id eſt muniebant eos ſententiis de quibus ſequitur æterna pœna. Vbi eſt fumus & ignis & fœtor. & ponitur hic p̃ cauſa effectus. huiuſmodi enĩ lorica, æterna pœna efficitur. Vel lorica æterna pœna quæ nũquã dimittit quos accipit. [& capita eorum] Deſcribit ipſos equos vt idoneos oſtendat qui nocere poſſint. Capita appellat ipſos maiores inter miniſtros diaboli [erant tanquam capita leonum] quia laniant & fœtent vt ſuperius in plaga locuſtarum dictũ eſt. Hic bene ponit faciẽ leonis, poſtquam dixit eos habere faciem hominis, quia

quia hæretici aliquid humilitatis oſtendunt, ſed miniſtri Antichriſti quod docent hoc etiam cogunt quibuscumque tormentis confiteri [& de ore eorum]prædicatione,quia ipſa eſt cauſa pœnæ[procedit ignis & fumus & ſulphur]Idem ſignificauit ſuperius per hyacinthum qui eſt lapis fumidi coloris. Iſtæ quidem tres diuerſæ pœnæ redduntur etiam in inferno ſecundum diuerſa commiſſa in hoc mundo.Ignis ibi datur his qui hic habuerunt nimium æſtum cupiditatum.Fumo ibi afficiuntur illi qui in hoc mundo obcęcantur ignorantia ſuperbiæ,fœtor ex ſorditate prauorum operum. [ab his plagis occiſa eſt tertia pars hominum de igne & fumo & ſulphure,quæ procedunt de ore ipſorum. Poteſtas equorum in ore ipſorum eſt.] Bene dixit, quod hæ pœnæ de ore equorum prodeant,quia poteſtas eorum nociua eſt in mala prædicatione [& in caudis eorum], id eſt in occultis deceptionibus. [Nam & caudæ eorum] Bene dixi quod in caudis ſit poteſtas.nam & [conſimiles]ſunt[ſerpentibus]& blandiuntur facie,& occulte fundūt venenum.[Habentes capita,& in his nocent]q̃ caudæ habēt capita, ſcilicet aliquos maiores per quos mordeant [& cæteri homines qui non ſunt occiſi in his plagis.]De his qui fuerunt in eccleſia, omnes reprobi mortui ſunt,& cæteri, ſcilicet qui nunquā fuerūt de eccleſia ſimiliter mortui ſunt in peccatis ſuis ſiue pagani ſiue Iudæi. [Neque pœnitentiam egerunt de operibus manuum ſuarum.]Oſtendit quoniam & iſti mortui ſunt.[Vt non adorarent dęmonia & ſimulachra aurea & argentea & ærea & lapidea.] Oſtendit diuerſa genera ſimulachrorum vt & in ſingulis eorum ſtultitia denotetur,& hoc proprie de gētibus[quę neque videre poſſunt neque audire.] Per hoc plane oſtendit nō eſſe adoranda, & cōtundit eorum inertiam qui talia adorant[& non egerunt pœnitentiam ab homicidiis ſuis.] Hęc pariter poſſumus accipere & de Iudęis.[Neque veneficiis ſuis neq; à fornicatiōe ſua] & per has partes intelligamus de reliquis vitiis.

CAPVT X.

Et uidi alium angelum fortē deſcendentem de cœlo amictum nube, & iris in capite eius, & facies eius erat ut ſol, & pedes eius tāquam columna ignis. & habebat in manu ſua libellum apertum, & poſuit pedem ſuum dextrum ſupra mare, ſiniſtrum autem ſuper terram. Et clamauit uoce magna, quemadmodum leo cum rugit. Et cum clamaſſet loquuta ſunt ſeptem tonitrua uoces ſuas. Et cum loquuta fuiſſent ſeptem tonitrua, ſcripturus eram, & audiui uocem de cœlo dicentem, ſigna quæ loquuta ſunt ſeptem tonitrua, & noli ea ſcribere.

DESCRIPTA perſequutione quæ erit tempore Antichriſti in eccleſia,ponit ecōtra auxilium quod imminet eis, ſcilicet Chriſtum.fideles enim conſiderantes talia de Chriſti conſolatione reficiētur[Et vidi aliū]à prędictis cōtrarium [fortem]cui hoſtis reſiſtere non poteſt, [deſcendentem]humiliātem ſe vſque ad cognitionem noſtram.[De cœlo]de cognitione angelorum.[Amictum nube]latentem in carne quæ eſt quibuſdam refrigerium,quibuſdam obcæcatio] & iris in capite eius], id eſt pax ſecundum propriam perſonam ſecundum quod dicitur. 2. Corint.5.d.deus erat in Chriſto mundū ſibi reconcilians.[Et facies eius erat vt ſol],id eſt qui veram de eo habet cognitionem lucet & illuminat[& pedes eius] ipſum portantes erant[tanquam columna], id eſt firmi in fide & alios ſuſtentantes[ignis]quia ſpiritu ſanctō accenſi [& habebat in manu ſua librum apertum],id eſt habebat omnes ſcripturas operatione ſua completas. vel reparationem humani generis manifeſte omnibus iam per ipſum adimpletam [& poſuit pedem ſuum]prædicatores[dextrū]firmiores[ſupra mare], id eſt ſuper fluxiores in peccatis[ſiniſtrum autem],id eſt minus firmos[ſuper terram] ſuper eos qui aliquantulum deſidebant & ſi non perfecte[& clamauit voce magna.[Per hos pedes loquutus eſt magna [quemadmodum cum leo rugit]Vox quidem leonis oſtendit eius virtutem & infert terrorem: vel ſicut nulla fera circuitum leonis audet tranſgredi, ſed remanet in ſylua audito rugitu,ita quiſque fidelis concluſus fide & donis ſpiritus ſancti remanet in eccleſia,audiens quid deus minetur exeūtibus.[Et cum clamaſſet]& ideo quia iſti ab eo miſſi prædicauerunt[loquuta ſunt ſeptem tonitrua],id eſt prædicauerunt vniuerſi ſucceſſores terrorē cæteris inferentes. [Voces ſuas]tempore ſuo congruentes [& cum loquuta fuiſſent ſeptem tonitrua,ſcripturus erā,& audiui] quia intelligerēt, ſancti [vocem] diuinam admonitionem [dicentem de cœlo]exponentes ne ſpargerent margaritas ante porcos,vt dicitur Matth. 7.a. [Signa]ſigilla ſcilicet vt amicis pateat, inimicos lateat:& hic innuit quod non ſit tacendum fidelibus [quæ loquuta ſunt ſeptem tonitrua,& noli ea ſcribere], id eſt noli ea manifeſtare infidelibus,in quibus nihil vtile generent. Hic per ſuā perſonā vbi ſcribere prohibetur,ſignificat nobis quod tempore Antichriſti prædicatio ceſſabit. Volentes enim ſancti ex præcedentium imitatione publice prædicare, intelligent infructuoſum, & potius tempore illo conculcandum verbum dei. erit enim tempore illo deſtructio cōtraria ædificationi Chriſti,quia ſicut Chriſtus eſt caput prædicationis & totius bonitatis, ita

Antichriſtus caput erit totius malitiæ & extinctionis verbi dei.

Et angelus quem uidi ſtantem ſupra mare & ſuper terrã, leuauit manum ſuam ad cœlum. & iurauit per uiuentem in ſecula ſeculorũ, qui creauit cœlum & ea quæ in illo ſunt, & terram & ea quæ in illa ſunt, & mare & ea quæ in eo ſunt, quia tempus amplius non erit. Sed in diebus uocis ſeptimi angeli cum cœpit tuba canere, cõſummabitur myſterium dei, ſicut euangelizauit per ſeruos ſuos prophetas.

CONTRA immenſam illam tribulationem quæ futura eſt tempore Antichriſti, & cõtra defectum prędicationis quæ ſumma refectio eſt, tempore perſequutionis, ponit eis conſolationem ſcilicet quam Chriſtus promittit ſuis, quia eis amplius non erit tempus, id eſt quia carebunt omni mutabilitate: & vt ſecuros faciat præmittit quaſi argumenta exemplum ſui, quia aſſumptus eſt in celũ, iã eſt immortalis, & quia iurat eis hanc ſtabilitatem per viuentem in ſecula ſeculorũ[&]hoc eſt,[Angelus]Chriſtus [quẽ vidi ſtantem ſuper mare & ſuper terrã, leuauit], id eſt exaltauit[manum ſuam], id eſt humanam naturam, qua ipſe operatus eſt[ad cœlum]& iurauit, firmiter ſtatuit, quia ſicut Chriſtus reſurrexit, ita & nos reſurgemus [per viuẽtem in ſecula ſeculorum] ſcilicet per ſeipſum. Iurare dei per viuentem in ſecula ſeculorum, nihil aliud eſt niſi quia ſicut ipſe vere viuit, ita certum eſt quod promittit.[Qui creauit cœlum & ea quæ in eo ſunt] Modo oſtẽdit eum potentem nos reſuſcitare, quoniam ipſe ex nihilo fecit omnia [& terram & ea quæ in ea ſunt, & mare & ea quæ in eo ſunt.] Vbi hæc omnia à deo dicit creata, deſtruit hæreſes quorumdam qui aſtruebant res quaſdam à dæmone creatas. [Quia tempus non erit amplius.] Bonis quidem non erit mutabilitas, quia impaſſibiles erunt & immortales: malis æterna mutabilitas ſecũdum diuerſas pœnas [Sed in diebus ſeptimi angeli, cum cœperit tuba canere, cõſummabitur myſteriũ dei], ſcilicet remuneratio ſanctorum, quod eſt ſecretũ quod nec oculus vidit, & cætera[ſicut euangelizauit per ſeruos ſuos prophetas] prædixerunt enim prophetæ primum & ſecundum aduentum domini.

Et uocem audiui de cœlo iterum loquentem mecum & dicentem, Vade & accipe librum apertum de manu angeli ſtantis ſuper mare, & ſuper terram. Et abii ad angelum dicẽs ei ut daret mihi librum, & dixit mihi, Accipe & deuora illum, & faciet amaricare uentrem tuum: ſed in ore tuo erit dulce tanquam mel. Et accepi librum de manu angeli, & deuoraui eum, & erat in ore meo tanquam mel dulce. Et cum deuoraſſem eum, amaricatus eſt uenter meus. & dixit mihi, Oportet te iterum prophetare populis & gentibus & linguis, & regibus multis.

ET audiui vocem de cœlo]diuinam admonitionem[iterum], id eſt de eiſdem agentẽ.[loquentem mecum & dicentem[, Vade]profice in virtutẽ dei, & gratia dei te dignum exhibe.[Accipe librum de manu angeli]& ſic intellige ſcripturam à deo completã per carnem aſſumptã. [ſtantis ſupra mare & ſupra terrã] parati adiuuare accedentes,[& abii ad angelum]quaſi obediens ampliaui mentẽ. & hic aperte docet quid debeat facere.[Dicẽs ei]opere & oratiõe [vt daret mihi librum], id eſt vt aperiret mihi ſenſum ſcripturarum[& dixit mihi,]quia ſi quem paratum videt quod bonum eſt ſponte offert. [Accipe & deuora illum], id eſt tracta diligenter operando & inquirendo [& faciet amaricare vẽtrem tuum] quia graue eſt carni implere diuina præcepta. Per ventrem qui eſt mollis & fragilis accipit carnem [Sed in ore tuo erit dulce tanquam mel], id eſt prædicando & cogitando [& accepi librũ de manu angeli] operatione & gratia Chriſti[& deuoraui eũ:& erat in ore meo tanquã mel dulce. Et cum deuoraſſem eum amaricatus eſt venter meus] graue eſt enim noſtræ carni ieiunare & cætera quæ præcipiuntur [Et dixit mihi], ſcilicet commonuit me ad prędicationem, manifeſtans mihi quia de captione illa exirem. [Oportet te iterũ prophetare populis, gentibus, & linguis & regibus multis] iniuncta prædicatione dedit mihi ſcripturas auxilio.

CAPVT XI.

ET datus eſt mihi calamus ſimilis uirgæ dicens, Surge & metire templum dei & altare eius & adorantes in eo. Atrium autem quod eſt foris templum eiice foras, & ne metiaris illud, quoniam datum eſt gentibus. Et ciuitatem ſanctam calcabũt menſibus quadraginta duobus. Et dabo duobus teſtibus meis, & prophe-

tabunt

Digitized by Google

tabunt diebus mille ducentis ſexaginta, amicti ſaccis. Hi ſunt duæ oliuæ & duo candelabra in conſpectu domini terræ ſtantes, & ſi quis eis uoluerit nocere, ignis exiet de ore ipſorum & deuorabit inimicos eorũ. Et ſi quis uoluerit eos lædere, ſic oportebit eum occidi. Hi habent poteſtatem claudendi cœlum, ne pluat diebus prophetiæ ipſorum: et poteſtatem habent ſuper aquas conuertendi eas in ſanguinem, & percutere terram omni plaga, quotieſcunque uoluerint. Et cum finierint teſtimonium ſuum, beſtia quæ aſcendet de abyſſo, faciet aduerſus illos bellum. Et uincet illos, & occidet illos. Et corpora illorum iacebunt in plateis ciuitatis magnæ quæ uocatur ſpiritualiter Sodoma & Aegyptus, ubi & dominus eorum crucifixus eſt: & uidebunt de populis & tribubus, & linguis & gentibus corpora eorum per tres dies & dimidium, & corpora eorum non ſinent poni in monumentis: & habitantes terram gaudebunt & iocundabuntur, & munera mittẽt inuicem: quoniam hi duo prophetæ cruciauerunt eos qui habitabãt ſuper terram.

ET datus eſt mihi calamus,] id eſt ſcriptura. Per calamum enim antiqui ſcribebant. [Similis virgæ,] ſceptro. quia reges conſtituit [dicens] admonens. [Surge] egredere, ne pigriteris prædicare [metire] prædica cuique ſecundũ ſuã capacitatem, vt ſic facias eos templum dei, ſicut ille qui vult templum fundare, metitur iaciens fundamentum & longitudinem & latitudinem, &c. [Templum dei & altare eius,] id eſt Chriſtum. minoribus nanque eſt prædicanda incarnatio & ſimilia: maioribus vnitas trinitatis & talia [& adorantes in eo] ſcilicet conſtituas qualiter in eo debeant adorare [Atrium autẽ quod eſt foris templum,] id eſt falſos Chriſtianos qui ſe ſimulant eccleſiam, ſed tamen factis negant [eiice foras] & eſt ratio præmiſſa quod ſint eiiciendi, quoniam ſunt foris, ſcilicet non operantur vt eccleſia & hoc eſt quod dicit, quod eſt foris templum eiice foras excommunicando, oſtende extra eſſe [& ne metiaris illud, quoniam datũ eſt gentibus,] id eſt omnino ſubtrahe prędicationem, quoniam conformes ſunt gentibus [& ciuitatẽ ſanctã cõculcabunt] & iſti eccleſiam ad iure viuendum congregatam perſequentur [menſibus quadraginta duobus] ſcilicet toto tẽpore prædicationis Antichriſti. & per hoc videtur innuere quod omnis perſequutio ſanctæ eccleſiæ in quocũque tempore ſit ab Antichriſto, ſicut illa quæ erit in tempore ſuo. Et vt præſentes confortet ne propter perſequutionem, quæ quidem adhuc leuis eſt, deſiſtant à prædicatione, dicit quia in tempore ſęuiſſimæ illius perſequutionis prædicabunt Helias & Enoch: & hoc dicit [& dabo verbum dei duobus teſtibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis ſexaginta] prędicabunt tribus annis & dimidio, & tunc incipiẽs regnare Antichriſtus interficiet eos aperte [amicti ſaccis,] id eſt veſte pœnitẽtiali, nõ quod his opus eſſet pœnitentia, ſed quia in ſe opere impleant quæ alios docent. [Hi ſunt duæ oliuæ.] Oliua eſt arbor plena ſucco, & iſti pleni ſunt ſpiritu ſancto [& duo candelabra lucentia,] quia aliis præbent lumen [in conſpectu domini terræ ſtantes] in beneplacito dei. Modo oſtendit quomodo inuincibilem potentiam dat ſuis deus damnandi impios, & hoc eſt, [& ſi quis eis voluerit nocere] à veritate deuocando [ignis exiet de ore eorum,] id eſt ſpiritualis ſententia [& deuorabit] damnabit [inimicos eorum. & ſi quis eos voluerit lædere] corporaliter [ſic oportet eum occidi,] ſic ſpirituali ſententia [& hi habent poteſtatem claudendi cœlum,] id eſt ſcripturas quæ celant archana dei [ne pluat diebus prophetiæ ipſorum,] quia non prædicabunt niſi cõgruo tempore. Hæc figura talis fuit dum Helias per tres annos & dimidium pluuiam realiter ceſſare fecit. 3. Regum. 17. a. [& poteſtatem habent ſupra aquas,] id eſt doctrinas ſuas quæ mentes fidelium irrigant [conuertendi eas] quãtum ad peruerſe intelligentes [in ſanguinem] in peccatum, ſicut legitur Moyſes feciſſe in Aegypto, Exodi. 7. c. [& percutere terram] terrenos omni plaga ſicut. fuerunt Aegyptij vt patet in libro Exodi [quotienſcunque voluerint. & cum finierint,] id eſt conſummauerint [teſtimonium] ſcilicet prædicationem, [beſtia] Antichriſtus [quæ aſcendet] ad regnum [de abyſſo,] per tenebroſos [faciet aduerſus eos bellum] ad literã. vel diſputationibus [& vincet illos & occidet illos] corporaliter. [& corpora eorum iacebunt in plateis] vt ſic terreantur alii ab imitatione eorum [ciuitatis] Hieruſalẽ [magnæ] olim in virtutibus nũc in malitia [quę vocatur [ſpũaliter] Sodoma,] id eſt muta, quia tunc non prædicabitur in ea [& Aegyptus,] id eſt tenebroſa, quia tunc erit ſine cognitione dei [Vbi dominus eorum crucifixus eſt. & videbunt de tribus & linguis & gentibus corpora eorum per tres dies & dimidiũ,] Quidam videbunt oculis, quidã ſola fama, quia toto tẽpore illius nequiſſimi impoſtoris & hæreſiarchæ Antichriſti prædicabitur, Videte ne

Digitized by Google

ſitis conſimiles illis qui ſic iacent inhumati.[& corpora eorum non ſinent poni in monumentis.& inhabitantes terram]mali ſcilicet[gaudebunt ſuper illos & iocundabūtur & munera mittent ad inuicē]hoc eſt ſignum iocūditatis [quoniam hi duo prophetæ cruciauerunt,]id eſt nequitias illorum contundendo , [qui inhabitant ſuper terram.]

Et poſt tres dies & dimidium ſpiritus uitæ à deo intrauit in eos , & ſteterunt ſuper pedes ſuos , & timor magnus cecidit ſuper eos qui uiderūt eos: & audierunt uocem magnam de cœlo dicentem illis , aſcendite huc. Et aſcenderunt in cœlum in nube,& uiderunt illos inimici eorum:& in illa hora factus eſt terremotus magnus , & decima pars ciuitatis cecidit,& occiſi ſunt in terremotu,nomina hominum,ſeptem milia. & reliqui in timore ſunt miſsi & dederunt gloriam deo cœli.

OSTENSA tribulatione eorū per quōrum exemplum iſtum inuitabat ad prædicandum,& etiam ſi opus eſſet ad patiendum,oſtendit & ipſorum coronas, vt ſimiliter iſtum de pmio ſecurum faciat,& hoc eſt[Et poſt tres dies & dimidium ſpiritus vitæ]anima æternaliter viuificans,non anima iam tantū ſeruitura his ſenſibus[à deo intrauit in illos]ſcilicet intraturum vidi[& ſteterūt] ſcilicet iam impaſſibiles & immortales[ſuper pedes ſuos,] ſcilicet firmi, non indigentes, quo innitantur ſicut prius viuentes in ſenio[& timor magnus cecidit ſup eos] quaſi pondus opprimens [qui viderunt eos] ſcilicet glorificatos[& audierunt vocem magnam] magnæ operationis [de cœlo]à Chriſto vel archangelo[dicentem]in ipſo actu adimplentem,[illis, aſcendite huc,] ad conſortium ſanctorum . [Et aſcenderunt in cœlum in nube]quæ ipſis ſit refrigerio,inimicis ſit timori.[& viderūt illos inimici eorum , & in illa hora] tempore glorificationis eorū[factus eſt terremotus magnus] mouebuntur terreni, vel in occiſione eorum mouebitur eccleſia [& decima pars ciuitatis ,] id eſt mali licet ad hoc ſint conſtituti vt decimus ordo ex hominibus reſtitueretur [cecidit] in pœnas vel de eccleſia[& occiſi ſunt in terremotu] æterna morte, vel quia poſtea non reſipuerunt [nomina hominum]ſcilicet quos deus pręſciuit malos per proprias diſtinctiones quaſi per nomina[ſeptem milia]vniuerſi perfecti in malitia [& reliqui] ſcilicet boni qui non ceciderunt in pœnas [ſunt miſſi in timore], ſcilicet timent caſum vel in reuerentia dei [& dederunt gloriā deo cœli]ſibi nihil attribuendo.

Væ ſecundum abiit: & ecce tertium uæ ueniet cito. Et ſeptimus angelus tuba cecinit,& factæ ſunt uoces magnæ in cœlo dicentes , Factum eſt regnum huius mundi dei noſtri & Chriſti eius & regnabit in ſecula ſeculorum amen. Et uiginti quatuor ſeniores qui in conſpectu dei ſedent in ſedibus ſuis , ceciderunt in facies ſuas , & adorauerunt deum dicentes, Gratias agimus tibi domine deus omnipotens,qui es & qui eras , qui accepiſti uirtutem tuam magnam,& regnaſti:& iratæ ſunt gentes,& aduenit ira tua,& tempus mortuorum iudicari , & reddere mercedem ſeruis tuis prophetis,& ſanctis,& timentibus nomen tuum , puſillis & magnis, & exterminandi eos qui corruperunt terram.

VAE ſecundum abiit] Secunda damnatio dicta eſt[& ecce tertium væ veniet cito,]narratione vel etiam tēpore [& ſeptimus angelus tuba cecinit]ordine narrationis & tēporis . Cum angelus iſtę annunciet iudicium, nō dicitur væ, niſi quantum ad partem malorū [& factæ ſunt voces magnæ in cœlo dicētes,] id eſt laudes deo de iuſtorum ſaluatione, & malorum damnatione.[Factum eſt regnum huius mundi dei noſtri] ſcilicet qui prius erat vilis & abiectus mundo, iam obtinet ſibi regnum coronans bonos & puniens malos[& Chriſti]filii [eius, & regnabit] ſcilicet regnum illud tenebit [in ſecula ſeculorum]in æternum non redibunt ſancti vel damnati , vt mundum rurſus incolant, ſicut volunt quidam hęretici[& viginti quatuor ſeniores]ſcilicet non ſoli minores , ſed etiam maiores glorificabunt deum [qui in conſpectu dei ,] id eſt conſiderantes quid deo placet [ſedent] ſcilicet iudicāt etiam in pręſenti[in ſedibus ſuis] in ſibi ſubditis[ceciderunt in facies ſuas]ſcilicet humiliauerunt in conſcientia vera [& adorauerunt deum dicentes Gratias agimus tibi domine deus omnipotens]quia nos ſaluaſti & impios damnaſti.[Qui es & qui eras, qui accepiſti virtutē tuā magnam]reſurgendo,ſpiritū ſanctum tuis dando,eccleſiam colligendo[& regnaſti]tuos à diabolo defendendo, inſuper illius poteſtatem cōfringendo.[& iratæ ſunt gentes] pro regno tuo. [& aduenit ira tua] & tandem modo apparet ira tua in eis. [& tēpus mortuorū] aduenit opportunitas

Digitized by Google

tunitas tam bonorum quam malorum [Iudicari]vt ſecernantur boni à malis[& reddere] aduenit [mercedem ſeruis ſuis prophetis] & ſibi & aliis præu dentibus[& ſanctis] in fide ſaltem fundatis.[& timentibus nomen tuum]hic comprehendit quoſcunque fideles . [puſillis & magnis.] & exterminandi eos] & aduenit tempus vt extra terminos veræ patriæ ponantur [qui corruperunt terram] ſcilicet ſeipſos mala operatione,alios doctrina vel exemplo.

VISIO QVARTA.

Et apertum eſt templum dei in cœlo, & uiſa eſt archa teſtamenti eius in templo eius. Et facta ſunt fulgura & uoces & terremotus, & grãdo magna.

IN hac quarta viſione agitur de pugna eccleſiæ & diaboli, & oſtenditur quibus auxiliis eccleſiæ vincatur diabolus. Vnde fideles maxime debent animari,ne ab eccleſia recedant. Antequam tractet iſtam quartam viſionem præmittit aliquid de ſecunda,ſcilicet de reuelatione myſteriorum,& de tertia,id eſt de officio prædicationis impleto per ſeptem angelos,quia hæc viſio pendet ex illis, quoniam ex reparatione hominum, & de damnatione malorum elicitur eccleſia quæ hic pugnat [Et apertum eſt templum dei in cœlo,] id eſt patuerunt myſteria eccleſiæ quæ figurabantur per tabernaculum.[& viſa eſt archa teſtamenti,] id eſt Chriſtus, in quo ſunt abſconditi theſauri ſapientiæ,ad Col.2.a.in quo eſt vetus & nouum teſtamentum, ſicut in archa erant tabulæ & manna,& cętera. Vel impletum, [in templo eius]in eccleſia quæ eſt in cœlo per bonam vitam. [& facta ſunt] Ecce de tertia viſione [fulgura] miracula vt prædictum eſt per angelos[& voces] admonitiones [& terremotus] quidam ſunt moti ad bonum, quidam non. [& grando magna quia prædicatio puniens & contundens viſa eſt intolerabilis.

CAPVT XII.

ET ſignum magnum apparuit in cœlo. Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus eius, & in capite eius corona ſtellarum duodecim. Et in utero habens, & clamat parturiens,& cruciatur ut pariat.

E T ſignum magnum apparuit] ex his vidi quãdam figuram procedentem magnum quiddam ſignificantem [in cœlo] quia res cœleſtis fuit quæ apparuit.[mulier] ecce ſignum,quia ſignificat eccleſiam[amicta ſole,Chriſto, qui eam obumbrat & illuminat [& luna] mundus, quia deficit & creſcit [ſub pedibus eius.] quia à mũdo ſuſtentantur in neceſſariis. Mulier ſignificat eccleſiam : quia ſicut mulier parit & nutrit, ita eccleſia parit homines in lucem & fidem,& nutrit eos omni verbo diuino [& in capite eius corona ſtellarum duodecim,] id eſt in Chriſto victoria mundi adquiſita per duodecim apoſtolos. Vel in capite, in principio eccleſiæ eadem corona [& in vtero ,] id eſt in memoria latet aliquid ſicut in vtero . [habens] verbum dei . [& clamabat] prædicando [parturiens] laborans. vt aliquos in lucem emittat[& cruciatur] ab inimicis vel à ſeipſa, quia non poteſt parere Chriſto quos vellet:vel quia affligit ſeipſam vt quod aliis prædicat ipſa opere impleat vt pariat.

Et uiſum eſt aliud ſignum in cœlo. Et ecce draco magnus rufus, habens capita ſeptem, & cornua decem, & in capitibus ſuis ſeptem diademata erant, & cauda eius trahebat tertiam partem ſtellarum cœli, & miſit eas in terram. Et draco ſtetit ante mulierem, quæ erat paritura ut cum peperiſſet, filium eius deuoraret. Et peperit filium maſculum qui recturus erit omnes gentes in uirga ferrea, & raptus eſt filius eius ad deum & ad thronum eius. Et fugit mulier in ſolitudinem ubi habet locum paratum à deo ut ibi paſcant illam diebus mille ducentis ſexaginta.

E T]contra hanc mulierem,[viſum eſt aliud ſignum in cœlo. Et ecce draco,] id eſt diabolus qui dicitur draco ſecundum fortitudinem [magnus]quia magnæ poteſtatis. Ideo dicit draconem viſum in cœlo,vt oſtendat ipſum propinquum ad impugnandam eccleſiam : quia ſi diceret eum in inferno,nõ videretur ratio quod poſſet cum eccleſia pugnare quam in cœlo viderat [rufus] ſecundum occiſionem . [habens capita ſeptem]principes vniuerſos per quos operatur. [& cornua decẽ,]id eſt decẽ regna . Hiſtorialiter quidem erit quod Antichriſto adhærebunt decem reges, quibus cæteri reſpondebunt. Per hos decem intelliguntur omnes mali diabo-

Digitized by Google

lo adhærentes. Vel decem cornua dicantur diuitiæ quibus potentes decalogum impugnant. [& in capitibus ſuis ſeptem diademata erant] vniuerſæ victoriæ de peruerſis. [& cauda eius] deceptiones quibus vitia celantur vt cauda turpia. [trahebat] ad infidelitatẽ omnes reprobos. & hoc dicit, [tertiam partem ſtellarum cœli] ſcilicet eorum qui aliquando illuminauerunt eccleſiam [& miſit eas in terram] in delectationem ex terrenis. Deſcripta muliere per ſe & dracone per ſe, oſtendit pugnam ipſorum [& draco] diabolus tali poteſtate confiſus [ſtetit] paratus [ante mulierem] nocere & impugnare eccleſiam [quæ erat paritura] quæ laborabat ad partum, & ideo putabat draco eam ſibi citius ceſſuram, [vt cum peperiſſet filium eius deuoraret] Ideo ſtabat vt cum mulier aliquem in lucem fidei emiſiſſet, draco iſte eum ad peccatum deuoraret [& peperit filium] ſcilicet Chriſtum [maſculum] propter fortitudinem. Eccleſia parit Chriſtũ. quia immittit ipſum in ſingulis mentibus fidelium, vel quia Chriſtus carnaliter fuit de his qui fuerunt eccleſia. [qui recturus erit omnes gentes in virga ferrea] in iuſtitia inflexibili [& ecce.] Hic ponit vnde eccleſia habeat ſpẽ incipiẽdi pugnam. Ex hoc quod filius ſuus raptus eſt ad dexteram dei, confiſa tanto auxilio pugnare incipit, ſecura de ſua reſurrectione conuincit. & hoc eſt [Raptus eſt] caro contra naturam carnis [filius eius ad deum,] ad æqualitatem dei, [& ad thronum eius] vt cum patre iudicet [& mulier] eccleſia per auxilium filij [fugit] à gloria [in ſolitudinem] vt mente deſerat ſuperbiam huius mundi. Quare illuc? Quia ibi [habet locum paratum à deo] & hoc eſt quod dicit. Vbi habet locum paratum à deo, id eſt quia deus parauit ei talem locum. quædã confortatio eſt [vt ibi paſcat eam] prędicationis doctrina [diebus mille ducẽtis ſexaginta] tribus annis & dimidio, id eſt prædicatione quam dominus tanto tempore fecit aſſidue, paſcitur eccleſia.

Et factum eſt prælıũ in cœlo magnum. Michael & angeli eius præliabantur cum dracone: & draco pugnabat & angeli eius, & non ualuerunt, neque locus inuentus eſt amplius in cœlo eorum. Et proiectus eſt ille draco magnus ſerpens antiquus qui uocatur diabolus & ſatanas, qui ſeducit uniuerſum orbem, proiectus eſt in terram, & angeli eius cum illo miſſi ſunt. & audiui uocem magnam in cœlo dicentem, Nũc facta eſt ſalus & uirtus & regnum deo noſtro & poteſtas Chriſti eius, quia proiectus eſt accuſator fratrũ noſtrorum, qui accuſabat illos ante conſpectum dei noſtri die ac nocte: & ipſi uicerũt illum propter ſanguinem agni, & propter uerbum teſtimonii ſui, & non dilexerunt animas ſuas uſque ad mortem. Propterea letamini cœli, & qui habitatis in eis.

ET factum eſt] ecce aliud auxilium [prælium magnum in cœlo. Michael & angeli eius præliabantur cum dracone.] Preliatur quidem Michael inſpirando fidelibus per quæ crebras diaboli tentationes exuperent, vel inferendo corporale auxilium, vel per ſeipſum, vel per quemcunque minorem angelum. quia omnes ei ſunt ſubditi [& draco pugnabat & angeli eius, & non valuerunt] deiicere eccleſiam in peccatum [neque locus inuẽtus eſt eorum amplius in cœlo] ſcilicet non potuerunt amplius illam mulierem per tentationes ſuperare. & agitur hic de occulto bello ſcilicet per ſuggeſtiones. [Et proiectus eſt draco ille magnus] auxilio filii & angelorum à bonis. [Serpens] propter calliditatem [antiquus] propter primam ſeductionem [qui vocatur diabolus] quaſi dicerent, à quo cauete vobis omnes, quia iſte diabolus vocatur, id eſt fluens à bonis ſcilicet ad malos, [& ſatanas] aduerſarius [qui ſeducit vniuerſum orbem] ſecundum reprobos [proiectus eſt in terram,] cadens à fidelibus atrocius impugnat cæteros [& angeli eius] cum illo miſſi ſunt. Ecce ponit quandam exultationem in cœlo de hac victoria eccleſiæ, & hoc eſt [Audiui vocem magnam in cœlo dicentem] vel ab angelis, vel ab animabus ſanctis. [Nunc] ex tempore Chriſti [facta eſt ſalus] remiſſio peccatorum in baptiſmo [& virtus] confortatio ad operandum in confirmatione [& regnum] quia regit ſuos de virtute in virtutem [deo noſtro & poteſtas Chriſti eius,] quoniã hæc omnia per Chriſtum operatus eſt [quia proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorum,] id eſt diabolus qui perducendo ad peccatum reddit accuſabiles. [qui accuſabat illos] ſcilicet officium ſuum eſt accuſare, à quo officio nunquam ipſe ceſſabit [ante conſpectum] quia nihil latet eum. per quod multum monet cauere [ante conſpectum dei noſtri die ac nocte] aſſidue [& ipſi vicerunt eum] non cedendo ſuggeſtionibus eius [propter ſanguinẽ agni] ſcilicet imitando paſſionem Chriſti [& propter verbum teſtimonij ſui,] quia non tacet verbum diuinum vbi locus eſt, & fidem quã teſtatus eſt Chriſtus [& nõ dilexerunt animas ſuas vſque ad mortem] ſcilicet animalitates ſuas, ſcilicet non ſatisfaciendo carni, vt inde perirent animæ. [Propterea lætamini cœli] angeli vel ſancti apoſtoli [& qui habitatis in eis.] inter eos ſcilicet minores.

Væ ter-

Digitized by Google

Væ terræ & mari, quia deſcendit diabolus ad uos habens iram magnam, ſciens quod modicum tempus habet. Et poſtquam uidit draco quod proiectus eſt in terram, perſequutus eſt mulierem quæ peperit maſculum. Et datæ ſunt mulieri duæ alæ aquilæ magnæ ut uolaret in deſertum in locum ſuum, ubi alitur per tempus & tempora & dimidium temporis à facie ſerpentis. Et miſit ſerpens ex ore ſuo poſt mulierem aquam tanquã flumen, ut eam faceret trahi à flumine. Et adiuuit terra mulierem, & aperuit terra os ſuum, & abſorbuit flumen quod miſit draco de ore ſuo. Et iratus eſt draco in mulierem, & abiit facere prælium cum reliquis de ſemine eius qui cuſtodiunt mandata dei, & habent teſtimonium Ieſu. Et ſtetit ſuper arenam maris.

VAE terræ & mari quia deſcendit diabolus ad vos] & quia proiectus eſt diabolus à bonis, væ vobis in quibus ipſe modo habitat, quia ſic iam adhærebit, vt nequeat ſeparari [habens irã magnam,]quia videt ſibi multos ſubtrahi & in locum ſuum reſtitui [Sciens quia modicum tẽpus habet] inde magis inſanit. [& poſtquã vidit draco quod proiectus eſt in terram]cum videt diabolus ſe per occultam fraudem non poſſe proficere[perſequutus eſt mulierem] aggreditur aperte impugnare [quæ peperit maſculũ] à quo habet auxilium in aperta pugna [& datæ ſunt mulieri]deus dedit[duæ alæ] duo teſtamẽta vel gemina dilectio, vel duæ vitæ actiua & cõtẽplatiua [aquilæ magnæ] quia in altũ volant.ſ. vſque ad ipſum deum, & ſunt perſpicacis intuitus in ſcripturis.[vt volaret in deſertum in locũ ſuum],ſcilicet à deo ſibi datum [vbi alitur] alimonia doctrinæ veritatis prædicatæ à deo [per tempus & tempora & dimidium temporis] per hoc tempus, ſcilicet per tres annos & dimidiũ [à facie]à præſentia[ſerpẽtis] callidæ deceptionis.[& miſit ſerpens ex ore ſuo] ex prædicationis inſpiratione [poſt mulierem] vt eam aſſequeretur,ſed nec attingere potuit [aquam] tribulationem[tanquam flumen] maxime inundãtem & fluctuantem [vt eam faceret trahi à flumine]in peccatum [& adiuuit terra mulierem] ſcilicet Chriſtus dedit vires eccleſiæ patiendi aduerſa,vel ſancti orando.terra Chriſtum ſignificat propter ſtabilitatem, qui abſorbuit omnẽ tribulationem, quia idoneum ſe fecit vt reciperet quicquid ſibi inferretur,quia recipiẽs iniuſtam mortem damnauit mortem, & item cæteras tribulationes quas omnes iuſte ſuſtinuit, & hoc eſt quod ſequitur,[Et aperuit terra os ſuum,& abſorbuit flumen quod miſit draco ex ore ſuo,& iratus eſt draco in mulierem,] quia licet non poſſit deuincere,non tamen deſiſtit inuidere,& locum inuaſionis quærere [& abiit facere prælium]iam deſerens firmiores. [cum reliquis],ſcilicet cum minoribus [de ſemine eius, qui cuſtodiunt mandata dei]quales ſunt qui opere implent[& habent teſtimonium Ieſu]ſcilicet quod credunt coram teſtantur[& ſtetit ſuper arenam maris] ſuper reliquias non ſtetit,quia nõ omnes eos ſibi adiungit,ſed ſupra arenam ſcilicet infructuoſos,nec vinculo fidei alligatos[ſtetit,]id eſt ſecure immoratus eſt,in quibus ſua veſtigia apparent.

CAPVT XIII.

ET uidi de mari beſtiam aſcendentem, habentem capita ſeptem & cornua decem, & ſuper cornua eius decem diademata, & ſuper capita eius nomen blaſphemiæ.

ET vidi de mari]de mundo [beſtiam] collectionem omnium beſtialiter viuentium [aſcendentem]per alios ſe exaltantem [habentem capita]principes [ſeptem] vniuerſos. [& cornua decem] ſcilicet regna & potentias per quæ impugnant decem præcepta legis , & per illa decẽ regna quæ Antichriſto realiter adhærebunt, ſignificantur omnia illa in quibus eſt impugnatio legis. [& ſuper cornua eius decem diademata .] quia non eſt aliquod præceptum quod per principes non infringatur,& de quo ipſi non cõronentur [& ſuper capita eius] in principibus [nomen blaſphemiæ].quia dicunt Chriſtum nõ fuiſſe deum & ſimilia: vel quia dicunt iſtum deũ hanc ſuam familiam ideo repræſentat nobis vt eam videamus aptam quæ & arenam retineat in ſua infidelitate,& alios ſciat adtrahere.

Et beſtia quam uidi ſimilis erat pardo, & pedes eius ſicut urſi, & os eius ſicut os leonis. & dedit illi draco uirtutem ſuam, & poteſtatem magnam. Et unum de capitibus ſuis uidi quaſi occiſum in morte, & plaga mortis eius curata eſt, & admirata eſt uniuerſa terra poſt beſtiam, & adorauerunt beſtiam dicentes, Quis ſimilis beſtiæ, & quis poterit pu-

gnare cum ea. & datum eſt ei os loquens magna & blaſphemiam, & data eſt illi poteſtas facere menſes quadraginta duos. Et aperuit os ſuum in blaſphemias ad deum blaſphemare nomen eius, & tabernaculum eius, & eos qui in cœlis habitant. Et datum eſt illi bellum facere cum ſanctis, & uincere illos. & data eſt illi poteſtas in omnem tribum & populum & linguam & gentem: & adorauerunt eam omnes qui habitant terram, quorum non ſunt ſcripta nomina in libro uitæ agni, qui occiſus eſt ab origine mũdi. Si quis habet aurem audiat. Qui in captiuitatem duxerit, in captiuitatem uadit. Qui gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic eſt patientia & fides ſanctorum.

ET beſtia quam vidi ſimilis erat pardo] quia ſicut pardus eſt animal maculoſum, ita iſti maculoſi diuerſis hæreſibus, vel etiam quia collecti ex diuerſis populis [& pedes eius ſicut vrſi] diſcurſores, qui annunciando beſtiam portant eam, & ſunt feroces, & temere concultantes ſicut vrſus. [& os] maiores in ſermõe [ſicut os leonis,] quia laniant ſanctas ſcripturas & fœtentes ſententias mittunt [& dedit illi draco virtutem ſuam] vt faciat miracula, [& poteſtatem magnam] ſeducendi multos [Et vidi vnum de capitibus ſuis] Antichriſtũ, ſcilicet principale caput [quaſi occiſum in morte] finget quidẽ ſe blaſphemus nebulo ille mori, & die tertia reſurgere [& plaga mortis eius curata eſt] ficta reſurrectione [& admirata eſt vniuerſa terra poſt beſtiam] imitando beſtiam [& adorauerunt beſtiam] per principale caput ſcilicet per Antichriſtum [dicentes. Quis ſimilis beſtiæ? & quis poterit pugnare cũ illa?] ſcilicet voluntati eius reſiſtere [& datum eſt] permiſſum eſt à deo [ei os loquens magna] in ſui magnificatione [& blaſphemiam] dicendo filium dei ſe eſſe [& data eſt illi poteſtas facere] talia [menſes quadraginta duos. & aperuit os ſuũ in blaſphemias] in tantam fiduciam prorupit vt quod prius occulte, modo publice audeat blaſphemare [ad deum] negando Chriſtum eſſe deũ [blaſphemare nomen eius,] id eſt omnem inſtitutionem ipſius per quam laudabilis apparet [& tabernaculum eius,] id eſt illos in quibus ipſe militauit, vocans eos degeneres & pannoſos, oſtentans reges ſuos [& eos qui in cœlo habitãt] etiam ſupernos ſpiritus [& datum eſt illi] permiſſione dei [bellum facere cum ſanctis, & vincere illos] corporaliter [& data eſt illi poteſtas in omnem tribũ & populum & linguam & gẽtem. & adorauerunt eam] beſtiam [qui inhabitãt terram,] ſcilicet reprobi [quorum non ſunt nomina ſcripta in libro vitæ agni qui occiſus eſt ab origine mundi,] in ſuis, vt in Abel, vel quia ita diſpoſitum fuit ab initio mundi [Si quis habet aurem audiat] Quædam admonitio eſt, ne hãc beſtiam imitemur, licet ſic habere poteſtatem videamus, quia tandem damnabitur beſtia, & omnes ſequaces ſui. [Qui in captiuitatem duxerit] ſcilicet à fide nos ſeducendo vt Antichriſtus [in captiuitatem] in damnationem [vadit. Qui in gladio] materiali vel perſuaſionis [occiderit] vt Antichriſtus & ſui, [oportet eum gladio occidi] verbo dei [Hic eſt] & quia iſti peribunt, ideo contra ipſos eſt nobis habenda fides & patientia, ne nos cum ipſis pereamus [patientia] contra tribulationes [& fides] contra malos perſuaſores [ſanctorum.

Et uidi aliam beſtiam aſcendentem de terra, & habebat cornua duo ſimilia agni, & loquebatur ſicut draco. Et poteſtatem prioris beſtiæ omnem faciebat in conſpectu eius. Et fecit terram & habitantes in ea adorare beſtiam primam, cuius curata eſt plaga mortis, & fecit ſigna magna, ut etiam ignem faceret de cœlo deſcendere in terram in conſpectu hominum, & ſeducit habitantes terram propter ſigna quæ data ſunt illi facere in conſpectu beſtiæ, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem beſtiæ quæ habet plagam gladii. Et uixit, & datum eſt illi ut daret ſpiritum imagini beſtiæ, & ut loquatur imago. Et faciet ut quicunque non adorauerint imaginem beſtiæ occidãtur. & faciet omnes puſillos & magnos, & diuites, & pauperes, & liberos & ſeruos, habere characterem eius in dextra manu, aut in frontibus ſuis, & ne quis poſſit emere aut uẽdere niſi qui habet characterem beſtiæ, aut nomen aut numerum nominis eius. hic eſt ſapientia. Qui habet intellectum computet numerum beſtiæ. Nu

merus

merus hominis eſt. & numerus eius eſt ſexcenti ſexaginta ſex.

DESCRIPTA tribulatione quæ fiet p Antichriſtum & ſuos maiores, ſubiungit aliam quæ fiet per ſuos apoſtolos, quos per totum mũdum ſeminabit, & hoc dicit, [& vidi aliã beſtiã] priore minorem [aſcendentem] in cumulum ſuperbiæ [de terra] per deditos terrenis [& habebat duo cornua ſimilia agni] quia ſimulabunt ſe habere innocentiam & veram doctrinam, & miracula ſicut Chriſtus habuit, vel duo teſtamenta ſibi vſurpabũt [& loquebatur ſicut draco], ſcilicet ſeductorie loquẽtur ſicut diabolus in Antichriſto [& poteſtatem prioris beſtię omnem faciebat,] id eſt omnes modos decipiẽdi & nocẽdi quos Antichriſtus habuit [in conſpectu eius] vt placeant Antichriſto [& fecit terram & habitantes in ea,] id eſt terrenos & in amore terræ perſeuerantes. vel terram ſecundum corpus, habitantes in ea ſecũdum animas, [adorare beſtiã primam] Antichriſtum [cuius curata eſt plaga mortis] Hoc enim habebunt fundamentum ſuę prædicationis, ſicut apoſtoli reſurrectionẽ Chriſti [& fecit ſigna magna] ad confirmationẽ prędicationis ſuæ [vt etiam ignem faceret de cœlo deſcendere in terram in conſpectu hominum] quia ſicut apoſtoli acceperunt ſpiritũ ſanctũ in ſpecie ignis, ita malignum ſuum ſpiritum faciẽt iſti deſcendere in ſpecie ignis, & in hoc quaſi ſuperabunt apoſtolos, quia hoc etiam manifeſte facient [. & ſeducit habitantes in terram propter ſigna quæ data illi facere in cõſpectu beſtiæ] ad laudem Antichriſti, quia per vocationẽ nominis eius fiebant ſigna eorum [dicens habitantibus in terram vt faciant imaginem beſtiæ], ſcilicet vt conformes ſe faciant Antichriſto, opera ipſius imitando. [qui habet plagã gladij & vixit] Ecce item ponit fundamẽtum ſuæ prædicationis [& datum eſt illi] permiſſum à deo ad probationem ſuorum. erunt enim perfecti qui ei non cedent [vt daret ſpiritum] malignum [imagini beſtiæ, & vt loquatur imago beſtiæ,] i. habeat in ipſis effectũ ſpiritus ſancti, id eſt loquatur variis linguis. [& faciet] minor beſtia per prĩcipes mũdanos. [vt quicunque non adorauerint imaginẽ beſtiæ] imitatores Antichriſti [occidantur] ſecundum corpus [& faciet] prędicando bonitatẽ fidei [oẽs puſillos & magnos, & diuites & pauperes, & liberos & ſeruos, habere characterẽ eius in dextra manu]. ſ. ſignũ, quia opere oſtendebãt ſe ei ſeruire, quod eſt dicere, Iſti pſeudoapoſtoli dicent quia iſte dominus ſuus nullius conditionis hominem abiicit, alius iſte qui præceſſit qui dictus fuit Chriſtus ſolos pauperes ſecum habebat [aut in frontibus ſuis]. ſ. aperte cõfitebũtur eum deũ eſſe [& ne quis poſſit emere aut vendere] ad literam, vel verbum dei. qui enim prædicat dat precium. ſ. verbum dei. & accipit mercedem, ſcilicet recipientes verbũ homines aut ſeipſos vendũt [niſi qui habet characterem beſtię] id eſt qui ſe ei conformes dicebant [aut nomẽ,] id eſt Antichriſti vocantur. ſ. deum eum eſſe cõfitentes [aut numerum nominis eius.] Numerũ nominis eius accipiũt hi qui remunerationem ab eo expectant. quod faciendum eſſe in numero literarum nominis notat. [Hic eſt ſapientia.] Quædam admonitio eſt, quia in hoc erit multa deceptio [Qui habet intellectum computet numerum beſtiæ] computãdo intelliget etiam per numerum nominis eum non eſſe remuneratorẽ [Numerus enĩ hominis eſt, & numerus eius eſt, ſexcenti ſexaginta ſex] licet ſui per hunc numerum deum eſſe predicent, ſapiens tamen percipiet hunc numerum non eſſe dei, ſed puri hominis. Quia hic liber Græce factus fuit, ſecundum Græcos numerus de quo hic dicit eſt inquirendus. ſignificant enim numerũ omnes literæ apud Græcos. [nomen eius] ANTEMON quod ei conuenit ſecundum hoc quod Chriſto cõtrarius dicitur, ex literis illius nominis A vnũ numeratur, N quinquaginta, T trecẽti, E quinq; M quadraginta, O ſeptuaginta, S ducenti. Sũt alia multa nomina, ſed ex ſingulis colligitur eadem ſumma. ſ. ſexcenti ſexaginta ſex. Sex qui primus perfectus eſt, ſignificat illos minus perfectos qui coniugati ſunt, & pro modo ſuo cuſtodiunt mãdata domini. ſexaginta qui fit ex ſex & decẽ, ſignificat mediocriter perfectos. centum ſignificat perfectiſſimos, qui mentis & corporis integritatem conſeruant. Hi reddunt fructum alij ſenarium, alij ſexageſimũ, alij centeſimũ: & diſcipuli Antichriſti prædicabunt neminẽ poſſe ſaluari, niſi Antichriſto proferat aliquem de fructibus iſtis.

CAPVT XIIII.

ET uidi, & ecce agnus ſtabat ſupra montem Sion, & cum eo centũ quadraginta quatuor milia habentes nomen eius, & nomen patris eius ſcriptum in frontibus ſuis. Et audiui uocem de cœlo tanquam uocem aquarum multarum, & tanquam uocem tonitrui magni: & uocem quam audiui ſicut citharœdorum citharizantium in citharis ſuis. Et cantabãt quaſi canticum nouum ante ſedem & ante quatuor animalia & ſeniores. & nemo poterat dicere canticum, niſi illa centum quadraginta quatuor milia qui empti ſunt de terra. Hi ſunt qui cum mulieribus non ſunt coinquinati. uirgines enim ſunt. Hi ſequuntur agnum quocunque ierit. Hi empti ſunt ex omnibus primitiæ

Digitized by Google

deo & agno, & in ore ipſorum non eſt inuentum mendacium, ſine macula ſunt ante thronum dei.

OSTENSA ſæuiſſima perſecutione quã patietur eccleſia ab Antichriſto & apoſtolis eius, ad conſolationem ipſius ponit Chriſtum adiutorẽ & eius familiã, & hoc eſt [& vidi] perſtiti in viſione & [ecce] euidẽter [agnus] Chriſtus qui pro nobis immolatus apparuit [ſtabat] vt adiuuaret [ſupra montẽ Sion,] i. ſupra eccleſiã [celſam] in eminentia virtutum, & deum cõtemplantem [& cũ eo centũ quadraginta quatuor milia] ſcilicet fide ſanctę trinitatis ex quatuor mundi partibus collectos [habentes nomẽ eius] quia Chriſtiani dicentur [& nomẽ patris eius] vel quia dei dicẽtur, vel quia deum eſſe non tacebunt, [Scriptum in frõtibus ſuis] aperta cõfeſſione oris & operis. [& audiui vocẽ] deſideriũ vel admonitionem [de cœlo] ſcilicet ab his qui erãt cũ eo, [tanquam vocem aquarum multarum] i. multorũ populorum, quia de multis populis fuerant congregati. & [tãquã vocẽ tonitrui magni], quia terror eſt omnibus inimicis. [& vocẽ quã audiui ſicut citharæ] carnis mortificatorũ [citharizãtiũ in citharis ſuis] ſcilicet proprias carnes ſuas affligẽtes, vt quod aliis prædicarent, in ſe operãdo adimpleręt, [& cantabant quaſi canticũ nouum.] ſcilicet cũ magna exultatione annunciabant reparationẽ per agnũ adimpletam: vel cantabant canticum nouũ de integritate animæ & corporis exultabant, quæ exultatio in eis nunquã veteraſcit, ſed ſemp floret & noua eſt. [ante ſed ẽ] vt deo ſedenti placeat, vel vt ipſis in quibus de⁹ iudicat. [& ante quatuor animalia] i. in præſentia ſanctorũ prædicatorũ, vt ipſis quoq; placeret cãtus eorũ. [& ſeniores] iudices. [& nemo poterat dicere canticũ] perfectã exultationẽ deo reddere, [niſi illa centũ quadraginta quatuor milia] niſi integri anima & corpore [qui empti ſanguine agni ſunt de terra] ideo vos qui de terra eſtis ne deſperetis. hic ſumitur actoritas à beato Ioannæ de gloria innocentũ. [Hi ſunt qui cum mulieribus nõ ſunt coinquinati] ad literã, vel aliquã mollitie ſeculari. [Virgines enim ſunt. hi ſequũtur agnũ] i. imitãtur Chriſtum [quocunque ierit] i. ſecundũ corpus & ſecundũ animã. [Hi empti ſunt ex oĩbus primitiæ] potior pars deo & agno [& in ore eorũ nõ eſt inuentũ mendaciũ] & ſi aliquãdo fuit. [ſine macula]. ſ. ſine operationis ſorde & verbi. & ſi aliquãdo aliqua fuit, [ante thronum dei iudicis,] vt placeant ipſi deo.

Et uidi alterum angelum uolantẽ per medium cœlum habentem euãgelium æternum, ut euãgelizaret ſedẽtibus ſuper terram, & ſuper omnem gentem & tribum, & linguam & populum dicentem magna uoce, Timete dominum, & date illi honorem, quia uenit hora iudicij eius. Et adorate eum qui fecit cœlum & terram & mare & omnia quæ in eis ſunt, & fontes aquarum.

DESCRIPTA impugnatione facta per duas beſtias, & ſuppoſito auxilio agni, & oſtenſa dignitate familiæ, ſubiungitur admonitio vt ad hãc familiã accedamus. & hoc eſt [& vidi alterũ angelum] i. prædicatores, qui alteri ſunt à Chriſto [volantẽ,] à terrenis ſe remouẽtẽ [permediũ cœlũ] per eccleſiam & etiam per mediũ eccleſię, vt ab omnibus poſſit intelligi æqualiter. vel per mediũ, per cõmunia. ſ. per catholica, non faciẽtẽ proprias ſectas. [habẽtẽ euãgeliũ æternũ], bonum nunciũ. ſ. prędicationẽ æterna promittentẽ & cõplentes ſic remunerantẽ, [vt euangelizaret] ad hoc habentẽ vt annũciet [ſedentibus ſup terram] i. immorãtibus in cõtemptu mundi. [& ſuper omnẽ gẽtem & tribũ & linguã & populũ] quaſi dicat, vt euãgelizaret ſup omnem diuerſitatẽ hominũ, [dicẽs voce magna,] perſuaſiõe magna annũciante, [Timete dominũ] caſto timore, ſ. propter ſuã propriã bonitatem [& date ei honorẽ], prębete ei omnimodã venerationẽ opere & ore ipſũ glorificãtes [quia venit hora iudicij eius] ne deficiatis quia nõ longo tẽpore patiemini [& adorate eũ] & quod per vos nõ poteſtis ab ipſo petite. [Qui fecit cœlũ & terrã] & ipſe poteſt vos tales facere, quia ex nihilo fecit omnia. & mare & oĩa quæ in eo ſunt, & fontes aquarũ.

Et alius angelus ſecutus eſt dicens, Cecidit cecidit Babylon illa magna ciuitas. quæ à uino iræ ſuæ fornicationis potauit omnes gentes.

ET alius angelus] quia alia denunciat [ſecutus eſt dicens, Cecidit cecidit] bis ponit cecidit quia duplicẽ caſum corporis & animæ annũciat: vel per duplicatã intelligimus omnimodã ruinam, ſed non potuit toties repetere [Babylon] cõfuſi, vitiis ciuitas prauis munita, [illa magna] ꝓ ſupbia. [Quæ à vino iræ ſuæ fornicationis potauit oẽs gentes] gẽtiliter viuentes potat quidẽ Babylon à vera ſemita deuiando aliquos de omni gẽte, [de vino fornicatiõis,] multis nequitiis quæ ſunt eis vinum. ſ. dulcis potus & inebrians, [quæ] fornicatio eſt iræ dei, quia ipſam ſequitur diuina vindicta. Vel [irę dei], quia deus permiſit illos ſic fornicari.

Et angelus tertius ſecutus eſt illos dicens uoce magna, Si quis adorauerit beſtiam & imaginem eius, & acceperit characterem in fronte ſua, aut in manu ſua, & hic bibet de uino iræ

Digitized by Google

iræ dei, quod mixtum eſt mero in calice iræ ipſius. Et cruciabitur igne & ſulphure in conſpectu angelorum ſanctorum, & ante conſpectum agni. Et fumus tormentorũ eorum in ſecula ſeculorum aſcendet. Nec habent requiẽ die ac nocte qui adorauerunt beſtiam & imaginem eius, & ſi quis accepit characterem nominis eius. hic patientia ſanctorum eſt, qui cuſtodiunt mandata dei & fidem Ieſu.

ET tertius angelus]alia denũciatio. quia iſte angelus minatur & deterret ne nos beſtiã ſequamur. [ſequutus eſt illos dicens, Si quis adorauerit beſtiam] Antichriſtum, [& imaginem eius] vt ſe conformem faciat ſequacibus eius [& accepit characterẽ]ſignum fidei ipſius[in frõte ſua,] vt manifeſte eum confiteatur.[aut in manu ſua,] vt opere eum imitetur,[&hic bibet]ſicut babylon[de vino iræ dei.]de pœna quã propinat iratus deus. Per vinum ſignificamus pœnam,quia inebriat: vel vinum dicitur,quia econtrario pro delectatione, quæ in vino intelligitur redditur, [quod mixtum eſt mero in calice iræ ipſius.] bibit quis de vino,ſed nõ correptiõis, potius damnationis.& hoc eſt quod dicit,mixtum mero,ſcilicet de fece,id eſt æterna damnatione.Per calicem domini intelligimus vindictã,quia ipſa datur ad menſuram, in quo calice eſt merũ & fex. Merum eſt vindicta corrigens. Fex eſt vindicta damnãs.[Et cruciabitur igne & ſulphure]fœtore[in conſpectu angelorũ ſanctorũ,]vt tanto potius confundantur.[& ante cõſpectũ agni.& fumus tormentorum eorũ in ſecula ſeculorũ aſcendet,]id eſt tenebroſitas damnationis ęterna erit contra quorundam hæreſes. Quod quædam de damnatione malorũ numerat, non dicit pro deſcribenda damnatione,ſed vt per hoc nos deterreat ab eorum cõformitate: & ideo ſi aliquid alicubi de iſtis dixerit, non debet dici ſuperfluũ, quia ad aliud dicitur. [Nec habent requiem die ac nocte,]nec mirũ ſi Antichriſtus & hi qui pręſentialiter eum viderunt, ſic puniantur, quia & præceſſores,& miniſtri eius eadẽ pœna afficientur,[qui adorant beſtiam & imaginem eius, & ſi quis accepit characterem nominis eius. hic ſcilicet]in contuitu æternæ pœnæ [patientia ſanctorum eſt,qui cuſtodiunt mandata dei] opere implendo geminam dilectionem [& fidem Ieſu,]& qui etiam ſi non habeant ſpacium operandi, ſaltem deum confitentur.

Et audiui uocem de cœlo dicentem mihi, Scribe, Beati mortui, qui in domino moriuntur. A modo iam, dicit ſpiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis. Opera enim illorum ſequuntur illos. Et uidi, et ecce nubem candidã, & ſuper nubem ſedentem ſimilẽ filio hominis, habentẽ in capite ſuo coronã auream, et in manu ſua falcem acutã.

ET audiui vocem de cœlo,]Item egregia conſolatio, acſi diceret fideles, Mali ſic dãnabuntur, ſed nobis,qui Chriſtum ſequimur quid erit? Omnis beatitudo.& hoc eſt[dicentem mihi,Scribe]in firma memoria cõde,& aliis intima.[Beati mortui]ſeculo[qui in domino moriũtur,] qui in confeſſione domini vera diſſoluũtur, illi ſunt beati.[A modo iam,dicit ſpiritus.]Et hoc,quaſi dicat, Nõ ſunt mea verba,ſed ſpiritus hoc dicit [vt à modo]à tempore reſurrectiõis[requieſcãt à laboribus ſuis,]quos huc uſque paſſi ſunt. [Opera enim illorum ſequuntur illos,] id eſt merces operum ſequũtur illos, quaſi dum in mundo erant videbantur ſua opera perdita,quia ſemper tribulabãtur,ſed modo inueniẽt ea florida.Poſt promiſſionem beatitatis & completionẽ ad maiorem ſuorum confortationem videt etiam impiorum damnationem ad maximam dehortationem.[Et vidi & ecce nubem candidam,] vel carnem in qua latuit dominus, vel ſanctos qui eum obumbrant,vel realem nubem [& ſupra nubem ſedẽtem,]ſcilicet Chriſtum[ſimilem filio hominis,]quia iam impaſſibilis & immortalis[habentem]ad modum triumphantis[in capite ſuo]ſecundum propriam perſonam, vel ſecundum diuinitatem[coronam,]victoriam de diabolo [auream,] propter ſapientiam, [& in manu ſua,] in poteſtate, [falcem acutam,] iudicium quo ſeparantur boni à malis.

Et alter angelus exiuit de templo, clamans uoce magna ad ſedentem ſuper nubem. Mitte falcẽ tuam & mete, quia uenit hora ut metatur, quoniã aruit meſſis terræ. Et miſit ille qui ſedebat ſupra nubem falcem ſuam in terram, & meſſuit terram.

ET alius angelus exiit]manifeſte apparuit[de templo,qui prius inter malos latuerat, [clamans voce magna.] oſtendens magna affectione quod deſideret ſeparationem malorũ à bonis, vt conſortium eorum impleatur. [Ad ſedentem ſuper nubem] Chriſtum. [Mitte falcem tuam] exerce iudicium,[&mete,]collige tuos,[quia venit horã vt metatur,] opportunũ eſt, quia iam completur numerus tuorum, [quoniam aruit meſſis terræ,] quia conſummata eſt nequitia malorũ. [Et miſit ille qui ſedebat ſuper nubem falcem ſuam in terram,]id eſt exercuit iudiciũ ſicut ſuũ erat, [& meſſuit terram]diuiſit bonos à malis.

Et alius angelus exiuit de templo

Digitized by Google

quod eſt in cœlo, habens & ipſe falcem acutam.

OSTENSA poteſtate dei ad iudicandum, oſtendit item ſanctos iudicaturos per præceptũ domini, per quod magnum ſolatium datur ſanctis, vt ipſi in fide perſiſtant & bonis. [Et alius angelus] ſancti aliud officium habentes [exiuit,] qualis eſſet apparuit [de tẽplo,] de ſecreto loco, [quod eſt in cœlo, habens & ipſe] ſicut & Chriſtus [falcem acutam.

Et alius angelus de altari exiuit, qui habet poteſtatem ſuper ignem, & clamauit uoce magna ad eum, qui habebat falcem acutam dicens, Mitte falcem tuam, & uindemia botros uineæ terræ: quia maturæ ſunt uuæ eius. Et miſit angelus falcem ſuam in terram, et uindemiauit uineam terræ. Et miſit in lacum iræ dei magnum, et calcatus eſt lacus extra ciuitatem, & exiuit ſanguis de lacu uſque ad frenos equorum per ſtadia mille ſexcenta.

ET alius angelus,] ſcilicet Chriſtus [exiuit de altari.] clarus apparuit, veniens [de altari,] id eſt de loco ſecretiori, ſcilicet tũc cognitus ab omnibus, deo conſubſtantialis [qui habebat poteſtatem,] quaſi bene potens prædicare, & dare [ſuper ignem] ſuper pœnã æternalem, [Et clamauit voce magna,] magno imperio [ad eum qui habebat acutam falcem dicens, Mitte falcem tuã, & vindemia botros] ſepara maturos in nequitia [vineę terræ.] Vua dicitur grapa, vuæ botri grana, [quia maturæ ſunt vuæ eius,] quia nequitia eorũ completa. Per meſſem terræ, id eſt per vuas vineæ terræ damnatio malorum: ſed ſecundũ diuerſos modos ſignificatur, quia per vineã illos accipimus, qui maiori ſtudio mala operãtur, ſicut vineæ, vt fructũ faciat, maior cura adhibetur. [Et] tali imperio [miſit angelus falcẽ ſuã, & vindemiauit vineã terræ, & miſit in lacũ iræ dei magnũ,] id eſt in infernũ vbi multi iram dei patientur. [Et conculcatus eſt,] puniti ſunt. [lacus] in Inferno poſiti. [extra ciuitatẽ] quia pœna illa nõ erit purgatoria. [Et exiuit ſanguis de lacu,] ſ. æterna pœna pro peccato, non vinum, quod in cellario dei poneretur, [vſque ad frenos equorum,] id eſt vſque ad rectores eorum puniendos, ſcilicet diabolos, [per ſtadia mille ſexcenta.] Stadiũ dicitur quantum currebat Hercules vno anhelitu, & per ſtadium menſurabant Græci plateas, in quibus luderent. & per hoc ſignificat damnandos omnes deditos ludis, & diuitiis huius ſeculi, vel minus perfectos in hoc, quod per ſex habemus, vel perfectiores quod per centum, vel perfectiſſimos quod per mille.

VISIO QVINTA. CAP. XV.

ET uidi aliud ſignum in cœlo magnũ & mirabile, Angelos ſeptem habentes plagas ſeptem nouiſſimas, quoniam in illis conſummata eſt ira dei. Et uidi tanquam mare uitreum mixtum igne, & eos qui uicerunt beſtiam & imaginẽ illius, & numerũ nominis eius ſtantes ſupra mare uitreũ, habentes citharas dei, & cantantes canticum Moyſi ſerui dei, & cantantes canticũ agni dicentes, Magna & mirabilia ſunt opera tua domine deus omnipotens: iuſtæ ſunt & ueræ uiæ tuæ rex ſeculorũ. Quis nõ timebit te domine & magnificabit nomen tuum? Quia tu ſolus pius es, quoniam omnes gentes uenient & adorabunt in conſpectu tuo, quoniam iudicia tua manifeſta ſunt.

VISIO QVINTA.

IN ſuprapoſitis viſionibus exequutus eſt ſtatum eccleſiæ à reparatione ordine vſque ad iudicium: in tribus quæ ſequuntur immoratur circa nouiſſima tempora, quia de iſtis parum & occulte in aliis ſcripturis dictum erat: & eſt materia in hac quinta viſione, ſeptem angeli habẽtes ſeptem phialas, ex quarum effuſione fiũt ſeptem plagæ, id eſt deſtructiones iniquorum qui erunt tẽpore Antichriſti, quæ deſtructio maxime hortatur præſentes ad patiendum. [Et vidi aliud ſignum,] ſcilicet quandam figuram aliud ſignificantem [in cœlo] quia cœleſtes erant qui ſignificabantur [magnum,] quia magna inde contingunt, [& mirabile,] quia mirum eſt hominẽ alios poſſe damnare [angelos ſeptem] pręd icatores omnes [habentes] iniunctas à deo ad effundendũ in malos [plagas ſeptẽ nouiſſimas,] id eſt omnimodam excæcationem malorũ in tempore Antichriſti, [quoniã in illis cõſummata eſt ira dei] vere plagas habebũt, quoniã iram dei ſuper iniquos exercebit, & vere nouiſſimas, quoniam nõ faciet alias deus in malos. [Et vidi tanquã mare vitreum,] id eſt baptiſmum, quia ibi puritas fidei exigitur [mixtum igne,] quia ibi dona ſpiritus ſancti habẽtur. [& eos qui vicerint beſtiam] Antichriſtum, [& imaginem eius] vitantes illi cõformari, [& numerum nominis eius.] nõ ſunt per numerum decepti, [ſtantes ſupra mare vitreum] innitentes baptiſmo quod accepere [habentes citharas dei,] mortificantes carnem. Dei dicit, quia deus prior fecit, vel quia ſic faciendũ inſtituit,

Digitized by Google

inſtituit,& cantantes,]cum lętitia implētes[canticum Moyſi ſerui dei,]vetus teſtamentum quod intelligitur idem eſſe cum nouo,[& canticum agni]nouū teſtamentū, [dicētes]alios admonentes.[Magna]ex prima creatione,[&mirabilia]in recreatione [ſunt opera tua domine deus omnipotens:iuſtæ & veræ ſunt viæ tuæ rex ſeculorū.] Vię ſunt inſtitutiones dei,per quas ipſe ad nos, & nos ad ipſum vadimus. Veræ ſunt,merito iuſtæ,quia reddūt vnicuiq; pro merito. Verę ſunt, quia eo ducunt quo promittunt. [Quis non timebit te domine,]& ex hoc quis nō ſeruiet tibi ex amore,[etiam magnificabit nomen tuum] opere & prædicatione,[quia ſolus]pius es,[& vere timend⁹ es,]quia gratis iuſtificas.[quoniā omnes gentes venient,] & vere magnificabunt, quia aliqui de omni gente venient ad te fidē recipiendo.[& adorabūt]in ſpiritu & veritate[in conſpectu tuo]in beneplacito tuo.[quoniam iudicia tua manifeſta ſunt,]& vere adorabunt,ſcilicet cognoſcent eſſe ex iuſtitia,quod bonos recipis,malos reiicis.Oſtenſa dignitate & potentia eorum qui plagas inferre debent,vult oſtendere cauſam,qui digni videantur mali, vt plagas ſuſtineant,& prius oſtendit, quod cum reuelentur eis myſteria eccleſiæ excæcati malis meritis ſuis non poſſunt intrare.

ET poſt hæc uidi,& ecce apertum eſt templum tabernaculi teſtimonij in cælo. Et exierunt ſeptem angeli,habentes ſeptem plagas de templo, ueſtiti lapide mundo,cādido:et præcincti circa ſua pectora zonis aureis. Et unus ex quatuor animalibus dedit ſeptem angelis ſeptē phialas aureas plenas iracundiæ dei uiuentis in ſecula ſeculorum amen. Et impletum eſt templū fumo à maieſtate dei et de uirtute eius. Et nemo poterat introire in templum, donec conſummarentur ſeptem plagæ ſeptem angelorum.

ET poſt hæc vidi,& ecce apertum templum tabernaculi teſtimonij,] id eſt aperte reuelata ſunt myſteria eccleſiæ quæ eſt tabernaculū,quia in ea deus habitat,& in ea ad temp⁹ militat [teſtimonium in cælo,] quæ continet in ſe nouum & vetus teſtamentum. [Et exierunt,] & quia ita aperta erunt, exierunt [angeli] prædicatores,id eſt manifeſte reprehendunt male operantes,[habentes ſeptem plagas de templo] confirmatis illis qui ſunt eccleſia, [veſtiti lapide] firmitate, [mūdo]à vitiis[cādido]ꝓpter virtutes.[& pręcincti circa pectora ſua,]id eſt refrenantes etiam cogitationes , [zonis aureis,] cingulo charitatis. [Et vnus]omnes.vnus, quia omnes idē prædicant [de quatuor animalibus dedit ſeptem angelis ſeptem phialas aureas plenas iracundiæ dei viuentis in ſecula ſeculorū,]id eſt fecit ipſos ampla vaſa deo per ſapientiam & charitatem [plena iracundiæ dei] ad diſpenſandum improbos. [Et impletum eſt templum,] licet aperta eſſent myſteria eccleſiæ bonis,tamen malis obſcura erant[fumo,]obſcuritate[à maieſtate dei]à præſentia[& de virtute eius,] quia cui claudit nemo aperit, [& nemo] de reprobis [poterat in templum introire,] id eſt in eccleſia, ſcilicet fieri de eccleſia, [donec conſummarentur ſeptem plagæ ſeptem angelorū,]donec completa ſit omnimoda damnatio. Non ideo ſic determinat, vt tunc recipiantur,ſed conſtat poſtea non intraturos.

CAPVT XVI.

ET audiuit uocem magnam de templo dicentem ſeptem angelis. Ite & effundite ſeptem phialas iræ dei in terram. Et abiit primus angelus, & effudit phialam ſuam in terram. Et factum eſt uulnus ſæuum ac peſsimum in homines qui habent characterem beſtiæ, & eos qui adorauerunt imaginem eius.

ET audiui]intellexi[vocem] diuinam inſpirationem,vel aliquam admonitionē[de cœlo dicentem ſeptē angelis,Ite,]procedite in obedientia,iam tempus eſt damnationis malorū, [effundite ſeptem phialas irę dei in terram]in deditos terrenis. Cum iſti angeli iam prædicent,& aperta ſint myſteria quæ prædicant, & tamen quidā intrare recuſent,habent angeli conuenientē cauſam percutiendi, ad quod diuina voce commonētur.[Et abiit primus angelus,& effudit phialam ſuam in terram: & factum eſt vulnus ſæuū] damnatio nociua [& peſſimum] inſanabilis,[in omnes qui habent characterē beſtiæ,& eos qui adorauerunt imaginem eius.]In ſexto angelo videtur idem dixiſſe,ſed tamen aliud eſt. Ibi nanque eſt oſtēſum quæ mala ſancti patiētur in tempore Antichriſti, & ſi quid inductum eſt de damnatione malorum ad conſolationem iuſtorum fuit. hic autem ſpecialiter oſtenditur damnatio impiorum,& ideo ſi eadem verba ponuntur hic quæ ibi poſita ſunt non ſuperfluunt, quia ad diuerſa inducuntur . Item videtur in ſexto angelo idē dixiſſe qui tuba cecinit,ſed tamen ibi maxime oſtendit perſequutionem, quam mali facient ſanctis. Si quid dictum fuit præter hæc de damnatione impiorū,accidens erat: quare ſi eadem aliqua hic dicantur,vbi damnatio malorum ſola conſideratur,nō eſt ſuperfluum.Item aliud, quia ibi nulla damnatorum diſtinctio fuit, hic ſinguli angeli diuerſis generibus malorum plagas inferunt.

Et ſecundus angelus effudit phialā

Digitized by Google

ſuā in mare. et factus eſt ſanguis tanquam mortui. & omnis anima uiuens mortua eſt in mari.

E T ſecundus angelus] in officio[effudit phialam ſuam in mare]in eos qui ſanctos contundūt. [& ſanguis factus eſt,] ſcilicet damnatio pro ſanguine quem fuderunt. [tanquā mortui,]quia nō euadent illam damnationem cum viuus fundat ſanguinē,ipſe non poteſt euadere, [& oīs anima viua mortua eſt in mari,] id eſt omnis conſentiens illis damnabitur,qui viuere videntur, quia non aperte perſequuntur.

Et tertius angelus effudit phialam ſuam ſuper flumina, & ſuper fontes aquarū, & factus eſt ſanguis. Et audiui angelum aquarum dicentem, Iuſtus es domine, qui es & qui eras ſanctus, qui hæc iudicaſti, quia ſanguinē ſanctorum & prophetarum effuderunt, & ſanguinem dediſti eis bibere, digni enim ſunt. Et audiui alterū angelum dicētem, Etiam domine deus omnipotens, uera & iuſta iudicia tua.

E T tertius angelus effudit phialam ſuam ſuper flumina]ſuper peruerſos doctores tam maiores quam minores, & hoc dicit, [& ſuper fontes aquarū,& factus eſt ſanguis,] quia & iſti ſanguinem fuderunt,vel ſpiritualiter, vel corporaliter. [Et audiui angelum aquarum dicentem,]ſcilicet intellexi,ipſos prædicatores non ſibi,ſed domino hanc vindictā attribuentes, & iuſte fieri confirmātes. per aquas accepimus bonas doctrinas. [Iuſtus es domine qui es & qui eras.] venturum non ponit,quia ex ꝓximō aduentu quaſi iam venientem videt. [qui hæc iudicaſti,] ſcilicet qui huiuſmodi damnationē malis ſoluiſti. [quia ſanguinem ſanctorū]minorū [& prophetarum]maiorum[effuderunt,& ſanguinem]æternā ſcilicet pœnā [dediſti eis bibere.] bibere dicit,quia pro delectatiōe, quam habuerunt in tormentis ſanctorum hæc recipiēt. [digni enim ſunt.] Iuſtus es qui iudicaſti,quoniam iſti digni erāt. Et quia teſtimonium illud recipiendum eſt,quod plures confirmant: inducit alios teſtimonium priorum confirmantes.[Et audiui alterū angelum]diſcipulos priorū[dicentem, Etiam domine deus omnipotens,]id eſt verū eſt,quicquid de eo dixiſti.ex ſe enim profert teſtimonium[vera & iuſta iudicia tua,]quia cōplent quod promittunt,ſcilicet merita cuique tribuunt,vt ſi quis ſanguinē fudit,pro eo bibat pœnam ſanguinis.

Et quartus angelus effudit phialam ſuam in ſolem: & datum eſt illi æſtu affligere homines & igni, & æſtuauerunt homines æſtu magno, & blaſphemauerunt nomen dei habentis poteſtatē ſuper has plagas, neque pœnitentiam egerūt ut darēt illi gloriā.

E T quartus angelus effudit phialam ſuam in ſolem,]in Antichriſtum qui ſe dicit lumen mundi.[&datum eſt.]permiſſum eſt à deo[illi]Antichriſto[æſtu affligere homines]minori tribulatione [& igni] maiori tribulatione, [& æſtuauerunt homines æſtu magno] deficientes propter tribulationes,[& blaſphemauerunt nomen dei] vt illi qui Antichriſtum fatentur deum eſſe blaſphemant,& cæteris modis, [habētis poteſtatem ſuper has plagas,] licet blaſphemarent, ipſe tamen habet poteſtatem,quoniam cui vult dat, cui vult amouet.[neque egerunt pœnitentiam,]non reſipuerunt [vt darent illi gloriam,] vt ſi corde dolebant vt coacti:non tamen deum palam prædicant ore vel opere.

Et quintus angelus effudit phialā ſuam ſuper ſedem beſtiæ. Et factum eſt regnum eius tenebroſum, & commanducauerunt linguas ſuas præ dolore, & blaſphemauerunt deum cœli præ doloribus & uulneribus ſuis, & non egerunt pœnitentiam ex operibus ſuis.

E T quintus angelus effudit phialam ſuam ſuper ſedem beſtiæ,] id eſt ſuper familiares Antichriſti.[Et factū eſt regnum eius,] id eſt illi qui de familiaritate eius maxime gloriabātur [tenebroſum]potius excæcatum,[& commanducauerunt linguas ſuas.] id eſt reficient ſe malis operibus ſuis,vel alij ſermonibus aliorum:& eſt dictū ex ſimilitudine morientis,qui præ nimio dolore & infirmitate interiori linguam ſuam comedit [prę dolore]ꝑpter inuidiam & cætera vitia quę intus nutrierunt.[& blaſphemauerunt deum]dicentes magnum fuiſſe [præ doloribus] propter illatas plagas,vel propter interiora vitia. [& vulneribus ſuis,]quæ ipſi ſibi fecere manducatione linguarum.[& nō egerunt pœnitentiam ex operibus ſuis.

Et ſextus angelus effudit phialā ſuam in flumen illud magnū Euphratem, & ſiccauit aquam eius, ut præparetur uia regibus ab ortu ſolis. Et uidi de ore draconis, & de ore beſtiæ, & de ore pſeudoprophetæ ſpiritus tres immundos exire in modum ranarum. Sunt enim ſpiritus dæmoniorum facientes ſigna: & prodeunt ad reges

totius

Digitized by Google

*totius terræ cõgregare illos in præ-
lium ad diem magnum dei omnipoten-
tis. Et ecce uenio ſicut fur. Beatus
qui uigilat & cuſtodit ueſtimēta ſua,
ne nudus ambulet, & uideant turpitu
dinē eius, & cõgregabit illos in locũ
qui uocatur hebraice Hermagedon.*

ET ſextus angelus effudit phialam ſuam in
flumen,]in mundum, [illud magnũ Euphratem,
& ſiccauit aquam eius,]quia prædicabit & mun-
dum cremandum & omnem affluētiam eius, vel
ſubſtantiam[vt præpararetur via regibus ab or-
tu ſolis,]quia finito mũdo erit reſurrectio mor-
tuorum fidelium,qui veniēt ab ortu ſolis, id eſt
à Chriſto, qui tunc incipiet lucere, id eſt oĩbus
ſe manifeſtare.habet alia tranſlatio, [regi Chri-
ſto.Et vidi de ore draconis,]de inſpiratione dia
boli,[& de ore beſtię.]de verbis Antichriſti,[&
de ore pſeudoprophetæ,]de verbo apoſtolorum
Antichriſti.Tres poſuit ad generationē immun
dorum ſpirituum, vt notet cuique illorum per-
ſuaſionem ſufficere ad præcipitium miſerorum,
[ſpiritus tres immundos exire,] ſcilicet dæmo-
nes,quos hi prædicti generant:qui dicuntur im-
mundi,quia immunda perſuadent.[In modũ ra-
narũ.]Sicut enim ranæ in luto habitant,& gar-
rulæ aliis quietem auferunt: ſic & iſti vere im-
mundi ſunt.[ſunt enim ſpiritus dæmoniorũ fa-
cientes ſigna,] miracula, [& prodeunt ad reges
totius terræ congregare illos]conducere in vnã
voluntatem[in prælium]contra fideles[ad diem
magnum dei omnipotentis,] ſed malo ſuo,quia
cito ducentur ad diem iudicij[dei]dico dicētis,
[Ecce venio.] Vel ita, Vere veniet,q̃a ipſe teſta
tur, [ſicut fur:]ideo dicit fur, quia negligētes &
dormiētes occidet, & ſpoliabit omnibus bonis.
& ideo, [beatus qui vigilat,] qui diligēter ſolli-
citatur de ſalute animæ ſuæ, [& cuſtodit veſti-
menta ſua,]innocētiam & immortalitatem,quæ
in baptiſmo recepit,[ne nudus]à virtutibus[am
bulet]reſurgat,[& videant]ſancti[turpitudinem
eius]peccata.patebunt enim vniuſcuiuſque pec
cata, acſi ipſi coram eis in ipſis actib⁹ eſſent,[&
congregabit] ſuperius dixit, prodeũt congrega-
re, & ecce ponit effectum, quia perficient quod
quærunt,& hoc eſt,Congregabit[illos in locum
] ſecundum ſuam voluntatem [qui vocatur He-
braice Hermagedon.]Hermagedon interpreta-
tur mõs furum,per quē ſignificatur Antichriſt⁹,
qui eſt caput omniũ qui ſanctis fidem furari vo-
lunt,& ad quem confugiunt nequiſſimi,& ita in
ipſo congregantur omnes qui ei adhærent.

*Et ſeptimus angelus effudit phia-
lam ſuam in aerem, & exiuit uox ma-
gna de templo à throno dicens, factũ
eſt. Et facta ſunt fulgura, & uoces,
& tonitrua, & terremotus factus eſt
magnus, qualis nunquam fuit, ex quo
homines fuerunt ſuper terram, talis
terremotus ſic magnus. Et facta eſt
ciuitas magna in tres partes, & ciuita
tes gentium ceciderunt. Et Babylon
magna uenit in memoriam ante deum
dare ei calicem uini indignatiõis iræ
eius. Et omnis inſula fugit, & mon-
tes non ſunt inuenti. Et grando ma-
gna ſicut talentum deſcendit de cœlo
in homines, & blaſphemarunt deum
propter plagam grandinis, quoniam
magna facta eſt uehementer.*

ET ſeptimus angelus effudit phialam ſuam in
aerem,]id eſt in aereas poteſtates, ſcilicet diabo
lum,cui locus ille deputatus eſt:quia ſi haberent
locum terram, non poſſemus pati eorum corru-
ptiões.[Et exiuit vox magna,]id eſt aperte ma-
gna annuncians,[de tēplo]de eccleſia[à throno]
dicens . Hæc autem accipit eccleſia à deo. [Fa-
ctum eſt,]id eſt conſummata ſunt omnia,& finis
adeſt.[Et facta ſunt]ab eiſdem ſeptē angelis[ful
gura,] miracula.[& voces,]admonitiões.[& to-
nitrua]minæ, [& terremot⁹ factus eſt magnus.]
quia commouebuntur terreni aduerſus bonos.
[qualis nunquam fuit, ex quo homines fuerunt
ſuper terrã,talis terremotus ſic magnus] à tem-
pore Abel. Oſtenſo ſuper quos angelus phialas
ſuas effundant,ſecundum diſtinctionem damna-
torum,ſupponit quid tandem contingat ex effu
ſione illa,ſcilicet quod licet damnati repugnent,
quaſi ab ipſa effuſione acceperint incremētum,
tamen demerguntur in infernũ.[Et facta eſt ci-
uitas magna in tres partes,] ſcilicet propter tres
prædictas damnationes,damnata eſt Babylon.in
tres partes dicit,quia ſecundũ Iudæos, & ſecun-
dum gentiles,& ſecundũ falſos Chriſtianos. per
Babylonem accipiuntur hic maiores. & cæteræ
[ciuitates gentium ceciderunt]cæteræ collectio
nes gentiliter viuentium.In hac damnatione in-
tellexi puniēdos pro ſingulis peccatis.& hoc eſt
[& Babylon magna venit in memoriam ante
deum,] ſcilicet recordatus eſt deus ſingula pec-
cata,quæ prius ignorare videbatur, cum non pu
niret [dare illi calicem vini indignationis iræ e-
ius] dei, ad hoc venit vt daret illis deus calicem,
id eſt pœnam menſuratam [vini]contra delecta-
tiones quas habuerant. pœnam dico procedentē
ab irato,indignãte deo. tũc dicitur indignatio,
quãdo & grauior pœna & perdurãs infertur. [Et
omnis inſula fugit,& mõtes nõ ſunt inuēti.]&c.
non inuentus eſt aliquis ſanctorum inter eos.per
montes eminentiores virtutibus vt apoſtolos:
per inſulas illos accipim⁹, qui cõtuſiones mun-

Digitized by Google

i paſſi ſunt. vel ad literam dicamus, quia tunc neque mons, neque inſula erit. crematus enim erit mundus. [Et grando magna,] ſcilicet æterna pœna quæ contundet, id eſt ponderoſa, & ad menſuram. [ſicut talentum.] talentum magnum eſt centum viginti librarum, mediũ ſeptuaginta duarũ, minus quinquaginta. de medio hic dicit: quia peccatores de ſeptuaginta duabus linguis non effugient hanc vindictã. [Deſcendit de cœlo in homines, & blaſphemauerunt deũ propter plagam grandinis.] in inferno nanque poſiti, & ſcientes ſe iuſte puniri, dolebũt tamen de potentia domini, & eum ſummo habebunt odio. [quoniam magna facta eſt vehementer.

CAPVT XVII.

ET uenit unus de ſeptem angelis, qui habebant ſeptem phialas, & locutus eſt mecum dicens, Veni oſtendam tibi damnationẽ meretricis magnæ, quæ ſedet ſuper aquas multas, cum qua fornicati ſunt reges terræ & inebriati ſunt qui inhabitãt terram de uino proſtitutionis eius. Et abſtulit me in deſertum in ſpiritu.

E T venit vnus de ſeptem angelis, qui habebant ſeptem phialas, & locut⁹ eſt mecum dicẽs,] Sicut Ioannes hic habet perſonã dicentis quantum ad angelum, & ita nos debemus habere ad Ioannem. Poſtquam oſtendit plagas quas inferũt angeli tempore Antichriſti, & damnationẽ quã inde patientur impij, monetur oſtendere cauſas ipſius damnationis & ſic monet nos quid modo nobis cauendum ſit, quoniam idem diabolus qui tũc aperte capiet, quotidie decipit occulte, & ad idem præcipitat homines. [Veni] profice intelligendo [oſtendam tibi damnationem meretricis magnæ] cauſam damnationis meretricis, qui deo relicto fornicati ſunt cum dæmone. Meretrix iſta dicitur Babylon, quia & allicit & ſeducit vt Antichriſtus. & alij ſuo tempore, [quæ ſedet ſuper aquas multas,] id eſt regnat ſuper multos populos quos attrahit ad ſe per luxuriam. vnde dominus ad Iob. Iob. 40. b. Virtus eius, id eſt diaboli, in lumbis eius, & fortitudo illius in vmbilico ventris eius. quoniam viros quorum ſeminariũ in lumbis eſt decipit, & in vmbilico dum mulieres quarum ſemẽ eſt in vmbilico decipit, vnde propheta ad Hieruſalem quaſi ad meretricem in tempore ort⁹ tui, id eſt hoc tempore ſcilicet non eſt præciſus vmbilicus tuus, id eſt non refrenaſti luxuriam. [cum quã fornicati ſunt reges terræ.] potentes ſcilicet, [& inebriati ſunt.] quia ſicut ebrius interim excecabuntur, vt deum nec diligant, nec timeant. [Qui inhabitant terram,] id eſt gloriæ terræ intenti ſunt. [De vino proſtitutionis eius,] ſcilicet de delectatione apertæ fornicatiõis. [abſtulit me in ſpiritu in deſertum,] ſcilicet vt viderem reprobos, qui deſerti ſunt à deo.

Et uidi mulierem ſedentem ſuper beſtiam coccineam plenam nominibus blaſphemiæ, habẽtem capita ſeptem, & cornua decem. Et mulier erat circundata purpura & coccino, & inaurata auro, lapide precioſo & margaritis, habens poculum aureũ in manu ſua plenum abominationum, & immũditiæ fornicatiõis eius, & in fronte eius ſcriptum myſterium, Babylon magna, mater fornicationum & abominationum terræ.

E T vidi mulierem,] ſcilicet Babylonem. quia hi & molles ſunt, & ſeducti velut Eua. [Sedẽtem ſuper beſtiam,] & hi habent fundamentum diabolum, per quem operantur, [coccineam,] id eſt ſanguineam. quia ſanguinem ſanctorũ fudit, vel eloquia dei male intelligere facit. [Plenam nominibus blaſphemiæ.] quia dicunt mala quæ faciũt deo non diſplicere [habentem capita ſeptem] quinque ſenſus, quib⁹ conſentiendo ſeducimur, & quibus ſolis vita puerilis regitur. Sextũ caput error, vt in his qui poſſunt ratione vti: ſeptimũ caput Antichriſtus. per quæ ſeptem diabolus ducit homines ad peccatum. [& cornua decẽ.] decem regna, quæ erunt tempore Antichriſti, per quæ alia intelliguntur. Beſtia talis erat. [& mulier erat. [circundata purpura,] ſcilicet regali veſte. per quod notatur potẽtia eius. [& coccino,] quia occidunt nolentes ſibi conſentire. [& inaurata auro.] quia videbuntur illuminati diuina ſapientia, vel etiam mundana, quæ præcioſior res eſt inter mundana. [& lapide precioſo.] lapidem precioſum accipit charitatem quam fingunt ſe habere, ſicut carbunculus precioſior eſt inter lapides. [& margaritas.] per margaritas accipit alias virtutes quas fingunt ſe habere. [habens poculum aureum in manu ſua,] id eſt diuinas ſcripturas, quibus potantur fideles ad ſalutem, quas habent in manu ſua in prauis expoſitionib⁹, vel quia fingunt bene operari. [plenum abominationum & immunditiæ fornicationis eius,] quia docent ſecundum ſuas expoſitiones immunditias multas, & fornicari cum dæmone, per quod ſeparantur à bono, quia finis eorum malus eſt. [Et in fronte eius ſcriptum myſterium,] ſcilicet in aperto habent ſignum, quod rudibus eſt myſterium, ſed ſapiẽtibus aperta cognitio: & eſt quædam confortatio fidelibus, ne ab ipſa ſeducãtur. in qua talia manifeſte vident. [Babylon, magna confuſio, mater fornicationum] proponentes ſe exemplum peccandi, pro quibus terreni à ſalute fidelium repelluntur. [& abominationũ terræ.

Digitized by Google

Et uidi mulierē ebriam de ſanguine ſanctorū, & de ſanguine martyrū Ieſu. Et miratus ſum cum uidiſſem illā admiratiōe magna. Et dixit mihi angelus, Quare miraris? Ego tibi dicā ſacramentū mulieris, & beſtiæ quæ portat eam, quæ habet capita ſeptem, & cornua decē. Beſtia quam uidiſti fuit & nō eſt, & aſcēſura eſt de abyſſo, et in interitū ibit, et mirabūtur inhabitātes terrā, quorū nō ſūt ſcripta nōia in libro uitæ à cōſtitutione mundi, uidētes beſtiā quæ erat & nō eſt.

E T vidi] poſita cauſa dānationis, ponit & ipſam damnationē, ac ſi diceret, vidi peccantē, vidi & pro peccato damnatā. & hoc eſt, vidi [mulierē ebriā de ſanguine ſanctorū] ebriā dicit quia ſumitur vindicta de effuſiōe ſanguinis. vt præ nimiis doloribus neſciat iam vbi ſit.] & de ſanguine,] &c. maiorum. ſ. qui nō timēt Chriſtū teſtari eſſe deū. [Et miratus ſum cū vidiſſem illā,] &c. hic habet perſonā illorū qui cum vidēt malos in mundo exaltatos mirātur, cum audiūt quę pœnę eis promittūtur, & cum ita ſint puniendi, quare deus permittit eos exaltari. Sed docētur intelligere illā exaltationē datā ad maiorē excæcationem. Et dixit mihi angelus, quid miraris? [Noli mirari, ſed intellige quid ſit. [Ego tibi dicam ſacramentū,] &c. id eſt cur puniūtur mali, & diabolus, qui eos peccare facit: quod nō patet niſi doctis, [quę habet capita ſeptē, & cornua decē. Beſtia,] &c. i. diabolus qui facit homines beſtiales, [fuit,] regnauit ante aduentū Chriſti. [& nō eſt.] nato Chriſto vis ſua periit. [& aſcēſura eſt,] &c. quia tēpore Antichriſti poteſtatē recipiet & habebit locū in malos [de abyſſo] de profundis in vitiis. [& in interitū ibit,] quoniā mortuo Antichriſto, iam nō habebit locū. [& mirabūtur inhabitantes terrā.] dolebūt nanq; mali cum ſuā poteſtatē, quę tāta fuit ſic adnihilatā videbūt. [quorum nō ſunt ſcripta nomina in libro vitæ à conſtitutione mundi.] qui nō ſunt pręſciti ad ſalutē in ęterna præſciētia dei. [vidētes beſtiā quę erat & non eſt.] quæ potentiam habuit ante tempus Chriſti, cuius potētiam mors Chriſti deſtruxit.

Et hic eſt ſenſus, qui habet ſapientiā, ſeptē capita ſeptē mōtes ſunt ſuper quos mulier ſedet, & reges ſeptē ſunt, quinque ceciderūt. Vnus eſt, et alius nondū uenit. Et cum uenerit oportet eū manere breue tēpus. Et beſtia quæ erat & nō eſt, & ipſa eſt octaua, & de ſeptē eſt, & in interitum uadit. Et decē cornua quæ uidiſti, decē reges ſunt qui regnū nōdum acceperūt: ſed poteſtatem tanquam reges una hora accipient, poteſtatē poſt beſtiā. Hi unū cōſiliū habēt, & uirtutē, & poteſtatē ſuā beſtiæ tradūt. hi cum agno pugnabūt, & agnus uincet illos, quoniam dominus dominorum eſt & rex regum, et qui cum illo ſunt uocati electi & fideles.

E T hic eſt ſenſus,] ſcilicet in conſideratione æternæ pœnæ eſt exercendus ſenſus ſapientis, vt oſtēdat potentiā negligendā, ex qua ꝓuenit pœna & dānatio æterna. [qui habet ſapientiā. ſeptē capita ſeptē mōtes ſunt,] &c. quia per hæc ſeptē eleuat diabolꝰ hoīes in ſuperbiā. [& reges ſeptē ſunt.] hi idem ſunt qui montes, & reges dicūtur propter potentiā ſecularē. [quinq; ceciderūt.] aſſenſio quinq; ſenſuū abiit cum infantia. [& vnus,] error qui manet nobiſcū etiā in matura ætate, [& alius nondū venit] Antichriſtꝰ, qui maxime coget ad peccandū. Adā ſi in obediētia pſtitiſſet, ſenſibꝰ corporis ad nullam delectationē vteretur magis in aliquo quā in omnibus. Sed ex ſuo peccato ita corrupti ſunt ſenſus, vt iam naturale ſit, læuia tactu, ſapora, canora, viſu pulchra quęrere. hi ſunt quinq; reges per quos diabolus hoīes in pueritia regit: quia ipſe fuit cauſa cur corrūperētur. hi ſunt quinq; viri Samaritanæ, de quibus Ioan. 4. In iuuēta ſeducit, vel ſuccedit error. Nam poſtq̄ diſcretionē habet, ſi peccat, iam nō ſenſibus ſed errori deputatur. de quo dn̄s, Et nūc quē habes nō eſt tuꝰ vir. habemus etiā hos quinq; reges, in quinq; regibus quos vicit Abraham, de quibꝰ Geneſ. 14. [& cum venerit oportet,] &c. quædā confortatio eſt, ac ſi diceret, ne cędatis. [Et beſtia quæ erat & nō eſt, & ipſa,] &c. de ſeptem eſt, quia diabolꝰ, & ſimiliter peccat, & ſimiliter punietur. Octaua eſt, quia omnes tranſcendet in nequitia & in pœna. [Et in interitū vadit.. Et decem cornua quę vidiſti, decem ſunt reges,] tēpore Antichriſti, vt Daniel dicit, Erunt decē regna principaliter Antichriſto adhærētia, quorū reges notantur in cornibus propter elationem, & impugnationem, [qui regnum nondū acceperūt.] licet aūt illi nondū regnū acceperint, indicia tamen eorum præcedūt in multis. [ſed poteſtatē tanquā reges.] quia non vere reges, ſed tyranni. [vna hora.] & quia tēpus breue eſt reſiſtite, nunquā cedatis ei. [accipient poſt beſtiā.] nō prius tempore, ſed vt ſequaces. & inferiores eo. [Hi vnum,] &c. negādi Chriſtū, in quolibet malo conſentiendi. [& virtutē.] quā ex propriis viribus habent. [& poteſtatem ſuā.] quia ex ſubditis. [Beſtiæ tradunt,] quia Anti-

Digitized by Google

chriſto oĩa attribuũt. [Hi cũ agno pugnabunt.] verbo & opere, vt ſeducant ei fideles ſuos. [& agnus vincet illos.] dando ſuis conſtantiã, & alios tandẽ excæcãdo. [quoniã dñs dñorum eſt.] vtẽs etiã malis ad vtilitatẽ, & purgationẽ ſuorũ. [Et rex regũ. & ideo etiã vincet reges terræ, quoniã præcioſam habet familiã. & hoc eſt, [& qui cum illo ſunt vocati.] p ꝑdicatores electi ab æterno. [& fideles.] in cuſtodia fidei & operũ executiõe.

Et dixit mihi, Aquas quas uidiſti ubi meretrix ſedet, populi ſunt & gẽtes et linguæ. Et decẽ cornua, quæ uidiſti in beſtiã, hi odiẽt fornicariã, & deſolatã faciẽt illã, et nudã, et carnes eius manducabunt, & ipſam igni concremabũt. Deus enim dedit in corda eorũ ut faciant quod illi placitum eſt, ut dẽt regnũ ſuũ beſtiæ donec conſummẽtur uerba dei. Et mulier quam uidiſti eſt ciuitas magna quæ habet regnum ſuper reges terræ.

ET dixit mihi, Aquas,] &c. ſcilicet Babylõ, vel Antichriſtus, qui iam regnat per myſteriũ. [populi ſunt.] id eſt fluitãtes in vitiis. [& gẽtes,] ex omni hoĩm gente collecti. [& linguæ. Et decem cornua,] &c. & ideo vos nolite cõformari ei, qa hi qui modo adhærẽt tandẽ dolebũt, & odiẽt beſtiã dolẽtes & ſciẽtes ſe fuiſſe ſeductos per eam. [& deſolatã faciẽt illã.] quia ſolatiũ quod modo faciunt ei tandẽ ceſſabit. [& nudã.] quia imperium eius quod per ipſos excreuerat, iam nõ habebit locũ. [& carnes eiꝰ,] &c. i. tormẽta pro delectationibus eius quas conſecuti ſunt. [& ipſam igni cremabunt.] quia ipſi erũt cauſa quare diabolus puniatur, quoniã per ipſum decepti ſunt. [Deus enim.] quaſi dicat, & cum talẽ ſciãt finem quare ſequũtur eũ? excæcauit enim eos deus malis meritis eorũ. & hoc eſt, [Deus enim dedit in corda eorum,] &c. id eſt illi, ſcilicet diabolo, [vt det regnũ ſuũ beſtiæ,] ita faciũt quod placitũ eſt beſtiæ illi, quoniã permittũt ſe regnũ diaboli. [donec conſummẽtur,] &c. ſ. donec compleãtur quæ promiſſa ſunt de pręmio malorũ & bonorũ. ſ. donec ſeparẽtur boni à malis. [Et mulier quã vidiſti,] &c. i. multitudo magna potentiũ munita omni praua obſtinatiõe. [q̃ habet regnũ,] &c. quia dominatur & compellit in elatione magna.

VISIO SEXTA. CAP. XVIII.

ET poſt hæc uidi aliũ angelũ deſcendentẽ de cœlo, habentẽ poteſtatẽ magnã, & terra illuminata eſt à gloria eius, & exclamauit in forti uoce dicens, Cecidit cecidit Babylon magna, & facta eſt habitatio dæmoniorũ, & cuſtodia omnis ſpũs immũdi, & cuſtodia oĩs uolucris immundæ: quia de ira fornicatiõis eius biberũt oẽs gẽtes, et reges terræ cum illa fornicati ſũt, & mercatores terræ de uirtute deliciarũ eiꝰ diuites facti ſũt.

IN hac ſexta viſione agitur de pœnis vltimis quas patiẽtur impij in inferno pro ſingulis peccatis. & primũ oſtendit de Babylone, & in ea oſtẽdit diuerſos ordines: poſtea de Antichriſto & pſeudoprophetis, deinde de ipſo diabolo. & eſt viſio aperte diuiſa ab his in quibus dãnatio malorũ oſtẽditur, cũ hic nõ dãnatio, ſed pœnæ quæ damnationẽ ſequũtur oſtẽduntur. & ideo ſi quid de dãnatione malorũ oſtẽdatur, nõ eſt ſuperfluũ, quia ad aliud inducetur. Cum aũt has pœnas executurus ſit, oſtẽdit Chriſtũ potentẽ hoc facere, et etiã hoc ipſum Chriſtũ adnũciantẽ, vt ſit maior fides. [Et poſt hæc vidi alium angelum,] Chriſtũ [deſcendentẽ de cœlo,] humiliantẽ ſe ad cognitionẽ hoĩm ex cognitiõe angelorũ, vel ad aſſumptionẽ carnis de ęqualitate patris. [habentẽ poteſtatẽ magnã,] & ſcd̃m diuinitatẽ & humanitatem. vnde dicitur Matth. 28. data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra, quod tã potẽs dicit, poteſt efficere. [& terra illuminata eſt,] i. eccleſia pulſis tenebris ignorãtię. [à gloria eius] à glorioſa ꝑdicatione. [& clamauit.] adnũciauit. [in forti voce.] quia quod dixit ad effectũ pduxit. [dicẽs, Cecidit cecidit Babylõ.] repetitio notat duplicẽ caſum. ſ. corporis & aĩę. vel infinitũ caſum. [magna.] quia multos amplectitur. pręmittit cauſam ruinæ. [& facta eſt,] &c. dæmonium eſt collectio dæmonũ. [Et cuſtodia oĩs,] &c. quia cuſtodit in ſe diabolũ obediẽdo ei in prauis actibus. [volucris immundę] &c. tũc cõparatur volucri diabolus, quoniã facit aliquẽ efferre ſe & ſuperbire de immũditia ſua. [quia de ira fornicatiõis eius,] i. fornicatione pro qua iraſcitur deꝰ. [biberũt oẽs gentes, & reges terræ.] ſ. potentes ſeculi. [mercatores terræ,] &c. ad literã. vel dicãtur mercatores oẽs qui vendũt aĩas ſuas pro his ſecularibꝰ. [de virtute deliciarũ eiꝰ.] de effectu deliciarum de peccato. vnde dicitur, omnis diues vel iniquus, vel hæres iniqui. [diuites facti ſunt.

Et audiui aliam uocẽ de cœlo dicentem, Exite de illa populꝰ meus, & ne participes ſitis delictorum eius, et de plagis eius nõ accipiatis: quoniã peruenerũt uſque ad cœlũ peccata eiꝰ, & recordatus eſt dominus iniquitatũ eiꝰ: reddite illi ſicut ipſa reddidit uobis, & duplicate duplicia, ſecundũ opera

eius in

eius in poculo quo miſcuit, miſcete ei duplũ. Quantũ glorificauit ſe, & in delicijs fuit, tantũ date illi tormentũ & luctũ, quia in corde ſuo dicit, Sedeo regina & uidua nõ ſum, & luctũ nõ uidebo. ideo in una die ueniẽt plagæ eius mors, & luctus, & fames, & igni comburetur: quia fortis eſt deus qui iudicauit illã, & flebũt, & plangẽt ſe ſuper illã reges terræ, qui cũ illa fornicati ſunt, & in delicijs uixerunt, cum uiderint fumũ incẽdij eius lõge ſtãtes propter timorẽ tormẽtorũ eius dicẽtes, Væ, uæ, ciuitas illa Babylõ magna, ciuitas illa fortis, quoniam una hora uenit iudicium tuum.

ET audiui,] Ponit admonitionem. quia ſi nũc nõ ſum⁹ de illis, nec tandẽ dãnabimur cum illis. [aliã vocẽ] Chriſti inſpirationẽ, vel prædicationem, [de cœlo dicentẽ, Exite] &c. opera eorum ne faciatis, [& ne participes ſitis,] &c. nec conſenſum adhibeatis. conſenſum quidẽ præbẽt qui laudant, & adulãtur, & qui corrigere debet, & nõ facit. [& de plagis eius nõ accipiatis,] & tunc nõ eritis participes pœnarũ. quas plagas ideo recipiet, [quoniã peruenerunt peccata,] &c. id eſt ad contemptũ dei per impœnitentiã. Tunc dicuntur peccata venire vſq; ad cœlũ, quando perueniũt ad illud peccatũ peccandi. quod nõ quia tranſirent peccando, ſcilicet ad contemptum dei, vnde æque redditur æterna pœna, & illi qui peccauit trib⁹ annis, & illi qui centũ annis: quoniã vterq; venit ad illud punctũ, quod nunquã trãſiret peccãdo. [& recordat⁹ eſt dñs,] &c. & minorũ quorum videbatur oblitus, dũ permittebat eos proſperari. [Reddite illi.] admonet etiã ſanctos, vt diuinam vindictã exerceãt in illos. [ſicut & ipſa reddidit vobis,] ſcilicet ſicut ipſi pœnas intulerunt vobis, quãuis purgatorias, ita vos reddite illis pœnas ſed æternas. [& duplicate,] i. animæ & corpori. [duplicia] duplo grauiores reddite quã ipſi vobis. [ſcd̃m opera ei⁹] nõ oĩb⁹ ęquales, ſed vnicuiq; pro meritis. [In poculo quo,] &c. ſcilicet ſicut illi tormẽta vobis intulerunt, ita vos illis. Redditur & aliquando eodẽ genere. [Quantũ glorificauit ſe, & in,] &c. nõ de his tantũ quæ in alios fecerunt puniẽtur, ſed etiã de gloria & delectatiõe quã inter ſeipſos habuerũt: vel vt oſtendat deſcriptionẽ quantũ vnicuiq; ſit reddendũ, ſcilicet quantũ peccauit, ſcilicet alij plus alij minus. tormentũ ad corp⁹. luctũ ad animã. [quia in corde ſuo dicit.] oſtendit quo modo glorificauit. [Sedeo,] quaſi ſtabilis. [regina] dignitate & potẽtia. [& vidua nõ ſum.] nõ deſunt mihi ſeruitores, vel quia habet conſolationẽ in temporalib⁹. [& luctũ nõ videbo] nõ timet defectũ ſuę potentiæ. [ideo in vna die] in hora iudicij. [veniẽt plagæ eius.] præmiſit cauſas dãnationis, modo ponit ipſas cauſas & pœnas. [Mors] ſeparatio à vera vita. [& luctus] contra gaudia quæ hic habuit. [et fames] à vera refectiõe. [q̃a talis eſt domin⁹] cui nullus poteſt reſiſtere, vel tandẽ inflexibilis omni prece. Communẽ dixit de dãnatione Babylonis, modo diſtinguit p̱ diuerſos ordines damnatorũ. [& flebũt,] dolebũt in animo. [& plangent ſe,] &c. dolorẽ cordis oſtendẽt, q̃a dolebũt patiẽtes, & de propria miſeria, & de dãnatione ſubditorũ. [reges terræ,] vel etiã boni reges. vel qui aliquando cum ea fornicati ſunt dolebunt, quod eis vnquam ſimiles fuerunt. [cum viderint fumum incendij, eius.] cum viderint ſigna ſuæ pœnæ. [longe ſtantes,] voluntate. iſtud quod ſequitur planum eſt.

Et negociatores terræ flebunt, & lugebũt ſuper illã, quoniã merces eorum nemo emet amplius, Merces auri, & argenti, & lapidis precioſi & margaritæ, & byſſi, & purpuræ, & ſerici, & coccini, et omne lignũ thyinum, & omnia uaſa eboris, & oĩa uaſa de lapide precioſo, & æramẽto, et ferro, & marmore, et cinnamomũ, & amomũ, et adoramentorũ, et unguẽti, & thuris, & uini, & olei, & ſimilæ, & tritici, & iumentorũ, et ouiũ, et equorũ, et rhedarũ, et mancipiorũ, & aĩarum hoĩm, & poma deſiderij aĩæ diſceſſerũt à te: et oĩa pinguia, et clara perierũt à te, et amplius illa iã nõ inueniẽt mercatores horũ qui diuites facti ſunt ab ea, lõge ſtabũt propter timorẽ tormentorũ eius flentes ac lugẽtes, & dicẽtes, Væ, uæ, ciuitas illa magna, quæ amicta erat byſſino, et purpura, et cocco, et deaurata eſt auro, et lapide precioſo, et margaritis, quoniã una hora deſtitutæ ſunt tãtæ diuitiæ. Et oĩs gubernator, et oẽs qui in locũ nauigãt, et nautæ, et qui in mari operãtur lõge ſteterũt, & clamauerunt uidẽtes locũ incẽdij eius dicẽtes, Quæ ſimilis ciuitati huic magnæ?

Et miſerunt puluerem ſuper capita ſua, & clamauerũt plangentes & lugentes, & dicentes, Væ, uæ, ciuitas magna in qua diuites facti ſunt omnes qui habent naues in mari de precijs eius, quia una hora deſolata eſt.

ALIVS ordo damnatorũ de his qui ſunt in Babylone. [Et negociatores terræ] ad literã. vel omnes qui vendũt animas pro terrenis. [flebunt ſuper illã, & lugebũt,] ſcilicet continuũ habebũt dolorẽ. quia dolebunt ea perire in quibus ſperabant obtinere felicitatẽ. quoniam [merces eorũ nemo emet ampli⁹.] has ſcilicet [merces auri.] & c. [& ſerici.] apud Seres facti. [et omne lignũ thyinum] nemo emet. [& æramẽta.] vt baccilia. [& odoramentorũ,] ſcilicet merces. [& animarũ hominũ.] venditur ſolum corpus, vt ſi Chriſtianus Chriſtiano vẽdatur. tum quaſi aĩa, vt ſi apud paganos animã ſuã ſaluare nõ poſſit. [Et poma deſiderij animę diſceſſerũt à te,] Babylon. hic notat q̃a etiã pro minimis dãnentur hoĩes, ſi in his minimis delectẽtur, &c. [Et oĩs gubernator. [vt patres familiarũ, [& omnis qui in loco nauigat.] ſicut illi qui proponũt ſibi aliquid determinatũ. vt marcas auri, vel aliq̃d huius generis. [& nautæ.] vt ſeruiẽtes gubernatorũ [& qui in mari operantur] vt omnes Babylonios comprehendat, dicit, [& qui in mare operãtur,] i. qui in mundo ſperãt, & delectãtur. [longe ſteterũt.] voluntate ne incẽdantur. [& clamauerũt dicẽtes, Quis ſimilis huic ciuitati,] in miſeria. & miſerũt pulueres ſuper capita ſua.] quod eſt ſignum pœnitentiæ, quamuis tarde: vel puluerem, id eſt concupiſcentiam terrenorum prępoſuerunt capiti ſuo, id eſt animæ. [de p̃ciis eius.] ad literã, vel de peccatis.

Exultate ſuper eam cœli & ſancti apoſtoli & prophetæ, quoniã iudicauit deus iudiciũ ueſtrũ de illa, & ſuſtulit unus angelus fortis lapidẽ quaſi molarẽ magnũ, & miſit in mare dicẽs, Hoc impetu mittitur Babylõ illa magna ciuitas, & ultra iã nõ inuenietur. Et uox citharœdorũ & muſicorũ & tibia canentiũ, & tuba nõ audietur in te ampli⁹. Et oĩs artifex oĩs artis non inuenietur in te amplius, & uox molæ non audietur in te amplius, et lux lucernæ nõ lucebit ĩ te amplius. Et uox ſp̃õſi & ſp̃õſæ non audietur adhuc in te, quia mercatores tui erant p̃rĩcipes terræ: quia in ueneficiis tuis perierunt oẽs gentes, & in ea ſanguis prophetarũ & ſanctorũ inuẽtus eſt, & omniũ qui interfecti ſunt in terra.

POSITA damnatione impiorũ ponit exultationẽ. & cõmonet ſanctos vt congratulẽtur diuino iudicio, et hoc eſt [Exulta ſuper eam cœlũ.] vt angeli, [deus iudicauit iudiciũ veſtrũ de illa,] .ſ. iudicans ea quæ peccauit in nos. Poſtq̃ oſtẽdit ſingulorũ ordinũ damnationẽ, oſtẽditur ſibi modus. ſ. quod ſibi pręmonſtratũ fuerat, videt completũ. [Et ſuſtulit.] eleuat deus mundũ in potentiis vt grauius demergat. [vnus angelus fortis] Chriſtus [lapidẽ,] lapidea corda habentes. [quaſi molarẽ magnũ.] ſemp̃ per hæc mundana voluentes: q̃a alios terit. [& miſit] in infernũ. [Hoc impetu mittitur Babylõ.] ſicut in hac figura vides. vel quãto plus exaltãtur, tanto grauius cadẽt. [& vltra iam nõ inuenietur,] ſicut quidã hęretici putãt. [& vox citharœdorũ] enumerat & illa perire de q̃bus nõ dixerat. [& vox ſp̃õſi, & ſp̃õſę] lętitia nuptiarũ. [quia mercatores tui erant principes terræ,] ſcilicet dantes animas ſuas pro terrenis, nimiam poteſtatẽ exercuerãt, quod iam pati nõ volo. Nunc quaſi ad ipſam Babylonẽ loquitur de caſu ſuo, condolens miſeriæ eius; nũc ad auditores cõuertitur, vt fideles exhoretur. [quia in veneficiis tuis, ad litteram, vel venenoſis perſuaſionibus. [perierũt omnes gentes.] aliqui de gente. [& omniũ qui interfecti ſunt.] quia ſi malus malum occidit nõ excuſat occiſorẽ nequitia occiſi.

CAPVT XIX.

POſt hæc audiui quaſi uocẽ magnã tubarũ multarũ dicentiũ alleluia. Laus, & gloria, & uirtus deo noſtro eſt, quia uera & iuſta iudicia ei⁹ ſunt, qui iudicauit de meretrice magna, quæ corrupit terrã in proſtitutione ſua & uindicauit ſanguinẽ ſeruorũ ſuorũ de manibus eius. Et iterũ dixerũt, alleluia. Et fumus aſcendit in ſecula ſeculorũ. Et ceciderũt ſeniores uiginti quatuor, & quatuor animalia. Et adorauerũt deũ ſedentem ſuper thronũ, dicentes, amẽ, alleluia. Et uox de throno exiuit dicens, Laudem dicite deo noſtro oẽs ſerui eius, & qui timetis eum puſilli & magni.

VIDIT completam damnationem Babylonis, modo audit exultationem ſanctorum de hac damnatione ſicut commoniti fuerant vbi dixit, Exulta cœlum. [Poſt hęc audiui quaſi vocẽ] exultationem [magnam tubarum in cœlo,] ſanctorũ qui tubæ

qui tubæ ſunt, ſcilicet intonantes prædicatione [dicentium alleluia,] alleluia: non eſt vox alicuius linguæ, ſed eſt vox angelica, non habet propriam interpretationē in aliqua lingua, & ſignificat trinitatem, per alle, patrem, per lu, filiū, per ia, ſpiritū ſanctū. nec ſimpliciter illā diuinā ſubſtantiā, ſed cū laude & illa inexplicabili. [Laus] laudandus ꝓpter reſurrectionē, [& gloria] propter aſcenſionē, & immortalitatē. [& virtus deo noſtro eſt,] quia vicit diabolum. & ideo hęc ſunt ei, perficit enim quod promittit, & ideo [verā & iuſta.] ſecundū merita cuiuſq; [iudicia eius ſunt, qui iudicauit de meretrice quæ corrupit terrā.] alius alium. [in proſtitutione ſua.] & vindicauit ſanguinem ſeruorum ſuorum] requirēs eum [de manibus ſuis & iterū dixerūt, Alleluia.] per hāc iterationem intelligimus infinitā laudē. [& fumus eius in ſecula ſeculorū.] vindicauit ſanguinē nō temporaliter, ſed æternaliter. Ponit exultationem maiorū de damnatione prędicta. & iſti confirmāt teſtimoniū pręcedentiū & ex ſe teſtimonium dant. [& ceciderunt ſeniores,] iudices vigintiquatuor & quatuor animalia,] doctores. [& adorauerunt deum ſedentem ſuper thronum dicentes.] confirmatio ſuperiorum, ſcilicet verum eſt, quod deꝰ ita glorioſus eſt [alleluia.] vbi dicūt alleluia. ponit ex ſe laudem. [Et vox.] admonitio [de throno] de ſecreto loco. vel de his in quibus ſedet iudex. [exiuit dicēs.] ad audientiā omniū. Poſita damnatione & pro ea ſanctorū exultatione, ponit admonitionem vt ſubterfugiamus talium conformitatē. [Laudem dicite deo noſtro] bene operemini, [oēs ſancti eius, & qui timetis eum.] caſto timore. [puſilli & magni] ſecundū ętatē. vel qui nequeūt altiora perficere, vt vende oīa, & ſcdm Chriſtū magni ſunt q̧ hęc poſſunt.

CAPVT XIX.

ET audiui quaſi uocē tubæ multæ, & ſicut uocē aquarū multarū, & ſicut uocem tonitruū magnorū dicentiū, alleluia, quoniā regnabit dominus deus noſter omnipotens. Gaudeamus & exultemus & demus gloriam ei, quia uenerūt nuptiæ agni, & uxor eius præparauit ſe, & datū eſt illi ut cooperiat ſe byſſinū ſplendens candidū. Byſſinū enim iuſtificationes ſunt ſanctorum. Et dicit mihi, Scribe. beati qui ad cœnam nuptiarū agni uocati ſunt. Et dicit mihi, hæc uerba dei uera ſunt. Et cecidi ante pedes eius ut adorarē eū. Et dixit mihi, Vide ne feceris, Conſeruus tuus ſum & fratrum tuorum habentium teſtimonium Ieſu. Deum adora. Teſtimoniū enim Ieſu eſt ſpiritus prophetiæ.

OSTENSA lætitia quam habēt ſancti de dānatione malorū, ſupponit aliā quā habent de impletione conſortij, & aduētu regni dei. [Et audiui quaſi vocē] exultationē ſanctorū prædictorum. [tubæ multę,] qui per prędicationem quaſi tuba intonuerūt. [& ſicut vocē aquarū multarū.] quia de multis populis collecti ſunt. [& ſicut vocem tonitruorū magnorū.] terrebit enim impios ſanctorū exultatio. [dicentiū alleluia.] quoniā regnat dn̄s deꝰ noſter omnipotēs] quaſi antea regnū fuit impiorū. [gaudeamꝰ] ſcd̄m beatitudinē animæ. [& exultemus] ex corporis glorificatiōe. [& demꝰ gloriā ei,] ſ. nos ab eo oīa habere reputemꝰ. [quoniā venerūt nuptię] agni, quoniā iuncta eſt eccleſia Chriſto. [& vxor eius] pręparauit ſe.] conueniēs erat vt iungeretur, quia ipſa eccleſia idoneā ſe ꝓbuit vt reciperetur. [& datū eſt illi] interim. [vt cooperiat ei byſſinū.] ſcd̄m pręſentē ſtatū dedit dn̄s eccleſię ſuæ iuſtificationes quibus ſe veſtiret, & deo paratam ſe oſtenderet. [ſplendēs. Byſſinū enim iuſtificationes ſunt ſanctorū. & dixit mihi. Beati,] inuitat præſentes ad prędictas nuptias. [q̧ ad cœnā nuptiarū agni vocati ſunt.] perfecte ita vt perueniāt. [Hæc verba dei.] & vt maiorem exhortationem faciat, dicit hæc verba eſſe dei, & quia dei ideo [vera. Et cecidi ante pedes eius.] quia eū maiorē me intellexi. paratꝰ ad obediendū humiliaui me ei, & debetis vos humiliari doctoribꝰ veſtris. [vt adorarē eū] .i. venerarer vt maiorē. [Et dixit. vide ne feceris.] ante incarnationē Chriſti nō ꝓhibuit ſe angelus adorari, quia videbat oēm hominē ſe inferiorē. Sed poſt aſcenſionē Chriſti, quia vidit hominē ſupra oēs angelos exaltatū, timuit ab hoīe adorari. [conſeruus tuus ſum, & fratrū tuorū habentiū teſtimoniū Ieſu.] ego & tu cæteriq; fratres tui vnū deū habemus. [Deū adora. teſtimonium Ieſu eſt ſpiritus prophetiæ.] quia omnes prophetæ teſtimonium perhibent Ieſu: & non ex ſe, ſed ſpiritus ſanctus per ipſos.

Et uidi cœlū apertū. Et ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper eum uocabatur fidelis, & uerax, & in iuſtitia iudicat & pugnat. Oculi aūt eius ſicut flāma ignis, & in capite eius diademata multa, habēs nomen ſcriptum quod nemo nouit niſi ipſe. Et ueſtitꝰ erat ueſte aſperſa ſanguine, & uocatur nomen eius uerbum dei. Et exercitus qui ſunt in cœlo ſequebantur eum in equis albis, ueſtiti byſſino albo mundo, & de ore ipſius proceſſit gladius acutus, ut in ipſo percutiat gētes.

Digitized by Google

& ipſe reget eos in uirga ferrea, & ipſe calcat torcular uini furoris iræ dei omnipotẽtis, & habet in ueſtimento & in fœmore ſuo ſcriptũ, Rex regum & dominus dominantium.

OSTENSA dãnatione Babylonis, & ſanctorum exaltatione ſupponit damnationẽ Antichriſti, & pſeudoprophetarum vbi dicit, [& apprehenſa eſt beſtia] quorum damnatiõis cauſam præmittit, cum dicit, contra Chriſtũ pugnabũt: & quia incredibile videretur quod Antichriſtus & ſui qui tam potẽtes erunt ſic poſſent damnari, præmittit potentiam damnantis & ſecundũ diuinitatem, & ſecundũ humanitatem, cuius potẽtiæ nullus poſſit reſiſtere. Ex qua etiam ipſius dignitate inuitat nos ad eius imitationẽ. [Et vidi cœlum apertum,] ſed reuelata ſunt mihi myſteria eccleſiæ, & quod homo poſſit cœlũ aſcendere, & deum agnoſcere, quaſi dicat, Vidi vocatos ad nuptias, vidi quod poſſent venire, quia & bonum habemus adiutorem: & bonos monitores. [& ecce equus] & hoc eſt, apparuit equus, i. caro chriſti portans verbum dei. [albus.] quia ſine peccato. [& qui ſedebat ſuper eũ,] diuinitas. [vocabatur fidelis.] quia promiſſa implet. [& verax.] quia in nullo mentitur, vt dicitur ad Titum. 1. a. & Hebræo. 6. d. & alios veraces facit. & cum iuſtitia iudicat. quia vnicuiq; reddit ſecundũ opera, vt dicitur Roma. 2 a. & pugnat in ſuis contra diabolũ. [Oculi aũt eius ſicut flamma ignis.] dona ſpiritus ſancti, vel diuina præcepta, vel charitas. quæ comburit vitia, illuminat habentẽ, & accendit ad amorẽ dei. [& in capite eius,] ſecundũ diuinitatẽ. [diademata multa,] quia per eam & ipſe, & ſui coronãtur. [habẽs nomẽ ſcriptũ quod nemo nouit.] plene intellexit. [niſi ipſe] & cui ipſe reuelauit. [Et veſtitus erat veſte.] carne. [aſperſa] in paſſione. [ſanguine.] vel eccleſia. quæ in martyribus occiditur. [& vocatur nomẽ eius verbum dei.] per quẽ pater ſe mundo nunciauit. & per quem omnia fecit. Ioan. 1. [& exercit⁹ qui ſunt in cœlo.] fideles contra diabolũ dimicãtes, qui ſunt in eccleſia. [Sequebantur eum,] i. imitabantur [in albis equis.] i. in corporibus dealbatis multis virtutibus. [veſtiti byſſino,] i. iuſtitia. [albo,] ſecundũ virtutes. [mundo] à criminali macula. [Et de ore ipſius,] i. prædicatiõe. [procedit gladius,] i. diuina ſentẽtia. [vtraq; parte acut⁹.] quia percutit ſecundum corpus & ſecundũ animã, vel nouo & veteri teſtamento, vel vtroq; populo gentili & Iudæo. [vt in ipſo percutiat oẽs gentes.] quoſdam ad vitam, quoſdã ad mortem. [& ipſe reget eos] bonos de virtute in virtutem, malos de vitio in peius [in virga ferrea.] inflexibili iuſtitia. [& ipſe calcat torcular vini furoris iræ dei omnipotẽtis,] id eſt mortẽ, quæ ab irato deo primo homini peccãti illata eſt, reſurgẽs deſtruxit, vel torcular tribulatio eſt quam deus iratus & furioſus infert, de qua tribulatiõe exit [vinum,] id eſt quidã ſancti eliciuntur. & dicitur furor irę continuatio. & [habet inveſtimẽto,] id eſt in carne. [& in fœmore.] per hoc notat Chriſtũ de vera ꝓgenie hominis fuiſſe. [Scriptum] quod nõ poſſet inde deleri. vel in cordibus fideliũ qui ſunt veſtimentum, id eſt [ſcriptum, Rex regum] ſanctorum. [& dominus dominantium] omnium qui ſubditis doninantur.

Et uidi unum angelũ ſtantem in ſole, et clamauit uoce magna dicẽs omnibus auibus quæ uolant per medium cœli. Venite, congregamini ad cœnã magni dei, ut mãducetis carnes regum & carnes tribunorum, & carnes fortium, & carnes equorum & ſedentiũ in ipſis, & carnes omniũ liberorũ ac ſeruorum, & puſillorũ & magnorũ.

OSTENSA dignitate Chriſti, per quam diabolum expugnare poterit, ſubdit admonitionem præſentium, vt huic tali adhæreãt. [& vidi angelũ] prædicatores [ſtantẽ in ſole,] in aperto, vt ab omnibus audiretur. [& clamauit voce magna,] id eſt admonitione audienda, [dicẽs omnibus auibus,] id eſt fidelibus qui & agiles ſunt, & pennati virtutibus, [quę volãt per mediũ cœli,] id eſt per catholicam fidem, nullam ſibi faciẽtes propriam ſectam. [venite] bene operando [congregamini,] à diuerſis partib⁹ cœli, vel in eadem fide nihil proprij apponentes. Deo enim placet vnitas. [ad cœnã magni dei.] cœnam accipit ipſum Chriſtũ, qui eſt vera cœna reficiens, & nunquam deficiẽs, vel conſortiũ ſanctorum. & bene cœnam non prandium, quia talem refectionem nullus labor, ſed ꝑpetua quies ſequitur. [vt manducetis carnes regum,] id eſt delectemini in cruciatu maiorum & minorum impiorũ. [& carnes fortium,] in viribus corporis [equorum] ſubditorum [& ſedentium in ipſis] prælatorum &c.

Et uidi beſtiam & reges terræ, & exercitus eorũ cõgregatos ad faciendum prælium cum illo qui ſedebat in equo, & cum exercitu eius. Et apprehenſa eſt beſtia, & cum illa pſeudopropheta qui fecit ſigna coram ipſo, quibus ſeduxit eos qui acceperũt characterem beſtiæ, qui adorant imaginẽ eius. Viui miſſi ſunt hi duo in ſtagnũ ignis ardẽtis ſulphure, & cæteri occiſi ſunt in gladio ſedẽtis ſuper equũ qui procedit de ore ipſius, & omnes aues ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

ET vidi

Digitized by Google

ET vidi beſtiā] Antichriſtū. qui eſt principale caput beſtiæ. [& reges terræ,] pſeudoapoſtolos. [& exercitus ipſorū cōgregatos] i. oēs ei ſeruientes. [ad faciendū prælium cū illo.] contra Chriſtum & ſuos blaſphemiis, tribulationibus & miraculis. [qui ſedebat in equo,] &c. quaſi diceret multum debetis eſſe ſoliciti, vt ad hanc cœnam veniatis, quia diabolus paratus eſt nocere vobis, quem tamen dei auxilio vincere poteritis. [Et apprehenſa eſt beſtia] & ideo beſtia punita eſt æternaliter. [& cum illa pſeudopropheta qui fecit ſigna coram ipſo, quibus ſeduxit eos qui acceperunt characterem beſtiæ] qui credunt in eum [& qui adorāt imaginem eius. Viui miſſi ſunt hi duo:] .ſ. Antichriſti & ſui maiores pœnas ſentient, quàm alij, ſicut illi qui viui comburuntur ſi mortuus comburatur, nihil ſentit. [in ſtagnū] propter tenebras [ignis ardentis ſulphure & cęteri.] vt ſequaces iſtorū [occiſi ſunt,] minori quidē pœna punięntur. [in gladio ſedentis ſuper equum qui procedit de ore ipſius & omnes aues ſaturatę ſunt] ſancti delectabuntur in pœna iſtorum.

CAPVT XX.

ET uidi angelum deſcendētē de cælo, habentem clauem abyſſi, & cathenam magnam in manu ſua. & apprehendit draconem ſerpentem antiquum qui eſt diabolus & ſatanas, & ligauit eum per annos mille, & miſit in abyſſum, & clauſit & ſignauit ſuper eum, ut non ſeducat amplius gētes, donec conſummentur mille anni. Poſt hæc oportet illum ſolui modico tempore.

DICTA damnatione Babylonis & Antichriſti, & pſeudoapoſtolorum eius, ſupponit dānationem ipſius diaboli, & determinat tempus damnationis ſcilicet paulo poſt ſeductionem. & item ponit cauſam damnationis ſcilicet quia ſolutus inſaniet immoderate, & præmonſtrat potētiā dānatoris, ſcilicet vt qui in humili aduētu, & etiā mortuus eum ligare potuit, glorificatur iā impaſſibilitate & immortalitate: & poſſit eūdem prorſus deſtruere. [Et vidi angelum deſcendentem de cœlo] Chriſtum humiliantem ſe in carne. [habentem clauem abyſſi,] id eſt poteſtatem omnium profundorum in nequitia, quia non poſſunt facere niſi quantum deus permittit. [& cathenam magnā.] ineuitabilem potentiam, qua alligabitur ſatanas. [in manu ſua] in operatione ſcilicet per paſſionem & reſurrectionem. [& apprehendit draconem ſerpētem,] neſcientem tenuit, ſcilicet quia ipſum peccaſſe oſtendit. vbi hominem omni peccato immunem, quaſi peccatorē iudicauit [antiquū.] quia à principio mundi nocuit [qui eſt diabolus & ſatanas.] ponit quaſi interpretationem ipſius. [& ligauit eum] priori poteſtate priuauit. [per annos mille] à tēpore Chriſti, vſque ad tempus Antichriſti. mille dicit, quia numer⁹ ille perfectus. & hic ponit apoſtolus numerus determinatum pro indeterminato, quia vt dixit Chriſtus diſcipulis ſuis, Actuum. 1, Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta quæ pater poſuit in ſua poteſtate. [& miſit eum in abyſſum.] quia eiectus à fidelibus, omnibus malis dominatur. Sciendum quod ſimiliter in Abraham & aliis fidelibus diabolus fuit ligatus, ſicut in iſtis præſentibus, ſed in illis ligauit ſpes futuri Chriſti, in iſtis ipſe Chriſtus. [& clauſit.] quia neſcit an quos modo habet, poſſit retinere: & quos non habet poſſit adquirere. [& ſignauit ſuper illum,] id eſt ſigno crucis eum ſuperauit, & à fidelium mentibus repulit. [vt non amplius gentes decipiat.] tam libere ſicut prius, vſque ad tēpus Antichriſti [donec conſummentur mille anni.] dixi donec cōſummentur, quia poſtea ſoluetur modo prædictos, hoc eſt. [Poſt hæc oportet eum ſolui modico tempore.] quia deus ita conſtituit, vt tunc iterū libere decipiat, ſed ne timeatis, quia breui tempore.

Et uidi ſedes, & ſederunt ſuper eas, & iudicium datum eſt illis, & animas decollatorum propter teſtimonium Ieſu, & propter uerbum dei, & qui non adorauerunt neque beſtiā, neque imaginem eius, nec acceperunt characterem in frontibus aut in manibus ſuis, & uixerunt & regnauerunt cum Chriſto mille annis. cæteri mortuorum non uixerunt, donec conſummentur mille anni. Hæc eſt reſurrectio prima. Beatus & ſanctus qui habet partē in reſurrectione prima. In his ſecunda mors non habet partem, ſed erunt ſacerdotes dei & Chriſti, & regnabunt cum illo mille annis. Sed cū conſummati fuerint mille anni, ſoluetur ſatanas de carcere ſuo, & exibit & ſeducet gentes quæ ſunt ſuper quatuor angulos terræ, Gog & Magog, & congregabit eos in prælium, quorum numerus eſt ſicut arena maris. Et aſcenderunt ſuper latitudinem terræ, & circui

Digitized by Google

erunt caſtra ſanctorum, & ciuitatem dilectam: & deſcendit ignis de cœlo & deuorauit eos, & diabolus qui ſeducebat eos miſſus eſt in ſtagnum ignis & ſulphuris, ubi & beſtia & pſeudoprophetæ cruciabuntur die ac nocte in ſecula ſeculorum, amen.

ET vidi ſedes.] ligato diabolo vidi fideles ſolutos, & minores prælatis obedire paratos, & prælatos iudicare in ſubditis. quod dicitur de ſtatu præſentis vitæ. [iudicium datum eſt illis.] à deo. & vidi in tempore huius ligationis [animas decollatorum] fidelium in gloriam, nunquã ad inferos deſcendere, ſicut Abrahã & prophete deſcenderunt, quãuis iuſti. [propter teſtimonium Ieſu.] ſecundum humanitatẽ. [& propter verbum dei.] ſecundum diuinitatem. [& qui nõ adorauerunt.] & aliorum fidelium non decollatorum. [neque beſtiã. [Antichriſtũ.] neque imaginem eius] pſeudoapoſtolos eius. [nec acceperunt charactêrem] ſignum eius [in frontibus,] in manifeſta confeſſione. [aut in manibus ſuis.] in operatione [& vixerunt. & regnauerunt cum Chriſto.] potentes erunt etiam facere miracula. [mille annis,] & non dico hoc futurum tantum poſt communem reſurrectionem, ſed etiam tẽpore ligationis. & [cæteri mortuorum non vixerunt,] id eſt mortui in anima ſtatim punientur poſt diſſolutionem: quod ideo inducit, quia vellent aliqui nullum puniri toto tempore ligationis ſatanæ. [donec conſummentur mille anni.] tunc autẽ manifeſtum eſt quod non viuent. [Hæc eſt reſurrectio,] ſcilicet quod fideles in vita ſua liberabuntur à peccatis, & animę ſtatim poſt diſſolutionem fruentur æterna gloria. [prima] quia ſequitur reſurrectio animæ & corporis [beatus.] quia beatitudinem conſequetur. [& ſanctus,] confirmatus quia non deficiet illa beatitudo. [qui habet partem in reſurrectione prima.] quia non omnes poſſunt eſſe eiuſdem beatitudinis, & perfectionis. [In his ſecunda mors non habet poteſtatem.] & veræ beatus, quia dãnatio animæ & corporis ſimul nõ erit in eo. [ſed erunt ſacerdotes dei & Chriſti.] ſe ipſos & laudes continuas offerentes deo in trinitate, & ſecundum humanitatem Chriſto. [& regnabunt cum illo mille annis] non ſolum poſt communem reſurrectionem, ſed interim [ſoluetur ſatanas.] recipiet poteſtatẽ. [de carcere ſuo.] de cordibus reproborum in quibus modo ligatus eſt. [& exibit] aperte [. quatuor angulos terræ,] in quatuor partibus mundi. [Gog & Magog.] ad literam. ſunt populi in montanis concluſi verſus aquilonem, & hi ſoluti, & primi decepti, ſeducẽt alios. vel ad allegoriam. vt per iſtos intelligãtur omnes mali. Gog. interpretatur tectũ. per quod intelliguntur omnes occulte nocentes, Magog interpretatur detectum. Per quod intelliguntur omnes aperte nocentes. [& congregabit eos in prœlium, quorum numerus eſt ſicut arena maris.] ſterilis & innumerabilis. [& aſcendent,] ſuperbient. [ſuper latitudinem terræ,] per totum orbem. [& circuierunt caſtra ſanctorum,] inuadentes ſanctos non poterunt intrare, in quibus, militat deus. [ciuitatem] munitam virtutibus, & ideo à deo [dilectam.] Poſita cauſa ponit damnationem, quia poſt illam ſeductionem, & miniſtri damnabuntur à deo, & hoc eſt, [& deſcendit ignis de cœlo & c. vbi & beſtia. & pſeudo prophetæ cruciabuntur.] quia eundẽ locum pœnarũ dat diabolo & ſuis, maxime nos deterret ne ſui efficiamur. [die ac nocte.] continue. vel die de gloria ſanctorum, nocte de propria miſeria. [in ſecula ſeculorum,] & hoc in ęternum.

Et uidi thronum magnum candidum & ſedentem ſuper eum, à cuius conſpectu fugit terra & cœlum, & locus non eſt inuentus ab eis. Et uidi mortuos magnos & puſillos ſtantes in conſpectu throni, & libri aperti ſunt. Et alius liber apertus eſt qui eſt uitæ, & iudicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in libris, ſecundum opera eorum. Et dedit mare mortuos qui in eo erant, & mors & infernus dederunt mortuos qui in ipſis erant. Et iudicatum eſt de ſingulis ſecundum opera eorum, & infernus & mors miſſi ſunt in ſtagnum ignis: hæc mors ſecunda eſt. & qui nõ eſt inuentus in libro uitæ ſcriptus miſſus eſt in ſtagnum ignis.

POSITA diſtinctione diaboli & ſuorum, addit mundi deſtructionẽ. deſtruetur enim mũdus, quia à malis corrumpitur, ſcilicet terra, & aër, & aqua: nec tamen eorum ſubſtãtia peribit, ſed forma mutabitur vſque ad globum lunæ. æther manebit fixa tamen erunt omnia quæ nũc ibi mouentur ad ſeruitium hominum. [Et vidi thronum.] eccleſiam [magnum,] multitudinẽ [candidum,] ex virtutibus, vel propter impaſſibilitatem & immortalitatem. [& ſedentem ſuper eum] Chriſtum [à cuius conſpectu.] pręſentia [fugit terra] abhac ſpecie. [& cœlum,] aër. [& locus non eſt inuentus ab eis] ſecundũ priorem ſtatum. [Et vidi mortuos.] malos [magnos & puſillos] tam maiores quam minores, [ſtantes] corporaliter. Sæpe locutus de glorificationẽ ſanctorum & pœnis impiorum, non fecerat apertam mentionem de corporibus an ſimul recipercntur cum corporibus, quod hic aperte facit.

facit.[Et in conſpectu throni.]quia ſancti aperte conſpicient merita ſingulorum. [& libri,] id eſt conſcientiæ ſingulorum,[aperti ſunt.& alius liber apertus eſt qui eſt vitæ] quem qui imitati ſunt vitam habebunt,alij damnabuntur, [& iudicati ſunt mortui,] id eſt mali,[ex his quæ ſcripta erant in libris,]ſcilicet opera ipſorum, quia alij,maior alij minor dabitur pœna. [Et dedit mare mortuos ſuos qui erāt in eo,]corpora quātuncunque fuiſſent diſiecta: & aliqui volebāt ea corpora tantum viuificari quæ viua vel integra inuenirentur, oſtendit contra, omnia corpora quantuncunque fuiſſent diſiecta in illo æquè viuificari,[& mors,]id eſt diabolus[& inferus,]locus ille, [dederunt mortuos qui in ipſis erant] animas mortuorum. & hæc contra illos qui dicebant tunc creari nouas animas. [Et inferus.] oēs inſatiabiles,vel profundi in vitiis,[& mors.] diabolus,[miſſi ſunt in ſtagnum ignis:hęc mors ſecunda eſt]Quædam ammonitio eſt,Cauete vobis à morte prima,ex qua ſecunda eſt [& qui nō eſt in libro vitæ inuentus,] prædeſtinatus ad vitam.

VISIO VII. CAPVT XXI.

ET uidi cœlum nouum & terram nouam. Primum enim cœlum & prima terra abiit, & mare iam non eſt, & ciuitatem ſanctam Hieruſalem nouam uidi deſcendentem de cœlo à deo paratam, ſicut ſponſam ornatam uiro ſuo. Et audiui uocem magnam de throno dicētem, Ecce tabernaculum dei cum hominibus, & habitauit cum eis: & ipſi populus eius erunt, & ipſe deus erit cum eis eorum deus. Et abſterget deus omnem lachrymam ab oculis ſanctorū. Et mors ultra non erit,neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra quæ prima abierunt.

VISIO SEPTIMA.

IN hac ſeptima viſione agit de innouatione elementorum, & glorificatione ſanctorum, demonſtrans merita per quæ ita ſint ſancti glorificandi.[Et vidi cœlum], id eſt aërem innouatū. [primum enim cœlum & prima terra abiit] primus ſtatus eorum immutatur.[& mare iam non eſt]neque in motu, neque in prioribus qualitatibus, & tamen non eſt certum an aqua purgetur igne, quo purgabuntur aër, & terra,an aliqua ſua materiali purgatione. [Et ciuitatem,] eccleſiam [ſanctam] in omni quiete firmatam. [Hieruſalem.] iam plene Chriſtum videntem, qui eſt pax vera[nouam] propter reſurrectionē corporum[deſcendentem,] id eſt humiliantem. quia quicquid boni habet intelligit ex meritis & dei gratia ſe accepiſſe,[à deo paratam,ſicut ſpōſam ornatam viro ſuo] Sicut enim ſponſus præmittit munera ante nuptias,vt inde ſe ornet,vt tandem in nuptiis placeat:ſic Chriſtus eccleſiæ, fidem & virtutes theologas infundit in baptiſmate. Cum dixiſſet ſe vidiſſe innouationem elemētorum,& glorificationem ſanctorum, quia incognitum erat, incredibile videretur, & ideo apponit auctoritatem ſanctorum qui hæc ſibi dixerunt,& etiam dei.[Et audiui vocem]admonitionem [magnam]quia de magnis dei ſecretis agit,[de throno dicentem] ab illis in quibus ſedet deus.[Ecce]in euidenti eſt, [tabernaculum dei cum hominibus,] id eſt humanitas, in qua deus militauit,eſt in eadem gloria cum hominibus qui eum ſunt imitati,[& habitabit cum eis] id eſt ſicut Chriſto gloria illa erit æterna, ita & ſuis. [Et ipſi populus eius erunt] in nullo offendentes,quod non poteſt eſſe dum in hac carne ſunt,& ipſe deus]& ſecundum deitatem, [cū eis erit eorum deus]quaſi ſingulariter, quia nūquam ab eorum præſentia ſeparabitur. Poſita gloria remouet omnem triſtitiam,[& abſterget deus omnem lachrymam ab oculis eorum] quantamcunque triſtitiam tam ab oculis mētis quā carnis,[& mors vltra non erit] oſtendit nō eſſe lachrymas,quia nulla erit cauſa lachrymarū [neque mors] diſſolutio animæ & corporis,neque ſeparatio à Chriſto, [neque luctus,] continuus dolor,[neque clamor] aliqua magna commotio auferens quietem,[neque dolor erit,] parua quælibet motio, ſcilicet iam non eſt locus iſtorum, cum non ſit peccatum ex quo hæc omnia procedunt.Poſita auctoritate ſanctorum,ponit ipſius dei.

Et dixit qui ſedebat in throno, Ecce noua facio omnia. & dicit, Scribe, quia hæc uerba fideliſſima ſunt. & uera. Et dixit mihi, factum eſt. Ego ſum α & ω, initium & finis. Ego ſitienti dabo de fonte aquæ uiuæ gratis. Qui uicerit poſſidebit hæc, & ero illi deus & ille erit mihi filius. Timidis aūt & incredulis & execratis, & homicidis, & fornicatoribus & ueneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in ſtagno ardente igne & ſulphure quod eſt mors ſecunda.

ET dixit qui ſedebat in throno, Ecce noua facio omnia] tam elementa quam ſanctorum gloriam,[& dixerunt,ſcribe] quædam admonitio,ac ſi diceret,Quicquid mihi oſtenſum eſt de

Digitized by Google

hac innouatione, ad præſentium vtilitatem eſt, vt & ipſi feſtinent optinere illam glorificationem, [quia hæc verba fideliſſima ſunt] habilia vt eis fides adhibeatur [,& vera,] quia complebuntur.[Et dixit mihi factum eſt,] ne ipſe quereret quid poſt illam innouationem futurum eſſet dicitur ſibi, nihil reſtare faciendum, ſed tūc omnia conſummata. [Ego ſum α & ω]oſtendit quod hanc innouationem facere poſſit, quia ipſe omnia creauit, & in ipſo omnia cōſummabūtur,[& ſitienti] deſideranti me. [dabo de fonte] ſcilicet me ipſum qui ſum principiū omnis beatitatis, [aquæ viuæ,] quia viuere facit [gratis,] per ſolam gratiam.[Qui vicerit,] id eſt permāſerit ſitiendo, vel qui tentationes ſuperauerit, [poſſidebit,]firmiter obtinebit [hæc] deum & beatam innouationem [& ero illi deus,] æterna ſatietas, [& ille erit mihi filius] vt ſupra populus ſanctus:in quo bene complacuit domino.

[Timidis autē,] id eſt qui fide accepta timēt eam profiteri, vel qui timent eam accipere, [& incredulis] qui dubitāt de reſurrectione, vt infideles,[& execratis,]excōmunicatis[& homicidis, & fornicatorib⁹,& veneficis, & idololatris, & oībus mendacibus] quibus mentiri eſt in vſu [pars illorum,]&c.id eſt, vnuſquiſque particeps erit harum pœnarum, pro meritis ſuis. Deſcripta gloria quam ſunt ſancti habituri, dicit quo merito & quo auxilio ſint hæc adepturi.

Et uenit unus de ſeptem angelis habentibus phialas plenas ſeptē plagis nouiſſimis. Et locutus eſt mecum dicens, Veni oſtēdam tibi ſponſam uxorem agni. Et ſuſtulit me in ſpiritu in montem magnum & altum, & oſtendit mihi ciuitatem ſanctam Hieruſalem deſcendentem de cœlo, habētem claritatem dei. lumen eius ſimile lapidi precioſo, tanquam lapidi iaſpidi ſicut cryſtallum. Et habebat murum magnū & altum, habens portas duodecim, & in portis angulos duodecim. Et nomina ſcripta quæ ſunt nomina duodecim tribuum filiorum Iſrael. Ab oriēte portæ tres, & ab aquilone portæ tres, & ab auſtro portæ tres, & ab occaſu portæ tres. Et murus ciuitatis habens fundamenta duodecim, & in ipſis duodecim nomina apoſtolorum & agni.

ET venit vnus è ſeptem angelis] aliquis de ſanctis prædicatoribus, &c. [Veni] amplifica intellectū[oſtēdā tibi]ſpōſam modo factā [vxorem agni. Et ſuſtulit me in ſpiritu,] i. eleuauit me ſpiritualiter vt cognoſcerem Chriſtum, & ſuper ipſum fundatam eccleſiam,[in montē] quia munimentum ſuorum[magnum] quia totum orbem replet, [& altum] quia inſuperabilis eſt,& c.[Habentem claritatem dei,] id eſt apertam cognitionem de deo. Oſtendit cur eccleſia habeat claritatē.[Nā lumen eius,]id eſt ipſa lucens pro modo ſuo ſe exibuit ſimilē Chriſto, qui fuit lapis precioſus, quia firmus in propoſito,& lucens ſplendore omnium virtutum,& hoc dicit, lumen eius, [ſimile lapidi precioſo, tanquam lapidi iaſpidi] iaſpis eſt durus & viridis, ita eccleſia viret fide,& in ea firma eſt [ſicut cryſtallum,]nihil celans, quia ibi pura cōfeſſio, [& habebat murum magnum & altum,] id eſt Chriſtum defenſorem, qui eſt magnus ſecūdum reſurrectionem, altus ſecundum aſcenſionem, vel defenſores aliorum qui ſunt magni vincendo hæreticos, alti inſuperabiles [habens portas duodecim]prophetas, per quorum exemplū, alij ad fidem introducuntur, [& in portis duodecim angulos] per angulos accipimus apoſtolos qui perſtiterunt in fide & veſtigiis prophetarū, [& nomina ſcripta,] quia omnes fideles ſunt fundati,& quaſi inſcripti in prophetis: vel quia omnes fideles extant in dilectione priorum patrū [quæ ſunt nomina duodecim tribuum filiorum Iſraël,] id eſt omnium fidelium ſecundum prædictas interpretationes. [Ab oriente portæ tres, ab aquilone portæ tres]Iudæi oriens dicūtur, à quibus ortus eſt ſol iuſtitiæ,& in his portæ tres: quia his primum fides ciuitatis nūciata eſt: aquilo frigidæ gentes, quæ poſt Iudæos crediderunt: auſtrum ardentes, vt ſancti martyres: occaſus ſignificat illos in quib⁹ fides & charitas frigeſcunt, vel illos qui in nouiſſimis temporibus crediturì ſunt in prædicatione Helię & Enoch, numerus duodecim portarum, quæ per quatuor mundi partes ſub ternario ponuntur, pertinet ad miniſterium apoſtolorū, per quos fides trinitatis per orbem quadripertitum diffunditur.

[Et murus,]id eſt quicunque defenſores eccleſiæ fundantur in prophetis, in quibus fides pręceſſit, [habens fundamenta duodecim,]id eſt prophetas in quorum fide fundati ſunt apoſtoli. ex ipſis enim ſucceſſit fides in apoſtolos, & etiā credulitatem habuerunt ex prophetis, qui etiam idem dixerāt: vel fundamenta accipiamus apoſtolos in quibus fundatur tota munitio eccleſię, quod ſupponit, [& in ipſis nomina duodecim apoſtolorum] expoſitio eſt quæ fundamenta accipiat,& in ipſis eſt nomē[agni]quia ipſum ſemper prædicauerunt. quaſi ita diceret, Vidi ita ciuitatem munitam & ornatam, nō tamen omnes æquales, ſed pro modo ſuo quemque perfectum.

Et qui loquebatur mecum habebat menſuram, arundinem auream, ut metiretur ciuitatem, & portas eius

& mu-

Digitized by Google

& murum, & ciuitas in quadro poſita eſt. Longitudo eius tanta eſt, quanta & latitudo. Et menſus eſt ciuitatem de arundine aurea per ſtadia duodecim milia. Longitudo & latitudo & altitudo eius æqualia ſunt. & menſus eſt muros eius centum quadraginta quatuor cubitorum, menſura hominis quæ eſt angeli.

ET qui loquebatur mecum] angelus in perſona Chriſti, [habebat menſuram] ſcilicet diuiſionem gratiarum menſuratam, [harundinem.] hanc quidem menſuram, id eſt diuinam ſcripturam [auream,] dei ſapientia compoſitã. [vt metiretur ciuitatem,] id eſt vt ſecundum menſurã daret omnibus intelligentiam ſcripturarum, [& portas eius] qui alios introducunt ad fidem, [& murum] defenſores aliorum. [Et ciuitas in quadro poſita eſt] ciuitas dicitur in quadro poſita, quia quatuor habet æqualia latera, fidem, ſpem, charitatem, operationem, quæ dicũtur æqualia, quia quantum credit tantum ſperat, quantum ſperat tantũ diligit, quantũ diligit tantũ operatur. vel quadrum dicamus quatuor principales virtutes, quarum alia non debet aliam excedere in homine: prudentiam, id eſt diſcretionem boni à malo, quam ſequitur temperãtia, ſcilicet vt malum cognitũ, vitet: poſt hæc fortitudo, vt aduerſa patiatur, facienda viriliter operetur: dehinc iuſtitia, vt oĩbus ſecundũ merita retribuat. Exponit quadraturam. [longitudõ], id eſt lõganimitas quæ in fide eſt tanta eſt quanta & latitudo, ſcilicet charitas, quia quantum credit tantum amat. [& menſus eſt ciuitatem per ſtadia duodecim milia,] id eſt perfectos de quatuor mũdi partibus, in fide trinitatis adunatos, per ſtadia ſolent menſurari plateę, in quibus currunt ludẽtes, per quod notat ciues iſtos oportere currere & tendere ad brauium, [longitudo,] longanimitas [, & latitudo,] dilatatio ſecundum charitatẽ, [& altitudo eius æqualia ſunt,] in his quę ſperat. quantum enim credit & amat, tantum ſperat [& menſus eſt muros,] defenſores [centum quadraginta quatuor cubitorum.] Cubitus in quo eſt manus, & ſignificat operationem [menſura hominis quæ eſt angeli] oſtendit angelum habuiſſe formam hominis, vt aperte notet qui ſignificabatur, verum angelum, dei filium & verum hominẽ fuiſſe. Dixerat in hac ciuitate eſſe muros, portas, fundamenta, ipſos inter ſe eſſe inequales, hic exequitur, murus ipſe qualiter ſit in materia, & ita dicit,

Et erat ſtructura muri eius ex lapide iaſpide: ipſa uero ciuitas aurum mundũ ſimile uitro mundo. Fundamenta muri ciuitatis omni lapide precioſo ornata. Fundamentum primum iaſpis. Secũdũ ſapphirus. Tertium chalcedonius. Quartũ ſmaragdus. Quintum ſardonix. Sextũ ſardius. Septimum chryſolithus. Octauũ, berillus. Nonum, topaſius Decimum chryſopaſus. Vndecimum, hyacinthus. Duodecimum, amethyſtus.

ET erat ſtructura muri eius] ſcilicet maiores in defenſione [ex lapide,] id eſt quaſi lapides. propter firmitatem [iaſpide] quia virentes in fide. [Ipſa vero ciuitas,] id eſt tota illa eccleſia, ſcilicet tam muri quam ipſi defenſi, [aurũ] propter ſapientiam, [mundum] ab omni coinquinatione, [ſimile vitro mundo] per hoc notat puritatem fidei, ſcilicet quicquid ore dicit corde credit. Fundamenta muri ciuitatis] ipſi prophetæ vel apoſtoli [omni lapide precioſo ornata] ſunt ornati in ſe ipſis omni genere virtutum.

[Fundamentum primum, Iaſpis] quia primũ fundamentum omnium virtutum eſt in fide. Iaſpis] viridis virorem fidei immarceſcibilem ſignificat [Sapphirus] ſimilis ſereno cœlo, qui percuſſus radiis ſolis ardentem emittit fulgorẽ, ſignificat altitudinem ſpei ſanctorum, quorum conuerſatio eſt in cœlis, qui & à viro ſole innouati ardentius æterna quęrunt, & alios quærere docent. [Chalcedonius] quaſi pallens ignis lucernæ nitet, & fulget ſub diuo, non in domo, ſignificat flammã charitatis internæ, quæ in abſcõdito bona agit, ſed cum aliis prodeſſe iubetur, mox apparet quid fulgoris habeat intus: ſculpẽtibus reſiſtit, ictu ſolis, vel digitorum attritu excandens ad ſe paleas trahit, id eſt ſancti à nullo queunt vinci, & ad ſe fragiliores trahunt. [Smaragdus] nimiæ viriditatis, ſuper herbas & frondes Scythiæ inuenitur, id eſt fortis eiuſdẽ fidei inter aduerſa quæ frigore ſignificantur, confeſſio, quæ quia tanta per euangelium mundo innotuit, quarta dicitur propter quatuor euangelia. [Sardonix] inter virtutes humilitas, inferius niger, in medio candidus, ſuperius rubeus, id eſt ſancti in paſſione rubei, interius candidi, ſed ſibi per humilitatem deſpecti. quæ quia infirmitate corporis deſcendit, quod quinque ſenſibus agitur, quinta eſt. [Sardius] ſanguinei coloris martyrij gloriam ſignificat: ſextus, quia Chriſtũ ſexta forma crucifixus. [Chryſolithus] vt aurũ fulget, ſcintillaſque emittit ardẽtes, id eſt ſpiritualis inter miracula prædicatio. auro ſuperna ſapientia, ſcintillis exhortatio, vel etiam miracula ſignificantur: quod quia per ſpiritum ſanctũ fit, ſeptimo loco ponitur. [Berillus] eſt prædicantium perfecta operatio. Vt enim aqua ſole percuſſa refulget: qui non aliter niſi ſeptangula politur forma, quia ex angulorũ percuſſione ſplẽ-

dor acuitur.aqua ſenſũ hominis ſignificat, ſplẽdor ſolis diuinam ſapientiam, qua amplius fulget,ſed non perfecte diuina vel humana ſapientia,niſi operibus conſummetur.perfectio operũ per ſeptem intelligitur, cum hoc numero opus mundi factum ſit:vrit manum tenentis,quia qui ſancto iungitur, eius conuerſatione accenditur.

[Topazius]quantum rarior,tãtum precioſior, bicolor,ex auro & ætherea claritate,maxime lucens,cum ſolis ſplendore tangitur, ſuperans omnium gemmarum claritates, in aſpectum ſuũ ſingulariter prouocans aſpicientes,quem ſi polis obſcuras:ſi naturæ relinquis,clarior eſt:& nihil charius regibus inter diuitias: contemplatiuam vitam ſignificat, quam ſancti reges omnib⁹ operum diuitiis & gemmis virtutum præferũt, & in eam maxime mentes dirigunt: & tãto amplius,quanto frequentius diuina gratia illuſtrãtur:ex interna claritate aureus color, ex dulcedine contemplationis æthereus,quæ attritu ſcilicet ſæpe vileſcit. Vix enĩ poterit aliquis ſimul doloribus angi, & tranquilla mente gaudia cœli intueri. & ſicut in octo actiua vita,ſic in nouem contemplatiua,quæ eſt angelorum,quorum ſunt nouem ordines: vel quia vno gradu abeſt à denario mortis ſcilicet. [Chryſopaſus]viridis au reæque mixturæ, quidam etiam purpureus cum guttis aureis.& naſcitur in India, ſignificat eos qui virorem æternæ patriæ charitate merẽtur, & aliis purpuram martyrij oſtendũt:& quia exẽplũ domini ſequuntur,in India,id eſt prope ortum ſolis ſunt, & quia cum Chriſto regnare expectant, in denario numero ſunt, & decalogus implebitur per dilectionem dei quæ nona fuit: igitur in chryſopaſo opus martyrij indicatur & premium. [Hyacinthus] cum aëre mutatur, in ſereno perſpicuus,nubilo marceſcit,indicat doctores ad alta leuatos,ſed propter infirmos condeſcendentes. [Amethyſtus]eſt purpureus mixto colore violæ & roſæ, leniter quaſdam flammas fundens,purpureus decor,cœleſtis regni habitum,viola ſanctorum verecundiam,roſa precioſam ſignificat mortem, qui inter aduerſa mẽte ſunt in ſummo,qui non modo inter ſe, ſed ad perſecutores flammam charitatis fundunt. Significat igitur amethyſtus, cœleſtis ſemper regni memoriam in animo humilium.

CANTICVM.

CIVES cœleſtis patriæ,regi regũ cõcinite, qui eſt ſupernus artifex ciuitatis vranicæ,in cuius ædificio talis extat fundatio.

Iaſpis coloris viridis, profert virorem fidei, quæ in perfectis omnibus nuſquam marceſcit penitus,cuius forti preſidio reſiſtitur diabolo.

Sapphirus habet ſpeciem cœleſti throno ſimilem.deſignat cor ſimplicium, ſpem certã poſtulantium: quorum vita & moribus delectatur altiſſimus.

Chalcedoni⁹ pallidam ignis habet effigiem, ſubrutilat in publico, fulgorem dat in nubilo, virtutem fert fidelium occulte famulantium.

Smaragdus virens nimium, dat lumen oleaginum:eſt fides integerrima,ad omne bonũ patula,quæ nuſquam ſcit deficere à pietatis opere.

Sardonix conſtans tricolor, homo fertur interior,quem denigrat humilitas, in quo albeſcit caſtitas, ad honeſtatis cumulum, rubet quoque martyrium.

Sardius eſt puniceus, cuius color ſanguineus oſtendit & martyrium rite agonizantium, ſextus eſt in catalogo,crucis hæret myſterio.

Auricolor chryſolithus ſcintillat velut clibanus,prætendit mores hominum,perfectè ſapiẽtium, qui ſeptiformis gratiæ ſacro ſplendeſcunt iubare.

Berillus eſt limphaticus,vt ſol in aqua limpidus, figurat vota hominum ingenio ſagacium, quibus plus libet ſumere pulchræ quietis ociũ.

Topazius quo rarior,eo eſt precioſior, nitore rubet chryſeo,& aſpectu æthereo,cõtemplatiuæ ſolitum vitæ monſtrat officium.

Chryſopaſus purpureus, auricolor ac flammeus, cuius ſplendor in tenebris, flammas euibrat oculis,hęc eſt perfecta charitas,quam nulla ſternit feritas.

Hyacinthus eſt purpureus, virore medioximus, cuius decora facies mutatur vt temperies, vitam ſignat angelicam diſcretione preditam.

Amethyſtus pręcipuus colore violaceus, & notulis purpureus, prętendit cor humilium, Chriſto commemorientium.

Et duodecim portæ, duodecim margaritæ ſunt per ſingulas: & ſingulæ portæ erãt ex ſingulis margaritis. Et plateæ ciuitatis aurum mundum tanquam uitrum perlucidum, & templum non uidi in ea. Dominus enim deus omnipotens, templum illius eſt & agnus. Et ciuitas non eget ſole, neque luna, ut luceant in ea. Iam claritas dei illuminabit eam, & lucerna eius eſt agnus, & ambulabunt gentes in lumine eius, & reges terræ afferent gloriam ſuam & honorem in illam, & portæ eius non claudentur per diem. Vox enim nõ erit illic. Et afferent gloriam & honorem gẽtium in illã,nec intrabit in ea aliquid coinquinatum & faciens abbominationem & mendacium,niſi qui ſcripti ſunt in libro uitæ agni.

ET duodecim portæ duodecim margaritæ ſunt per ſingulas,] id eſt omnes introductores in quatuor mundi partibus fundati fide ſanctæ trinita-

trinitatis, introducunt duodecim, id eſt omnes ex quatuor partibus mundi ad fidem trinitatis qui ſunt margaritæ, id eſt lucidi & ſolidi. [Et ſingulæ portę erāt ex ſingulis margaritis,] id eſt vnuſquiſque de ipſis introductoribus ſunt ſplē-dentes & firmi virtutibus. [Et plateæ ciuitatis] id eſt quibus licet vti latioribus præceptis, vt ſunt coniugati, [aurum] ſapientia & charitate pleni, [mundum] à criminali macula, [tanquam vitrum perlucidum] nullas ſordes in ſe celantes: vel quia poſſunt mali in operibus eorum velut in ſpeculo nequitiam ſuam cognoſcere. [Et tē-plum non vidi in ea] hic tantum locus orationis & oblationis, quæ ibi locum non habent. [Dominus enim deus omnipotēs, templū illius eſt,] omnimoda requies. [Et ciuitas non eget ſole neque luna vt luceant in ea] ad literam, vel prædicatoribus maioribus, & minoribus quibus hic terreni indigent ad illuminationem. [Nam claritas dei patris, & lucerna eius eſt agnus] lucerna eſt teſta continens lumen: ita humanitas Chriſti continet deitatem, qua illuminantur omnes volentes. [Et ambulabunt gentes in lumine eius] Oſtendit magnum & mirabile eſſe lumen illius venturæ ciuitatis, quæ etiam præſenti ſtatu illuminat homines, & perducit ad illam æternam ciuitatem per ſpeciem, & quoſdam radios cognitionis illius æternæ beatitatis. [Et reges terræ] qui bene regent ſe & alios, [afferent gloriā ſuā] ad ſimilitudinem victorum qui ſpolia in ſuas vrbes ferunt, ita iſti gloriam ſuam in adquiſitos deo ferent [illam], id eſt ad laudem illius ciuitatis facient non ad ſuam & [honorem] puritatem conſcientiæ, [in illam] pro illa habenda, [& portæ eius non claudentur per diem] de venturo ſtatu dicit. hic enim clauđūtur portæ prædicatione, ne mali furentur, & conculcent verbum dei. [Nox enim non erit illic] oſtendit quare ibi non ſit claudenda, quia nulla ignorantia, nulla obſcuritas, & ideo nec locus furibus, ſed ibi omnimoda ſerenitas erit. [Et afferent] ipſi reges reprę-ſentabunt deo, [gloriam], id eſt glorificatas gentes, [& honorem] honorabiles ſecundum puritatem propriarum conſcientiarum, [nec aliquid intrabit in eam,] licet ibi non ſit nox, nec porta clauſa, non tamen intrabit qui libet, [coinquinatum] conſenſor immunditiæ. [Et faciens abominationem] aliquod criminale, [& mendaciū] qui delectatur in mendaciis inueniendis, [niſi qui ſcripti ſunt in libro vitæ agni] quid plura? Nullus intrabit niſi præſcitus in æterna diſpē-ſatione dei, vel niſi imitatores vitæ Chriſti qui eſt nobis propoſitus liber ad imitandum.

CAPVT XXII.

ET oſtendit mihi fluuiū aquæ uiuæ, ſplendidum tāquam chryſtallum, procedentem de ſede dei & agni, in medio plateæ eius, & ex utraque parte fluminis lignum uitæ afferens fructus duodecim, per menſes ſingulos reddens fructum ſuum. Et folia ligni ad ſanitatem gentium, & omne maledictum non erit amplius. Et ſedes dei & agni in illa erunt, & ſerui eius ſeruient illi, & uidebunt faciem eius, & nomen eius in frontibus eorum, & nox ultra non erit. Et non egebunt lumine lucernæ, neque lumine ſolis: quoniam dominus deus illuminat illos, & regnabunt in ſecula ſeculorum.

POSTQVAM ſitum ciuitatis, dignitatem, muros & fundamenta oſtendit, deſcribit refectionem quam deus ciuitati tribuit, & in præſenti, & maxime in futuro, hic enī dat refectionem quodā modo per baptiſmum & ſui corporis & ſanguinis ſacramētū, & tamē parū eſt hoc reſpectu illius futuræ beatitatis vbi Chriſtus erit omnia in omnibus. Quæritur de baptiſmo, quare potius fiat aqua, quàm alio quolibet elemento: ad quod reſpondetur, quod aquæ natura eſt vt extinguat, & in baptiſmo extinguitur ardor peccatorum. [Oſtendit mihi fluuium] abundantiam [aquæ viuæ] refectionis, quæ viuificat omnes habitantes [ſplendidū,] ſcilicet Chriſtum, qui erit omnimoda refectio [tanquā chryſtallum] quia ibi ſola puritas, & nihil abſonum [procedentem de ſede dei & agni] de maioribus in quibus ſedet deus. per ipſorum enim inſtructionem recipiunt minores illam beatitudinē, [in medio plateæ eius] in communitates eorum qui latiori vita incedunt. [Ex vtraque parte fluminis] & in hoc præſenti & in futuro, [lignum vitæ afferēs fructus duodecim] Chriſtus, qui dat refectionem, & dat illos qui præparant alios ad eandem refectionem: qui dicuntur duodecim, quia deo fructificant quatuor partibus mūdi ad eandem fidem trinitatis, [per menſes ſingulos] per omnes ætates vel aſſidue [reddens fructum ſuum] Citra flumen, id eſt in hac vita habemus lignum vitæ, ſcilicet corpus & ſanguinem Chriſti quibus reficimur: vltra flumen habebimus ipſum Chriſtum præſentem & indeficientem refectionem. Vel per citra flumen accipiamus tē-pus, quod fuit ante baptiſmum. habebant enim illi priores ſancti, vt Moyſes & alij, Chriſtum, refectionem ſuam, licet per alia inſtrumenta quam modo ſint. Per vltra flumen accipiamus tempus poſt baptiſmum, per quos ſignificamus iuſtos in nouo teſtamento: quod præſignauit Moyſes qui duxit filios Iſraēl vſque ad flumen Iordanis, & Ieſu Naue qui de flumine duxit eos in terram promiſſionis, [& folia ligni ad ſanitatem gentium] præcepta Chriſti quæ tegunt & ornant fructum ſi impleantur conferunt ſanitates, quæ

Digitized by Google

ſpargũtur per duodecim fructus, ſcilicet prophetas & apoſtolos, & eorum ſucceſſores. [& omne maledictũ nõ erit amplius.] ſubtractio gratiæ. [Et ſedes dei & agni in illa erũt,] i. quieſcet deus & agnus in illis ſine vlla offenſiõe. [& ſerui eius ſeruient illi.] laudabunt in æternum, [& videbunt faciem eius.] nõ in ęnigmate ſicut nunc, ſed deum & Chriſtum prout ſunt. vt dicitur. 1 Corinth. 13. d. [& nomen eius in frontibus eorum,] quia dei & agni vocabuntur in aperto, ſicut hic aperte eum confeſſi ſunt. [Et nox vltra non erit] nulla ignorantia, [& non egebunt lumine lucernæ,] id eſt doctrina veteris legis, vel minorum prædicatorum, qui illuminant noctem. [neque lumine ſolis.] doctrina nouæ legis, vel maiorum prædicatorum. Sicut in principio commendauit viſionem, ſic in vltimis facit.

Et dixit mihi, Hæc uerba fideliſſima, & uera ſunt, & dominus deus ſpirituum prophetarum miſit angelum oſtendere ſeruis ſuis quæ oportet fieri cito, & ecce uenio uelociter. Beatus qui cuſtodit uerba libri hu9.

ET dixit mihi,] id eſt angelus qui cætera. [hæc verba] quicquid verbis & figuris oſtenſum eſt, [vera ſunt.] quia ſic implebuntur. [fideliſſima] habilia quibus fides adhibeatur. [& dominus deus ſpirituum prophetarum.] & bene credere debes, quia ille qui in poteſtate dona ſpiritus ſancti habet, per quem locuti ſunt prophetæ [miſit] & cætera. Cum deus in trinitate faciat dona miſericordię, ideo tamen attribuũtur perſonæ ſpiritus ſancti. quia ſpiritus ſanctus ſignificat benignitatem, & ex benignitate dei procedunt hæc omnia dona. [miſit angelum ſuum oſtẽdere.] & ſicut angel9 mihi, ita ego vobis ſeruis ſuis nõ philoſophis, vel ſuperbis ſeculi. [quæ oportet fieri cito.] quia non poſſunt non expleri, ſicut præſcita ſunt, [& ecce venio velociter.] & vere cito, quia ipſe dicit. Et hoc etiam dicit, [Beatus qui cuſtodit,] opere implet, [verba libri huius.]

Et ego Ioannes qui audiui & uidi hæc. Et poſtquam audiſſem & uidiſſem, cecidi ut adorarem ante pedes angeli, qui mihi hæc oſtendebat. Et dicit mihi, Vide ne feceris. Conſeruus tuus ſum & fratrum tuorum prophetarum, & eorum qui ſeruant uerba libri huius. Deum adora. Et dixit mihi. Ne ſignaueris uerba prophetiæ libri huius. Tempus enim prope eſt. Qui nocet noceat adhuc, & qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc, & iuſtus iuſtitiam faciat adhuc, & ſanctus ſanctificetur adhuc. Ecce uenio cito, & merces mea mecum eſt reddere unicuique ſecundum opera ſua. Ego α & ω, primus & nouiſſimus, principium & finis. Beati qui lauant ſtolas ſuas, ut ſit poteſtas eorum in ligno uitæ, & per portas intrent in ciuitatem ſanctam. foris canes & uenefici & impudici, homicidæ & idolis ſeruientes, & omnis qui amat & facit mendacium.

ET ego Ioannes.] Item commendatio libri ex propria perſona, quaſi dicat, Ego qui nihil falſi ſoleo vobis adnunciare,, [qui audiui] voces. [& vidi hæc] figuras. [Et poſtquam audiſſem & vidiſſem, cecidi vt adorarem,] quaſi oblitus prioris prohibitionis, vult angelum iterum venerari vt maiorem. ex quo nobis innuit, quod ſicut ipſe angelum, ita nos debem9 habere eum in veneratione, non tamen eum ſicut deum adorare. & debemus intelligere per obſeruantiam libri angelis parificari. [ante pedes angeli.] quaſi vt omnino me contemptibilem quãtum ad ipſum oſtenderem, ſcilicet pro hac cauſa qui hæc oſtendebat mihi. [Vide,] & c. prophetarum maiorum, & eorum minorum. [Ne ſignaueris verba prophetiæ libri huius, nec clauſeris dicta libri huius, [ſicut præceptum eſt de verbis ſeptem tonitruum, ſed omnibus prædica, & vere non ſunt claudenda hæc verba, vt per hoc acquirantur aliqui fratres. [quia tempus prope eſt.] & quia poſſet ſibi obiici hæc non eſſe prædicanda, quia mali peiores erunt, reſpondet quaſi obiectis, hoc iuſtitiam eſſe, vt malus peior fiat, hoc eſt [qui nocet,] aliis [noceat] magis. [& qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc,] quantum ad ſe ipſum ſordeſcat magis. [& iuſtus iuſtitiam faciat adhuc.] iuſtus in alium iuſtior fiat, [& ſanctus ſanctificetur adhuc.] in ſeipſo ſanctior ſit. Et vere tempus prope eſt, quia [ecce venio cito, & c. ſecundum opera ſua,] vni plus, alij minus. Et bene hoc poſſum, quia [ego α & ω primus] ante omnes creaturas, [& nouiſſimus] quia nulla creatura poſt eum [principium,] quia ex ipſo omnia proceſſerunt, [& finis,] quia in ipſo omnia conſummabuntur. Et quia dixerat, nocens noceat, ſordidus ſordeſcat, ne dicat malus, ideo ſibi nihil prodeſſe. ſi pœniteat, dicit, quia etiam hi tales beati erunt, ſi pœnitẽtia peccata deleant. & hoc eſt, [Beati qui lauant ſtolas ſuas.] ita dico lauant, vt poſſint refici ligno vitæ, & hoc eſt, [vt ſit poteſtas eorum in ligno vitę, & per portas intrent.] per introductionem ſanctorum [in ciuitatem ſanctam. foris canes] contradicentes, & oblatrantes veritati, & immundi

immūdi in ſeipſis erunt extra ciuitatem.& hoc dicit,[qui amat mendacium]audiēdo, [& facit,] inueniendo.

Ego Ieſus miſi angelum meum teſtificari uobis hæc in eccleſiis. Ego ſum radix & genus Dauid, ſtella ſplendida & matutina. Et ſpōſus & ſponſa dicunt, Veni. & qui audit dicat, Veni. Qui ſitit ueniat, qui uult accipiat aquam uitæ gratis.

COMMENDAVIT librū per angeli dignitatem,& per ſuam propriam perſonam, modo ex Chriſti autoritate, ac ſi dicat, Sciatis omnes hæc verba ex me procedere, [ego IESVS miſi]& cætera & mihi eſt bene credendum quia[ego ſum] ſuſtentaculum Dauid,& ab ipſo genitus, hoc eſt[radix]ſuſtentamentum,[& genus Dauid] ab ipſo ſecundum carnem generatus,[ſtella ſplendida,]id eſt lumen afferens mūdo,& adnuncians diem ſicut lucifer, id eſt, communem reſurrectionem, per meam reſurrectionem,[& matutina] in mane facta. Poſt alias cōmendationes & commendationes ponit & ex ſponſo, vel ſpiritu, id eſt trinitate & fidelibus.

[Et ſpōſus & ſponſa]fideles [dicunt, Veni] ad notitiam libri,[& qui audit,] id eſt intelligit [dicat, Veni], ſcilicet maiores dicāt aliis vt veniāt [& qui ſitit, veniat,] non tamen intrabit quilibet, ſed ſolus qui deſiderat & opere implet id quod deſiderat [& qui vult accipiat aquam vitæ gratis]& ſufficit voluntas efficax.

Conteſtor ego omni audienti uerba prophetiæ libri huius. Si quis apposuerit ad hæc apponet deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto, & ſi quis diminuerit de uerbis libri prophetiæ huius, auferet deus partem eius de ligno uitæ & de ciuitate ſancta, & de his quæ ſcripta ſunt in libro iſto. Dicit qui teſtimoniū perhibet iſtorum etiam, amen. Venio cito, amen. Veni domine Ieſu. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus uobis, amen.

CONTESTOR], poſtquam commendauit librum per multas auctoritates quia ſciuit quoſdam hæreticos in Aſia, quorū mos erat auferre de libris ſanctorum quæ ſuis hęreſibus cōtra irent, & interſerere ſuas hæreſes, vt ex ſanctis ſuos errores confirmarent, excommunicat omnes qui vel apponunt huic libro vel inde ſubtrahunt,& hoc eſt[conteſtor]& cætera. [Dicit]quaſi dicat ego excommunico,& Ieſus excōmunicat[qui teſtimonium perhibet iſtorū]ſcilicet Ieſus,[etiā Amen,] id eſt vera ſunt oīa quæ dicta ſunt, & ideo ſi quis mutauerit excommunicetur.[Venio cito, amen] & ſeruate ne mutetis verba, quia ego cito venio, vt vindicem mutatores,[dicit]dominus. Verba apoſtoli,& confirmat Chriſtum cito venturum. [Veni domine Ieſu,]dicit apoſtolus domino, ex nimia affectione deſiderantis, vt veniat ad remunerandū.

[Gratia]& cætera. [Amen], id eſt ſine defectione. A enim ſine, mene defectio dicitur. Ego id eſt pater in pręlatione, tamen frater in regeneratione vnius matris eccleſiæ. Benedictus per omnia deus. Amen, id eſt veritas. Omnes concedite, Amen.

ERRATA.

Fol. 54.col.a.lin.41.leg.auctoritas. eod.fol.col.b.lin.41.leg.diuina fol.63.col.b.lin.b.leg.Communiter.fol.64.col.b.lin.26.leg.exhortetur. fol.38.col.a.lin.24 leg.ſaccus

PARISIIS,

Excudebat Guil. Morelius, Calend. April. 1549.

BIBLIOTECA STATALE CREMONA

7529

Digitized by Google